

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSTETAS

Salomėja KARASEVIČIŪTĖ

**SUAUGUSIŲJŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS
PROFESIONALIZACIJOS RAIŠKA MOKYMOŠI VISĄ
GYVENIMĄ KONTEKSTE**

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, Edukologija (07 S)

Kaunas, 2013

UDK 374.7
Ka-396

Disertacija parengta Vytauto Didžiojo universitete, 2008-2013

Mokslinė vadovė:

Prof. dr. Genutė Gedvilienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai,
edukologija-07 S)

ISBN 978-9955-12-860-1

TURINYS

IVADAS	5
1. SUAUGUSIŲJŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS PROFESIONALIZACIJOS RAIŠKA	14
1.1. Savanoriškos veiklos profesionalizacijos samprata	14
1.2. Savanorystės reiškinių teorinis pagrindimas	19
1.2.1. Savanorystės reiškinių aprūpinančios filosofinės nuostatos	19
1.2.2. Konceptualūs požiūriai į savanorystę	26
1.2.3. Suaugusiųjų savanorių dalyvavimo savanoriškoje veikloje motyvai	35
1.2.4. Savanoriškos veiklos patirtis Lietuvoje ir užsienyje	38
1.3. Suaugusiųjų švietimas ir mokymasis visą gyvenimą	44
1.3.1. Suaugusiojo raida ir demografiniai pokyčiai	44
1.3.2. Aktyvus senėjimas kintančioje visuomenėje	48
1.3.3. Suaugusiųjų mokymosi samprata ir formos	52
2. SUAUGUSIŲJŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS PROFESIONALIZACIJOS RAIŠKOS MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA IR VYKSMAS	60
2.1. Metodologinės tyrimo nuostatos	60
2.2. Empirinio tyrimo dizainas ir etapai	61
2.3. Tyrimo etika	63
2.4. Empirinio tyrimo kiekybinių ir kokybinių tyrimų metodika	63
2.4.1. Suaugusiųjų poreikio dalyvauti savanoriškoje veikloje kiekybinio tyrimo metodika	63
2.4.2. Teisinių dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą Lietuvoje ir Europos Sąjungoje, turinio analizės metodika	65
2.4.3. Ekspertinio vertinimo tyrimo metodika	67
2.4.4. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atlikto kiekybinio tyrimo metodika	68
2.4.5. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atlikto kokybinio tyrimo metodika	72
3. SUAUGUSIŲJŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS PROFESIONALIZACIJOS RAIŠKOS MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI	74
3.1. Suaugusiųjų poreikio dalyvauti savanoriškoje veikloje kiekybinio tyrimo rezultatai	74
3.2. Teisinių dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą Lietuvoje ir Europos	

Sajungoje, turinio analizės rezultatai	80
3.3. Ekspertų savanoriškos veiklos vertinimo tyrimo rezultatai	87
3.4. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atlikto kiekybinio tyrimo rezultatai	91
3.5. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atlikto kokybinio tyrimo duomenų analizės rezultatai	123
DISKUSIJA	131
IŠVADOS	134
REKOMENDACIJOS	137
LITERATŪRA	138
PRIEDAI	155

IVADAS

Temos aktualumas. Savanoriška veikla yra kelias į integraciją, užimtumą bei svarbus veiksnys didinant socialinę sanglaudą. Būtent ši veikla padeda įkūnyti pagrindines visuomenės vertybes ir daro didžiulę įtaką švietimui, užimtumui ir pilietiškumui. Ji taip pat gali pagerinti tarpusavio supratimą, bendravimą ir bendradarbiavimą įvairiose srityse.

Šiandien visuomenė patiria socialinių, ekonominių, politinių transformacijų. Didėjant žmonių skaičiui, nuolat daugėja asmenų, kuriems reikia vienokios ar kitokios pagalbos. Deja, valstybinės įstaigos, tarptautinės organizacijos, įvairios verslo struktūros nepajėgios išspręsti kiekvieno žmogaus problemų, todėl reikia socialiai atsakingų žmonių, kurie aktyviai dalyvautų savanoriškoje veikloje (Klanienė, Litvinas, Gelžinienė, 2011). Tokia nacionalinė ir tarptautinė veikla yra glaudžiai susijusi su aktyviu pilietiškumu, sudarančiu demokratijos esmę.

Savanoriška veikla skatina asmeninį tobulėjimą, ugdo socialinio naudingumo jausmą, bendruosius žmogaus gebėjimus – tai laikas, skirtas naudingai veiklai dėl kitų. Kalbant apie savanorišką veiklą reikia prisiminti, kad ji dažniausiai atliekama įvairiose socialinėse, gamtosaugos, neformalaus ugdymo organizacijose. Šiai veiklai būtina tinkama teisinė aplinka, kuri užtikrintų saugią ir lanksčią savanorystę, patogią ir savanoriui, ir priimančiai organizacijai. Įstatymiškai Lietuvoje savanoriška veikla yra apibrėžta Savanoriškos veiklos įstatyme (2011), kaip savanorio neatlyginamai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savanorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu.

Savanorystės reiškinyje sulaukė mokslininkų dėmesio tik 9-ajame dešimtmetyje (Jonutyte, 2002). Savanorystę įvairiais aspektais tyrė Clary, Snyderis (1991), Molly (1998), Ellis (1985), Naidichas, Chisholmas (1996), Pattersonas, Tremperis, Rypkema (1994) ir Stallings (1998). Užsienio autorių tyrimų duomenimis, savanorystė dažniausiai analizuojama socialinės psichologijos, sociologijos, istorijos aspektais.

Mokslinis problemos ištirtumo lygis. XX amžiaus pabaigoje mokslininkai pradėjo domėtis savanoriškos veiklos klausimais. Ellis 1985 metais paragino mokslininkus domėtis ir tyrinėti šį savanorystės reiškinių. Nuo devintojo dešimtmečio mokslininkai tyrė su savanoryste susijusias šias tematikas:

1. Savanorystės raidos istoriją, savanoriškų judėjimų santykį su vyriausybe. Šių judėjimų perspektyvas Europoje analizavo Lorenz (1994).
2. Savanoriškos veiklos poveikį pačiam savanoriui, jo asmeniniam, profesiniam tobulėjimui analizavo Rotolo, Wilson (2006).
3. Savanorystę bendruomenėje, kaip pilietinio ugdymo sudedamąją dalį, išskyrė Williams (2005). Savanorių rengimą ir jų veiklą bendruomenės centruose analizavo Clary, Snyder

(1991), Ellis (1985), Patterson, Tremper, Rypkema (1994), Stallings (1998), Payne (1993), Jonutytė (2000; 2001; 2002), Štuopytė (2002) tyrinėjo bendruomenės centrų darbą su vaikais.

4. Wymer (1998) nagrinėjo savanorystės fenomeną amžiaus diferenciacijos aspektu.
5. Savanorių motyvaciją tyrė Clary, Snyder (1991). Omoto, Snyder (1993) atskleidė motyvų įtaką savanoriškos veiklos tęstinumui. Brabazon, Matisoff, Ražaitis (1999) analizavo žmonių į(si)traukimo į savanorišką veiklą motyvus, savanorių teises, savanorių veiklos sritis ir funkcijas. Jonutytė, Bitinas (2000, 2001) nagrinėjo savanorių rengimo darbui su vaikais motyvacinį aspektą. Savanorių motyvacijos problemas savo tyrimuose nagrinėjo Carlo, Okun, Knight, Guzman (2005).
6. Savanorių vadybos tikslus ir uždavinius tyrinėjo Curley, Lynch (2001) ir Jordan, Ochman (1998).
7. Jaunimo savanorystės specifiškumo klausimus iškelia Molly (1998), Ellis, Noyes (2005), Naydich, Chisholm (1996).
8. Jonutytė, Litvinas (2004) nagrinėjo socialinio pedagogo bendradarbiavimo tobulinimą bendrojo lavinimo mokykloje. Jonutytė (2000, 2006) nagrinėjo savanorių socialinių pedagogų rengimo klausimą, taip pat savanorišką socialinę veiklą kaip jaunimo neformalaus ugdymo ir saviugdos formą.
9. Jonutytė, Rekis (2009) nagrinėjo 14–18 metų jaunųjų savanorių saviugdą galimybes nevyriausybinėse organizacijose, Štuopytė (2010) tyrė savanorių mokymąsi vykdančią socioedukacinę veiklą nevyriausybinėse organizacijose.
10. Jonutytė, Šmitienė (2007) atskleidė savanorių tinkamų kompetencijų stoką darbui su gatvės vaikais.

Taigi galima pastebėti, kad mokslininkai yra skyrę nemažai dėmesio savanoriškos veiklos tematikai, tačiau suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raiška iš esmės nėra tyrinėta.

Disertacinio tyrimo **mokslinė problema** grindžiama nuostata: savanoriškos veiklos profesionalizacijos raiškos tematika stokojama tyrimų, koks yra ir galėtų būti savanoriškos veiklos profesionalizacijos bei jos tobulinimo procesas ir nuo kokių veiksnių jis priklauso.

Mokslinės problemos sprendimą apima šie klausimai:

Kaip pasireiškia suaugusiųjų dalyvavimas savanoriškoje veikloje?

Kuo pasireiškia suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raiška mokymosi visą gyvenimą kontekste?

Kaip vyksta suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raiška mokymosi visą gyvenimą kontekste?

Mokslinių tyrimų objektas – suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raiška.

Tyrimo tikslas – atskleisti suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raišką ir empiriškai pagrįsti minėtą reiškinių.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pagrįsti savanoriškos veiklos profesionalizacijos sampratos turinio įvairovę.
2. Teoriškai pagrįsti savanorišką veiklą.
3. Atlikus žvalgomąjį tyrimą, nustatyti suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje.
4. Atlikus nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą, turinio analizę, išryškinti savanoriškos veiklos sritis.
5. Atlikus ekspertų nuomonės tyrimą, pagrįsti savanorystės profesionalizacijos raišką.
6. Atlikus nacionalinę ir tarptautinę apklausą, atskleisti ir palyginti savanorių dalyvavimo savanorystėje patirtį ir savanoriškos veiklos organizavimo procesą organizacijoje.
7. Atlikus Lietuvos ir Graikijos senjorų interviu, išryškinti savanoriškos veiklos patirties kultūrinę ir socialinę raišką.

Ginamieji teiginiai:

1. Savanoriškai veiklai yra būdingas profesionalizacijos procesas, kuriį sudaro savanoriškos veiklos sritys ir tipiškos savanorystės veiklos, kurioms reikia įgyti arba turėti kompetencijas.
2. Suaugusiųjų dalyvavimas savanoriškoje veikloje yra vertinamas kaip reikšminga ir svarbi veikla, kurioje suaugusieji noriai dalyvauja. Skirtingos savanorystės tradicijos įvairiose šalyse ir turimos patirtys lemia savanoriškos veiklos pobūdį ir įsitraukimą į ją.

Teorinės tyrimo nuostatos:

Bažnyčios socialinis mokymas. Šis mokymas išplaukia iš krikščioniškos antropologijos, kuri pripažįsta kiekvieno žmogaus nelygstamą vertę, nes jis sukurtas pagal Dievo paveikslą: žmogaus asmuo gerbiamas, kai pagerbiamas principas, jog „visi privalo savo artimą, neišskiriant nė vieno, laikyti „kitu savimi“, pirmiausia rūpindamiesi jo gyvybės palaikymu ir priemonėmis, būtinomis jam oriai gyventi“ (Vatikano II susirinkimo nutarimai, Gaudium et Spes, 27, 2001).

Humanistinė ugdymo teorija. Humanistinę ugdymo teoriją plėtoję Maslow (2006), Rogers (2005), Combsas (2006) teigia, kad svarbiausias asmenybės požymis yra savastis, savojo Aš samprata – visos mintys, jausmai, kuriais atsakome į klausimą „Kas aš esu?“ Jos tikslas –

adekvačios asmenybės, pasižyminčios teigiamu požiūriu į save, gebančios suvokti save lyginant su kitais, atviros patirčiai ir jos įsisavinimui, gebančios valdyti jautimus ir pojūčius, ugdytas (Combsas žr. Pukelio, 1998).

Socialinių mainų teorija. Blau (1964) teigia, kad svarbiausi socialinių mainų proceso aspektai yra pripažinimas, įsipareigojimas, paramos ar pagalbos suteikimas (Blau, 1964; Butkuvienė, 2005).

Socialinių normų teorija. Tikėjimas, kad žmonės turi padėti tiems, kam būtina, nežiūrint į galimą naudą ateityje, yra socialinės atsakomybės norma. Ši norma žymi, jog čia žmonės padeda tiems, kuriems reikia pagalbos (Myers, 2000). Gouldner (1960) teigimu, vienas iš universalių moralinių kodeksų yra abipusiškumo norma: tiems, kurie mums padeda, turime atsakyti pagalba, o ne blogais darbais.

Evoliucijos teorija. H. Spenceris teigia, kad dėl evoliucijos žmonės iš prigimties yra altruistai (Adomaitytė, Gailienė, Stonytė, 2004). Evoliucinės teorijos atstovai altruistinius poelgius aiškina giminės išsaugojimo siekiu: genai mus verčia elgtis taip, kad padidintume jų išlikimo galimybę (Gailienė ir Stonytė, 2008).

Metodologinės tyrimo nuostatos:

Neopozityvizmas - viena pagrindinių XX a. idealistinės filosofijos krypčių, svarbiausiu uždaviniu laikanti mokslo ir kalbos, kuria jos reiškiamos, tyrimą. Svarbiausieji neopozityvizmo atstovai yra Schlick, Neurath, Carnap, Kraft, Hahn, Reichenbach, Popper, Feigl ir kiti (Anzenbacher, 1992). Neopozityvistų pagrindinis reikalavimas yra pertvarkyti mokslo sistemą taip, kad joje liktų tik du elementai: empiriniai (jusliniai) elementarūs potyriai ir jų formalūs loginiai ryšiai (Anzenbacher, 1992).

Socialinio konstruktyvizmo atstovai pasaulio pažinimą sieja su socialine aplinka ir bendradarbiavimu. Žmonės yra priklausomi nuo socialinės aplinkos ir nuo kolektyvinių reikšmių sistemos, kuria dalijasi tarpusavyje. Aplinka, kurioje gyvename, apibūdina arba „sudaro“ tai, kas esame iš tikrųjų (Berger ir kt., 1999).

Metodų trianguliacijos koncepcija remiasi sisteminiu metodologijos požiūriu, kai tarpusavyje derinami ir integruojami kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo metodai (Denzin, Lincoln, 2003; Kardelis, 2002; Foster, 1997; Guba, Lincoln, 1989; Flick, 2007; Merkys, 1999; Mitchell, 1986). Kad būtų galima pasiekti informacijos patikimumo, išsamumo siejant respondentų objektyvią ir subjektyvią informaciją, buvo pasirinkta derinti kiekybinę ir kokybinę analizę.

Darbo mokslinis naujumas

Pastaruoju metu Europos Sąjungos šalyse vis didesnis dėmesys skiriamas savanorystės vystymui, kaip pagalbos ir paramos teikimui vienas kitam. Šio reiškinio patirtis Lietuvoje nedidelė, kol kas visuomenė nėra aktyviai įsitraukianti į savanorišką veiklą. Šiame darbe

pateikiama savanoriškos veiklos profesionalizacijos samprata. Atskleistas savanorystės reiškinio teorinis pagrindimas. Suaugusiųjų tyrimas atskleidė dalyvavimo savanoriškoje veikloje poreikius. Atlikta kokybinė dokumentų, nagrinėjančių savanorišką veiklą, turinio analizė, išryškintos savanoriškos veiklos sritys. Ekspertinis tyrimas pagrindė savanorystės profesionalizacijos raišką. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atliktas tyrimas atskleidė savanoriškos veiklos patirtį organizacijoje, leido išryškinti savanoriškos veiklos patirties kultūrinę ir socialinę raišką.

Tyrimo rezultatų teorinis reikšmingumas

Pagrįsta savanoriškos veiklos profesionalizacijos sampratos turinio įvairovė.

Mokslinė, politinė ir praktinė savanoriškos veiklos teorinė analizė leido išryškinti ir apibrėžti savanoriškos veiklos kriterijus, principus, bruožus, organizatorius, sritis ir formas.

Suaugusiųjų savanorių savanoriškos veiklos patirtis atskleista per dalyvavimą įvairių organizacijų veikloje, kuri gali būti organizuojama tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu.

Tyrimo rezultatų praktinis reikšmingumas

Savanoriškos veiklos profesionalizacijos raiška yra atskleista kaip procesas, kuriame dalyvauja savanoriškos veiklos sritys ir tipiškos savanorystės veiklos, kurioms reikia įgyti arba turėti kompetencijas.

Atskleista skirtinga savanoriškos veiklos šalių patirtis, kuri iki šiol buvo menkai tyrinėta.

Savanorystė vyresnio amžiaus žmonėms yra galimybė įsijungti į įvairias savanoriškas veiklas ir tapti aktyviais visuomenės nariais.

Mokslinio tyrimo metodai, taikyti disertacijoje

Teoriniai: aprašomasis, analitinis mokslinės literatūros (edukologinės, psichologinės, filosofinės, sociologinės), susijusios su disertacijos tema, studijavimas, analizė, lyginimas, apibendrinimas.

Empiriniai:

- kiekybiniai: anketinės apklausos, taikytos siekiant nustatyti įvairaus amžiaus suaugusiųjų poreikius dalyvauti savanoriškoje veikloje ir savanorystės procesuose įgytus socialinius gebėjimus;
- kokybiniai: pusiau struktūruoto interviu metodas taikytas siekiant išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie savanoriškos veiklos profesionalizaciją ir senjorų įgytą patirtį dalyvaujant savanoriškoje veikloje užsienyje;
- dokumentų analizės metodas taikytas siekiant nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu atskleisti savanoriškos veiklos reglamentavimą;

- turinio (*content*) analizės metodas taikytas analizuoti nacionalinius ir tarptautinius dokumentus, ekspertų ir senjorų savanorių pusiau struktūruoto interviu rezultatus;
- statistiniai metodai panaudoti išryškinant anketinės apklausos rezultatus. Matematinės statistikos metodais atlikta tyrimo duomenų analizė. Tyrimo duomenys analizuoti ir apibendrinti taikant *SPSS 16* programinį paketą ir *Microsoft Office 2007, Excel for Windows* programą. Duomenų analizei taikytas procentinių dažnių skaičiavimo metodas.

Disertacijos struktūra

Darbą sudaro įvadas, pagrindinių ir operacionalizuotų sąvokų sąrašas, trys dalys, diskusija, išvados ir rekomendacijos. Disertacijos tyrimai iliustruojami lentelėmis ir paveikslais, remiamasi 247 literatūros šaltiniais. Prieduose pateikiami empiriniam tyrimui naudoti instrumentai. Darbo apimtis (be literatūros šaltinių sąrašo ir priedų) – 330 856 spaudos ženklai be tarpų.

Mokslinės publikacijos disertacijos tema

1. Gedvilienė G., Karasevičiūtė S. (2008). Development of social skills of laity by the leaders of youth catholic groups. *Soter: religijos mokslo žurnalas*, 28 (56). P. 63-73. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. ISSN 1392-7450.
2. Gedvilienė G., Karasevičiūtė, S., Trečiokienė E. (2010). Savanorystė socialinių gebėjimų ugdymo koncepcijoje. *Soter: religijos mokslo žurnalas*, 33 (61). P. 79-92. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. ISSN 1392-7450.
3. Gedvilienė G., Karasevičiūtė S., Trečiokienė E. (2011). Pagyvenusių žmonių saviraiškos galimybės mokymosi visą gyvenimą *Grundtvig* programoje. *Andragogika. Mokslo darbai*, 2. P. 179-187. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. ISSN 2029-6894.
4. Baužienė Z., Karasevičiūtė S. (2012). The significance of voluntary activity in the organization of self-studies in higher education: The case of locomotion disorder. *Journal of International Scientific Publications: Educational Alternatives*, Vol. 10. Part 1. ISSN 1313-2571, Published at:<http://www.scientific-publications.net>.
5. Gedvilienė G., Karasevičiūtė S. (2012). Suaugusiųjų požiūris į IKT žinių visuomenėje. *Aukštųjų mokyklų vaidmuo visuomenėje: iššūkiai, tendencijos ir perspektyvos*, 1(1). P. 67-74. Alytaus kolegija. e-ISSN 2029-9311. Prieiga per internetą: <<http://www.akolegija.lt/library/fls1/1350286760.pdf>>.
6. Gedvilienė G., Karasevičiūtė S. (2012). Key competences in active aging: volunteering case. Sankt peterburgas. (Atiduota spaudai).
7. Gedvilienė G., Karasevičiūtė S. (2012). Katalikiškųjų grupių vadovų ugdymo veiksniai. *Pedagogika: mokslo darbai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. (Atiduota spaudai).

Disertacijos tema skaityti pranešimai

1. Gedvilienė G., Karasevičiūtė S. (2012). Suaugusiųjų požiūris į IKT žinių visuomenėje. Aukštųjų mokyklų vaidmuo visuomenėje: iššūkiai, tendencijos ir perspektyvos. Nr.1(1). Alytaus kolegija.
2. Baužienė Z., Karasevičiūtė S. (2012). The significance of voluntary activity in the organization of self-studies in higher education: The case of locomotion disorder. 3th International Conference Education, Research & Development. Sunny Beach, Bulgaria.
3. Gedvilienė G., Karasevičiūtė S. (2011). Savanorystės dimensija ugdant gailestingumą krikščioniškame pasaulyje. Respublikinė mokslinė konferencija „Dievo gailestingumas šiandienos kontekstuose“. Kaunas. Lietuva.
4. Gedvilienė G., Karasevičiūtė S. Trečiokienė E. (2011). Pagyvenusių žmonių saviraiškos galimybės mokymosi visą gyvenimą *Grundtvig* programoje. Andragogikos aktualijos: suaugusiųjų švietimo veikėjų profesionalizacija. Klaipėda. Lietuva.
5. Baužienė Z., Karasevičiūtė S. (2011). Expression of teachers values volunteering children with locomotion disorders. 3rd International conference: Education for All. University of Warsaw. Poland.

Disertacijoje vartojamos sąvokos

Aktyvus senėjimas – tai galimybė žmonėms realizuoti savo galimybes dėl fizinės, visuomeninės ir psichinės gyvenimo gerovės, dalyvauti visuomenės gyvenime, kai užtikrinama jų tinkama apsauga, saugumas ir priežiūra, prireikus pagalbos (Europos parlamentas ir Europos Sąjungos taryba, 2011).

Altruizmas – malonę teikiantis bendravimo instinktas, patenkinantis patarnavimą, kuris atneša tikros, neįsivaizduotos naudos kitiems ir pačiam individui (Černius, 1996; Kalenda, 1996).

Bendrieji gebėjimai – tai ilgą laiką naudotinų žinių, gebėjimų, įgūdžių, požiūrių ir vertybinių orientacijų, lemiančių visapusišką asmenybės ugdymąsi, jos profesinį lankstumą ir mobilumą visuma (Laužackas, 2005).

Bendrosios kompetencijos – tai plataus profilio žinių, gebėjimų, įgūdžių bei asmeninių savybių deriniai, reikalingi ir pritaikomi ne kurioje nors vienoje, o daugelyje profesijų (Laužackas, 2005).

Dorybė – platesne prasme žymi kiekvieną optimaliai išugdytą dvasios-sielos gebėjimą; siauresne prasme dorybė yra galia noriai, išvermingai ir nugalint kliūtis įgyvendinti dorovinį gerį (Vorgrimler, 2003).

Gebėjimas – mokymosi/studijų eigoje išlavintas atitinkamas gabumas, tam tikrų intelektualinio ar/ir fizinio pobūdžio veiksmų atlikimas konkrečioje veiklos srityje (Laužackas, 2005).

Igūdžiai – iki automatizmo (tobulai) išlavinti žmogaus mokėjimai (Laužackas, 2005).

Kompetencija – gebėjimas atlikti tam tikrą operaciją ar užduotį realioje ar imituojamoje veiklos situacijoje. Kompetenciją lemia mokymosi/studijų metu įgytos žinios, gebėjimai, turimi požiūriai ir vertinimai (Laužackas, 2005).

Kompetencija – mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma (LR Švietimo įstatymas, 1991).

Pagyvenę žmonės – socialinė grupė, kuriai būdingas savitas gyvenimo būdas, specifiniai poreikiai (Guščinskienė, Rudžinskienė, Novelskaitė, 1999).

Profesionalas – žmogus, tvirtai įvaldęs kokios nors profesijos reikalavimus bei įgijęs reikalingas profesines žinias ir gebėjimus (kvalifikaciją) (Laužackas, 2005).

Profesionalizacija – profesijos įvaldymas, specializavimasis kurioje nors srityje; perėjimas į profesionalų kategoriją (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985).

Savanas – žmogus, kuris skiria dalį savo laiko padėti bendruomenės nariams, neimantis už tai atlyginimo, prisiimantis atsakomybę už savanorišką veiklą, siekiantis asmeninio tobulėjimo, naujos patirties įgijimo bei gaunantis dvasinės naudos, kuria dalijasi su bendruomene ar organizacija (Jonutyte, 2006).

Savanoriška veikla – tai tikslinga, organizuota veikla, grindžiama asmenine motyvacija ir laisvos valios išpareigojimu, atvirumo visiems principu, už kurią nemokamas atlygis, kuri naudinga ne tik visuomenei, bet ir pačiam savanoriui (Wilson, & Musick, 1999; Jordanas, Ochman, 1998; Clary et al, 1998; Jonutyte, 2007).

Specialieji gebėjimai – tai gebėjimai, leidžiantys atlikti konkrečias ar specifines užduotis/veiklas (Weinert, 2001).

Suaugusiųjų švietimas – visuma švietimo priemonių, tenkinančių suaugusių žmonių bendrojo ar profesinio mokymosi poreikius (Laužackas, 2005).

Ugdymas - tai asmenybę kuriantis žmonių bendravimas sąveikaujant su aplinka ir žmonijos kultūros vertybėmis. Ugdymas vyksta derinant veiklą, bendravimą, bendradarbiavimą, santykius ir sąveiką (Jovaiša, 1993).

Vertybė – kas nors, kas žmogui rodo kaip gera, malonu ar siektina. Žmogus vertindamas daro vertybinius sprendimus, todėl kyla klausimai, kokiais kriterijais remiantis jie daromi ir ar subjektyviai pasvertos vertybės galioja kitiems. Šie klausimai sudaro sąlygas skirti gėrį apskritai ir vertybes (Vorgrimler, 2003).

Žinios – tam tikri faktai apie mus supantį pasaulį (Laužackas, 2005).

Operacionalizuotos sąvokos

Profesionalizacija – tobulinimo/si procesas, pasireiškiantis per kompetencijų lavinimą/si savanoriškoje veikloje. Jo sudėtinės dalys yra savanoriškos veiklos sritys ir tipiškos savanorystės veiklos, kurioms reikia įgyti arba turėti kompetencijas.

Savanoriška veikla – tai vienas iš būdų suaugusiesiems įsitraukti į socialinį dalyvavimą, padedantis spręsti įvairias visuomenės problemas ir lavinantis asmens bendravimą, aktyvumą, integraciją ir patirtį.

1. SUAUGUSIŲJŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS PROFESIONALIZACIJOS RAIŠKA

1.1. Savanoriškos veiklos profesionalizacijos samprata

Profesionalizaciją grindžia plati sinonimika, pavyzdžiui, *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (1993) profesionalizmas apibūdinamas kaip geros kvalifikacijos, demonstruojantis profesinį meistriškumą asmuo. Arba profesionalus – tai susijęs su profesionalizmu, nes profesionalumas tai nuolatinio tobulinimosi pasekmė (Juozaitis, 2008). Kitaip tariant, kaip teigia Jovaiša (2007), tai labai gerai išmanantis savo veiklą ir sugebantis puikiai ją atlikti.

Šiandien asmens profesionalumui keliami nauji reikalavimai, tai yra, kiekvienas darbuotojas privalo būti profesionalas. Galima pastebėti, kad profesionalumas tampa potencialiai taikomų kiekvienam darbuotojui organizacinių normų raiška. Vadinasi, naujų profesionalumo formų atsiradimas gali reikšti ir profesionalumo prasmės kaitą (Jatkauskienė, Jatkauskas, 2010). Pastarojoje situacijoje savanoris profesionalas – tai asmuo, besiuogdantis praktinėje profesinėje veikloje.

Profesionalizacijos samprata yra įvairių šalių sociologų, edukologų, psichologų diskusijų objektas. Bendro pobūdžio profesionalizacijos klausimus analizavo Hall (1969), Parsons (1968), Corcuff (2002), Paradeise (2009). Dauguma autorių (Hughes, 1985; Huberman, 1989; Corcuff, 2002; Paradeise, 2009 ir kt.) sutaria dėl to, kad profesionalizaciją sudaro veiksmų visuma, kuri leidžia naujai besiformuojančiai veiklai įgauti profesijos struktūrą, profesinį statusą, pripažinimą, sudaryti atskirą profesinę sritį, turėti veiklos ir specialistų rengimo standartus, profesinį sertifikavimą (Jatkauskienė, Jatkauskas, 2010).

Pirmine prasme profesionalizacija reiškė kokios nors veiklos, dažniausiai savanoriškos, tapimą profesija, kartu individo profesionalumo tobulėjimą, tapimą profesionalu (Jatkauskienė, Jatkauskas, 2010). Šiuo metu profesionalizacijoje aktyviai dalyvauja ne tik asmenys, „profesionalizuojasi“ bet kuri veikla bei struktūra (Le Boterf, 2008). Todėl galima teigti, kad profesionalizacija *reiškiasi kaip sistema* su pagrindiniais posistemiais (struktūrų, individų ir veiklos profesionalizacija) *ir kaip procesas*, kurio pagrindiniai elementai yra profesionalumo tobulinimas, profesinio identiteto suvokimas, jo konstravimas, transformavimas bei įtvirtinimas (Jatkauskienė, Jatkauskas, 2010).

Kaip teigia Siebert (2007), profesionalizacija yra procesas, vykstantis dviem lygmenimis, kurie tarpusavyje glaudžiai susiję. Tai kaupimas profesinių, mokslo žinių, kurios sukurtų kompetentingos veiklos teorinį ir empirinį pagrindą, bei visuomeninis profesijos su jos specifinėmis kvalifikacijomis ir kompetencijomis pripažinimas.

Analizuojant suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizaciją, laikytasi tokios *metodologinės nuostatos* – profesionalizacija pasireiškia kaip procesas, kurio sudėtinės dalys yra savanoriškos veiklos sritys ir tipišką savanorystės veiklos, kurioms reikia įgyti arba turėti kompetencijas. Nėra ir negali būti veiklos profesionalizacijos, jei nėra žymaus individų kompetencijų bei jų realizuojamos praktikos pokyčio, paraleliai vykstančio struktūrų pokyčio (Perrenoud, 2007).

Reikia pabrėžti, kad profesionalizacija kaip procesas neįvyksta per kelias dienas, ji reikalauja didelių savanorių, savanoriškos veiklos struktūros ir situacijų pokyčių bei prisitaikymo. Ji yra ilgos trukmės pokytis, kurio metu kiekvienas savanoris turi pakankamai laiko skirti tobulėjimui ir atsinaujinimui. Tai akcentuoja ir Europos komisija teigdama, kad kiekvienas pilietis savo gebėjimus ir žinias turi tobulinti nuolat, aktyviai dalyvaudamas visuomeniniame gyvenime ir sėkmingai veikdamas kintančiame darbo rinkos ir veiklos pasaulyje. Šią mintį (ne taip akivaizdžiai, kaip norėtusi) plėtoja ir Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatymas (2011), kuriame kalbama, kad savanoriui kvalifikacija nėra būtina, išskyrus tokį savanoriškos veiklos pobūdį, kuris reikalauja specialios kvalifikacijos pagal kitus teisės aktus arba pagal savanoriškos veiklos organizatorių reikalavimus.

Vadovaujantis profesionalizacijos metodologine nuostata pirmiausiai yra kreipiamas dėmesys į asmenį, kuris įsijungęs į savanorišką veiklą tampa savanoriu, savo veikla paremia organizaciją ir skiria dalį savo laiko padėti bendruomenės nariams, neima už tai atlyginimo, prisiima atsakomybę už savanorišką veiklą, siekia asmeninio tobulėjimo, naujos patirties įgijimo bei gauna dvasinės naudos, kuria dalijasi su bendruomene ar organizacija (plačiau apie savanorį yra kalbama 1.2.2. ir 1.2.3. skyreliuose). Tęsiant diskusiją apie suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos modelį pastebima, kad asmuo tapęs savanoriu atlieka savanorišką veiklą, kurią mokslinis, politinis ir praktinis diskursas apibūdina kaip asmens laisva valia atliekama visuomenei naudingą veiklą (plačiau konceptualių požiūrių apie savanorišką veiklą yra kalbama 1.2. poskyryje).

Savanoriška veikla išsiskiria iš kitų veiklų tik jai būdingais kriterijais, principais, bruožais, formomis ir sritimis. Savanoriškos veiklos sritys – socialinė įtrauktis, aktyvus pilietiškumas, asmenybės tobulėjimas, santykių plėtra tarp skirtingų kartų bei ekonominė plėtra – labiau išryškėja nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu analizuojant dokumentus, reglamentuojančius savanorišką veiklą bei plačiau aptartos disertacijos teorinės dalies 1.2 poskyryje.

Savanorystė skatina bendravimą ir bendradarbiavimą, dalijimąsi su kitais ir buvimą tarp kitų. Kaip teigia įvairios teorijos, savanoriška veikla suteikia asmeniui galimybę bendrauti, leidžia dalyvauti visuomenės gyvenime ir teikia lavinamąją patirtį (Rotolo, Wilson, 2006;

Williams, 2005; Clary, Snyder, 1991; Ellis, 1985; Patterson, Tremper, Rypkema, 1994; Stallings, 1998; Payne, 1993; Jonutytė, 2000; Štuopytė, 2002).

Savanoriams yra siūlomas labai platus veiklų spektras: darbas su vaikais, darbas su jaunimu, darbas su pagyvenusiais asmenimis, darbas su neįgaliaisiais, darbas stovyklose, darbas bendruomenės centruose, pagalbos telefonų linijose, pagalba renginių metu, pagalba saugusiųjų švietimo srityje, darbas aplinkosaugoje, darbas meno ir kultūros srityje, renginių organizavimas kultūros bei rekreacijos srityse, kova su rasizmu, diskriminacija, dalyvavimas vaikų smurto ir nusikalstamumo prevencijos darbe. Galima teigti, kad savanoriai dirba įvairiose srityse, kurios yra įvardintos empirinėje diesrtacijos dalyje (3.4. poskyryje).

Aptarus veiklos sritis ir tipines savanorystės veiklas galima būtų numatyti kompetencijas, reikalingas veikloms atlikti ir profesionalumui vystyti, profesionalizacijai užtikrinti.

Norint daryti kryptingą ir sąmoningą poveikį asmens profesionalumui, yra išskiriamos kompetencijos, formuluojami lavintini gebėjimai. Kaip nurodo Laužackas ir Dienys (2004), formuluojant kompetencijas reikia vadovautis trimis kriterijais:

- kompetencija pažymi galutinę besimokančiojo elgseną, t. y. tai, ką jis po mokymo privalo gebėti daryti;
- kompetencija aiškiai nurodo, kokiomis sąlygomis ši elgsena pasireiškia (panaudojant tam tikras priemones ir pan.);
- kompetencija yra besimokančiojo elgsenos vertinimo kriterijus (ar ji yra pakankama, ar ne).

Kitaip tariant, kompetencija yra gebėjimas atlikti tam tikrą operaciją ar užduotį realioje ar imituojamoje veiklos situacijoje (Laužackas, 2005). Atsižvelgiant į savanoriškos veiklos mokslinį diskursą galima išskirti keletą svarbesnių savanoriams reikalingų gebėjimų: kūrybiškas mąstymas; gebėjimas spręsti problemas; gebėjimas priimti sprendimus; vizualizacija; socialiniai gebėjimai; derybiniai; lyderiškumo; komandinio darbo.

Suaugusysis siekdamas savanorystės profesionalumo pagal reikalingumą tobulina savo gebėjimus. Ne tik norėdamas ir tikėdamasis save visiškai realizuoti ir sugebėti aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, bet siekdamas sėkmingai veikti nuolat kintančiame darbo pasaulyje.

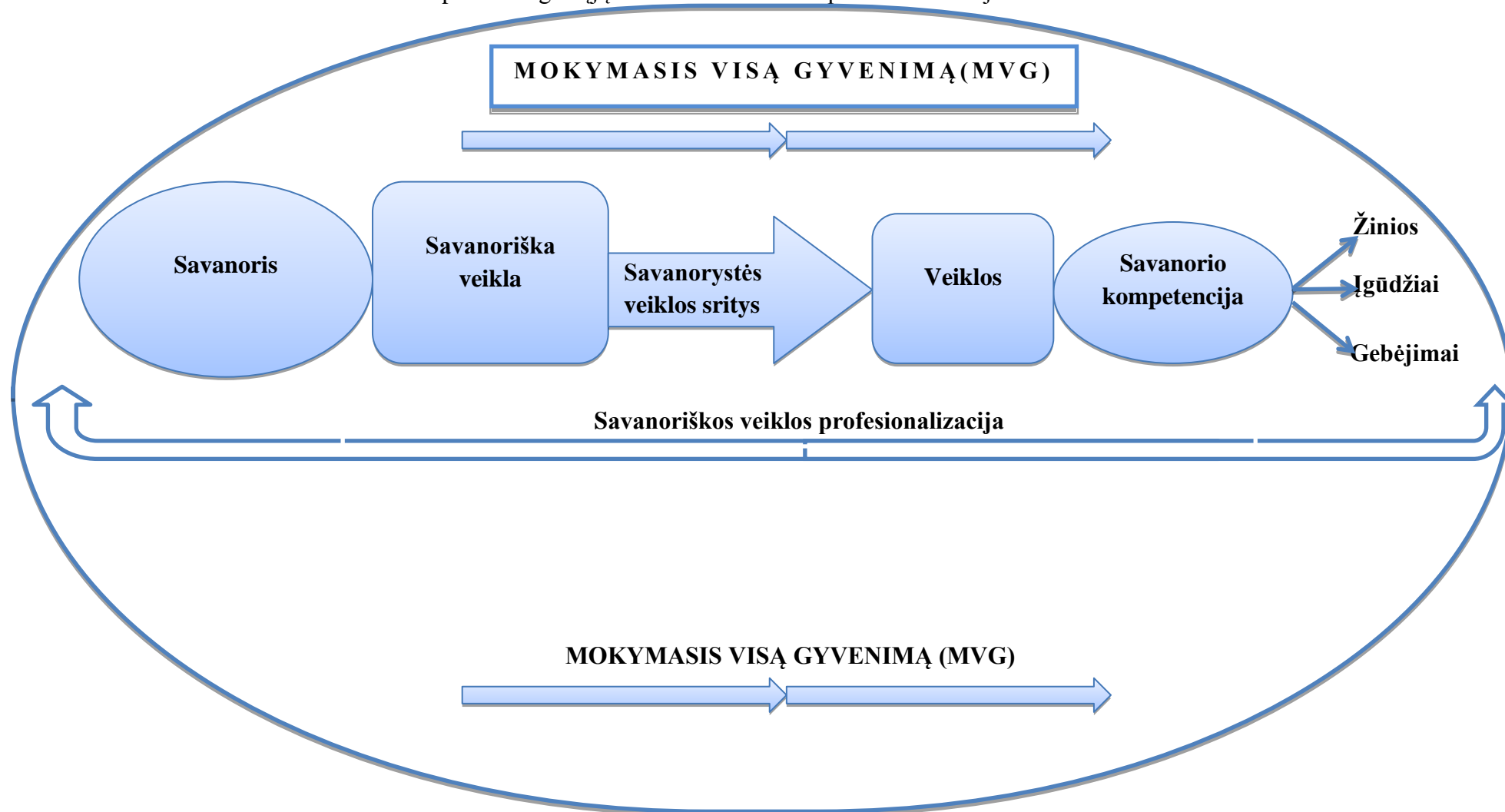
Apžvelgus visas modelio sudedamąsias dalis galima aptarti tai, kas suaugusiųjų profesionalizacijos modelį apgaubia, t. y. mokymąsi visą gyvenimą. Lietuvoje mokymosi visą gyvenimą (MVG) koncepcija įsigalėjo palyginus neseniai. Ekonominiai, politiniai, socialiniai ir kultūriniai žmonių gyvenimo pokyčiai paskatino ir požiūrio šiuolaikinėje visuomenėje į mokymąsi kaitą – jį imta suvokti kaip visą gyvenimą trunkančią kryptingą veiklą (Totoraitis, 2009. Mokymosi visą gyvenimą sistema Lietuvoje: plėtros gairės. Mokymosi visą gyvenimą strategija, požiūrių įvairovė). Mokymosi visą gyvenimą samprata talpina savyje visas mokymosi

veiklas nuo ankstyvos vaikystės iki laisvalaikio švietimo pensinio amžiaus žmonėms. (Laužackas ir kt. 2005). Tad pagrindinis mokymosi visą gyvenimą tikslas – suteikti žmonėms galimybę tvarkyti savo gyvenimus. Labai svarbi mokymosi visą gyvenimą dalis yra besimokančiųjų gebėjimų stiprinimas (Evans, 2003).

Savanoriškoji veikla suteikia žmogui galimybę bendrauti, leidžia dalyvauti visuomenės gyvenime ir teikia lavinamąją patirtį. Nevyriausybines organizacijas – tai puiki galimybė įvairaus amžiaus žmonėms įsitraukti į mokymąsi savanoriaujant. Būdami savanoriais, žmonės įgyja vadovavimo, bendravimo ir organizavimo įgūdžių bei patirties. Jie praplečia savo socialinį ratą ir vėliau dažnai gauna apmokamą darbą. Savanorystė suteikia neoficialaus ir neformalaus mokymosi galimybes, ir todėl ji yra itin svarbus mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo Europos Sąjungoje instrumentas (Europos savanorystės manifestas, 2006). Pasak Juozaičio (2008), mokymasis visą gyvenimą – tai būdas įveikti socialinę atskirtį. Kitaip tariant, mokymosi visą gyvenimą idėja yra plėtojama savanoriškoje veikloje per neformalų mokymąsi, kuriam priskiriami kursai, seminarai, konferencijos, vykstantys toje pačioje arba kitoje nevyriausybėje organizacijoje arba organizuoti nevyriausybines organizacijas pastangomis ir vykstantys neutralioje aplinkoje, tačiau negalima pamiršti, kad mokymasis vyksta ir per pačią savanorišką veiklą.

Apibendrinant galima teigti, kad suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos modelis (žr. 1 pav.) atskleidė, kad savanoriškos veiklos profesionalizacija pasireiškia per savanoriškos veiklos sritis ir veiklas, tipines savanorystei, kurioms reikia įgyti arba turėti kompetencijas bei nenutrūkstamą dalyvavimą mokymesi visą gyvenimą.

1 pav. Suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raiška

1.2. Savanorystės reiškinio teorinis pagrindimas

1.2.1. Savanorystės reiškinį aprūpinančios filosofinės nuostatos

Šiame poskyryje bus pristatomos filosofinės nuostatos, aptariančios žmogaus pagalbą kitiems, altruistinius poelgius bei savanorišką veiklą, kaip meilės darbus, siekiant pagelbėti kitiems nelaimėje atsidūrusiems žmonėms.

Socialinių mainų teorija žmogaus sąveiką traktuoja kaip tam tikrą socialinę ekonomiką, nes žmonės, jų požiūriu, keičiasi ne tik daiktais, pinigais, bet ir socialinėmis prekėmis (Jonutytė, 2006). Žmogus teikdamas pagalbą kitiems gauna tam tikrą socialinį atlygį, t. y. pritarimą, prestižą, pagarbą, savigarbą, socialinį priimtinumą. Blau (1964) teigia, kad socialiniai mainai, vykstantys socialiniame gyvenime, neapsiriboja tik materialaus atlygio gavimu ir pirminių poreikių patenkinimu. Svarbiausi socialinių mainų proceso aspektai: pripažinimas, įsipareigojimas, paramos ar pagalbos suteikimas (Butkuvienė, 2005). Vienas esminių momentų socialinių mainų procese, Ritzer (1996) teigimu, yra atlygis (nebūtinai materialus), abipusis įsipareigojimas, kuris išlaikytų ir sustiprintų mainų santykius tarp proceso dalyvių. Anot Grendienės (2010), socialinių mainų koncepcijoje teigiama, kad pagalba yra tam tikras biznesas, kadangi padedama kitiems eikvojant savo laiką, jėgas ir todėl tikimasi iš to gauti vidinės arba išorinės naudos. Savanoris mainais gauna socializacijos galimybę bendraudamas su kitais ir taip pat jį lydi išoriniai ir vidiniai mainai-apdovanojimai. Išoriniai apdovanojimai: kito žmogaus palankumas siūlant šiam pagalbą. Vidiniai apdovanojimai paremti empatiškumu, altruistinis poelgis įtvirtina asmeninę savigarbą ir išreiškia pasitenkinimo savimi jausmą.

Socialinių normų teorija. Socialinės normos yra sociokultūrinės pagalbos pagrindas, kurį žmogus suvokia ir atitinkamai pagal jį elgiasi vykstant socializacijai. Tapdamas asmenybe, žmogus normas suvokia ir pagal jas reguliuoja savo elgesį. Socialinių normų koncepcijos šalininkai mano, kad altruistinį elgesį skatina ir lemia visuomenėje veikiančios taisyklės, kurios skelbia, kad privalu padėti tiems, kuriems labiausiai tos pagalbos reikia (Suslavičius, 1998). Pasak Myers (2000), normos – tai visuomeniškai laukiamas rezultatas. Jos nustato tam tikrą elgesį, gyvenimišką pareigą. Dažnai padedama kitiems ne todėl, kad taip sugalvojome, o todėl, kad kažkas kužda, jog taip pasielgti būtina. Anot Gailienės ir Stonytės (2008), pagalba teikiama kitiems dėl to, kad tokios taisyklės yra nusistovėjusios sociokultūriniame lygmenyje. Kitaip besielgiantis asmuo sulaukia visuomenės spaudimo. Tyrinėtojai, užsiimantys žmonių, padedančių kitiems, elgesio tyrinėjimu, išskyrė dvi socialines normas: tarpusavio pagalbos norma (abipusiškumo norma) ir socialinės atsakomybės norma. Pasak Gouldnerio (1960), vienas iš universalių moralinių kodeksų yra abipusiškumo norma: tiems,

kurie mums padeda, turime atsakyti pagalba, o ne blogais darbais. Mes „įdedame“ savo pastangas į kitus ir laukiame dividendų. Kaip pastebime, pašto perlaidos ir aukos dažnai būna nedidelės, bet jose visada yra tai atliekančių vizitinės kortelės. Tai reiškia, jog jie tikisi abipusio supratimo ir įvertinimo. Ši norma ypač akivaizdi, kai žmonės viešai reaguoja į gautą paslaugą. Anot Nadler ir Fisher (1986), kai žmonės negali atsilyginti tuo pačiu, priimdami paslaugą jie gali jausti grėsmę arba pažeminimą. Tad išdidūs, stipriai išreikštos savivertės žmonės retai kreipiasi pagalbos. Gaunant neprašytą pagalbą, savivertė gali truputį sumažėti (Schneider ir kiti, 1996; Shell ir Eisenberg, 1992). Tyrimai rodo, kad šitaip gali atsitikti tiems, kurie yra pripažįstami, ypač, kai šis pripažinimas nesusijęs su žmogaus kompetencija ir sėkme ateityje (Pratkanis ir Turner, 1996). Pasak Myers (2000), tikėjimas, kad žmonės turi padėti tiems, kam būtina, nežiūrint į galimą naudą ateityje, yra socialinės atsakomybės norma. Ši norma žymi tai, jog čia žmonės padeda tiems, kuriems reikia pagalbos. Ji primena , kad visuomeniniuose santykiuose turi gyvuoti pasitikėjimo ir gavimo balansas. Myers (1999) teigimu, jei vienintelė norma būtų tarpusavio ryšys, tai samarietis nebūtų Geruoju samariečiu. Šiame padavime Jėzus turėjo omenyje kažką daugiau humaniška, tai, kas turi nedviprasmišką išraišką kitoje jo tiesoje: „Jei jūs mylėsite jus mylinčius, kokia iš to nauda. Aš jums sakau: mylėkite savo priešus“ (Myers, 1999, p. 595). Ši norma pabrėžia humaniško pasitikėjimo ir gavimo balansą.

Evoliucijos teorija. Evoliucinės teorijos atstovai altruistinius poelgius aiškina giminės išsaugojimo siekiu: genai mus verčia elgtis taip, kad padidintume jų išlikimo galimybę. Todėl pagalba teikiama visų pirma giminaičiams arba panašioms asmenims. Evoliucinės teorijos šalininkas H. Spenceris tvirtina, kad dėl evoliucijos žmonės iš prigimties yra altruistai (Adomaitytė, Gailienė, Stonytė, 2004; 2008). Pasak Myers (2000), žmonės paprastai savo giminaičiams jaučia empatiją, kuri irgi proporcinga jų genetiniam artimumui. Viena tokių formų – tėvų pasiaukojanti meilė vaikams. Tėvai, kurie vaikų gerovę iškelia aukščiau savosios, greičiau perduoda savo genus ateinančioms kartoms, negu tie, kurie savo vaikus ignoruoja. Noras suprasti kitą žmogų ir noras jam padėti ima priklausyti nuo socialinės aplinkos (Skujienė, 2001).

Humanistinės ugdymo teorija. Humanistinę ugdymo teoriją plėtoję Maslow (2006), Rogers (2005), Combsas (2006) teigia, kad svarbiausias asmenybės požymis yra savastis, savojo Aš samprata – visos mintys, jausmai, kuriais atsakome į klausimą „Kas aš esu?“ A. H. Maslow (2006) teigia, kad, norint suprasti žmogų, reikia atsižvelgti į jo tikslus. Šios teorijos tikslas yra adekvačios asmenybės, pasižyminčios teigiamu požiūriu į save, gebančios suvokti save lyginant su kitais, atviros patirčiai ir jos įsisavinimui, gebančios valdyti jautimus ir pojūčius, ugdymas (Combsas žr. Pukelio, 1998). Humanistiniu ugdymu galima pasiekti, kad ugdymo proceso dalyviai susivienytų į bendruomenę, kuri yra visuomenės demokratizavimo ir humanizavimo

prielaida. Tokioje bendruomenėje ugdymą apibūdina ugdytojų ir ugdytinių bendradarbiavimas, dalyvavimas institucijos valdyje, socialinė integracija, ugdytinių savidrausmė, mokymasis naudotis laisve, savarankiškumo, gyvenimo galių įtvirtinimas. Suvienyta ir bendradarbiaujanti bendruomenė yra palanki terpė tarpdalykinės integracijos idėjoms plėtoti.

Šiame darbe *Bažnyčios socialinio mokymo nuostatai* yra skiriamas didesnis dėmesys ir ji aptariama plačiau. Istorijos tėkmėje Bažnyčia, o vėliau ir kitos religinės bendruomenės, buvo vienos iš pirmųjų, kurios rūpinosi visuomenės švietimu, gydymu ir socialine gerove. Nuo devynioliktojo amžiaus pabaigos Katalikų Bažnyčia pradėjo viešai raginti visuomenę ir rūpintis socialinio teisingumo klausimais, kurdama ir palaipsniui sistemindama krikščionišką socialinį mokymą. Tūkstančiai vienuolių savanoriškai dirbo sveikatos ir švietimo sistemoje. Taip atsirado vargšų ligoninės, našlaičių bei vienišų motinų prieglaudos ir kt., vadinasi, jie gerai suprato Kristaus žodžius: „Kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų mano brolių, man padarėte“ (Mt 25, 40) (Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas, 2009). Bažnyčios mokymo ekonominiais ir socialiniais klausimais plėtojimasis patvirtina nuolatinio Bažnyčios mokymo svarbą, o drauge ir tikrąją visada gyvos ir veiksmingos tradicijos reikšmę (Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012).

Prie pagrindinių dabarties pasaulio bruožų reikia priskirti vis gausėjančius žmonių tarpusavio ryšius, kuriems plėtotis padeda moderniosios technikos pažanga. Tačiau broliškas pokalbis tarp žmonių tobulėja ne šios pažangos plotmėje, o giliau – asmenų bendravime. Krikščioniškasis apreiškimas didžiai skatina tokį asmenų bendravimą. Jis taip pat padeda geriau suprasti visuomeninio gyvenimo dėsninumus, Kūrėjo įrašytus dvasinėje ir moralinėje žmogaus prigimtyje (Vatikano II Susirinkimo Nutarimai, 2001). Iš žmogaus visuomeninio pobūdžio aišku, kad jo asmens plėtotė ir pačios visuomenės pažanga priklauso viena nuo antros. Juk visų visuomeninių institucijų šaltinis, objektas ir tikslas yra ir privalo būti žmogaus asmuo, savo prigimtimi reikalingas visuomeninio gyvenimo, kuris jam nėra koks nors priedas, bet bendravimas su kitais, abipusė pagarba, pokalbis su broliais vystantis visus žmogaus talentus ir įgalinantis jį atitikti savo pašaukimą.

Šiandieninis itin svarus indėlis, gilinant Bažnyčios socialinį mokymą ir stiprinant solidarumą vargstantiems, priskiriamas popiežiui Jonui Pauliui II. Šis mokymas išplaukia iš krikščioniškos antropologijos, kuri pripažįsta kiekvieno žmogaus nelygstamą vertę, nes jis sukurtas pagal Dievo paveikslą: „Žmogaus asmuo gerbiamas, kai pagerbiamas principas, jog „visi privalo savo artimą, neišskiriant nė vieno, laikyti „kitu savimi“, pirmiausia rūpindamiesi jo gyvybės palaikymu ir priemonėmis, būtinomis jam gyventi oriai“ (Vatikano II susirinkimo nutarimai, *Gaudium et Spes*, 27, 2001). Bažnyčia primena, kad gailestingumo darbai ir labdaros teikimas ne tik padeda gavėjui, bet yra ir nepaprastai naudingi teikėjams, nes atveria kitam ir

stiprina gailėstingumą. Išmalda nebuvo dalijama visiškai dovanai, nes buvo tikimasi, kad vargšai melsis už jų geradarius. Net be to patys geri darbai puošia davėją. (Filantropija Lietuvoje: situacijos analizė ir perspektyvos, 2004).

Kad asmuo jaustųsi laimingas ir įprasmintų savo gyvenimą, yra kviečiamas ir vidinių galių skatinamas bendrauti ir bendradarbiauti bei patarnauti kitiems. Tai mums patvirtina bažnytinis dokumentas: „Žmogus giliausia prigimtimi yra visuomeninė būtybė. Be santykių su kitais jis negali nei gyventi, nei išplėtoti savo gebėjimus“ (Vatikano II susirinkimo nutarimai, *Gaudium et Spes*, 12, 2001). Iš žmogaus visuomeninio pobūdžio aišku, kad žmogaus asmens plėtotė ir pačios visuomenės pažanga priklauso viena nuo antros. Vadinasi, žmogaus paskirtis yra kurti ir vystyti individualybę. Tačiau tai įmanoma tik gyvenant tarp kitų žmonių, kitų žmonių labai ir naudojantis kitų žmonių pagalba. Esame ir atskiri, individualūs, ir kartu priklausome vieni nuo kitų. Tad trokšdamas save realizuoti ir patenkinti savo geros savijautos poreikį asmuo jungiasi į savanorišką veiklą. Įsijungęs į savanorišką veiklą asmuo tampa savanoriu, kuris savo veikla paremia organizaciją ir skiria dalį savo laiko padėti bendruomenės nariams, neima už tai atlyginimo, prisiima atsakomybę už savanorišką veiklą, siekia asmeninio tobulėjimo, naujos patirties įgijimo bei gauna dvasinės naudos, kuria dalijasi su bendruomene ar organizacija.

Popiežius Jonas Paulius II (*Messaggio di Sua Santità Giovanni Paolo II per la Quaresima* 2003) gavėnios laiške tikintiesiems, cituodamas Jėzaus pasakytus žodžius „Palaimingiau duoti negu imti“ (Apm 20, 35) (Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas, 2009) pažymi, kad meilės darbai ir auka, siekiant pagelbėti kitiems nelaimėje atsidūrusiems žmonėms, yra svarbūs kiekvieno krikščionio gyvenimo elementai.

Tarnavimas visuomenei reiškiasi ir realizuojasi laisva ir neformalia arba institucine veikla, pagalba pavieniams žmonėms ir įvairioms žmonių grupėms bei bendruomenėms (Vatikano II susirinkimo nutarimai, 2001).

Bažnyčios išganymo šviesoje galima kalbėti apie visuotinį žmonių solidarumą, kuriame kiekvienas yra atsakingas už visus ir visi už kiekvieną (Hoffner, 1996). Visuotinio žmonių solidarumo įgyvendinimas veda į visuotinę pažangą ir didžiųjų socialinių bei politinių problemų sprendimą. Kol asmuo ir tauta nėra pasirengę atlikti visa, kas nuo jų priklauso, kol nesutelkia visų savo kūrybinių jėgų ir neišvysto visos savo iniciatyvos, tol jie neturi teisės laukti pagalbos iš kitų, nes tikrai per pavienių asmenų ir tautų pažangą, visuotinio tautų solidarumo skatinimą galima pasiekti visuotinę gerovę (Kazlauskas V., 1993).

Popiežiaus Jono Pauliaus II (1994) posinodiniame apaštališkajame paraginiame „*Christifideles laici*“ kalbama, kad Bažnyčia yra tiesiogiai pašaukta meilės tarnybai. Kaip savo pradžioje Bažnyčia parodė, kad susibūrusią apie Kristų ją vienija meilės ryšys, taip ir visais laikais Bažnyčia atpažįstama iš to meilės ženklo ir meilės darbus laiko savo neatimama pareiga

ir teise. Todėl ji ypač brangina gailiaširdystę beturčiams bei ligoniams ir karitatyvinę bei savitarpio pagalbos veiklą įvairiopam žmonių vargū palengvinti. Iš šių teiginių galime išvelgti, kad popiežius ragina visus tikinčiuosius įsijungti į savanorišką veiklą ir padėti vargstantiems bei nuskriaustiems.

Krikščioniškoji doktrina moko, kad pagrindinė dorybė yra meilė, gailestingumas artimui. (Peschke, 1997). Veikli meilė, kuri ieško žmogaus ir aprėpia visą jo žmogiškumą. Toji meilė labiausiai pasireiškia ten, kur susiduria su kančia, skriauda, vargu – su visa istorine žmogaus būseną, kuriai būdingas žmogaus ribotumas bei tiek fizinis, tiek moralinis trapumas. Taigi Dievo meilės reiškimosi būdas ir jo sfera Biblijos kalba vadinasi „gailestingumas“ (Giovanni Paolo II, 1980).

Krikščioniškasis mokymas skelbia, kad Jėzus Kristus nurodė, jog žmogus ne tik paliudija ir patiria Dievo gailestingumą, bet taip pat yra liepiamas pats vykdyti gailestingumą kitiems: „Palaiminti gailestingieji: jie susilauks gailestingumo“. Bažnyčia šiuose žodžiuose išvelgia kvietimą darbuotis ir todėl stengiasi vykdyti gailestingumą. Plačiame „visuomeniniame“ kontekste gailestingumas pasireiškia kaip apibendrinta atskirų asmenų vidinė patirtis – nusidėjusių, kenčiančių, nelaimės ištiktų. Žmogus tiek susiliečia su gailestingąja Dievo meile, su jo gailestingumu, kiek pats viduje pasikeičia, šitaip pamildamas artimą (Giovanni Paolo II, 1980).

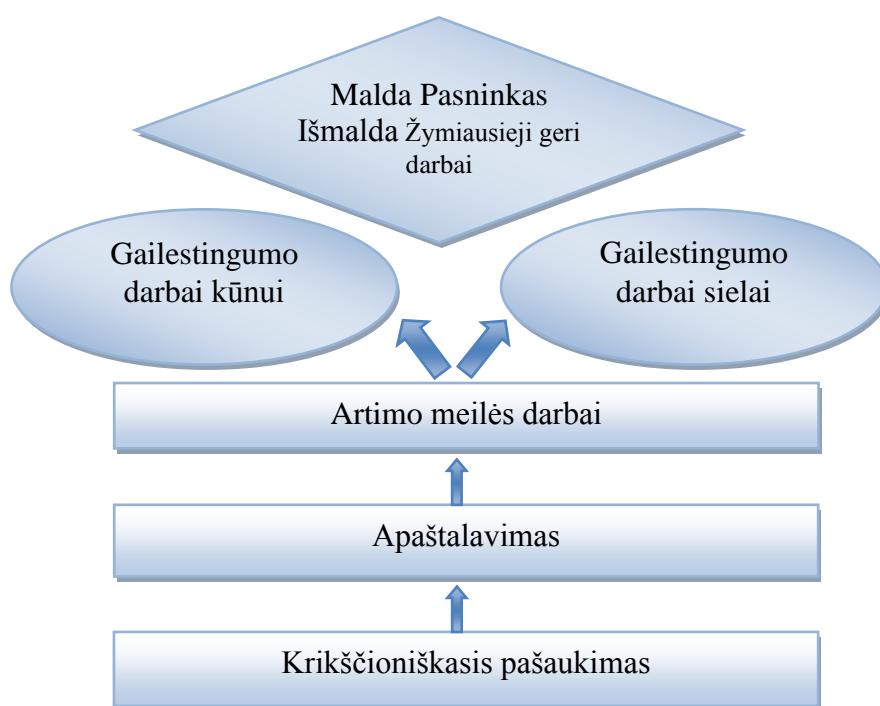
Pats krikščioniškasis pašaukimas yra ir pašaukimas apaštalauti. Pareigą ir teisę tam pasauliečiai įgyja iš paties ryšio su Kristumi kaip Galva. Per Krikštą įjungti į Kristaus mistinį Kūną, per Sutvirtinimą gavę Šventosios Dvasios galybės, jie paties Viešpaties skiriami apaštalauti. O kitais sakramentais, ypač švč. Eucharistija, jiems perteikiama ir juose brandinama artimo meilė kaip viso apaštalavimo siela (Vatikano II susirinkimo nutarimai, 2001).

Krikščioniškojo pašaukimo savybė, kad be paliovos ir nepaisant jokių psichologinių ar socialinių sunkumų išradingai vykdoma meilė, kaip vienijanti ir varomoji jėga: gailestinga meilė, kuri savo esme yra kuriančioji meilė. Gailestingąja meile žmogiškų santykių plotmėje visada taip pat apreiškiamą Dievo meilė, visoms pastangoms, kuriomis siekiama teisingumo, suteikianti dieviškąją ir išganomąją vertę. Tad iš Dievo kylančios meilės raginami, tikintieji daro gera visiems, o labiausiai – tikėjimo šeimos nariams „...kol turime laiko, darykime gera visiems, o ypač tikėjimo namiškiams“ (Gal 6, 10) (Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas, 2009). Daryti gera galima suprasti kaip padėti, patarnauti ir atjausti kitą asmenį, o visa tai asmuo atlieka užsiimdamas savanoriška veikla ir išpildydamas savo pašaukimo kelią.

Vatikano II Susirinkimo dokumentuose, Dekrete dėl pasauliečių apaštalavimo, yra sakoma: „Pasauliečiai didžiai tevertina ir pagal išgales teremia gailestingumo darbus bei viešus arba privačius ir net tarptautinius socialinės pagalbos užmojus, kuriais sėkmingai padedama

vargstantiems asmenims ir tautoms, bendradarbiaujant šiuo tikslu su visais geros valios žmonėmis“ (Vatikano II susirinkimo nutarimai, 2001).

Katalikų Bažnyčia, norėdama tikintiesiems padėti lengviau suprasti artimo meilę, teigia, kad gailestingumo darbai yra veikli meilė, raginanti mus ateiti į pagalbą savo artimui jo kūno ir sielos varguose. Gerieji darbai kūnui pirmiausia yra išalkusį pavalgydinti, kelevį priglausti, vargšą aprenkti, ligonį ir kalinį aplankyti, mirusį palaidoti (plg. Mt 25, 31-36). Gerieji darbai sielai yra mokyti, patarti, paguosti, sustiprinti, kaip ir įžeidimus atleisti ar nuoskaudas nukęsti“ (Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2012). Tikinčiojo gyvenime pasireiškia trys geri darbai, kurie yra malda, pasninkas ir išmalda. Šie darbai Šventajame Rašte yra žymiausieji ir veda tikintįjį į šventumą (žr. 2 pav.).

2 pav. Krikščioniškasis pašaukimas – artimo meilė

Artimo meilės ir gailestingumo darbai yra puikiausias krikščioniško gyvenimo liudijimas, įpareigojantis veikliai patarnauti asmeniui kaip artimui, nuolat prisimenant: „Iš tiesų sakau jums, kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų mano brolių, man padarėte“ (Mt 25, 31-40) (Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas, 2009).

Pagrindiniai veikėjai padedantys ugdyti gailestingumą krikščioniškame pašaukime yra šeima, mokykla ir visuomenė (žr. 1 priedo 1 lentelę). Gailestingumo darbai kūnui ir sielai, asmens savybės ir asmens vertybės yra gailestingumo ugdymą krikščioniškame pašaukime lemiantys veiksniai (žr. 1 priedo 2 lentelę) (Gedvilienė ir kt., (2011).

Krikščionių geri darbai nėra paprasta filantropija, nes jiems jėgų teikia nepakartojamas ir neišsemiamas meilės lobis, kuris yra visiškas Jėzaus atsidavimas Tėvui. Būtent todėl krikščionis

neturėtų savęs apgaudinėti, jog galėsias siekti tikrojo gėrio savo broliams ir seserims negyvendamas Kristaus meile (Buika, 2003). Artimo meilė nedeleguojama, ji nuolatos reikalauja asmeninio savanoriško įsitraukimo, kurio pamatines sąlygas valstybė gali ir privalo sukurti. Taip ši pagalba išlaiko žmogiškąjį pobūdį ir nėra nuasmeninama (Apie savanorių darbą, 2007).

Šiomis dienomis išstobulėjus komunikavimo priemonėms, artimo meilės darbai gali ir turi apimti visus žmones ir visus jų poreikius. Tad geresnėmis sąlygomis gyvenančiose ir labiausiai organizuotose visuomenėse kuriamos ir sparčiai plėtojamos įvairios savanorių organizacijos, kurių tikslas padėti žmonėms, ypač labiausiai stokojantiems ir visuomeninės globos struktūrų pamirštiems (Trečiokienė ir kt., 2010).

Popiežius Benediktas XVI (2006) savo enciklikoje „Deus caritas est“ pabrėžia savanorystės svarbą teigdamas, jog labai reikšmingas reiškinys yra mūsų laikais pasirodęs ir paplitęs įvairialypis *voluntariatas*, apimantis daugybę tarnybų. Visiems, kurie įvairiais pavidalais šioje veikloje dalyvauja, norėčiau tarti ypatingą pripažinimo ir padėkos žodį. Tokios paplitusios pastangos jaunuoliams yra savotiška gyvenimo mokykla, ugdanti solidarumą, pasirengimą siūlyti ne ką nors kita, bet save patį.

Kiekvienam žmogui pats Dievas yra suteikęs neliečiamas asmens teises. Savanoriškoje veikloje žmogus gali tobulėti kaip asmenybė, įgyti naujų žinių, tobulinti turimus įgūdžius, ugdyti savo individualias galimybes, pasitikėjimą savimi, atsakomybę, mokytis solidarumo ir pilietiškumo, kaip padėti kitiems spręsti problemas, (Kučikas, Norvila, Kurtinaitytė, Kurapkaitienė, Borovskaja, Kėžaitė, 2007).

Savanorystės fenomenas peržiangia nacionalinius, religinius ir socialinius barjerus, pasižymi solidarumu ir žmonėms reikalinga pagalba. Šiai veiklai reikalingi kūrybingi, stiprios valios, skatinantys bendruomeniškumą ir pozityviomis vertybėmis besiremiantys žmonės (Sozanska, Tošner, Frič (cituota Štuopytė, 2001).

Propaguojantis humanistinio ugdymo idėją Darom (2000) vertybes skirstė į asmenines, tarpasmenines ir visuomenines. Asmeninės vertybės apima minties laisvę, asmeninę atsakomybę, moralinį mąstymą ir veikimą, darbo etiką, tarpasmeninės – bendradarbiavimą, manipuliavimo, prievartos nebuvimą, teisių lygybę, kitų priėmimą ir rūpestį, tinkamą konfliktų sprendimą, visuomeninės – pagarbą žmonių teisėms, antirasizmą, taiką, demokratiją, ekologiją, aktyvumą kovojant už laisvę bei ginant engiamas mažumas.

Meilė žmogui, nuoširdumas, atjauta, bendravimas, pasitikėjimas ir rūpestis yra vertybės, skatinančios pedagogų savanorystę dirbant su sutrikusios lokomocijos vaikais (Baužienė ir kt., 2011) (žr. 2 priedą).

Pasak Grincevičiaus (2011), Jonutytė, tyrusi savanorišką veiklą, pastebi, kad Lietuvoje ši veikla turi senas krikščioniškas tradicijas, kurios skatina nesavanaudišką pagalbą sau ir artimui. Nuo seno kaime bei religinėse bendruomenėse buvo įprasta pasirūpinti ne tik savo giminaičiais, bet ir kaimynais, kitais bendruomenės nariais.

Padėti kitam žmogui skatina viena iš asmenybės savybių – empatija – įsijautimas į kito žmogaus emocinę būseną, gebėjimas matyti konkretaus žmogaus situaciją jo akimis (Legkauskas, 2008).

Apibendrinant galima sakyti: artimo meilės ir gailestingumo darbai yra puikiausias krikščioniškojo gyvenimo liudijimas, įpareigojantis veikliai patarnauti asmeniui kaip artimui ir eiti gyvenimo keliu visiškai išpildant krikščioniškojo pašaukimo prasmę – mylėti kitus ir pagelbėti nelaimėje atsidūrusiems žmonėms.

1.2.2. Konceptualūs požiūriai į savanorystę

Šiandien visuomenė patiria socialinių, ekonominių, politinių transformacijų. Didėjant žmonių skaičiui, nuolat plečiasi individų, kuriems reikia vienokios ar kitokios pagalbos, grupė. Savanorystė pirmoji iškelia socialinės visuomenės problemas ir sprendžia klausimus, susijusius su individų poreikiais (Ellis, 1985; Noyes, 2005). Tokia nacionalinė ir tarptautinė veikla yra glaudžiai susijusi su aktyviu pilietiškumu, sudarančiu demokratijos esmę. Požiūrių į savanorystę skirtumai ir kaita atvėrė kelią savanorystę analizuoti mokslinėje, politinėje ir praktinėje srityse.

Pastebėtina, kad savanorystė mokslininkų dėmesio sulaukė tik devintajame dešimtmetyje. Savanorystę socialinės psichologijos, sociologijos, istorijos aspektais dažniausiai tyrinėjo Clary, Snyderis (1991), Molly (1998), Ellis (1985), Naidichas, Chisholmas (1996), Pattersonas, Tremperis, Rypkema (1994), Stallings (1998). Savanorystės raidos istoriją, savanoriškų judėjimų santykį su vyriausybe, šių judėjimų perspektyvas Europoje analizavo Lorenz (1994). Savanoriškos veiklos poveikį savanoriui, jo asmeniniam, profesiniam tobulėjimui analizavo Rotolo, Wilson (2006). Savanorystę, kaip pilietinio ugdymo sudedamąją dalį bendruomenėje, tyrė Williams (2005). Savanorių veiklą bendruomenės centruose ir jų rengimą analizavo Clary, Snyder (1991), Ellis (1985), Patterson, Tremper, Rypkema (1994), Stallings (1998), Payne (1993), Jonutytė (2000; 2001; 2002), Štuopytė (2002).

Savanorystės fenomeną amžiaus diferenciacijos aspektu nagrinėjo Wymer (1998). Savanorių motyvaciją bei motyvų įtaką savanoriškos veiklos tęstinumui tyrė Clary ir Snyder bei Omoto (1991, 1993). Savanorių motyvacijos problemas nagrinėjo Carlo, Okun, Knight, Guzman (2005). Brabazon, Matisoff, Ražaitis (1999) analizavo žmonių į(si)traukimo į savanorišką veiklą

motyvus, savanorių teises, savanorių veiklos sritis ir funkcijas. Jonutyte, Bitinas (2000, 2001) nagrinėjo savanorių rengimo darbui su vaikais motyvacinį aspektą. Savanorių vadybos tikslus ir uždavinius tyrinėjo Curley, Lynch (2001), Jordan, Ochman (1998). Jaunimo savanorystės specifiškumo klausimus iškėlė Molly (1998), Ellis, Noyes (2005), Naydich, Chisholm (1996). Jonutyte, Litvinas (2004) nagrinėjo socialinio pedagogo bendradarbiavimo tobulinimą bendrojo lavinimo mokykloje. Jonutyte (2000, 2006) nagrinėjo savanorių socialinių pedagogų rengimo klausimą, taip pat savanorišką socialinę veiklą, kaip jaunimo neformalaus ugdymo ir saviugdos formą. Jonutyte, Rekis (2009) nagrinėjo 14–18 metų jaunųjų savanorių saviugdą galimybes nevyriausybinėse organizacijose. Štuopyte (2010) tyrė savanorių mokymąsi vykdančią socioedukacinę veiklą nevyriausybinėse organizacijose. Jonutyte, Šmitienė (2007) atskleidė kad savanoriai stokoja tinkamų kompetencijų dirbti su gatvės vaikais. Socialinio darbo studentų savanorių ir organizacijos sąveikos ypatumus tyrinėjo Ražanauskaitė (2011).

Savanorystės teoretikai suformulavo įvairias savanoriškos veiklos apibrėžtis. Pasak Clary ir kt. (1998), savanoriška veikla yra planuota pagalba, prasidedanti nuo veiklos, labiausiai atitinkančios asmens gebėjimus, interesus ir prioritetus, suradimo iki aktyvaus veikimo. Jordan, Ochman (1998) savanorišką veiklą apibrėžia kaip galimybę kiekvienam, nepriklausomai nuo lyties, rasės, tautybės, religijos, politinių įsitikinimų, amžiaus ir sveikatos, panaudoti savo sugebėjimus ir patirtį, gauti naujų įgūdžių, susirasti draugų, įsitraukti į darbą ir keisti socialinį gyvenimą. Kaip teigia Wilson ir Musick (1999, 2000), dalyvavimas savanoriškoje veikloje yra naudingas tiek priimančiam pagalbai, tiek pačiam savanoriui. Pasak autorių, savanoriška veikla – tai proaktyvi veikla, susijusi su iniciatyvumu, atsakomybės prisiėmimu, aktyvumu savo aplinkoje ir įsipareigojimu skirti dalelę savo laiko ir pastangų visuomenės gerovės kūrimui.

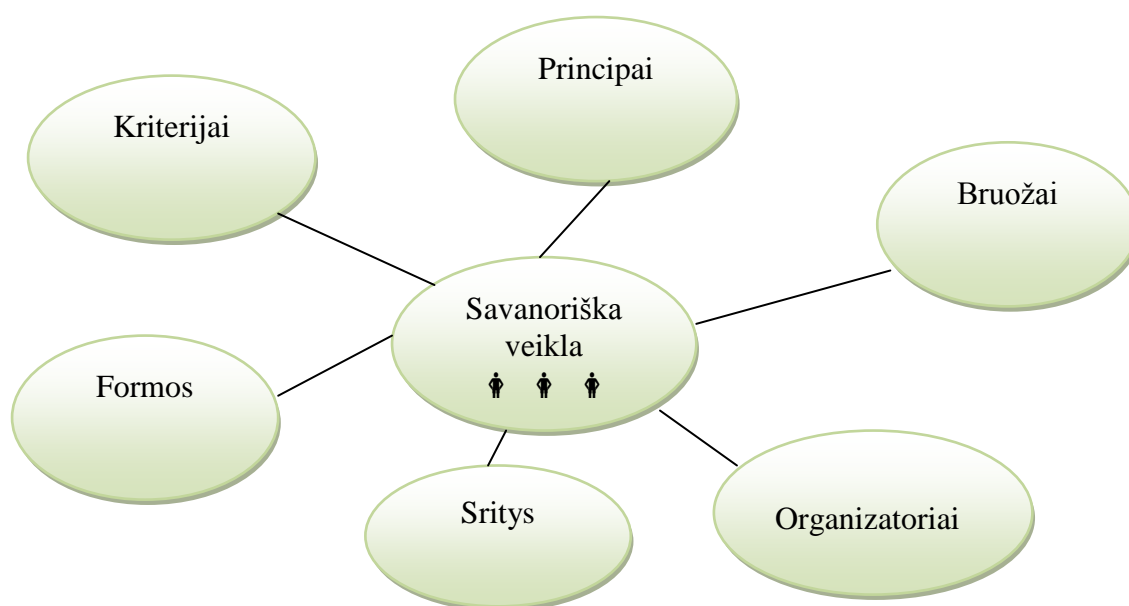
Savanoriška veikla domisi ne tik mokslininkai, bet ir politikai. Analizuojant nacionalinius ir politinius dokumentus, reglamentuojančius savanorišką veiklą, randama įvairių jos apibrėžimų. Kaip antai, Europos savanorystės manifeste (2006) ji apibūdinama kaip veikla, vykdoma asmens laisva valia, pasirinkimu ir motyvacija; nesiekianti finansinio pelno; vykdoma organizuotoje aplinkoje; kuri stengiasi padėti kitam, o ne pačiam savanoriui, ir visuomenei apskritai, prisidedama prie bendrųjų visuomenės vertybių, nors yra pripažinta, kad savanoriška veikla lygiai taip pat yra labai naudinga ir pačiam savanoriui.

Savanoriškos veiklos kodekse yra teigiama, kad savanorystė tai neapmokama veikla, kuriai žmogus skiria savo laiką ir kuri neša naudą visuomenei, žmonių grupėms ir atskiriems individams (Volunteering Compact and Code of Good Practice, 2005).

Savanoriškos veiklos praktikai yra linkę ją apibrėžti kaip pelno nesiekiančią, be piniginio atlygio ir neprofesinę veiklą, kurią individai vykdo kaimynų, bendruomenės ar visuomenės labui. Savanoriška veikla turi daugybę formų ir aprėpia tradicinę tarpusavio pagalbą

bendruomenėje krizės atveju, taip pat sprendžiant konfliktus ir mažinant skurdą. Savanoriška veikla apima vietines ir nacionalines pastangas, taip pat dvišales ar tarptautines programas, kurios vykdomos nepaisant sienų ribų (Nausėdaitė, 2002). Kertiniai savanorystės akmenys yra laisva valia atliekamas ir piniginiu ekvivalentu neatlyginamas darbas (Europos savanorių tarnybos asociacija, 2012).

Tęsiant diskusiją apie savanorišką veiklą yra naudinga susipažinti su savanoriškos veiklos kriterijais, principais, visu tuo, kas savanoriškai veiklai yra būdinga ir išskiria ją iš kitų veiklų. Savanoriškos veiklos mokslinę, politinę ir praktinę sampratą charakterizuoja 3 paveikslas.

3 pav. Savanoriškos veiklos mokslinė, politinė ir praktinė samprata

Kiekviena veikla turi savo išskirtinumą ir tik jai būdingas charakteristikas. Siekdami atskleisti savanorystės reiškinių teorinį pagrindimą pirmiausia susipažinkime su pagrindiniais kriterijais, kurie skiria savanoriškąją veiklą nuo kitų veiklų. Taigi, savanorystės išskirtinumą charakterizuoja ir konstatuoja:

1. *Savanoriška veikla neužsiimama siekiant materialinės naudos.* Tačiau savanoriškai dirbančiam žmogui turi būti atlyginamos su savanoriška veikla susijusios išlaidos.
2. *Paremta laisva valia.* Laisva valia yra savanorystės pagrindas, tačiau savanoriškai dirbantys asmenys retai daro tai visiškai savanoriškai: paprastai, kad atliktų šią veiklą, jie patiria kitų spaudimą, be to, jie gali tai daryti, skatinami jausmo atlikti socialinę pareigą.
3. *Duoda naudą ne tik savanoriams, bet ir trečiajai šaliai.* Šis kriterijus padeda atskirti savanoriškąją veiklą nuo laisvalaikio užsiėmimo (Nausėdaitė, 2002).

Savanorišką veiklą reglamentuojantys kriterijai padeda asmeniui geriau suprasti savanorystės prasmę ir savanoriavimo procesą.

Po ilgų diskusijų 2011 metais Lietuvoje buvo priimtas Savanoriškos veiklos įstatymas, kuriame buvo aiškiai ir nuosekliai reglamentuota savanoriška veikla mūsų šalyje. Įstatymas nustatė savanoriškos veiklos ypatumus, savanoriškos veiklos principus, savanorio ir savanoriškos veiklos organizatoriaus teises ir pareigas, savanoriškos veiklos organizavimo tvarką, savanorių draudimo, savanoriškos veiklos išlaidų kompensavimo atvejus. Tad, kalbant apie savanoriškos veiklos išskirtinumą, būtina pristatyti, kokiais principais vadovaujantis yra atliekama savanoriška veikla. Savanoriškos veiklos įstatyme yra pateikti trys principai:

1. Naudos visuomenei ir asmeniui – dalyvavimas savanoriškoje veikloje sudaro asmenims galimybę aktyviai prisidėti prie visuomenės gerovės kūrimo ir skatina savanorių asmeninę saviraišką ir tobulėjimą.

2. Bendradarbiavimo – savanoriška veikla remiasi savanorių ir savanoriškos veiklos organizatorių tarpusavio bendradarbiavimu, siekiant suderinti savanorių ir savanoriškos veiklos organizatorių poreikius ir galimybes.

3. Įvairovės ir lankstumo – savanoriška veikla gali būti atliekama įvairiose visuomenei naudingos veiklos srityse. Savanoriškos veiklos organizatorius ir savanoris gali susitarti dėl įvairių savanoriškos veiklos formų ir būdų, taip pat juos keisti (Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatymas, 2011).

Jonutyte (2007) pateikia savanoriškos veiklos bruožus, kurie atskleidžia savanoriškos veiklos sampratą, pažvelgiant į savanorišką veiklą plačiau, paliečiant asmeninius, visuomeninius ir valstybinio lygmens aspektus:

- savanoriška veikla grindžiama asmenine motyvacija ir laisvos valios įsipareigojimu;
- tai pilietiškumo ir bendruomenės aktyvumo ugdymo būdas;
- savanoriškoje veikloje taikoma metodų įvairovė: teikiama individuali, grupinė ir organizacinė pagalba;
- įvertinamos žmonių galimybės, gerinama gyvenimo kokybė, skatinamas žmogiškasis solidarumas;
- atsiliepiama į šiuolaikinio gyvenimo iššūkius siekiant kurti taikingesnę pasaulį;
- skatinamas aktyvus visuomenės gyvenimas, netgi kuriamos naujos darbo vietos ir profesijos.

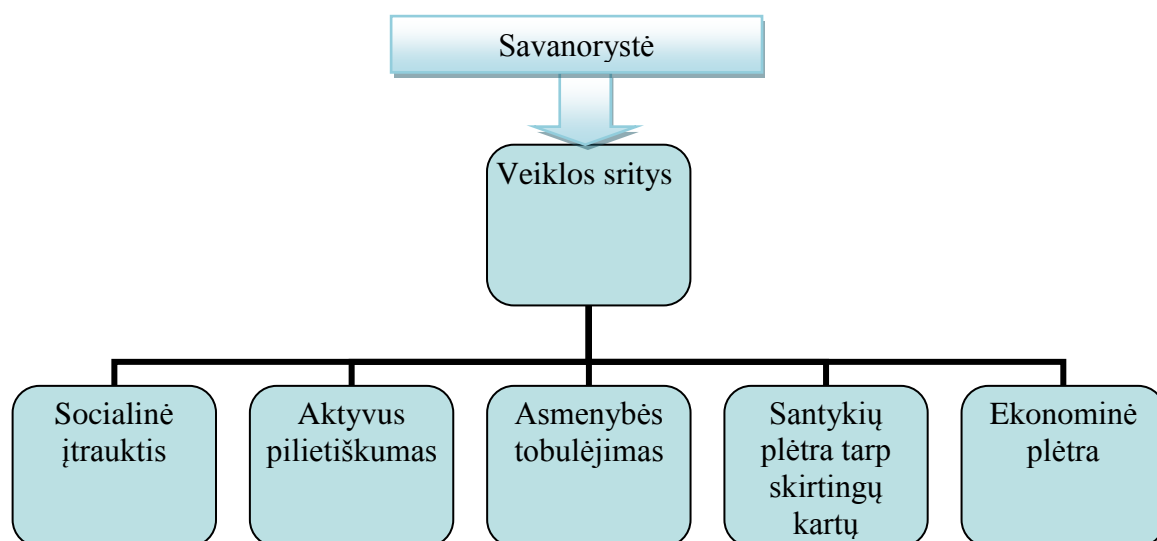
Pasak Bax, Moens (1997), savanoriška veikla kiekvienoje nevyriausybinėje organizacijoje skiriasi, tačiau galima išskirti bendrus savanoriškos veiklos nevyriausybinėse organizacijose bruožus:

- auga savanoriškoje veikloje dalyvaujančiųjų savivertė;
- patenkinant individualius poreikius ir interesus, pagerinamas asmeninis ir bendruomenės gyvenimas, aplinkos apsaugos sistemos, politinės sistemos veikla ir t. t.;
- pastebimas tikras, nuoširdus savanorių susidomėjimas veikla;
- humaniškai sprendžiamos individo ir visuomenės problemos;
- kuriasi komandos, kuriose individai patys atranda savo kelius visuomenėje;
- savanoriai vieni iš kitų perima įvairius gebėjimus;
- galimybė kiekvienam žmogui tapti atsakingam, aktyviam visuomenės nariui.

Aptarus savanoriškos veiklos bruožus reikia pastebėti, kad savanoriška veikla yra atliekama įvairiose organizacijose. Pagal Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatymą (2011) Savanoriškos veiklos organizatoriais gali būti:

- labdaros ir paramos fondai;
- biudžetinės įstaigos;
- asociacijos;
- viešosios įstaigos;
- religinės bendruomenės, bendrijos ir religiniai centrai;
- tarptautinių visuomeninių organizacijų filialai, atstovybės;
- politinės partijos; profesinės sąjungos; kiti juridiniai asmenys, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai ir kurių veiklos tikslas nėra pelno siekimas, o gautas pelnas negali būti skiriamas jų dalyviams.

2011 m. Europos savanorystės metais Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje inicijuoto visuomenės tyrimo *Europoje vyraujantys savanorystės modeliai* analizėje išryškėjo penkios savanorystės veiklos sritys, kurias iliustruoja 4 paveikslas.

4 pav. Savanorystės veiklos sritys

Atlikti tyrimai patvirtino, kad savanoriška veikla yra svarbi šiose srityse:

- *Socialinė įtrauktis*. Kiekvienas gali būti socialinės aplinkos pokyčių kūrėjas, įsiliedamas į savanoriškus tinklus ir taip prisidedamas prie socialinių problemų sprendimo.

- *Aktyvus pilietiškumas*. Savanoriška veikla tiesiogiai susijusi su pilietiškumo skatinimu, individo socialinio kapitalo kūrimu bei aktyviu dalyvavimu visuomeniniame gyvenime, skatinant ir dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose bei domėjimąsi viešosios politikos gyvenimu.

- *Asmenybės tobulėjimas*. Savanoriška veikla itin prisideda prie kiekvieno savanoriška veikla užsiimančio asmens sąmoningumo ir gebėjimų ugdymo. Tai suteikia didesnes galimybes būti konkurencingiems darbo rinkoje bei sudaro sąlygas neformaliai mokymuisi.

- *Santykių plėtra tarp skirtingų kartų*. Savanorystė gali būti esminis veiksnys, skatinantis santykius tarp senų ir jaunų žmonių. Tai fundamentalus pamatas plėtojant solidarumą, toleranciją bei abipusį supratimą.

- *Ekonominė plėtra*. Savanorystė skatina ekonominę plėtrą, sudarydama sąlygas vystyti vertingus asmens įgūdžius darbinėje sferoje. Savanoriška veikla yra neatlygintina, tačiau savo ekonomine verte svarbi tiek paslaugas gaunančių, tiek ir paties savanorio socialinio kapitalo kūrimo atžvilgiu (Europoje vyraujančių savanorystės modelių analizė, 2011).

Savanoriškos veiklos formos yra įvairios. Geografiniu aspektu, savanoriška veikla gali būti vykdoma įvairiomis formomis – pagal vykdymo vietą, kaip, pavyzdžiui, bendruomenėje, mieste ar visoje šalyje, ir savanoriavimą kitose pasaulio šalyse. Galima pastebėti, kad atsiranda ir naujų savanoriškos veiklos formų, atitinkančių šiandieninio asmens poreikius, kaip antai, naudojantis šiuolaikinėmis komunikacijos priemonėmis, savanorišką veiklą galima vykdyti ir neišeinant iš namų – bendrauti telefonu, internetu, kuriant ir prižiūrint internetines svetaines ar užsiimant kita visuomenės gerovės kūrimui priskiriama veikla (Europoje vyraujančių savanorystės modelių analizė, 2011). Vakarų šalyse savanoriams siūlomas labai platus veiklos spektras: pagalba pagyvenusiesiems, vienišiesiems, ligotiesiems žmonėms, veikla vaikų ir jaunimo centruose, renginių organizavimas kultūros bei rekreacijos srityse, kova su rasizmu, diskriminacija, dalyvavimas vaikų smurto ir nusikalstamumo prevencijos darbe. Taigi savanoriai dalyvauja labai įvairiapusiškoje bendruomenės veikloje (Jonutytė, 2002).

Nyderlandų mokslinėje literatūroje yra išskiriamos trys savanorystės formos pagal pagalbos tikslą:

1. Savitarpio parama (*reciprocal support*). Žmonės padeda vienas kitam, siekdami išgyventi ar tiesiog norėdami padaryti gyvenimą patogesni.

2. Paslaugų teikimas (*service provision*). Savanoriai naudoja savo laiką ir energiją teikdami paslaugas organizuotu būdu.

3. Visuomeninis aktyvumas (*societal involvement*). Savanoriavimas suprantamas kaip aktyvus piliečių dalyvavimas įvairiose socialinėse ir politinėse organizacijose (Borovskaja, 2007).

Nevyriausybinių organizacijos nariu paprastai pripažįstamas žmogus, kuris reguliariai dalyvauja jos veikloje ir/arba moka tam tikrą mokestį. Narystė gali būti formalizuota, t. y. tas, kas perskaitė organizacijos įstatus ir pritaria jiems, rašo pareiškimą, kad nori įstoti, ir t. t. Kartais narystė būna tik geranoriška ir juridškai neįforminta – susitariama žodžiu (Praktinis vadovas Lietuvos nevyriausybiniams organizacijoms, 1998).

Pasak Jordan, Ochman (1998), žodis *savanoris* reiškia: 1) pameistrį, nemokamai dirbantį savo meistrui, 2) kariuomenės savanorį. Savanoris – asmuo, laisva valia atliekantis visuomenei naudingą darbą ir neįsipareigojęs organizacijai naryste; tai ne narys ar praktikantas; tai žmogus, laisva valia atliekantis visuomenei naudingą darbą ir neimantis už tai piniginio atlygio.

Jonutyte (2007) savanorį apibūdina kaip asmenį, laisva valia aukojantį savo laiką kitų žmonių labui, nesitikintį už tai atlygio, tačiau siekiantį asmeninio tobulėjimo, įgyjantį patirties bei gaunantį dvasinės naudos, kuria dalijasi su bendruomene, bei prisiimantį atsakomybę už savo veiklą. Savanoris – tai žmogus, motyvuotas atlikti savanorišką darbą jam svarbioje visuomeninės veiklos srityje (Wardell, Lishman, Whalley, 2000). Taigi savanoris yra asmuo, kuris laisva valia siūlo savo laiką, sugebėjimus nuolatos ar kartkartėmis, neturėdamas lūkesčių gauti atlygį, o tik susijusių su darbu išlaidų kompensavimą visuomenės labui dirbančioje organizacijoje savo ar kitoje šalyje.

Pasak Ražanauskaitės ir Kanišauskaitės (2008), savanoriai veikdami įgyvendina žmogaus socialinei raidai būtinus principus: produktyvumo – suteikiant socialinę pagalbą; lygių galimybių – kuriant vienodas mokymosi, neįgaliųjų dalyvavimo galimybes; pilietiškumo – suteikiant daugiau galimybių dalyvauti socialiniame gyvenime; tolydumo – įsipareigojant darbui su socialinės atskirties grupėmis. Tačiau asmuo dalyvaudamas savanoriškoje veikloje ne tik įgyvendina žmogaus socialinei raidai būtinus principus, bet ir išreiškia save kalba, elgesiu ir manieromis.

Anot humanistinės psichologijos atstovo Maslow (1996), asmens saviraiška tai žmogaus prigimtyje glūdinčių poreikių ir galimybių išplėtojimas. Saviraiškos pagrindas – vertybės: grožis, tiesa, tobulumas, kūryba, laisvė, pilnatvė. Autorius (cituota Monginaitė, 2005) išskiria tokius asmenybės saviraiškos ir elgesio būdus: pilna, gyva, nesavanaudiška patirtis, atvirumas potyriams; pasirinkimai, padedantys asmenybei tobulėti; savastis, kuri turi būti aktualizuojama; atsiskleidžia autonomiškumas, unikalumas, identiškumas; atsakomybės priėmimas, abejonių

nebuvimas, didelis spontaniškumas, ekspresyvumas; įsiklausymas į savo gyvenimo misiją ir užduotį, asmenybės integralumas ir vienybė; nuolatinis savo galimybių plėtojimas, atgaiva kūryboje; kulminaciniai potyriai kaip trumpalaikiai saviraiškos momentai.

Humanistinė psichologija iškelė asmenybės subjektyvumo, išgyvenimų vertę. Šios krypties psichologai tiria žmogaus potencialias galimybes tobulėti, sprendžia atsakomybės, pasirinkimo laisvės, meilės, tikėjimo, įkvėpimo, kančios, džiaugsmo problemas.

Dalyvaujant savanoriškoje veikloje didėja savanorių savivertė – t. y. patenkinamas vienas iš aukštesniųjų Maslowo piramidėje pažymėtų poreikių – pagarbos poreikis. Neformalus, pagarba paremtas bendravimas, nebijojimas laisvai reikšti savo nuomonę, emocijas, galimybė tapti atsakingu, aktyviu visuomenės nariu – šie savanoriškos veiklos bruožai taip pat rodo, kad savanoriškoje veikloje yra patenkinami Maslowo išskirti aukštesnieji žmogaus poreikiai: saugumo, socialiniai, pagarbos, saviraiškos poreikiai (Plužek, 1996).

Godelytė, Kavolis, Litvinas (2012) pateikia savanorių atrankos kriterijus darbui bendruomenėje su vaikais iš rizikos grupių: motyvacija, pasitikėjimas, empatija, dorybės, specialūs įgūdžiai, gebėjimas spręsti konfliktus, vadovauti. Savanoris, norėdamas dirbti bendruomenėje su vaikais iš rizikos grupių, turi turėti tokias savybes: žmoniškumas, meilė, užuojauta, altruizmas, lygybė, tolerancija ir pagarba.

Markūnas (2006) išskiria savanoriui reikalingas savybes:

Darbštumas – savanoris turi būti darbštus, vykdyti nurodymus, klausyti patarimų, laikytis drausmės ir viską daryti su meile.

Patikimumas – be šios savybės jis negalės savanoriauti, nes juo nepasitikės tie žmonės, kuriems jis gali pagelbėti, todėl negalės užsiimti širdžiai mielu darbu, atsiskleisti šioje veikloje.

Sąžiningumas – tai tiesos sakymas sau ir kitiems. Puiki reputacija – svarbiausias savanorio bruožas.

Paslaugumas – tai žmogaus budrumas ir pasirengimas visada dirbti, nelaukiant progos pasitarnauti. Tuomet šių progų atsiras visada ir visur. Savanoris visada turi pamatyti šalia savęs kenčiančius žmones ir tuos, kuriems reikalinga pagalba. Pagalba turi būti teikiama džiugiai, palaikant ir paguodžiant kitus, be pykčio ir pavydo širdyje.

Kantrumas – savanoris turi gebėti valdyti save, tvirtai iškęsti fizinius bei dvasinius išbandymus.

Meilė artimui – savanoris turi dalyti nuoširdžią meilę, taip pat mokėti ją priimti su dėkingumu ir pagarba. Tokia meilė leidžia labai aiškiai matyti, jausti ir suvokti žmogiškumo vertę, laimę duodant ir atleidžiant, skleidžiant dvasinę šilumą, gerį ir visus kilnius žmogiškuosius jausmus artimui ir visiems Dievo sukurtiesiems.

Pagarba – pagarba turi atsispindėti savanorio elgesyje bendraujant su kitais. Rodydamas pagarbą kitam, savanoris parodo save.

Gebėjimas išklausti – savanoris turi gebėti išgirsti kito žmogaus problemas ir į jas reaguoti, stengtis paguosti, padrąsinti, padėti, sutvirtinti nusiminusius, kenčiančius, silpnus bei kitų problemų turinčius žmones.

Atsakingumas – ši savybė yra būtina imantis bet kokios veiklos, kurios neturintis savanoris gali netekti darbo. Atsakingumas padeda skrupulingai užbaigti pavestas užduotis, noriai prisiimti daugiau įsipareigojimų.

Gailestingumas – tai dieviška savybė, kurios mus mokė pats Jėzus Kristus. Matant alkanus, ištroškusius žmones, našlaičius, vargšus, ligonius turi virpėti savanorio širdis.

Atlaidumas – į kiekvieną sutiktą žmogų turėtų žiūrėti atlidžiai ir pagarbiai, nes kiekvienas šalia esantis žmogus turi tik jam būdingas savybes.

Pasak Clary (1998, cit. iš Houle, Sagarin, Kaplan, 2005), asmuo dalyvaujantis savanorystės procese atlieka:

- vertybių funkciją, kuri tapatinama su altruizmu (išreiškiamas rūpinimasis kitais);
- supratimo arba mokymosi funkciją (savanoriška veikla suteikia galimybių išmokyti, suprasti, praktikuoti ir taikyti įgūdžius);
- karjeros funkciją (savanoriška veikla gali pasitarnauti ieškant darbo);
- socialinio prisitaikymo funkciją;
- apsauginę funkciją (savanoriai rečiau jaučia kaltę dėl to, kad jiems gyvenime labiau pasisekė arba kad bėga nuo savo problemų);
- pagarbos funkciją (savanoriška veikla sustiprina savivertę, pasitikėjimą savimi).

Savanoriai, ateidami į nevyriausybinės organizacijas, tikisi įgyti būsimai arba esamai profesijai naudingų žinių ir įgūdžių, padėti kitiems žmonėms, bendrauti, priklausyti žmonių grupei, kurių vertybės ir idėjos yra panašios į jų, realizuoti savo sugebėjimus. Dalyvaujant savanoriškoje veikloje žmonės siekia patenkinti pasiekimų, pripažinimo, naujų iššūkių, padidėjusios atsakomybės, augimo ir tobulėjimo poreikius. Bax, Moens (1997) išskyrė gebėjimus, kuriuos reikėtų vystyti norint būti efektyviu savanoriu: neformalus, pagarba paremtas bendravimas; gebėjimas mokytis iš kitų; empatiškumas: įsijautimas į žmonių užduodamus klausimus, į jų poreikius; iniciatyvumas; jausmų ir emocijų rodymas; sugebėjimas priimti kitokius žmones nei aš pats esu.

Nevyriausybinėse organizacijose dažnai iškyla problema dėl to, kad savanoriams neaiškios jų pareigos, galimybės. Būtina apibrėžti savanorių teises ir pareigas organizacijoje, kad žmogui būtų aiškūs jo darbai, galimybės naudotis organizacijos nario privilegijomis, kad nekiltų nesupratimų tarp kitų nevyriausybinių organizacijos narių, darbuotojų ir savanorių. Vienas iš

pirmųjų žingsnių būtų savanorio darbo reglamentavimas, t. y. reikalingas trumpas pokalbis ar nedidelis aprašymas to, ką gali daryti savanoris darbo ir nedarbo organizacijoje metu (Praktinis vadovas Lietuvos nevyriausybinėms organizacijoms, 1998). Kalbant apie kiekvienos įmonės ar organizacijos personalą, darbuotojų pareigos ir atsakomybė yra darbo aprašymo pagrindas (Dessler, 2001). Šis rašytinis dokumentas nurodo, ką privalo daryti tam tikrą darbą dirbantis asmuo, kaip privalo daryti ir kokiomis sąlygomis atlieka darbą. Ši informacija naudojama rašyti darbo specifikacijai, kurioje išvardijamos tam darbui patenkinamai atlikti reikalingos žinios, gebėjimai bei įgūdžiai. Kitas svarbus žingsnis – aiškiai nusakyti ir skirti, kas yra savanoris nevyriausybinėse organizacijose, nevyriausybines organizacijos narys ir savanorių koordinatorius.

Apibendrinant galima teigti, savanoriška veikla skatina asmenį tobulėti, ugdo asmens gebėjimus ir suteikia jam galimybę bendrauti ir dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

1.2.3. Suaugusiųjų savanorių dalyvavimo savanoriškoje veikloje motyvai

Pasak Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto, solidarumas, atsakomybės už kitus jausmas ir noras jaustis naudingam yra esminė savanoriškos veiklos motyvacija (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl savanoriškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenei ir poveikio, 2006)

Jonutytė (2007) savo monografijoje „Savanorystė socialinio ugdymo sistemoje“ nurodo pagrindines motyvų grupes:

1. Savanoriška veikla, nukreipta į savo poreikių tenkinimą: savo vertės stiprinimą, naujų įgūdžių įgijimą, asmenybės tobulinimą, perspektyvų ateičiai užsitikrinimą, vienišumo pažinimą;

2. Savanoriška veikla, nukreipta į kitų poreikių tenkinimą: rūpestį bendruomene, pagalbą kitam žmogui.

Savanoriškos veiklos motyvai yra svarbūs prieš pradedant veiklą nevyriausybinėse organizacijose. Jie dažnai priklauso nuo žmogaus siekių įgyti naujų sugebėjimų ar atrasti savo profesinį kelią. Nemažai savanorių savanoriškame darbe ieško vertybių, taip retai pasitaikančių kasdieniniame gyvenime (nuoširdūs santykiai tarp žmonių, pagalba bendruomenei). Vis dėlto dažniausiai pasitaikantis jaunimo požiūris yra tas, kad savanoriškas darbas teikia galimybę profesinių ir specialiųjų poreikių tenkinimui (Brabazon ir kt., 1999).

Motyvai, dėl ko žmonės eina savanoriauti (paties individo motyvacija):

- tikisi įgyti naujų įgūdžių;
- nori turėti ką veikti;

- nori padėti žmonėms, kuriems reikia pagalbos;
- nori sutikti naujų žmonių; nori panaudoti sugebėjimus, kurių nepavyksta panaudoti pagrindiniame darbe;
- nori atiduoti „skolą“ kitiems, kuriems jaučiasi esą „skolingi“;
- nori dalytis idėjomis, vertybėmis;
- siekia konkretaus tikslo;
- turi daug laisvo laiko (Brabazon ir kt., 1999).

Pasak Jucevičienės (1996), nevyriausybinės organizacijos užduotis – motyvuoti savanorius savanoriškai veiklai, kad ji netaptų jiems nuobodi, skatintų ilgiau išlikti organizacijoje ir dirbti jos labui. Remiantis viena žinomiausių personalo motyvacijos teorijų – Frederick'o Herzberg'o 2 veiksnų motyvacijos teorija, pasitenkinimą darbu lemia pasitenkinimo ir nepasitenkinimo veiksniai.

1. Pasitenkinimo veiksniai tiesiogiai lemia pasitenkinimo darbu jausmą. Pasitenkinimo veiksniai yra patenkinimas šių poreikių: pasiekimų, pripažinimo, naujų iššūkių, padidėjusios atsakomybės, augimo ir tobulėjimo.

2. Nepasitenkinimo veiksniai – darbo sąlygos, tarpusavio ryšiai, piniginis atlygis tiesiogiai neveikia žmogaus motyvacijos, tačiau, jeigu jų trūksta, žmonės praranda motyvaciją.

Net jeigu darbo sąlygos yra geros ir atmosfera skatinanti, bet darbas nuobodus ir nesvarbus, žmonės yra linkę dirbti apatiškai, abejingai ir nekūrybingai. Daugeliu atveju savanoriškas darbas yra panašus į apmokamą darbą. Todėl nevyriausybinėse organizacijose vadovai ir savanorių koordinatoriai turi stengtis pateikti savanoriui darbą kaip atsakingas ir kūrybingas užduotis, suderinus jas su savanorio galimybėmis (Jordan, Ochman, 1998).

Clary ir Snyderis (1991, cituota Jonutytė, 2006), išskyrė keturias motyvų grupes, atsižvelgdami į tai, kokias funkcijas atlieka savanoriai:

-Vertybių išraiškos funkcija – savanoriai išreiškia vertybes, kurios nukreiptos į pagalbą kitam ir troškimą tarnauti bendruomenei;

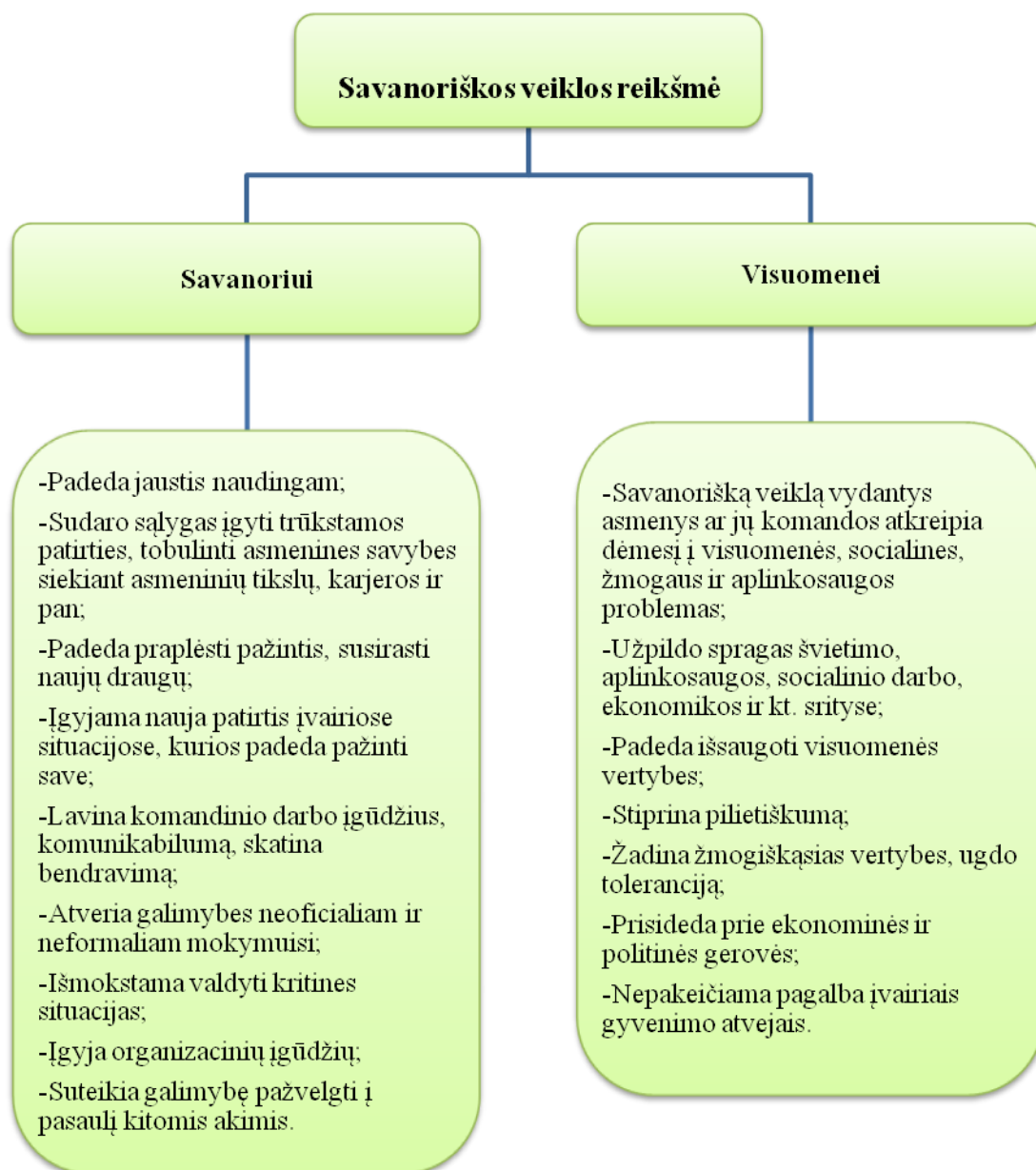
-Socialinio prisitaikymo funkcija – tai galimybė savanoriui išplėsti savo socialinę erdvę, užmezgant naujus socialinius kontaktus kitomis sąlygomis;

-Ego gynybos funkcija – savanoriai padėdami kitiems tikisi išspręsti savo problemas: vidinių konfliktų, savivertės, kompetencijos klausimus;

-Žinių funkcija – savanorystė kai kuriems padeda patenkinti intelektualinius poreikius, išplėsti žinias, įgyti specifinių įgūdžių, reikalingų darbo rinkoje.

Vykdamas kokią nors veiklą visuomet kyla noras išsiaiškinti, ar ši veikla yra naudinga ir kam ji naudinga, todėl analizuojant savanorystės veiklą reikia pasverti savanorystės naudą

savatoriui ir savanorystės naudą visuomenei, tad 5 paveiksle pateikiami abipusės naudos principai (Gedvilienė ir kt., 2012).

5 pav. Savanorystės reikšmės charakteristika

Morris (2000) teigimu, yra sunku išskirti vieną ar kitą motyvą, lemiantį apsisprendimą dalyvauti savanoriškoje veikloje. Neretai visuomeninio aktyvumo priežastis – konkreti situacija, skatinanti ieškoti savirealizacijos galimybių nevyriausybinėse organizacijose. Autorius įvardija tris grupes motyvų, kurie gali lemti savanoriškos veiklos pasirinkimą:

1. Asmeninis apsisprendimas padėti žmonėms palengvinti kančią, suteikti džiaugsmo žmogaus egzistencijai;
2. Siekis sumažinti ir panaikinti neteisybę;
3. Noras patenkinti savirealizacijos poreikius, dalyvaujant ne namų aplinkos užsiėmimuose.

Literatūros šaltiniuose dažniausiai aptariama savanorystės motyvacija, kam reikalinga savanoriška veikla ir ką ji duoda visuomenei, tačiau mažiau dėmesio skiriama, kokią reikšmę turi pačiam savanoriui ir su kokiais sunkumais jis susiduria savanoriaudamas. Todėl nacionalinio ir tarptautinio kiekybinio tyrimo klausimyne buvo pateiktas klausimas, su kokiais sunkumais susiduria respondentai (su tyrimo rezultatais galima susipažinti 3 darbo dalies 3.4. poskyryje). Kadangi savanoriai negauna finansinio atlygio, vadinasi, turi būti kitos priežastys, kodėl jie užsiima šia veikla, nors ir susiduria su sunkumais: darbas naktimis, krizinės klientų gyvenimo situacijos, didelis emocinis krūvis (Kinzel, Nanson, 2000). Savanorių *perdegimas* yra rimta problema. Kulik (2006) tyrė savanorių „perdegimo“ sindromo priklausomybę nuo amžiaus, lyties ir darbinio statuso. Autoriaus teigimu, darbinis statusas savanorių „perdegimui“ daro didesnę poveikį nei lytis bei didžiausią riziką „perdegti“ savanoriškoje veikloje turi bedarbiai ir moterys.

Taigi savanoriai, ateidami į nevyriausybinės organizacijas, tikisi įgyti naudingų žinių, padėti kitiems žmonėms bei realizuoti savo gebėjimus. Dalyvaujant savanoriškoje veikloje žmonės siekia patenkinti savo asmeninius motyvus.

1.2.4. Savanoriškos veiklos patirtis Lietuvoje ir užsienyje

Yra daug priežasčių, kodėl žmonės dirba savanorišką darbą. Kai kurie daro tai, nes tiki organizacijos tikslais ir yra įsitikinę, kad gali vienaip ar kitaip prisidėti sprendžiant įvairias problemas. Kiti savanoriai dirba, nes nori aktyviai įsitraukti į bendruomenės gyvenimą, jį keisti ir padėti žmonėms.

1985 m. Jungtinių Tautų Organizacija pasiūlė gruodžio 5-ąją pasaulyje minėti kaip tarptautinę savanorių už ekonominę ir socialinę plėtrą dieną. Ši diena skirta supažindinti visuomenę su savanorių tarnybomis ir skatinti žmonių norą įvairiose srityse pasiūlyti savo paslaugas – savo šalyje ir užsienyje (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, Tarptautinė savanorių diena, (2009).

Savanorystė turi galias tradicijas visame demokratiname pasaulyje. Europos šalyse savanoriška veikla užima svarbią vietą. D. Britanijoje kiekvienais metais savanoriais tampa 23 milijonai žmonių, Vokietijoje – 23 milijonai (36 %) gyventojų, Airijoje – 33 % gyventojų, Lenkijoje – 18,3 % gyventojų. Belgijos gyventojai savanoriškai veiklai skiria 5 valandas per savaitę. Visoje Europoje savanoriška veikla yra vykdoma įvairiose srityse bei atspindi Europos Sąjungos šalių narių taikomų priemonių ir tradicijų skirtumus. Visoje Europos Sąjungoje

savonoriška veikla yra svarbi visuomeninės veiklos dalis (Savonorystės Europoje Deklaracija, 2005).

2011 m. buvo paskelbti Europos savonoriškos veiklos metais, kurie skirti įtraukti daugiau žmonių į savonorišką veiklą, didinti sąmoningumą ir praktiškai pagelbėti savonorišką veiklą organizuojančioms ir administruojančioms institucijoms.

Siekiant pabrėžti savonorių darbo svarbą, paskatinti daugiau žmonių imtis šios veiklos ir spręsti su ja susijusias problemas, Europos savonoriškos veiklos metais buvo siekiama keturių pagrindinių tikslų: sumažinti kliūtis savonoriškai veiklai ES; suteikti galių savonorių organizacijoms ir gerinti savonoriškos veiklos kokybę; atlyginti už savonorišką veiklą ir ją pripažinti; informuoti apie savonoriškos veiklos reikšmę ir svarbą.

Visus 2011 metus Europos Sąjungos šalyse buvo organizuojamas Europos savonoriškos veiklos metų turas, kuris suteikė galimybę įvairaus profilio organizacijoms, dirbančioms su savonoriais, pristatyti ir viešinti savo veiklą bei pritraukti potencialius savonorius. Lietuvoje turas vyko Vilniaus miesto Rotušėje 2011 m. birželio 21–23 dienomis, kai lankytojai turėjo galimybę dalyvauti konferencijoje ir diskusijose; dalyvauti savonorių apdovanojimuose; išgirsti tikras savonorių istorijas ir susipažinti su įvairių organizacijų veikla; apsilankyti atviraime NVO erdvių centre.

Nevyriausybės organizacijos (toliau NVO) – tai puiki galimybė įvairaus amžiaus žmonėms įsitraukti į mokymąsi savonoriaujant, realizuoti savo sugebėjimus, dalytis idėjomis, vertybėmis, bendrauti.

Savonoriškos pagalbos ypatybės išryškėja įvairiose nevyriausybinesse organizacijose. Pasak Leliūgienės (1997), nevyriausybė organizacija yra savarankiškai, be Vyriausybės pagalbos įkurta ir dirbanti institucija, veikianti įstatymų numatyta tvarka. Jos pagrindiniai požymiai yra šie: savonoriškumas; valstybinių dotacijų ir subsidijų nebuvimas; demokratiškas valdymas; aktyvus dalyvavimas sprendžiant valstybės problemas.

Patirtis Lietuvoje. Savonorystės pripažinimas, skatinimas, parama bei bendradarbiavimas yra esminiai dalykai, užtikrinantys jos prasmę ir vertę. Įstatymiškai Lietuvoje savonoriška veikla yra apibrėžta Lietuvos Respublikos Savonoriškos veiklos įstatymo (2011), kuris nustato savonoriškos veiklos ypatumus, savonoriškos veiklos principus, savonorio ir savonoriškos veiklos organizatoriaus teises ir pareigas, savonoriškos veiklos organizavimo tvarką, savonorių draudimo, savonoriškos veiklos išlaidų kompensavimo atvejus. Taigi įstatyme savonoriška veikla apibrėžiama kaip savonorio neatlyginamai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savonorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu.

Iki šio apibrėžimo suformulavimo savonoriška veikla Lietuvoje buvo traktuojama įvairiai, pavyzdžiui, visuomenės nuomonių apklausos duomenimis, savonorystė dažniausiai suprantama

kaip „veikla, už kurią nemokamas atlyginimas“, „kraujo donorystė“, „pagalba organizuojant renginius/projektus“, „savanoriška karinė tarnyba“, „pinigų aukojimas kuriai nors organizacijai“, „savanoriškas laisvalaikio praleidimas“ ar netgi – „viršvalandinis darbas“ (Tamutienė, Čivinskas, Jarašiūnaitė, Baltrušaitis, 2011).

Lietuvoje 2009 metais buvo įregistruotos 32 476 įvairios nevyriausybinės organizacijos (Valstybės įmonės Registrų centro duomenys, 2010). Savanoriškos veiklos vaidmuo visuomenėje vis didėja. 2010 metais atlikta visuomenės nuomonės apklausa dėl dalyvavimo savanoriškoje veikloje ir NVO veiklos vertinimo, atskleidė, kad savanoriškoje veikloje dalyvauja 20 % Lietuvos gyventojų, beveik tiek pat respondentų nurodė savanoriškoje veikloje dalyvaujant jų šeimos narius ir beveik trečdalis – draugus ir pažįstamus. Lyginant su Eurobarometro duomenimis, savanorystės idėja užsikrečia vis daugiau Lietuvos gyventojų – jei 2007 m. savanoriaujančiųjų skaičius sudarė 11 proc., tai 2010 m. jau 20 proc. (Europoje vyraujančių savanorystės modelių analizė, 2011).

Pasak Jarvio (2001), Trečiojo amžiaus universitetas (toliau – TAU) yra auganti, savanoriška asociacija, teikianti neformalųjį suaugusiųjų švietimą, taip pat suteikianti galimybę susiburti į grupes, mokytis bei mokytis vieniems iš kitų. Trečiojo amžiaus universitetas yra savarankiška, savanoriška, visuomeninė organizacija, savo veikla užtikrinanti vyresnio amžiaus žmonių geresnę socialinę integraciją į visuomenę, skatinanti produktyvų ir turiningą gyvenimą, palaikanti darbingumą, fizinį aktyvumą, kelianti žinių bei kultūros lygį, pasikeičianti gyvenimo patirtimi, palaikanti sveikatą (Gedvilienė, Zuzevičiūtė, 2007).

Įprasta, kad Lietuvoje savanorystė labiau domisi jaunimas. Tačiau pastebima, kad svarbia galimybe papildyti savanorių gretas dabar laikomas didėjantis skaičius į pensiją išėjusių žmonių (Johnson, 2001). Senstančioje visuomenėje savanorystė yra svarbi veikla, galinti ir turinti papildyti socialines paslaugas, gerinant senyvų piliečių gyvenimo kokybę. Savanorystė yra būdas prisidėti prie socialinės aprėpties bei integracijos. Ji, kurdama pasitikėjimo ir solidarumo saitus, prisideda prie visuomenės susivienijimo, ir tokiu būdu prie socialinio kapitalo.

Pagal Mokymosi visą gyvenimą programos paprogramę *Grundtvig* remiamas Europos piliečių dalyvavimas savanorystės projektuose kitoje nei gimtoji Europos šalyje. Taip asmenims suteikiama galimybė mokytis ir dalytis žiniomis bei patirtimi už gyvenamosios šalies ribų. Lietuvoje taip pat veikia *Grundtvig* programa. Programos tikslas yra gerinti suaugusiųjų švietimo kokybę bei prieinamumą, remiant tarptautinį suaugusiųjų švietimo institucijų bendradarbiavimą bei mobilumą (Švietimo mainų paramos fondas, *Grundtvig* programa, 2011).

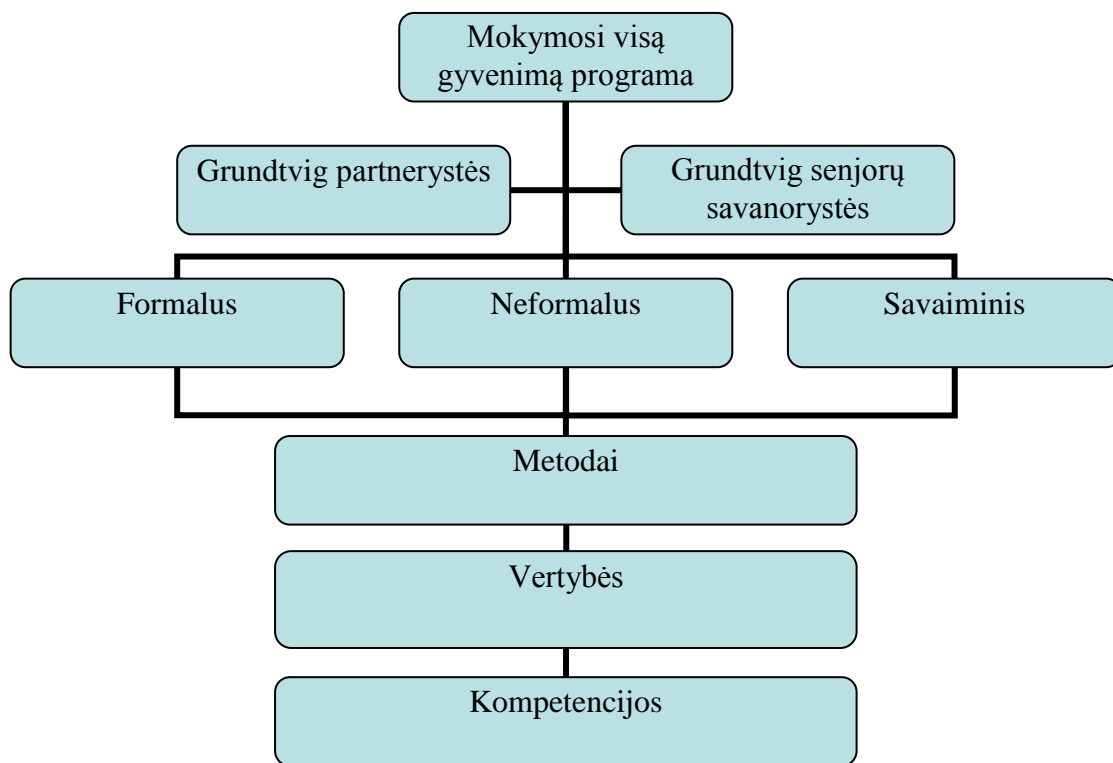
Šioje programoje yra *Grundtvig mokymosi partnerystės* ir *Grundtvig senjorų savanorystės projektai*. *Grundtvig* mokymosi partnerystės projektų tikslas yra tobulinti suaugusiųjų švietimo procesą pagal Europos Sąjungos standartus. Pagrindinį dėmesį skiria suaugusiųjų švietimo

vadybai ir mokymų metodams. Projektų vykdymo metu dalijamasi patirtimi, praktika ir metodais, susipažįstama su įvairių Europos šalių kultūra, socialiniu ir ekonominiu gyvenimu (Mokymosi partnerystės projektai, 2011).

Grundtvig senjorų savanorystės projektų tikslas – padėti senjorams, žmonėms vyresniems nei 50 metų, lengviau įsitraukti į nepelno siekiančią veiklą kitoje Europos šalyje. Senjorų savanorių veikla siūlo Europos vyresnio amžiaus gyventojams naują mobilumo formą, kuri suteiks jiems galimybę mokytis, dalytis žiniomis, patirtimi ir duoti naudos ne tik savo, bet ir kitai Europos šaliai. Siekiama skatinti formalų, neformalų ar savaiminį mokymąsi. Ši veikla vyresnio amžiaus Europos piliečiams siūlo naują mobilumo formą, kuri leis jiems mokytis, dalytis žiniomis ir patirtimi (Senjorų savanorystės projektai, 2011). Pastebima, kad šiuolaikinėje visuomenėje senjorai suvokiami kaip žmonės, esantys kaitos, raidos proceso dalyviai, patiriantys atradimų ir praradimų. Susidūrę su pažintine užduotimi, vyresnio amžiaus individai renkasi kitas mokymosi strategijas negu jaunesni. Tradiciškai šie skirtumai suprantami kaip pagyvenusių žmonių trūkumai. Mūsų dienomis dažniau laikomasi nuomonės, kad jų naudojamos mokymosi strategijos atitinka poreikį suderinti gyvenimo patirtį ir kintančius reikalavimus.

Grundtvig mokymosi partnerystės ir *Grundtvig senjorų savanorystės projektų* veiklos yra vertingos pagyvenusių žmonių saviraiškai. Pagyvenę žmonės dalyvaudami šiose veiklose padeda sau ir kitiems, realizuoja save ir jaučiasi reikalingi. (Trečiokienė ir kt., 2011).

Kaip matoma modelyje (žr. 6 pav.), *Grundtvig mokymosi partnerystės* ir *Grundtvig senjorų savanorystės* projektai skatina suaugusiųjų formalų, neformalų ir savaiminį mokymąsi. Ypač kreipia dėmesį į suaugusiųjų mokymo metodus, dalyvaujančiųjų projektuose vertybes ir suteikia galimybes mokytis bei įgyti bendrųjų kompetencijų.

6 pav. Grundtvig mokymosi partnerystės ir Grundtvig senjorų savanorystės projektų dalyvių mokymasis

Pasak Jonutytės (2002), Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje savanoriams siūlomas labai platus veiklos spektras: veikla vaikų ir jaunimo centruose, užsiėmimų bei renginių organizavimas kultūros bei rekreacijos klausimais, pagalba pagyvenusiems, vienišiams, ligotiems žmonėms bei žmonėms su negalia; kova su rasizmu, moterų diskriminacija; dalyvavimas vaikų smurto, nusikalstamumo prevencijos darbe.

Kalbant apie savanorišką veiklą reikia prisiminti, kad tai dažniausiai veikla, atliekama įvairiose socialinėse, gamtosaugos, neformalaus ugdymo organizacijose. Savanorystės veiklai atlikti būtina tinkama teisinė aplinka, kuri užtikrintų saugią ir lanksčią savanorystę, patogią ir savanoriui, ir priimančiai organizacijai. Kaip pavyzdį galime prisiminti Čekijos Respubliką, kurioje vienoje iš pirmųjų tarp Vidurio bei Rytų Europos valstybių nuo 2003 01 01 įsigaliojo „Savanorių įstatymas“. Jame yra apibrėžta, kas tai yra savanoris, savanoriška veikla, kokios jos kryptys, kokie būna sutarčių su savanoriais atvejai ir t. t. Šiame įstatyme savanoriška veikla apibrėžiama kaip savanoriškas darbas, skirtas padėti kitiems žmonėms (Čekijos Respublikos savanorių įstatymas, 2002).

1990 metais Paryžiuje vykusioje Tarptautinės savanoriškos veiklos asociacijos konferencijoje priimta „Visuotinė savanoriškos veiklos deklaracija“, kurioje pažymima, kad savanoriška veikla laikoma įrankiu socialiniam, kultūriniam, ekonominiam, aplinkos vystymuisi dinamiškame pasaulyje. Deklaracijoje išreiškiamas tikėjimas, kad kiekvienas asmuo turi teisę

laisvai jungtis ir bendrauti taikiais tikslais bei susisteminti savanoriškos veiklos esminius principus, kuriuos savanoris įgyvendina praktikoje.

Disertacijos empirinėje dalyje yra aptarta nacionalinės ir tarptautinės apklausos rezultatai, ši apklausa buvo vykdyta Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje, tad yra kryptinga susipažinti su šių šalių savanoriškos veiklos patirtimi.

Patirtis Švedijoje. Švedijoje pilietinės visuomenės branduoliu laikomas Trečiasis sektorius – nevyriausybinių organizacijų, savanoriškų iniciatyvų plėtojimas. Švedija skatina NVO veiklą ir ją remia, suprasdama, jog pilietinės visuomenės plėtojimas yra būtina sąlyga išlaikyti ją laisvą ir klestinčią. Šalis ypatingą dėmesį skiria savanoriškos veiklos plėtrai bei nevyriausybinių organizacijų stiprinimui. Asociacijos yra vieni didžiausių bei populiariausių pilietinės visuomenės skatinimo ir švietimo judėjimų šalyje. Labdaros fondų organizacijos išskirtinai užsiima socialinių paslaugų teikimu pažeidžiamoms visuomenės grupėms. Švedijos gyventojai yra vieni aktyviausių dalyvių savanoriškoje veikloje ar priklauso kuriai nors nevyriausybinei organizacijai – net 86 % šalies gyventojų vienaip ar kitaip susiję su aktyviu pilietiniu dalyvavimu trečiojo sektoriaus veikloje (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, 2012). Europos Parlamento Komunikacijos generalinio direktorato Viešosios nuomonės tyrimo skyriaus užsakymu atliktas specialusis Eurobarometro tyrimas atskleidė, kad Švedijoje 33 proc. šalies gyventojų teigia, jog savanoriška veikla padeda savanoriams mokytis ir užtikrinti jų profesinę integraciją (Europos parlamentas, 2011). 70 proc. švedų labiausiai pritaria, kad reikia skatinti 60 metų ir vyresnius žmones likti darbo rinkoje, kad perduotų savo žinias bei patirtį jaunesnėms kartoms.

Patirtis Norvegijoje. Norvegijos savanorišką sektorių sudaro 115 000 nevyriausybinių organizacijų. Dauguma organizacijų yra grindžiamos vietos bendruomenių savanorių darbu. Nevyriausybinių organizacijų veikloje dalyvauja iki 10 milijonų Norvegijos gyventojų ir apie 80 % norvegų yra nariai vienoje ar daugiau NVO. 48 % suaugusiųjų Norvegijos gyventojų dalyvauja savanoriškoje veikloje. 36 % savanoriškos veiklos finansuoja centrinė ir vietinė valdžia. 7 % finansuoja privatus sektorius ir 57 % yra surenkami iš nario mokesčio (Association of NGOS in Norway, 2012).

Patirtis Suomijoje. Suomijoje savanoriškas darbas apibūdinamas kaip neapmokamas darbas, teikiantis pasitenkinimą ir reikšmingumą kiekvieno žmogaus gyvenimui. Laikui bėgant, Suomijoje pradėjo kurtis savanorių centrai, įtraukiantys skirtingų grupių bei amžiaus žmones. Savanoriškų centrų tikslas – sukurti pagalbos pagrindus tarp skirtingų kultūrų ir religijų žmonių. Savanorių centrai Suomijoje padėjo plėtoti savanorišką darbą, suteikdami pagalbą tiems, kuriems jos reikia. 47% Suomijos piliečių pabrėžia, kad savanoriška veikla yra svarbi stiprinant socialinę sanglaudą. Labiausiai savanorystę Suomijoje plėtoja moterys – apie 82,2 %. Daugelis

savatorių dirba dienos centruose, mokyklose, pilietinėse organizacijose, senelių ar negalią turinčių asmenų globos namuose, specialių poreikių turinčių asmenų dirbtuvėse, kultūriniuose, jaunimo, gamtosaugos bei kituose savanoriškuose centruose (Volunteering in Finland, 2012).

Apibendrinant galima teigti, kad milijonai Europos piliečių aktyviai dalyvauja savanoriškose veiklose, gerindami švietimo, socialinės apsaugos ir sveikatos sistemų kokybę. Savanorystė egzistuoja visame pasaulyje, tačiau žymiai skiriasi savanorystės tradicijos.

1.3. Suaugusiųjų švietimas ir mokymasis visą gyvenimą

1.3.1. Suaugusiojo raida ir demografiniai pokyčiai

Šios disertacijos tikslas yra atskleisti suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raišką, tad šis skyrelis yra skirtas pristatyti suaugusiojo asmens raidą ir Lietuvoje bei pasaulyje vykstantį gyventojų senėjimą, kuris yra neišvengiamas visuomenės demografinės raidos etapas.

Perėjimas į suaugusiųjų gyvenimą yra nuoseklus procesas, judėjimas per vaikystę ir paauglystę, prisiimant vis daugiau atsakomybės, sprendžiant įvairias gyvenime kylančias problemas, mokantis mokykloje bei perimant vyresniųjų patirtį (Gedvilienė, 2008).

Suaugusio žmogaus raidą tyrinėjantys ekspertai suaugusiojo gyvenimą sąlygiškai skirsto į tris pagrindinius periodus: jauno suaugusiojo (apytikriai 20–40 metų), vidutinio amžiaus (pagyvenusio) suaugusiojo (40–65 metų) ir senatvės (apytikriai nuo 65 metų) (Žukauskienė, 2002). Suaugusiojo raidos etapų poveikis individo socialinei ir pažintinei raidai turi ypatingą reikšmę ir visi socialiniai patyrimai ir regulatoriai iš tiesų tęsiasi visą žmogaus gyvenimą (Durkin, 2002).

Pasaulinė sveikatos organizacija pasiūlė žmogaus amžiaus tarpsnius skirstyti taip: iki 44 metų – jaunas; nuo 45 iki 59 metų – vidutinis; nuo 60 iki 74 metų – pagyvenęs; nuo 75 iki 90 metų – senas; daugiau kaip 90 – ilgaamžis (Krikščiūnas, 1993; Kairys, 2002).

Svarbu pastebėti, kad disertacijos empirinėje dalyje atliktų tyrimų respondentai ir informantai yra jauni suaugusieji ir vidutinio amžiaus suaugusieji. Aptariant nacionalinę ir tarptautinę populiaciją dėmesys yra nukreiptas į vidutinio amžiaus suaugusiuosius. Nes vyresnio amžiaus žmonių skaičiaus ir lyginamojo svorio iš bendro gyventojų skaičiaus augimo tendencijos rodo, kad ateityje didelę dalį mūsų visuomenės sudarys pagyvenę ir seni žmonės. Todėl tiek bendrą šalies gyvenimo lygį, tiek mūsų gyvenamos aplinkos mikroklimatą, pagaliau visuomenės stabilumą smarkiai paveiks šios visuomenės grupės gerovė. Šiuolaikinėje visuomenėje vyresnio amžiaus žmonių gerovė yra neatsiejama, sudedamoji bendros mūsų visuomenės gerovės dalis, ir jos kūrimas turi remtis lygių galimybių ir nediskriminavimo dėl

amžiaus principais. Dauguma psichologų išskiria žmogaus brandos tarpsnius remdamiesi tam tikromis žmogaus raidos stadijomis. Freudas – sugebėjimą mylėti ir dirbti; Adleris – socialinių uždavinių kūrimą, gebėjimą kurti individualų gyvenimo stilių; Eriksonas – vidinį integralumą ir gebėjimą intymiai bendrauti, didelį produktyvumą (Фрейджер, Фрейдимен, 2001).

Suaugusiojo amžiui apibūdinti dažnai naudojama gyvenimo vaidmenų sąvoka. Įsitraukimas į įvairius vaidmenis padeda vystyti asmenybę ir atlikti jaunesniosios kartos socializacijos funkciją. Nors vaidmenų mokomasi jau vaikystėje, tačiau tik suaugęs žmogus patiria tiek daug savo vaidmenų reikalavimų (Beresnevičienė, 2003).

Levinsonas (1978; 1986) sukūrė suaugusiojo vystymosi teoriją, kurios pagrindas yra stadijos, ciklai arba sezonai, kurie yra kiekvieno individo gyvenime. Levinsonas išskyrė tris aspektus gyvenimo struktūroje: gyvenimo tęstinumas (periodas nuo gimimo iki mirties); gyvenimo kursas (apima individo tam tikrą gyvenimo laikotarpį – išgyvenimus, patiriamus specifinius įvykius); gyvenimo ciklas (Levinsonas jį apibūdina kaip kelionę per visą gyvenimą, kaip sezonus, kurie pasižymi pasibaigimu ir atgimimu iš naujo). Autoriui ši struktūra svarbi, nes kiekvieno asmens psichologinė charakteristika gali būti suprasta tik žvelgiant į viso gyvenimo ciklo struktūrą.

Knowles ir kt. (2007) teigimu, egzistuoja mažiausiai keturi suaugusiojo apibrėžimai:

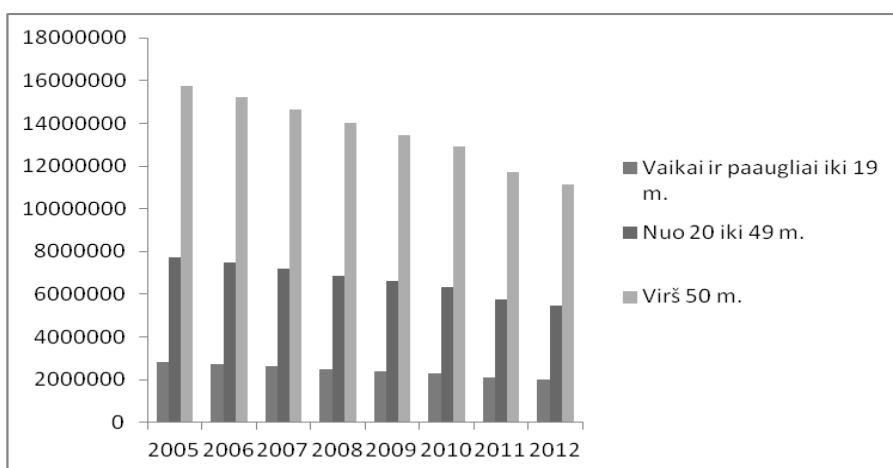
1. Biologinis: biologiškai suaugame pasiekę reprodukcinį amžių (t. y. ankstyva jaunystė).
2. Teisinis: teisės požiūriu tampame suaugę pasiekę amžių, kai įstatymai leidžia balsuoti, gauti vairuotojo pažymėjimą ir t. t.
3. Socialinis: visuomenės požiūriu tampame suaugę, kai pradėdami atlikti suaugusiųjų vaidmenį – dirbančio visą dieną darbuotojo, sutuoktinio, tėvo ar motinos, balsuojančio piliečio.
4. Psichologinis: psichologiškai suaugame, kai mūsų savivaizdis pradeda apimti atsakomybę už savo pačių gyvenimą ir savivadą.

Pagal Pasaulio Asamblėjos priimtą Vienos tarptautinį veiksmų planą (Vienna International Plan of Action on Aging, 1983) senėjimo klausimais, visuomenės senėjimą nusako 60 metų ir vyresnio amžiaus žmonių dalis tarp visų gyventojų. 60-mečių ir vyresnių gyventojų grupė, 1990 m. sudariusi 16 % visų Lietuvos gyventojų, 2003 m. pradžioje pasiekė 20 % lygį ir pagal Jungtinių Tautų nuosaikias gyventojų prognozes numatoma, kad 2020 m. jų dalis bus artima ketvirtadaliui. 65 metų ir vyresnių Lietuvos gyventojų dalis iš bendro gyventojų skaičiaus augo taip pat dinamiškai: 11 % – 1990 m., 15 % – 2003 m. pradžioje, o 2020 m. pagal minėtas prognozes tikėtina, kad šią amžiaus ribą bus peržengę ne mažiau kaip 17 % Lietuvos gyventojų (Lietuvos statistikos departamentas, 2011).

Nacionalinėje gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijoje yra teigiama, kad 60 metų slenkstis atskiria vadinamojo „trečiojo amžiaus“ žmones, kurių dauguma jau palikę darbo rinką, bet dar gana veiklūs. 80 metų slenkstis atskiria vadinamojo „ketvirto amžiaus“ žmones,

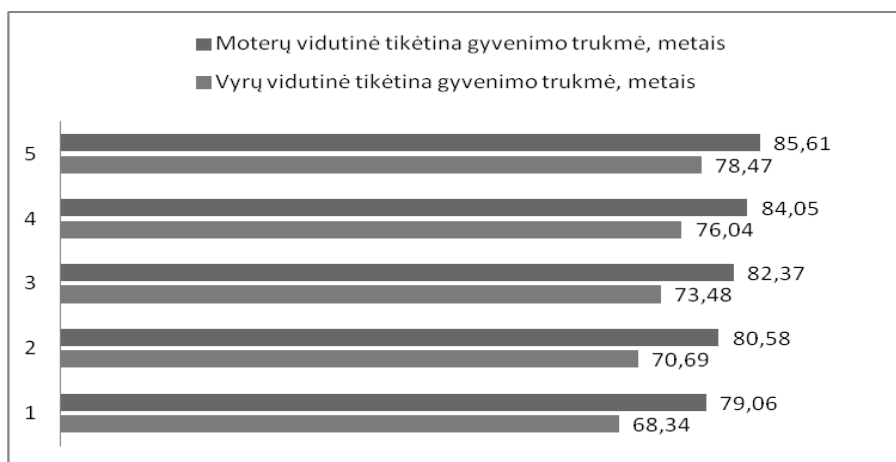
kurių galimybės užsitikrinti fizinį, psichinį ir socialinį saugumą labiau ribotos. Strategijoje akcentuojama, kad didėjanti žmonių gyvenimo trukmė – didelis laimėjimas, bet į šį reiškinį būtina atsižvelgti formuojant būsimą ekonominę, socialinę ir užimtumo politiką. Senėjimo problema turi būti sprendžiama ne tik specialiomis, bet ir padėsiančiomis sukurti visuomenę įvairaus amžiaus žmonėms priemonėmis, kurios didintų kartų solidarumą (Nacionalinė gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija, 2004).

Gyventojų senėjimas yra neišvengiamas visuomenės demografinės raidos etapas, susijęs su perėjimu iš tradicinės visuomenės į šiuolaikinę. Gyventojų senėjimą iš esmės lemia gimstamumo mažėjimas ir vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimas (Statistikos departamentas, 2012). Lietuvoje, kaip ir kitose Europos šalyse, vyksta gyventojų senėjimo procesas. Kasmet vis didesnę visuomenės dalį sudaro pagyvenę žmonės. 2004 m. pradžioje 698,3 tūkst. arba kas penktas (20,3 %) Lietuvos gyventojas buvo sulaukęs 60 metų ir vyresnio amžiaus. 7 paveiksle yra pateikta Lietuvos gyventojų demografinė charakteristika 2005–2012 metais, kuriame aiškiai pastebima tendencija, kad vyresnių nei 50 metų gyventojų skaičius ženkliai padidėjo.

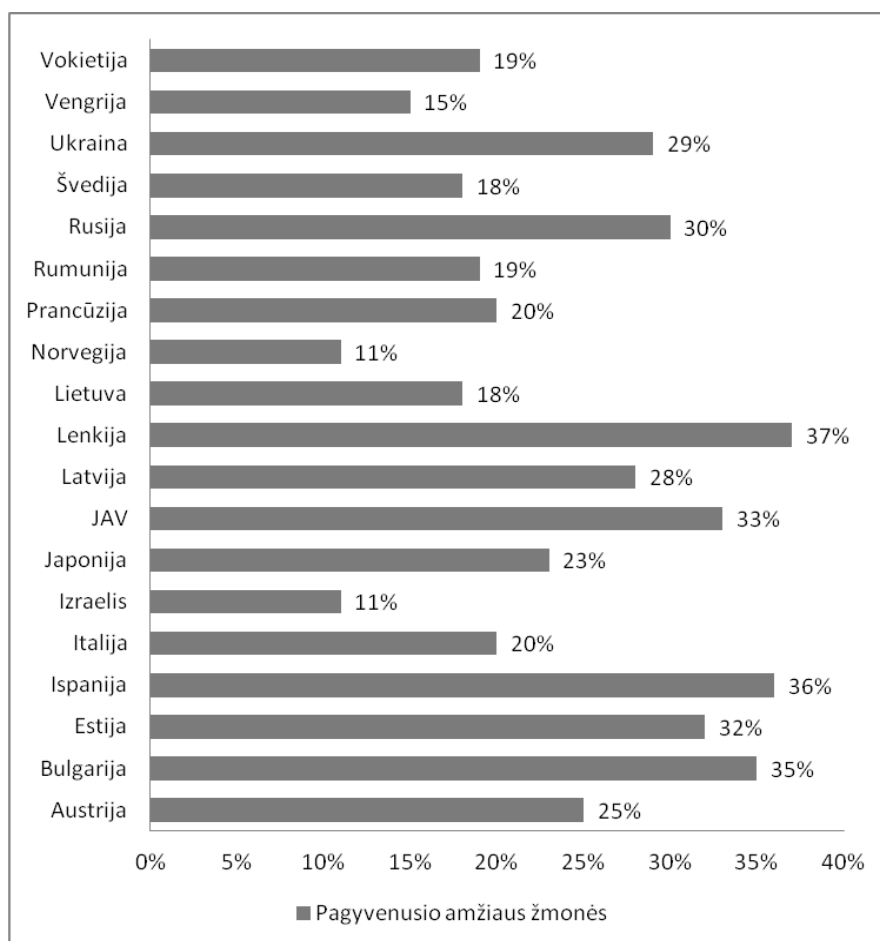
7 pav. Gyventojų demografinė charakteristika Lietuvoje 2005–2012 m.

Prognozuojama, kad 2050 m. pradžioje kas trečias (34,6 %) Lietuvos gyventojas bus pagyvenęs žmogus. 8 paveiksle yra pateikiama gyventojų 2012–2050 m. senėjimo tendencijos pagal moterų ir vyrų vidutinę tikėtiną gyvenimo trukmę, metais 1-2012 m.; 2-2020 m.; 3-2030 m.; 4-2040 m.; 5-2050 m. (Statistikos departamentas, 2012).

8 pav. Gyventojų senėjimo tendencijos Lietuvoje 2012–2050 metais

Taigi, vidutinės gyvenimo trukmės pailgėjimas ir kai kur dramatiškas gimstamumo sumažėjimas sukėlė precedento neturinčius demografinius pokyčius, kurie tiesiog apvertė mažiau nei prieš penkiasdešimt metų egzistavusią amžiaus piramidę. Vyresnio amžiaus žmonių nuolatos daugėja, tuo tarpu jaunimo mažėja. 9 paveiksle yra pateikta pagyvenusio amžiaus žmonių procentinė išraiška įvairiose pasaulio šalyse (European commission, Population structure and ageing, 2012).

9 pav. Pagyvenusio amžiaus žmonių procentinė dalis šalyse

1982 m. Vienoje (Austrija) Jungtinių Tautų sušaukta Pasaulinė asamblėja gyventojų senėjimo klausimais parengė Tarptautinį veiklos planą, kuriuo ir dabar remiamasi visame pasaulyje. Po tolesnių tyrimų, pagyvenusiems žmonėms buvo suformuluota aštuoniolika Jungtinių Tautų principų, kurie suskirstyti į penkis skyrius: nepriklausomybė, dalyvavimas, globa, savęs įgyvendinimas ir orumas (Vienna International Plan of Action on Aging, 1983).

Numatoma, kad iki 2050 m. 65 ir vyresnių kaip 65 metų žmonių dalis ES padidės 70 %, o vyresnių kaip 80 metų – 170 %. Dėl tokių demografinių pokyčių 21-ajame amžiuje teks spręsti svarbius uždavinius: patenkinti padidėsią sveikatos priežiūros paslaugų paklausą, pritaikyti sveikatos sistemas prie senėjančios visuomenės poreikių ir užtikrinti jų tvarumą visuomenėje, kurioje bus mažiau darbingo amžiaus žmonių. Pagrindinis uždavinys bus skatinti Europos piliečius gyventi sveikai ir aktyviai net ir sulaukus vyresnio amžiaus. Jei vyresnio amžiaus žmonės ilgiau išliks geros sveikatos, jie galės džiaugtis geresne gyvenimo kokybe, būti savarankiškesni ir aktyvūs (Europos komisija, Pagyvenę žmonės, 2012).

Tikslinga paminėti, kad disertacijos empirinėje dalyje atliktų tyrimų respondentai ir informantai yra jauni suaugusieji ir vidutinio amžiaus suaugusieji.

Apibendrinant galima teigti, kad gyventojų amžiaus ilgėjimas įpareigoja pasaulio šalis įgyvendinti įvairias vyresnio amžiaus žmonių sveikatos puoselėjimo bei ligų prevencijos iniciatyvas ir skatinti aktyvų piliečių senėjimą.

1.3.2. Aktyvus senėjimas kintančioje visuomenėje

Šiame skyrelyje didesnis dėmesys kreipiamas vidutinio amžiaus suaugusiesiems, todėl yra pristatomas aktyvaus senėjimo (*active ageing*) fenomenas, kuris Pasaulinės Sveikatos Organizacijos koncepcijoje (2002) pateikiamas kaip socialinės politikos įgyvendinimo sistema, leidžianti optimizuoti senyvo amžiaus žmonių fizinę ir funkcinę sveikatą, jų dalyvavimą įvairiose visuomenės veiklos srityse, taip pat jų saugumą, suteikiant jiems lygias teises, teikiant būtinas ir kokybiškas socialines paslaugas bei užtikrinant lygias galimybes realizuoti save visuomenėje.

Gyventojų senėjimas yra naujas iššūkis tiek visoje Europoje, tiek Lietuvoje. Vienas iš svarbiausių gyventojų senėjimo bruožų yra spartesnis pačių vyriausiųjų gyventojų skaičiaus didėjimas – ilgėjant gyvenimo trukmei, daugėja asmenų, kurie, peržengę senatvės amžiaus slenkstį bei (dauguma) palikę darbo rinką, nugyvena dar nemažą savo gyvenimo tarpsnį, kuriame gyvenimo kokybė labai priklauso nuo valstybės teikiamos paramos arba socialinės bei sveikatos politikos efektyvumo (Kanopkienė, Mikulionienė, 2006).

Senatvė daugeliui asocijuojasi su tuo, kad, jai atėjus, mažėja vaidmenų, jie dažniausiai yra neapibrėžti ir neaiškūs, neigiamai vertinami, todėl pagyvenusių ir senų žmonių statusas nuolat menksta. Jie stumiami iš darbo, savanoriškų organizacijų, neretai nutrūksta ir jų ryšiai su suaugusiais vaikais. Taip prarandami svarbūs vaidmenys, kurie skatintų pagyvenusius žmones naudingai veiklai (Guščinskienė, Rudžinskienė, Novelskaitė, 1999).

Pasak Sutton (1999), senėjimas – natūralus procesas, prasidedantis kur kas anksčiau už senatvę. Žmogui senėjant, be biologinių senstančio žmogaus pokyčių dar vyksta ir psichologiniai bei socialiniai pokyčiai, keičiasi socialiniai ryšiai tiek šeimoje, tiek ir visuomenėje. Kaip pažymi Atchley (1997), pagyvenę žmonės susiduria su daugeliu socialinių pokyčių.

Europoje senėjimo problema dar akivaizdesnė negu visame pasaulyje. Berlyne 2002 m. surengtoje Jungtinių Tautų Ekonomikos komisijos Europai valstybių ministrų konferencijoje priimta 2002 metų Tarptautinio Madrido veiksmų plano dėl visuomenės senėjimo regioninė įgyvendinimo strategija. Šioje strategijoje pabrėžiama būtinybė išplėsti vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimą visuomenės gyvenime, užtikrinti jų socialinę aprėptį ir galimybes jiems gyventi nepriklausomai, skatinti nuoseklią ir tolydžią ekonomikos plėtrą, atsižvelgiant į visuomenės senėjimo pasekmes, užtikrinti tinkamą ir patikimą socialinę apsaugą esamai ir būsimoms kartoms, tvarkyti darbo rinką taip, kad joje kuo ilgiau būtų naudojamos vyresnių žmonių profesiniais gebėjimais, įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą principą (Nacionalinė gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija, 2004).

Įgyvendindama 2002 metų Jungtinių Tautų tarptautinį Madrido veiksmų planą dėl visuomenės senėjimo ir Tarptautinio Madrido veiksmų plano dėl visuomenės senėjimo regioninę įgyvendinimo strategiją (Berlynas), Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarė patvirtinti Nacionalinę gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategiją. Vienas iš punktų, vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimas ir jų įvaizdžio kūrimas. Tikslas – užtikrinti vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimą visuomenės, bendruomenės gyvenime, pagalbos sau iniciatyvose; sprendimus, susijusius su vyresnio amžiaus žmonėmis, priimti tik su jų žinia ir jiems dalyvaujant; skatinti nevyriausybinių organizacijų plėtrą ir stiprinti jų įtaką. Uždaviniai yra šie: sukurti ir įdiegti veiksmingą valstybės valdymo institucijų ir vyresnio amžiaus žmonių interesams atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo modelį (Nacionalinė gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija, 2004).

Būtina remti ir skatinti nevyriausybinių organizacijų, bendruomenės centrų, vyresnio amžiaus žmonių klubų kūrimą ir išlaikymą savivaldybėse. Šiuose centruose, klubuose būtų galima bendrauti, dalytis informacija, patirtimi ne tik tarpusavyje, bet ir su skirtingų kartų žmonėmis, turinčiais panašių interesų, tenkinti kultūrinius poreikius. Ypač derėtų rūpintis kaimo

bendruomenių vyresnio amžiaus žmonių aktyvumu ir dalyvavimu visuomenės gyvenime. Šios veiklos turėtų imtis kaimo seniūnijos, bendruomenių socialinio darbo organizatoriai; remti vyresnio amžiaus žmonių nevyriausybinių organizacijų veiklą, savanoriško aktyvumo plėtrą, kad šie žmonės galėtų padėti vieni kitiems, imtųsi jiems patrauklios, gebėjimus ir polinkius atitinkančios veiklos (Nacionalinė gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija, 2004).

Materialistinės visuomenės vertinami jauni ir produktyvūs žmonės pajėgūs dirbti, nes darbu uždirbami pinigai. Tariamai vertinamas išėjimas į pensiją kaip darbo karjeros viršūnė, tačiau pensijon išėjusieji iš tikro kaip nedirbantieji nevertinami. Tad išėjimas pensijon dažnai laikomas senatvės pradžia (Mikulionienė S., 2003).

Šiuolaikinėje besikeičiančioje visuomenėje pagyvenę žmonės turi prisitaikyti prie kintančio gyvenimo ir atrasti naujų būdų, kaip realizuoti save ir jaustis laimingais. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas teigia, kad visiems Europos gyventojams be išimties turi būti suteiktos lygios galimybės prisitaikyti prie besikeičiančių socialinių ir ekonominių sąlygų (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001).

Europos Sąjungoje darbo jėga nuolatos sensta, galimybių rasti darbą žmonėms, sulaukusiems 50-ies metų, vis mažėja, nes vyresni darbuotojai dažnai yra pirmi atleidžiami reorganizuojant įmones, o darbdaviai nėra linkę samdyti pagyvenusius darbuotojų. Šitaip per anksti ir visiškai prarandamas žmogiškasis kapitalas, išleidžiama daugiau pinigų socialinei apsaugai, nedarbui ir sveikatos priežiūrai. Šis iššūkis lėmė „aktyvaus senėjimo“ sąvoką. Aktyvus senėjimas – tai vyresnių darbuotojų skaičiaus augimas darbo rinkoje. Pripažinta, kad tai – Europos socialinio ateities modelio modernizacijos esmė (Europos socialinis fondas: 50 metų investavimo į žmones, 2007).

Nors pastaraisiais metais vyresniojo amžiaus asmenų užimtumas didėjo sparčiau, bendrųjų Lisabonos strategijos užimtumo tikslų siekiama per lėtai. ES darbo rinka tebėra segreguota, diskriminaciją patiria socialiai pažeidžiamos visuomenės grupės bei vyrauja lyčių nelygybė darbo rinkoje. Žinių ekonomikoje vis labiau ryškėja kompetencijos bei kūrybiškumo įtaka jos pažangos rezultatams, išsilavinimas tampa pagrindiniu produktyvumo ir ekonomikos augimo veiksniumi. Besikeičiančios technologijos reikalauja nuolat tobulinti įgūdžius ir gebėjimus. Šiandien ne tiek darbas ir kapitalas, kiek idėjos ir inovacijos lemia žinių ekonomikos plėtrą. Pasinaudoti globalizacijos bei inovacijų privalumais galima tik keičiant susiklosčiusią darbo ir gyvenamosios tvarką, nors neretai šie pokyčiai yra labai skausmingi – diegiant naujoves, darbuotojų kompetencijos bei įgūdžiai dažniausiai neatitinka pasikeitusių sąlygų ir taip susikuria naujos nedarbo ir socialinės atskirties pažeidžiamumo erdvės.

Aktyvus senėjimas tapo globalinės politikos rūpesčiu. Tiek šalių vyriausybės, tiek tarptautinės organizacijos pritaria aktyvaus senėjimo idėjų vertei ir imasi jas skleisti. Aktyvus

senėjimo koncepcijų bei iš jų kylančių implikacijų įvairovė keičia patį aktyvaus senėjimo turinio supratimą: jis gali būti suprantamas kaip gyvenimo eigą apimęs reiškinys arba kaip trumpesnis gyvenimo laikotarpis, sutampantis su perėjimu nuo darbo prie pensijos. Vienoks ar kitoks aktyvaus senėjimo supratimas lemia kitą parametą – jo pasireiškimo mastą: taikant platesnį arba holistinį požiūrį, jis siejamas su keliomis socialinės politikos sritimis, kitaip dėmesys telkiamas tik į kelias konkrečias šios politikos sritis, tokias kaip darbo rinka ir pensijų politika.

Aktyvus senėjimo (*active ageing*) fenomenas Pasaulinės Sveikatos Organizacijos koncepcijoje (2002) pateikiamas kaip socialinės politikos įgyvendinimo sistema, įgalinanti optimizuoti senyvo amžiaus žmonių fizinę ir funkcinę sveikatą, jų dalyvavimą įvairiose visuomenės veiklos srityse, taip pat jų saugumą, suteikiant jiems lygias teises, teikiant būtinas ir kokybiškas socialines paslaugas bei užtikrinant lygias galimybes realizuoti save visuomenėje. Aktyvaus senėjimo sistemos politikoje labai svarbi šalyse egzistuojanti kultūra (vertybių, tradicijų ir požiūrių sistema), t. y. ideologinės nuostatos į šios politikos įgyvendinimą lemiančius veiksniai:

- 1) senyvo amžiaus žmonių lygių teisių garantiją;
- 2) jų gyvenimo autonomijos ir savarankiškumo skatinimą;
- 3) fizinės, psichologinės ir socialinės gerovės kaip asmens sveikatos faktorių pripažinimą;
- 4) jų fizinio aktyvumo ir sveiko gyvenimo būdo kaip esminių asmens fizinę ir funkcinę sveikatą gerinančių faktorių skatinimą;
- 5) lygių galimybių dalyvauti visuomenės gyvenimo veiklose (darbo rinkos, švietimo, kultūrinėje, politinėje, saviraiškos realizavimo) užtikrinimą, priklausomai nuo senyvo amžiaus žmonių poreikių, troškimų ir gebėjimų bei atitinkamų socialinių paslaugų kokybės garantijų;
- 6) socialinio, ekonominio ir fizinio saugumo garantijas senyvo amžiaus žmonėms, nebegalintiems savęs išlaikyti, apsaugoti ir apsitarnauti (World Health organization, 2002).

Aktyvaus senėjimo skatinimas yra Europos užimtumo strategijos, kuri koordinuoja valstybių narių užimtumo politiką, pagrindas. Integruotos gairės ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui (2005–2008 m.) susitelkė į siekį užimti ir išlaikyti darbo vietose daugiau vyresnio amžiaus žmonių, atsižvelgiant į gyvenimo ciklo perspektyvą. Jos apima geresnes darbo sąlygas, mokymąsi visą gyvenimą, sveikesnę darbo aplinką ir atitinkamas skatinimo priemones, skatinančias dirbti bei prevencinius ankstyvo išėjimo į pensiją būdus. Pirmą kartą gairės pabrėžia būtinybę atnaujinti socialinės apsaugos sistemas, siekiant padidinti darbingą amžių (Europos užimtumo strategija, 2012).

Daugelyje valstybių narių aktyvaus senėjimo strategijos jau ima duoti pirmuosius rezultatus. Gerokai padidėjo 55–64 m. žmonių užimtumas – 2000 m. jis buvo 36,6 %, o 2006 m. pasiekė 43,6 %. Svarbu tai, kad užimtumui augant, kokybė nesumažėjo. Daugiausia užimtumas

augo tuose sektoriuose ir profesinės veiklos srityse, kuriose reikia aukštos kompetencijos ir žinių. Iš analizės matyti, kad valstybės narės taiko įvairias su senėjimu susijusias politines priemones, tačiau geriausių rezultatų atnešė integruotos strategijos, kuriomis siekiama ne tik nustatyti išėjimo į pensiją taisykles, bet ir teikti finansines paskatas, atsižvelgti į kitus užimtumo didinimo aspektus, kaip sveikata, mokymas ir mokymasis visą gyvenimą, bei užtikrinti lanksčias darbo organizavimo sąlygas. Įgyvendindamos aktyvaus senėjimo politiką, puikų pavyzdį rodo Danija, Suomija ir Švedija (Užimtumas Europoje, 2007).

Į aktyvaus senėjimo šiuolaikinėse Europos visuomenėse būtinybę galima žvelgti dviem aspektais: kaip į objektyvių ir neišvengiamų demografinių bei ekonominių veiksnių sukeltą gyvybinę būtinybę ir kaip į naujas vyresnėms kartoms atsiveriančias pasirinkimo galimybes, esminių žmogiškojo pasirinkimo galimybių bendrosios plėtros rezultatai. Viena iš tokių pasirinkimo galimybių – gyventi ilgesnį ir sveikesnį gyvenimą – jau realiai pasiekama daugeliui žmonių visoje Europoje, kur vyresnių nei 60 metų asmenų gyvenimo trukmę gerokai pailgino efektyviau veikianti sveikatos apsaugos sistema. Padaryti savo gyvenimą po šešiasdešimties prasmingesnį ir turtingesnį yra viena naujų pasirinkimo galimybių, šiandien atsivėrusi vyresnėms kartoms visoje Europoje.

Tad visuomenei iškyla užduotis pašalinti stabdžius ir kliūtis, trukdančius vyresnio amžiaus žmonėms dalyvauti darbiniam ar visuomeniniame gyvenime, bei sukurti naujas paskatas, motyvuojančias juos likti darbo rinkoje ar aktyviai įsijungti į savanoriškas veiklas.

1.3.3. Suaugusiųjų mokymosi samprata ir formos

Šių dienų visuomenę daugelis vadina žinių visuomene, nes šiuolaikinės technologijos keičia darbo pobūdį ir santykius, visuomenės raida keičia žmonių tarpusavio santykius, kinta asmens vaidmuo visuomenėje, interesai bei nuostatos. Spartūs globaliniai, technologiniai ir darbo pobūdžio pasikeitimai kelia natūralų poreikį žmonėms nuolat mokytis (Trakšėlys, 2011). Šiame skyrelyje yra kalbama apie suaugusiųjų mokymąsi ir mokymąsi visą gyvenimą, tačiau svarbu paminėti, kad šis skyrelis taip pat pasitarnauja disertacijos empirinių tyrimų organizavimui ir rezultatų interpretacijai.

Palaipsniui ryškėja, kad mokymasis peržengti savo gebėjimų ribas tampa vienintele galimybe ne tik išlikti darbo rinkoje, bet ir neprarasti pasitikėjimo savimi kasdieniniame gyvenime. Nauji iššūkiai keičia suaugusiųjų požiūrį į mokymąsi ir skatina juos ieškoti naujų mokymosi galimybių, dažnai neturinčių atitiktens formaliame suaugusiųjų švietime. Todėl suaugusiųjų mokymasis, kuris tradiciškai buvo laikomas nuosekliojo švietimo dalimi,

palaipsniui įgauna savarankiškumo ir peržengia nuoseklaus švietimo ribas (Linkaitytė, Šuliakaitė, Navikienė, 2011). Į suaugusiųjų mokymąsi reikia atkreipti dėmesį, nes žmonės, suprasdami jį, gali veiksmingiau mokytis, ir svarbu pabrėžti, kad mokymasis yra žmogaus būties pamatas (Jarvis, 2001). Jensen (2001, p. 16) teigia, jog „galutinis žmonių mokymosi rezultatas yra intelektas“.

Pasak Desforges (1995, 2001), mokant asmenis būtina atsižvelgti į mokymosi sąlygas, aplinką, dalyvaujančiųjų sąveikos pobūdį, charakteristiką. Suaugusiųjų mokymasis labiausiai atitinka Europos Bendrijos mokymosi visą gyvenimą apibrėžimą: visa mokymosi veikla, vykstanti visą gyvenimą, siekiant tobulinti žinias, kompetencijas bei gebėjimus asmeninėje, pilietinėje, socialinėje ir (arba) su darbu susijusioje perspektyvoje (Kaip padidinti suaugusiųjų mokymosi galimybes?, 2007).

Jau nuo XX a. septintojo dešimtmečio vidurio mokymosi visą gyvenimą idėja buvo nuosekliai plėtojama, akcentuojant skirtingus prioritetus, į kuriuos atsižvelgta reformuojant įvairių šalių švietimo sistemas (Linkaitytė, Žilinskaitė, 2008). Pats terminas „mokymasis visą gyvenimą“ atkreipia dėmesį į laiko dimensiją – mokymąsi periodiškai arba nuolat. Tačiau tuo pačiu metu turime atkreipti dėmesį į mokymosi veiklos įvairovę, į tai, kad mokymasis yra veikla ir vaidmenys, kuriuos įvairiu metu ir įvairiose vietose galime keisti, kad mokymasis gali vykti ir vyksta šeimoje, laisvalaikiu, bendruomenės gyvenime ir kasdieniame darbe (Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija, 2004).

Vienas iš svarbių dokumentų, nubrėžiančių Europos mokymosi visą gyvenimą gaires, yra Europos Komisijos komunikatas „Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada nevėlu“ (2006). Šiame dokumente pabrėžiamas didesnis suaugusiųjų mokymosi vaidmuo ir jo poveikis asmeniniam tobulėjimui ir savirealizacijai.

Mokymosi visą gyvenimą samprata talpina savyje visas mokymosi veiklas nuo ankstyvos vaikystės iki laisvalaikio švietimo pensinio amžiaus žmonėms. Jaunystėje įgytas išsilavinimas, toli gražu, netenkina viso gyvenimo reikalavimų (Laužackas ir kt., 2005).

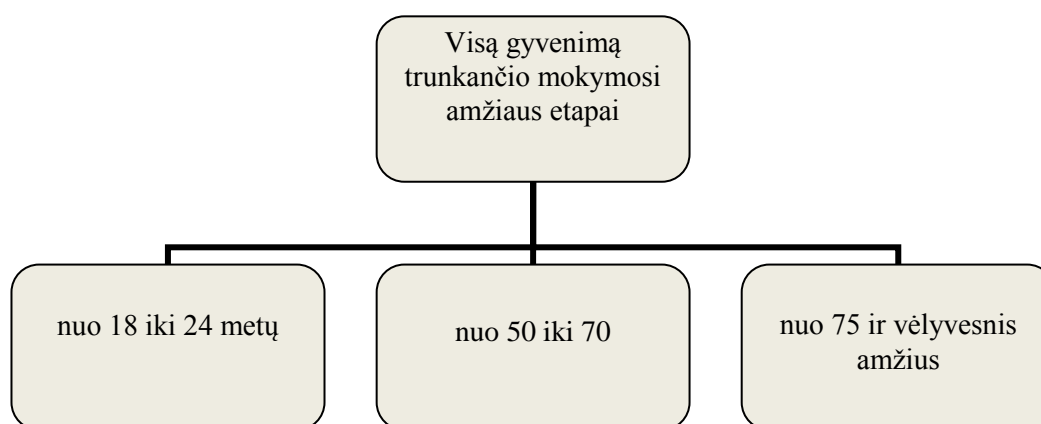
Tad pagrindinis mokymosi visą gyvenimą tikslas – suteikti žmonėms galimybę tvarkyti savo gyvenimus. Labai svarbi mokymosi visą gyvenimą dalis yra besimokančiųjų įgūdžių stiprinimas, sukuriantis daugiau galimybių įsidarbinti. Tačiau žmonėms reikia daugiau, nes jų gyvenimas nėra vien darbas. Jiems reikia galimybės įvardyti savo gyvenimo tikslus (Evans, 2003).

Pasak Jakavičiaus (1998), mokymo paskirtis – žmonijos kultūros pažinimas turi tapti besimokančiojo savastimi: žiniomis, mokėjimais, įgūdžiais. Mokymosi visą gyvenimą principai teigia, kad jis gali vykti įvairiuose kontekstuose ir įvairias būdais (European Commission.

Making a European area of lifelong learning a reality: communication from the Commission, 2001).

Vienas svarbiausių visą gyvenimą trunkančio mokymo/si veiksmų – mokymosi galimybių sukūrimas ir jų pritaikymas kiekvienam visuomenės nariui (Beresnevičienė, 1995; Teresevičienė, 2001). Schuller (2010) pateikia keturis visą gyvenimą trunkančio mokymosi amžiaus etapus:

- nuo 18 iki 24 metų. Į šio amžiaus asmenis reikia žiūrėti kaip į visumą, kuri šiuo metu siekia mokytis ir vystytis kaip jauni asmenys.
- nuo 25 iki 50. Mokymosi antrajame etape turėtų būti siekiama išlaikyti produktyvumą ir gerovę, kartu stiprinant šeimos gyvenimą ir asmens tapatybę.
- nuo 50 iki 70. Trečiame etape mokymo ir švietimo galimybės turėtų būti labai sustiprintos.
- nuo 75 ir vėlyvesnis amžius. Ketvirtojo amžiaus tarpsnio atsiradimas reiškia, kad reikia skubiai sukurti labiau tinkamą požiūrį ir pasiūlymus į ugdymo turinį vėlyvesniame gyvenime (žr. 10 pav.)

10 pav. Visą gyvenimą trunkančio mokymosi amžiaus etapai pagal Schuller (2010, p.42)

Anot Alifanovienės, Šapelytės ir Gelžinienės (2008), Teresevičienė išskyrė tris pagrindinius suaugusiųjų mokymosi motyvus: socialinius, profesinius, individualius. Tačiau pastaruoju metu ryškėja, kad vis dėlto suaugusiųjų mokymąsi labiausiai skatina noras išlaikyti darbo vietą, tobulinti profesinę kvalifikaciją (Teresevičienė ir kt., 2006). Suaugusiųjų mokymo/si būdai yra išskirti į tris pagrindines sritis:

- formalusis mokymas/is – tiesiogiai susijęs su švietimo institucijų veikla. Mokymo veikla visuomet tikslingai apgalvota, organizuota, su fiksuota trukme ir tvarkaraščiu, hierarchine

vertinimo sistema, su formaliais priėmimo ir vertinimo bei registracijos šiai veiklai reikalavimais. Baigę mokslus, besimokinantieji gauna diplomus ir kvalifikacijų pažymėjimus. Šie dokumentai yra pripažįstami ir svarūs asmens karjerai.

- Neformalus mokymas/is – dažniausiai vyksta šalia formalių mokymo sistemų (mokyklų, universitetų) Mokymo veikla yra adekvati formaliajam mokymui, tik pabrėžiamas pagrindinis skirtumas – dalyvaujant neformaliajame švietime dažnai valstybės pripažinti dokumentai nėra išduodami.

- Savaiminis mokymasis – kiekvieną dieną vykstantis informacijos pavertimas žiniomis, vykstantis natūraliai, savaime. Šis mokymosi būdas nėra planuojamas, todėl patys besimokinantieji, jei nereflektuoja, žymaus žinių pokyčio gali ir nepastebėti (Gedvilienė, 2008).

Reikia pažymėti, kad mokymosi visą gyvenimą programa siūlo galimybes mokytis įvairaus amžiaus žmonėms bei skatina formalųjį, neformalųjį ar savaiminį mokymąsi. Mokymasis visą gyvenimą apima tris pagrindinius tikslus: pirmiausia, skatinti ekonominį augimą ir valstybių, įmonių bei individų konkurenciją; antra – socialinė integracija, multikultūriškumo sanglauda, bendruomeniškumo palaikymas; t. y. pilietiškumo skatinimas; ir trečia – skatinti individo asmeninį augimą, jo asmeninės vertės ir gyvenimo kokybės kilimą (Laužackas ir kt., 2005).

Žmogus jaučia, kad jis gali padaryti kažką daugiau negu yra padaręs, tobulinti savo asmenybę. Siekiant didesnio socialinio pripažinimo, daugiau bendraujant, išreiškiant save, tenkinant savo estetinius bei saviaktualizacijos poreikius, kyla noras mokytis. Tokiam žmogui rūpi vien saviugda, jam nėra svarbu gauti diplomą ar kitą pažymėjimą (Kuncaitis, 2009).

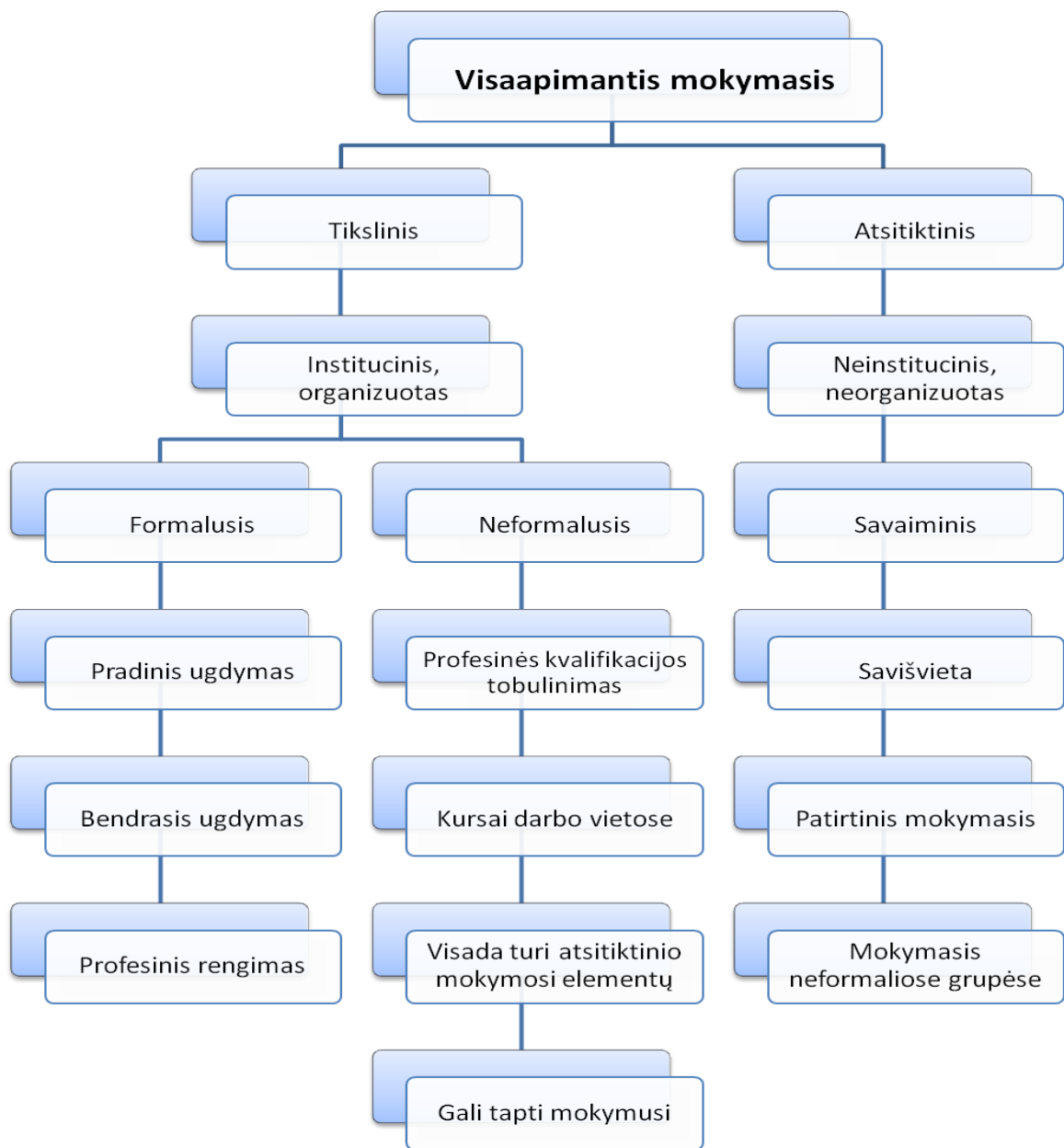
Černiaus (2006) teigimu, kūrybingas suaugęs žmogus puoselėja ir plečia savo interesus, džiaugiasi kūrybos vaisiais, taip pat auga psichoseksualiai (plėsdamas savo moteriškumą ir vyriškumą) ir psichosocialiai (plėsdamas visuomeniškumą).

Sinnott (1994) jaunesnių žmonių mokymąsi apibūdina kaip faktų kaupimą (analitinis, "iš apačios į viršų"), tuo tarpu vyresnio amžiaus žmonės mokosi naudodami aukštesnes struktūras ir siekdami suprasti arba kurti tobulesnes teorijas (sintetinis, "iš viršaus į apačią"). Mokslininkai atkreipia dėmesį, kad paskutiniųjų senėjimo tyrimų duomenys nepatvirtina, jog senatvėje gebėjimai silpnėja. Kai kuriuose tyrimuose keliami prielaida, kad nuo 20 iki 70 m. amžiaus gebėjimas mokytis dažniausiai auga, nors suaugusiųjų mokymasis skiriasi nuo mokymosi vaikystėje dėl visiškai kitokių besimokančiųjų reikmių ir konteksto, kuriame vyksta naujos informacijos įsisavinimas.

Pastaraisiais metais gaunama vis daugiau duomenų, patvirtinančių, jog suaugusiųjų pažintinei raidai būdingas galimybių raidos tęstinumas, tai yra, kad su amžiumi kai kurie

pažintiniai gebėjimai toliau tobulinami, o, sulaukus brandos, gali išryškėti visiškai nauji gebėjimai (Perlmutter, 1988). Šio požiūrio šalininkai pripažįsta, kad visą gyvenimą trunkančią pažintinę raidą sudaro daug dimensijų, ji vyksta įvairiomis kryptimis ir priklauso nuo daugelio priežasčių. Perlmutteris (1988), ryžtingiausias šio požiūrio gynėjas, pateikia nemažai duomenų, prieštaraujančių neišvengiamo silpnėjimo teorijai. Tai daugelio senyvo amžiaus žmonių indėlis į visuomenės gyvenimą, suaugusių žmonių kūrybiškumas, vyresnių darbuotojų darbo atliktis, paramos ir mokymosi poveikis rezultatams, pačių vyresnio amžiaus žmonių nuostatos. Visa tai grindžia gerokai optimistiškesnę požiūrį į suaugusiųjų pažintines galimybes. Naujausi tyrimai atskleidžia, kad dauguma tiriamųjų iki gilos senatvės išsaugo pažintinius įgūdžius, o protinis silpnėjimas, esant gerai sveikatai, tėra išimtis, bet ne taisyklė.

Suaugusieji užsiima savanoriška veikla nepriklausomai nuo savo socialinio statuso, ar jie yra dirbantys, ar besimokantys formaliai, neformaliai ar savaiminiu būdu. Dabartinėje Lietuvos švietimo sistemoje yra plėtojama visaapimančio mokymosi idėja, kuri taip pat remiama palankiais įstatymais. Visaapimantis – formalusis, neformalusis ir savaiminis mokymasis papildo vienas kitą. Terminas visaapimantis (*lifewide*) mokymasis atskleidžia mokymosi sklaidą – mokymąsi per visą gyvenimą visose (įvairiose) srityse (Teresevičienė ir kt., 2006). Tad savanoriai yra tie asmenys, kurie dalyvauja mokymesi per visą gyvenimą įvairiose srityse. Visaapimančio mokymosi esmę charakterizuoja *tikslinis* ir *atsitiktinis* mokymasis (žr. 11 pav.). *Tikslinį* mokymąsi grindžia institucinis, organizuotas formalus ir neformalus mokymasis. *Formalusis* mokymasis vyksta švietimo ir mokslo įstaigose. Švietimo sistemos paskirtis ir yra skatinti ir puoselėti žmonių potencialius gebėjimus. Formali švietimo sistema akcentuoja žinių įgijimą, teikdama tam pirmumą prieš kitas mokymosi veiklas. Mokymosi veikla yra *tikslinga*, apgalvota, organizuota su fiksuota trukme ir tvarkaraščiu, hierarchine vertinimo sistema, su formaliais priėmimo ir registracijos reikalavimais. Vyksta švietimo institucijose ir būdinga iš anksto numatyta tvarka, turinys, metodai ir mokymosi priemonės. Besimokantieji gauna pripažintus diplomus ir kvalifikacijas. Neformalusis mokymasis vyksta šalia pagrindinių švietimo ir mokymo institucijų. Jis taip pat apgalvotas ir organizuotas, bet gali netenkinti kai kurių besimokančiojo kriterijų. Bendrasu formaliojo mokymosi yra tai, kad apribojama institucine priklausomybe. Neformalųjį mokymąsi gali teikti visuomeninės organizacijos ir grupės, taip pat organizacijos, įkurtos formaliosioms sistemoms papildyti (meno, muzikos, sporto užsiėmimai ir kt.). Valstybės pripažinti dokumentai neišduodami. *Atsitiktinis* mokymasis yra neinstitucinis ir neorganizuotas, tai natūralus kiekvieną dieną vykstantis *savaiminis* mokymasis, kuris pirmiausia atsiranda iš individualios iniciatyvos, ir gyvenimo patirties. Jo pagrindas yra asmeninių ir socialinių poreikių tenkinimas (Teresevičienė ir kt., 2004).

11 pav. Visaapimančio mokymosi struktūra (Gedvilienė, 2008)

Savanoriškoji tarnyba suteikia žmogui galimybę bendrauti, leidžia dalyvauti visuomenės gyvenime ir teikia lavinamosios patirties. Nevyriausybines organizacijas – tai puiki galimybė įvairaus amžiaus žmonėms įsitraukti į mokymąsi savanoriaujant, realizuoti savo sugebėjimus, dalytis idėjomis, vertybėmis, bendrauti.

Kalbant apie nevyriausybinių organizacijų savanorišką veiklą naudojama sąvoka *neformalusis mokymasis*. Neformalusis mokymas gali būti teikiamas darbo vietose, juo gali užsiimti pilietinės visuomenės organizacijos ir grupės (pvz., profsąjungos, politinės partijos), taip pat organizacijos bei tarnybos, įkurtos formaliosioms sistemoms papildyti (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001).

Pasak Juozaičio (2008), mokymasis visą gyvenimą yra vienas iš pirmų punktų valstybinės ir tarptautinės politikos programose, nes būtent jis padeda išsaugoti ekonominį konkurencingumą ir galimybę dirbti, pagaliau, tai būdas įveikti socialinę atskirtį.

Pasak Rupkaus (2012), savanorystė – tai mokymasis, kurio metu mokoma naujos kalbos, kultūros, įgyjama darbinių, asmeninių, socialinių įgūdžių, pasikečiama patirtimi.

Esminis neformaliojo mokymosi proceso bruožas yra tai, kad besimokančiojo atžvilgiu jis yra sąmoningas (Europos Komisija, 2001; Terminology of Vocational Training, 2003). Apskritai neformalusis suaugusiųjų mokymasis turėtų tapti kiekvienos šalies prioritetine vertybe: jei jis organizuotas tikslingai, gali greitai ir reikšmingai lemti individualią bei nacionalinę plėtrą (Žemaitaitytė, 2007; Žemaitaitytė, Normantas, 2002).

Apibendrinant galima teigti, kad neformaliajam mokymuisi savanoriškoje nevyriausybinėse organizacijose vykloje yra priskiriami kursai, seminarai, konferencijos, vykstantys toje pačioje arba kitoje nevyriausybiniame organizacijoje arba organizuoti nevyriausybinių organizacijų pastangomis ir vykstantys neutralioje aplinkoje, tačiau negalima pamiršti, kad mokymasis vyksta ir vykdant pačią savanorišką veiklą.

Apibendrinimas

Suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos modelis atskleidė, kad savanoriškos veiklos profesionalizacija pasireiškia per savanoriškos veiklos sritis ir veiklas, tipines savanorystei, kurioms reikia įgyti arba turėti kompetencijas bei nenutrūkstamą dalyvavimą mokymesi visą gyvenimą.

Pristatytos filosofinės nuostatos, leido aptarti savanorišką veiklą kaip žmogaus pagalbą kitiems, sociokultūrinės pagalbos pagrindą, išlikimo galimybę ir meilės darbus, siekiant pagelbėti nelaimėje atsidūrusiems žmonėms. Požiūrių į savanorystę skirtumai ir kaita atvėrė kelią analizuoti mokslinėje, politinėje ir praktinėje srityse, kurios leido susipažinti su savanoriškos veiklos kriterijais, principais, bruožais, organizatoriais, sritimis ir formomis. Mokslinė, politinė ir praktinė samprata yra tikslingai fokusuota į disertacijos empirinius tyrimus. Politinė samprata atskleidžiama nacionalinių ir tarptautinių dokumentų analizėje, kurioje dar labiau išryškinamos veiklos sritys, esančios savanoriškos veiklos profesionalizacijos proceso sudedamoji dalis. Mokslinė ir praktinė samprata pasitarnavo organizuojant žvalgomąjį tyrimą, nacionalinį ir tarptautinį kiekybinį ir kokybinį tyrimus, atskleidžiant tipines savanorystei veiklas, kurios taip pat yra savanoriškos veiklos profesionalizacijos sudedamoji dalis. Suaugusieji dalyvaujant savanoriškoje veikloje tikisi įgyti būsimai arba esamai profesijai naudingų žinių ir įgūdžių, padėti kitiems žmonėms, bendrauti, priklausyti žmonių grupei, kurių vertybės ir idėjos yra panašios bei realizuoti savo sugebėjimus.

Savanorystė egzistuoja visame pasaulyje, tačiau žymiai skiriasi savanorystės tradicijos. Pristatyta savanoriškos veiklos patirtis Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje pasitarnavo organizuojant nacionalinę ir tarptautinę apklausą būtent aptartose šalyse. Milijonai piliečių įvairiose šalyse aktyviai dalyvauja savanoriškose veiklose, gerindami švietimo, socialinės apsaugos ir sveikatos sistemų kokybę.

Kalbant apie disertacijos teorinėje dalyje aptartus suaugusiojo asmens raidos etapus, reikia pastebėti, kad empirinėje dalyje atliktų tyrimų respondentai ir informantai yra jauni suaugusieji ir vidutinio amžiaus suaugusieji. Aptariant nacionalinius ir tarptautinius demografinius pokyčius dėmesys yra nukreiptas į vidutinio amžiaus suaugusiuosius, kadangi vienas iš empirinių tyrimų būtent ir buvo atliekamas tik su vidutinio amžiaus suaugusiais. Be to kaip teigia Pasaulinė sveikatos organizacija bei Europos Sąjunga, ateityje didelę dalį mūsų visuomenės sudarys pagyvenę ir seni žmonės. Todėl tiek bendrą šalies gyvenimo lygį, tiek mūsų gyvenamos aplinkos mikroklimatą, pagaliau visuomenės stabilumą smarkiai paveiks šios visuomenės grupės gerovė, tad savanoriška veikla pagyvenusiems žmonėms galėtų būti kaip atspirties taškas likti aktyviais visuomenės nariais ir jaustis reikalingiems. Aktyvaus senėjimo (*active ageing*) fenomenas, kaip socialinės politikos įgyvendinimo sistema, įgalinanti optimizuoti senyvo amžiaus žmonių fizinę ir funkcinę sveikatą, jų dalyvavimą įvairiose visuomenės veiklos srityse, taip pat jų saugumą, suteikiant jiems lygias teises, teikiant būtinas ir kokybiškas socialines paslaugas bei užtikrinant lygias galimybes realizuoti save visuomenėje, atveria kelią visiems savanoriškos veiklos organizatoriams kurti, plėtoti ir vykdyti įvairias savanoriškos veiklos programas kviečiant vyresnio amžiaus piliečius aktyviai įsitraukti į savanorišką veiklą.

Teorinėje disertacijos dalyje buvo kalbama apie suaugusiųjų mokymąsi, kaip paaiškėjo, savanoriškoje veikloje savanoriams yra organizuojami mokymai. Neformaliam mokymuisi savanoriškoje veikloje yra priskiriami kursai, seminarai, konferencijos, vykstantys toje pačioje arba kitoje nevyriausybinėje organizacijoje ar neutralioje aplinkoje, tačiau negalima pamiršti, kad mokymasis vyksta ir per pačią savanorišką veiklą. Remiantis šia teorine disertacijos dalimi buvo sudaromi disertacijos empirinių tyrimų klausimynai, kuriais siekiama atskleisti informaciją apie savanorių mokymus ir poreikį tobulėti, atliekant savanorišką veiklą. Juk tobulėjimas yra vienas svarbiausių visą gyvenimą trunkančio mokymosi siekių.

2. SUAUGUSIŲJŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS PROFESONALIZACIJOS RAIŠKOS MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA IR VYKSMAS

2.1. Metodologinės tyrimo nuostatos

Tyrinėjant suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raišką mokymosi visą gyvenimą kontekste pasitelktos teorijos, kurios yra svarbios tyrimo metodikai: neopozityvizmas, socialinis konstruktyvizmas ir metodų trianguliacijos koncepcija.

Neopozityvizmas – viena pagrindinių XX a. idealistinės filosofijos krypčių, svarbiausiu uždaviniu laikanti mokslo ir kalbos, kuria jos reiškiamos, tyrimą. Svarbiausieji neopozityvizmo atstovai yra: Schlick, Neurath, Carnap, Kraft, Hahn, Reichenbach, Popper, Feigl ir kiti (Anzenbacher, 1992). Neopozityvistai yra loginiai empiristai. Neopozityvistų pagrindinis reikalavimas yra: pertvarkyti mokslo sistemą taip, kad joje liktų tik du elementai: empiriniai (jusliniai) elementarūs potyriai ir jų formalūs loginiai ryšiai (Anzenbacher, 1992).

Socialinio konstruktyvizmo atstovai pasaulio pažinimą sieja su socialine aplinka ir bendradarbiavimu. Šios perspektyvos šalininkai teiginį – „socialinė realybė yra konstruojama ir reprodukuojama pačių žmonių kasdieninių praktikų metu, o ne nuspręsta dangaus“ – laiko neginčijama tiesa (Berger ir Luckmann iš Risse, 2004). Berger ir Luckmann (1999) apibrėžia tai kaip socialinį tikrovės konstravimą. Socialinė tvarka, anot jų, egzistuoja tik kaip žmogaus veiklos kūrinys. Žmonės yra priklausomi nuo socialinės aplinkos ir nuo kolektyvinių reikšmių sistemos, kuria dalijasi tarpusavyje. Aplinka, kurioje mes gyvename, apibūdina arba „sudaro“ tai, kas mes esam iš tikrųjų. Pasak Berger ir kt. (1999) ir Gedvilienės (2012) žmogus tampa žmogumi sąveikaudamas su aplinka. Konstruktyvizmo kryptis besimokantįjį laiko subjektu, jungiančiu naują patirtį su jau įgyta ir taip tobulinančiu savo pasaulio suvokimą (Herr ir kt. 1996; Brokfield, 2005; Teresevičienė 2004;). Socialinio konstruktyvizmo atstovai teigia, kad žinios yra bendradarbiavimo, vykstančio sociokultūriniame kontekste dalijantis informacija, diskusijų, susitarimų, interaktyvių procesų metu, rezultatas. Mokymasis vyksta kaip socialinė ir kultūrinė sistema, kurioje daugelis besimokančiųjų gali bendrauti kurdami kolektyvinę veiklą.

Metodų trianguliacijos koncepcija (Denzin, Lincoln (2003), Kardelis (2002), Foster (1997), Guba, Lincoln (1989), Flick (2007), Merkys (1999), Mitchell, 1986) remiasi sisteminiu metodologijos požiūriu, kai tarpusavyje derinami ir integruojami kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo metodai. Kad informacija būtų patikima ir išsami, siejant respondentų objektyvią ir subjektyvią informaciją, buvo pasirinkta derinti kiekybinę ir kokybinę analizę.

2.2. Empirinio tyrimo dizainas ir etapai

Disertacijoje aptariamo, empirinio tyrimo (žr. 12 pav.), atlikto 2008–2012 metais, tikslas yra atskleisti savanoriškos suaugusiųjų veiklos profesionalizacijos raišką ir empiriškai pagrįsti minėtą reiškinį.

I etapas – 2008–2009 metais atliktas nacionalinis-žvalgomasis kiekybinis tyrimas. Tyrimu siekta nustatyti suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje. Apklausoje dalyvavo 488 respondentai turintys nuo 18 iki 70 metų.

II etapas – 2008–2012 metais nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu atliktas dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą kokybinis tyrimas – dokumentų turinio analizė. Tyrimu siekta išryškinti savanoriškos veiklos sritis.

Nacionaliniai dokumentai: po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo išleisti dokumentai – LR Seimo, LR vyriausybės, ministerijų dokumentai ir kt., kurie pateikiami „Valstybės žiniuose“ arba skelbiami viešai.

Tarptautiniai dokumentai: Europos Parlamento, Europos Komisijos, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto, Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos ir kt.

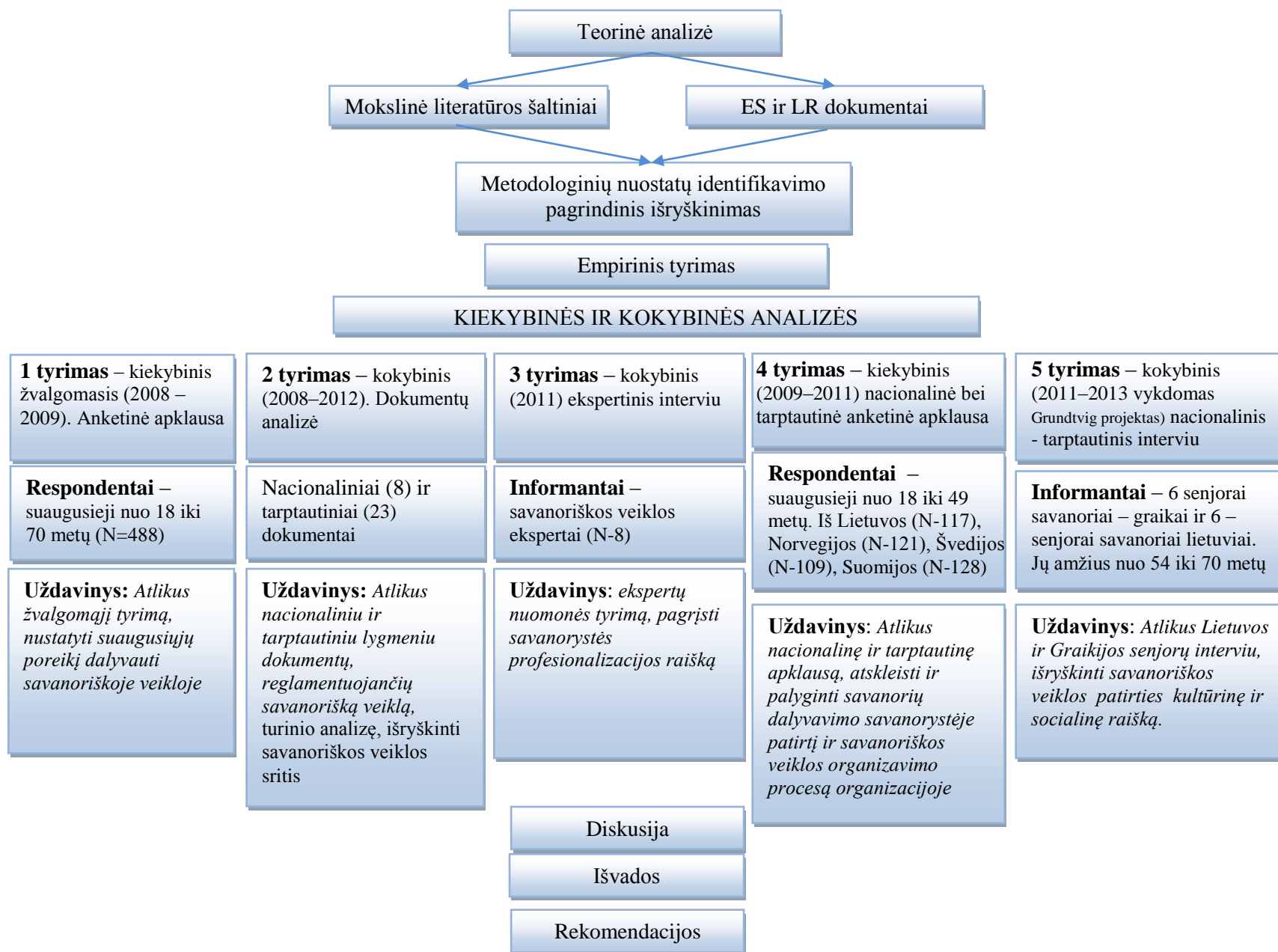
III etapas – 2011 metais atliktas ekspertinis interviu, kurio uždavinys – pagrįsti savanorystės profesionalizacijos raišką. Tyrime dalyvavo aštuoni savanoriškos veiklos ekspertai, penkios moterys ir trys vyrai.

IV etapas – 2009–2011 metais atlikta nacionalinė bei tarptautinė kiekybinė apklausa, siekiant atskleisti ir palyginti savanorių dalyvavimo savanorystėje patirtį ir savanoriškos veiklos organizavimo procesą savanoriaujančioje organizacijoje¹. Anketinėje apklausoje dalyvavo 117 respondentų iš Lietuvos, 121 respondentas iš Norvegijos, 109 respondentai iš Švedijos ir 128 respondentai iš Suomijos.

V etapas – 2011–2013 metais vykdomas Grundtvig projektas, kurio pagrindu atliktas nacionalinis-tarptautinis interviu tyrimas. Pusiaus struktūruoto interviu pagrindu, siekiama išryškinti savanoriškos veiklos patirties kultūrinę ir socialinę raišką. Informantais buvo 6 savanoriai senjorai graikai ir 6 savanoriai senjorai lietuviai. Jų amžius nuo 54 iki 70 metų.

¹ Pastaba. Šiame darbe organizacija yra vadinama pagal Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatyme (2011) išvardintus savanoriškos veiklos organizatorius

12 pav. Empirinio tyrimo dizainas

2.3. Tyrimo etika

Vykdam tyrimą buvo laikomasi pagrindinių socialiniuose tyrimuose svarbių etikos principų, užtikrinančių pusiausvyrą tarp tyrėjo siekio gauti tyrimui aktualią informaciją ir tiriamųjų saugumo. Empirinis tyrimas buvo atliekamas laikantis šių etikos nuostatų: tiriamųjų dalyvavimas tyime laisvanoriškas; tiriamiesiems pateikiama pilna ir tiksli informacija apie tyrimo esmę; užtikrinamas konfidencialumas ir anonimiškumas (Kardelis, 2007, Žydžiūnaitė 2001, 2007).

Atliekant tyrimą buvo laikomasi esminių tyrimo etikos principų: teisės būti nepažeistam; teisės nebūti išnaudojamam; tyrimo naudingumo; santykio tarp rizikos ir naudos; pagarbos asmens orumui; teisingumo; privatumo; konfidencialumo (Žydžiūnaitė, 2007).

Tyrimo ribotumas. Tyime dalyvavo savanoriai ir ekspertai nacionaliniu lygmeniu ir savanoriai tarptautiniu lygmeniu. Rezultatuose galima respondentų ir informantų asmeninė nuomonė. Pastebėtina, kad tyime labiau atstovaujama moterų nuomonė.

2.4. Empirinio tyrimo kiekybinių ir kokybinių tyrimų metodika

2.4.1. Suaugusiųjų poreikio dalyvauti savanoriškoje veikloje kiekybinio tyrimo metodika

2008–2009 metais atliktas nacionalinis-žvalgomasis tyrimas. Atliekant žvalgomąjį tyrimą siekta nustatyti suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje.

Tyrimo metodai

- apklausa raštu – pasirinkta siekiant nustatyti įvairaus amžiaus suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje. Naudotas tyrimo instrumentas – klausimynas. Anketinės apklausos privalumas yra tas, kad jos metu eliminuojamas tyrėjo asmenybės poveikis, jeigu to padaryti neįmanoma, yra galimybė įvertinti tyrėjo įtaką tyrimo rezultatams (Bitinas, 1998; 2006).

- matematinės statistikos metodai: statistinei duomenų analizei atlikti naudoti statistikos procentinių dažnių skaičiavimų matematinės statistikos metodai;

- metaanalizės metodas naudotas empirinių tyrimų metu gautų duomenų analizei, sintezei ir apibendrinimui.

Tyrimo instrumentas

Šio tyrimo metu naudotasi apklausos raštu instrumentu – klausimynu. Instrumentas sudarytas iš dviejų dalių: diagnostinis blokas ir demografinis blokas (žr. Priedas Nr.3). Klausimynas sudarytas remiantis teoriniais šaltiniais, taip pat remtasi nacionaline ir tarptautine dokumentų analize.

Tyrimui atlikti buvo pasirinkta netikimybinė atranka. Netikimybinės atrankos rezultatai yra pakankamai patikimi (Kardelis, 2005). Tyrimas atliktas viename iš Lietuvos regionų. Autorė pati dalino tyrimo anketas įvairiose įstaigose ir organizacijose. Išdalinti 489 klausimynai, gauti 488 klausimynai, tad grįžtamumas sudarė 99,9 procentus. Anketų grįžtamumo procentas tenkina socialiniuose moksluose vyraujančias tendencijas (Pukėnas, 2009; Fraenkel, Wallen, 1996).

Tyrimo dalyviai

2008–2009 metais atliktame nacionaliniame-žvalgomajame tyrime dalyvavo respondentai iš visos Lietuvos. Susumavus anketinės apklausos duomenis paaiškėjo, kad apklausoje dalyvavusių respondentų amžius svyruoja nuo 18 iki 70 metų. Iš jų: nuo 18 iki 30 metų dalyvavo 56%; nuo 31 iki 50 metų dalyvavo 27 % ir nuo 51 iki 70 metų dalyvavo 17 % respondentų. Tad tyrimo rezultatai atskleidė, kad tyrime dalyvavusių respondentų amžius dažniausiai yra nuo 18 iki 30 metų.

Analizuojant tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad apklausoje dalyvavo 31 % vyrų ir 69 % moterų. Norint išsiaiškinti respondentų charakteristiką, buvo klausama koks yra respondentų išsilavinimas. Susumavus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad 79 % respondentų turi vidurinį; bakalaurinį – 19 %, magistrinį – 2 % respondentų. Tad galima teigti, kad dauguma tyrime dalyvavusių respondentų turi vidurinį išsilavinimą. Respondentų paklausus apie vedybinį statusą, tyrimo rezultatai parodė, kad 53 % apklaustųjų yra vedę. Nevedusiųjų tyrime dalyvavo 44 %, išsituokusiųjų 2 % ir našlių 1 % respondentų. Tad dauguma tyrime dalyvavusių respondentų yra susituokę. Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ką respondentai dažniausiai veikia. Atsakymai atskleidė, kad daugiausia tiriamųjų (79 %) mėgsta žiūrėti televizorių; 59 % skaito laikraščius, o 30 % knygas; 52 % respondentų dirba sode, darže, 40% respondentų užsiima savanoriška veikla (žr. 1 lent.).

Respondentų mėgstama veikla

Respondentai	%
Skaito knygas	30
Skaito laikraščius	59
Žiūri televizorių	79
Užsiima savanoriška veikla	40
Dirba sode, darže	52

Pastaba: duomenys neatitinka 100% skalės, kadangi vienas respondentas pažymėjo kelis atsakymus.

Respondentų charakteristika atskleidžia, kad tyrime dalyvavo 488 respondentai iš visos Lietuvos, respondentų amžius yra nuo 18 iki 30 metų. Dauguma tyrime dalyvavusių respondentų yra moterys. Iš visų tyrime dalyvavusių respondentų dauguma turi vidurinį išsilavinimą ir yra viengungiai.

2.4.2. Teisinių dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą Lietuvoje ir Europos Sąjungoje, turinio analizės metodika

Kokybinis tyrimas vykdytas 2008–2012 metais. Tyrimu siekta išryškinti savanoriškos veiklos sritis (sritys charakterizuotos yra 1.2.2. poskyryje). Šiam tikslui pasiekti nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu buvo atlikta dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą (įstatymų, įsakymų, programų ir kt.) turinio analizė, kuri Tidikio (2003) apibrėžiama kaip pirminių duomenų rinkimas, kai dokumentai naudojami kaip pagrindiniai informacijos šaltiniai. Nagrinėti 8 nacionaliniai dokumentai, kaip pavyzdžiui, „Savanoriškos veiklos įstatymas“ (2011) ir kt. bei 23 tarptautiniai dokumentai (žr. Priedas Nr.4).

Pasak Kardelio (2007), turinio analizės esmė yra įvairių dokumentų, žinių bei informacijos grupavimas į kategorijas. Kiekviena iš jų turi atstovauti atskirus kintamuosius. Luobikienė (2000; 2007) nurodo kelis dokumentų analizės metodo privalumus: reaktyvumo nebuvimas, ilgalaikės analizės galimybė, neškreipti faktai, tačiau pasak autorės, yra ir dokumentų turinio analizės trūkumų, kurie susiję su kodavimo sunkumais, kadangi dokumentais fiksuojama žodinė informacija panaši į atvirųjų apklausų analizę. Charles (1999) ir Kardelis (2007) išskiria kiekybinius (statistinius) ir kokybinius (loginius) dokumentų turinio analizės metodus. Merkys (1995) šiuos metodus skirsto į verbalinį ir vaizdinį.

Kaip teigia Tidikis (2003) turinio analizės technika nepasižymi šališkumu, nes nagrinėjami oficialūs duomenys – įstatymai, įsakymai, programos ir kiti dokumentai, kurie

reglamentuoja savanorišką veiklą. Šis metodas leidžia analizuoti didelės apimties informacinius tekstus, todėl gauti duomenys pakankamai reprezentatyvūs. Tačiau turi ir trūkumų: reikšminius žodžius įvairūs autoriai gali suprasti skirtingai, indikatorių atrankos kriterijai nėra pagrįsti mokliškai bei dokumentų sunaikinimas. Disertacijoje yra nagrinėjami tik galiojantys dokumentai. Pasirengimas tyrimui vyko vadovaujantis Tidikio (2003) metodika. Pasirengimo etapai pateikti 13 paveiksle.

13 pav. Pasirengimo dokumentų turinio analizei etapai

I etapas. Dokumentų atrinkimas. Tyrimui pasirinkti ES ir nacionaliniai savanorišką veiklą reglamentuojantys dokumentai (žr. 4 priedą).

ES dokumentai: Europos parlamento, Europos komisijos, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto ir kt.

Nacionaliniai dokumentai, tai po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo išleisti dokumentai: LR Seimo, LR vyriausybės, ministerijų dokumentai ir kt., kurie pateikiami „Valstybės žiniuose“ arba skelbiami viešai.

II etapas. Išsiaiškinama ar dokumentų turinio sąvokos, kategorijos tinka keliamam tikslui. Dokumentų analizė pasitelkta siekiant aptarti savanoriškos veiklos reglamentavimą, tai yra, plėtotę, svarbą, vaidmenį ir t. t.

III etapas. Išskirtos kategorijos. Išskirti skaičiavimo vienetai – kategorijos, remiantis savanoriškos veiklos sritimis.

IV etapas. Išskirta turinio vieneto prasmė – subkategorijos, priskiriamos jas iliustruojančioms kategorijoms.

V etapas. Nustatyta kiekybinių charakteristikų skaičiavimo sistema. Kiekybinė rodiklių išraiška. Kiekybinė išraiška randama skaičiuojant prasminių vienetų pasikartojimų skaičių šiuos vienetus atskleidžiančioje kategorijoje.

2.4.3. Ekspertinio vertinimo tyrimo metodika

Kokybinis tyrimas vykdytas 2011 metais. Remiantis Europos savanoriškos veiklos metų pagrindiniais tikslais bei dokumentų reglamentuojančių savanorišką veiklą, turinio analize, ekspertų nuomonės tyrimu siekta pagrįsti savanorystės profesionalizacijos raišką.

Tyrimo metodai

- naudotas pusiau standartizuoto interviu duomenų rinkimo metodas.
- turinio (content) analizės metodas taikytas analizuojant interviu rezultatus.

Tyrimo instrumentas

Pasirinkta tyrimo forma – pusiau standartizuotas interviu, kuris padėjo atskleisti ekspertų nuomonę apie savanoriškos veiklos plėtrą, svarbą, pripažinimo būdus, kokybę, kliūtis, profesijos svarbą ir profesinių įgūdžių raišką savanorystėje bei savanoriškos veiklos diferenciaciją pagal profesiją (žr. Priedas Nr.5).

Pasak Tidikio (2003), pusiau standartizuoto interviu procedūra ir klausimai standartizuojami tik iš dalies, iš anksto numatomi būtini ir galimi klausimai. Ši rūšis patogi tuo, kad pašnekėsysis griežtai neformalizuojamas ir tarp klausėjo su informantu būna laisvesnė atmosfera.

Informantai atsakė į 9 atvirus klausimus (žr. 5 priedą). Atsakymų į interviu klausimus turinys nagrinėtas taikant *kokybinės turinio (content) analizės* metodą. Kokybinės *content* analizės žingsniai (Bitinas ir kt., 2008): 1) daugkartinis teksto skaitymas, 2) temų suformulavimas ir etikečių priskyrimas, 3) siekimas parengti struktūrą analizei, 4) apibendrinamosios lentelės sudarymas įtraukiant struktūruotas temas bei citatas, iliustruojančias kiekvieną temą.

Tyrimo dalyviai

2011 metais Europos Sąjungos šalyse buvo organizuojamas Europos savanoriškos veiklos metų turas, kuris suteikė galimybę įvairaus profilio organizacijoms, dirbančioms su savanoriais, pristatyti ir viešinti savo veiklą bei pritraukti potencialių savanorių. Lietuvoje savanoriškos veiklos metų turas vyko Vilniaus miesto Rotušėje 2011 m. birželio 21–23 dienomis. Šio turo metu buvo apklausti nevyriausybinų organizacijų ir biudžetinių įstaigų atstovai, kurie organizuoja, planuoja ir koordinuoja savanorišką veiklą.

Informantai yra 8 ekspertai (žr. 2 lentelę) turintys patirties savanoriškoje veikloje. Tyrimo medžiagoje informantų atsakymai koduojami (E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8). Pasak Bitino ir kt. (2008, p.104), kokybiniame tyrime imties dydis nėra labai svarbus, nes tokio tyrimo „išvados siejamos su tyrėjo analitiniais gebėjimais ir tyrimui pasirinktų atvejų informatyvumu“.

Kaip teigia Tidikis (2003), ekspertai– tai asmenys, kurie dėl savo profesinės ir gyvenimo patirties turi didžiausią kompetenciją ir patikimiausią bei pakankamai išsamią informaciją apie tiriamą problemą. Iš jų tyrėjas gali gauti maksimalią ir detalią informaciją apie tiriamą objektą, aptarti ir patikrinti tyrimo hipotezes, įvertinti įvairias tyrimo metodikas, susidaryti tikslesnę tyrimo proceso programą.

2 lentelė

Demografinės ekspertų charakteristikos

Kodas	Išsilavinimas	Amžius	Lytis	Darbo patirtis savanoriškoje veikloje (metais)
E1	aukštasis	36	moteris	3
E2	aukštasis	42	moteris	12
E3	aukštasis	24	moteris	8
E4	aukštasis	44	moteris	15
E5	aukštasis	26	moteris	3
E6	aukštasis	48	vyras	14
E7	aukštasis	50	vyras	7
E8	aukštasis	37	vyras	11

Tad galima teigti, kad tyrime dalyvavo 8 ekspertai (nevyriausybinių organizacijų ir biudžetinių įstaigų atstovai), turintys patirties savanoriškoje veikloje. Ekspertų amžius yra nuo 24 iki 50 metų. Dauguma tyrimo dalyvių yra moterys. Ekspertų darbo patirtis savanoriškoje veikloje yra nuo 5 iki 15 metų.

2.4.4. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atlikto kiekybinio tyrimo metodika

Tyrimas atliktas 2009–2011 metais nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu. Atliekant nacionalinę ir tarptautinę apklausą, siekta atskleisti ir palyginti savanorių dalyvavimo savanorystėje patirtį ir savanoriškos veiklos organizavimo procesą organizacijoje.

Tyrimo metodai

- apklausa raštu – pasirinkta siekiant atskleisti savanorių įgytus bendruosius bei socialinius gebėjimus ir patirtį savanoriškoje veikloje, savanorių mokymosi bei socialinio bendravimo/bendradarbiavimo organizacijoje galimybes; naudotasi klausimyno instrumentu.

- matematinės statistikos metodai: statistinei duomenų analizei atlikti naudoti statistikos procentinių dažnių skaičiavimų matematinės statistikos metodai.

- metaanalizės metodas naudotas empirinių tyrimų metu gautų duomenų analizei, sintezei ir apibendrinimui.

Tyrimo instrumentas

Šio tyrimo metu naudotas apklausos raštu instrumentu – klausimynu. Klausimyno logika paremta suaugusiųjų poreikio dalyvauti savanoriškoje veikloje tyrimo rezultatais, taip pat nacionalinių bei tarptautinių dokumentų bei ekspertinio vertinimo tyrimų analize.

Tyrimo instrumentas (žr. Priedus Nr.6 ir/ar Nr.7) yra suskirstytas į šešis blokus.

Loginę klausimyno struktūrą sudarė pagrindiniai klausimų blokai:

I. Savanoriškos veiklos patirtis;

II. Informacija apie organizaciją;

III. Savanoriškos veiklos organizacijoje vertinimas;

IV. Savanorių mokymas organizacijoje;

V. Socialinio bendravimo/bendradarbiavimo galimybės;

VI. Demografiniai duomenys (lytis, amžius, išsilavinimas, profesija, socialinis statusas, vedybinis statusas, užsienio kalbų mokėjimas).

1–5 blokų klausimai sudaro Likerto skalę (*labai dažnai, dažnai, nežinau, retai, labai retai; tikrai taip, taip, nežinau, ne, tikrai ne*), matuojančią tam tikrą bloko klausimams bendrą reiškinį ar savybę.

Išdalinta 480 anketų, iš jų gautos 475, tai yra grįžtamumas sudarė 99%. Anketų grįžtamumo procentas tenkina socialiniuose moksluose vyraujančias tendencijas (Pukėnas, 2009; Fraenkel, Wallen, 1996).

Tyrimo dalyviai

Nuo 2009 metų VDU Edukologijos katedra yra Nordplus projekto partnerė. Šis projektas yra skirtas vystyti dėstytojų ir studentų tarptautinius mainus. Nuo 2009 metų, disertacijos autorė koordinuoja ir bendradarbiauja su Nordplus projekto partneriais, yra atsakinga už intensyvaus kurso planavimą ir organizavimą Vytauto Didžiojo universitete. Kurso koordinavimas ir organizavimas yra grįstas savanorystės idėja. Intensyviame kurse dalyvauja studentai iš Nordplus projekto partnerių šalių. Tyrimo dalyviai yra įvairaus amžiaus suaugusieji.

Tyrimas atliktas 4 šalyse (Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje). Anketinėje apklausoje dalyvavo 117 respondentų iš Lietuvos, 121 respondentas iš Norvegijos, 109 respondentai iš Švedijos ir 128 respondentai iš Suomijos, susumavus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad iš viso tyrime dalyvavo 475 respondentai (žr. 3 lentelę).

Šalys ir tyrimo dalyviai

Šalis	Respondentų skaičius
Lietuva	117
Norvegija	121
Švedija	109
Suomija	128

Daugiausiai (87 %) tyrime dalyvavo moterų, vyrai sudarė tik 13 % respondentų. Susumavus anketinės apklausos duomenis paaiškėjo, kad apklausoje dalyvavusių respondentų amžius svyruoja nuo 18 iki 49 metų. Tyrime dalyvavo daugiausiai 18–29 metų amžiaus respondentų – 69 %. 30–39 metų amžiaus dalyvavo 26 % ir mažiausiai (5 %) dalyvavo 40–49 metų amžiaus respondentų. Susumavus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad daugiausiai tyrime dalyvavusių respondentų yra nuo 18 iki 29 metų.

Tyrimo respondentų buvo prašoma nurodyti koks yra jų išsilavinimas. Buvo pateiktos tokie pasirinkimai: vidurinis, aukštesnysis, bakalauras, magistras, profesinis, kita. Susumavus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad 87 % Lietuvos respondentų turi vidurinį išsilavinimą; aukštesnįjį – 9 % respondentų; bakalaurą turi 3 % respondentų ir magistrą turi 1 % respondentų. Susumavus Norvegijos respondentų tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad 80 % respondentų turi vidurinį išsilavinimą; bakalaurą turi 9 % respondentų ir profesinį išsilavinimą turi 11 % respondentų. Susumavus Švedijos respondentų tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad 46 % respondentų turi vidurinį išsilavinimą; aukštesnįjį – 22 % respondentų; bakalaurą turi 5 % respondentų; magistrą turi 6 % respondentų. Ir profesinį išsilavinimą turi 21 % respondentų. Susumavus Suomijos respondentų tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad 77 % respondentų turi vidurinį išsilavinimą ir bakalaurą turi 23 % respondentų.

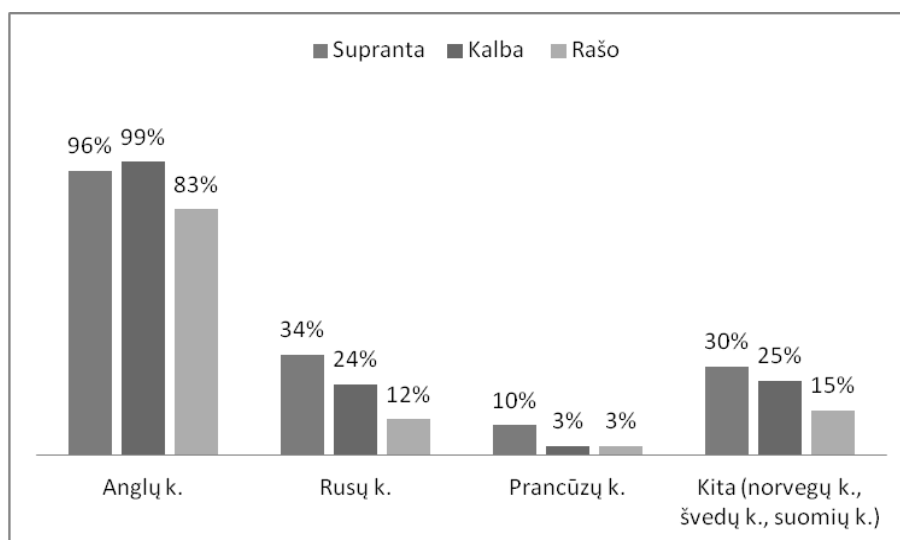
Tyrime dalyvavo 74 % respondentų turinčių vidurinį išsilavinimą; 9 % respondentų įgiję aukštesnįjį išsilavinimą; bakalaurą turi 8 % respondentų; magistrą – 2 % respondentų ir profesinį išsilavinimą turi 7 % respondentų. Tad galima teigti, kad tyrime daugiausia dalyvavo vidurinį išsilavinimą turintys respondentai.

Norint išsiaiškinti respondentų charakteristiką, buvo klausama koks yra jų socialinis statusas, visi respondentai atsakė, kad yra studentai.

Respondentų paklausus apie vedybinį statusą paaiškėjo, kad daugiausiai, 97 % respondentų iš Lietuvos yra viengungiai, o 3 % apklaustųjų pažymėjo, kad yra vedę. Daugiausia respondentų iš Norvegijos yra viengungiai – 59%, o 41% – vedę. 70% respondentų iš Švedijos yra viengungiai ir 30% yra vedę. 77 % respondentų iš Suomijos yra vedę, 20 % yra viengungiai ir 3 % išsituokusių. Susumavus bendrus šalių rezultatus gautų duomenų analizė atskleidė, kad iš

viso tyrime dalyvavo 72 % viengungių, 27 % vedusių respondentų ir 1 % išsituokusių respondentų.

Atliekant tyrimą buvo siekta išsiaiškinti kokias kalbas respondentai moka. Susumavus bendrus šalių tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad 96 % respondentų supranta, 99 % kalba ir 83 % rašo anglų kalba. Rusų kalbą geba suprasti 34 % respondentų, kalbėti 24 %, rašyti tik 12 % respondentų. Prancūzų kalbą geba suprasti tik 10 % respondentų ir kalba bei geba rašyti tik 3 % visų tyrime dalyvavusių respondentų. Grafoje *kita* buvo pažymėta norvegų, švedų ir suomių kalbos, kurias, Skandinavijos respondentų teigimu, yra privaloma mokėti jų šalyse. Taip pat respondentai paminėjo, kad kalbų mokėjimas suteikia didesnę galimybę dalyvauti tarptautinėje savanoriškoje veikloje (žr. 14 pav.).

14 pav. Respondentų kalbų mokėjimas

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugiausia ir geriausiai respondentai supranta, kalba ir rašo anglų kalba.

Apibendrinant galima teigti, kad tyrime dalyvavo 475 respondentai iš Lietuvos, Norvegijos, Švedijos ir Suomijos. Respondentų amžius yra nuo 18 iki 29 metų. Dauguma tyrime dalyvavusių respondentų yra moterys. Iš visų tyrime dalyvavusių respondentų dauguma turi vidurinį išsilavinimą ir yra viengungiai.

2.4.5. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atlikto kokybinio tyrimo metodika

Kokybinis tyrimas vykdytas 2011–2013 metais. Šiuo tyrimu siekta išryškinti savanoriškos veiklos patirties kultūrinę ir socialinę raišką. Ją atliekant remtasi Europos savanoriškos veiklos metų pagrindiniais tikslais ir kitų tyrimų – suaugusiųjų poreikio dalyvauti savanoriškoje veikloje, nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu; dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą; turinio, ekspertinio veritinimo ir savanoriškos veiklos patirties organizacijoje rezultatais.

Tyrimo metodai

- naudota pusiau struktūruota interviu apklausa.
- turinio (content) analizės metodas taikytas analizuojant interviu rezultatus.

Rezultatai suskirstyti į penkias kategorijas (Mokymasis visą gyvenimą, Savanorystės patirtis, Gebėjimai savanorystėje, Savanoriškos veiklos nauda, Savanoriavimo lūkesčiai) ir keletą subkategorijų (Dalyvavimas mokymuose, Mokymai profesinėje ar asmeninėje srityje, Mokymosi visą gyvenimą samprata, Turima savanoriškos veiklos patirtis, Tikiuosi įgyti savanoriškos veiklos patirtis, Žinios, svarbios savanoriškai veiklai, Bendrieji gebėjimai, Asmeniniame gyvenime, Profesiniame gyvenime, Lietuvoje, užsienyje. Interviu metodas padėjo atskleisti išsamią informantų nuomonę apie savanorystės veiklą vėlyvesniame amžiuje.

Tyrimo instrumentas

Informantai atsakė į 11 jiems pateiktų klausimų (žr. Priedus Nr.8 ir/ar Nr.9). Interviu buvo atliktas individualaus pokalbio metu susitikus su informantais.

Tyrimo dalyviai

Nuo 2011 metų VDU Edukologijos katedra ir Thessaly universitetas (Graikija) vykdo savanorystės projektą „Senjorų savanorių bendravimas, aktyvumas, integracija ir patirtis (C.E.I.E.)“. Šio projekto tikslas buvo skatinti atvirą tarptautinį abiejų šalių senjorų savanorių bendravimą ir bendradarbiavimą dalinantis patirtimi, įgyjant naujų gebėjimų ir įgūdžių, reikalingų žinių visuomenėje ir veiklinėje aplinkoje. Šis bendradarbiavimas tarp Graikijos ir Lietuvos buvo užmegztas siekiant atkreipti visuomenės dėmesį į savanorystės svarbą Lietuvoje ir Graikijoje. Projektu ugdomas dvišalis bendradarbiavimas, atveriamas tarptautinė erdvė sėkmingam mokymosi visą gyvenimą procesui. Projekto dėka vyresnieji visuomenės nariai gali prisitaikyti prie modernaus gyvenimo pokyčių ir įgyti naujų kompetencijų: pažinti žmones ir supantį pasaulį, atrasti naujų galimybių bendrauti, įsidarbinti ir kitaip socialiai reikštis. Tyrime dalyvavo šeši senjorai savanoriai iš Lietuvos ir šeši senjorai savanoriai iš Graikijos. Tyrime informantų atsakymai turi kodus (A, A1, B, B1, C, C1, D, D1, E, E1, F, F1). Informantų demografiniai duomenys pateikti 4 lentelėje.

Demografinės senjorų-savanorių charakteristikos

Kodas	Išsilavinimas	Amžius	Lytis	Profesija
A	aukštasis	54	moteris	Gydytoja
B	aukštasis	60	moteris	Mokytoja
C	aukštasis	60	moteris	Dėstytoja
D	spec. vidurinis	59	moteris	Slaugytoja
E	vidurinis	61	moteris	Muziejininkė
F	aukštasis	62	vyras	Veterinarijos gydytojas
A1	aukštasis	58	moteris	Ekonomistė
B1	aukštasis	60	moteris	Dizainerė
C1	aukštasis	54	vyras	Inžinierius
D1	aukštasis	61	moteris	Mokytoja
E1	aukštasis	65	moteris	Mokytoja
F1	aukštasis	55	vyras	Savivaldybės tarnautojas

Apibendrinant galima teigti, kad iš viso tyrime dalyvavo 12 senjorų savanorių, šeši senjorai savanoriai iš Lietuvos ir šeši senjorai savanoriai iš Graikijos. Senjorų savanorių amžius yra nuo 54 iki 65 metų. Tyrime dalyvavo devynios moterys ir trys vyrai. Iš visų tyrime dalyvavusių senjorų dešimt turėjo aukštąjį išsilavinimą, vienas spec. vidurinį ir vienas vidurinį išsilavinimą.

3. SUAUGUSIŲJŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS PROFESONALIZACIJOS RAIŠKOS MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI

3.1. Suaugusiųjų poreikio dalyvauti savanoriškoje veikloje kiekybinio tyrimo rezultatai

Tyrimas vykdytas 2008–2009 metais. Siekta nustatyti suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje. Tyrime dalyvavo 488 respondentai iš vieno Lietuvos regiono.

Iš visų apklausoje dalyvavusių respondentų apie savanorišką veiklą žino ir yra dirbę 63 % respondentų. 32 % tiriamųjų yra girdėję, tačiau nėra dirbę. 5 % respondentų į šį klausimą neatsakė.

Tyrimo dalyvavusių respondentų buvo klausiama, kas paskatintų juos užsiimti savanoriška veikla. Analizuojant duomenis paaiškėjo (žr. 5 lentelę), kad didžiausią dalį (79 %) respondentų užsiimti savanoriška veikla paskatintų noras padėti kitiems, 72 % – noras įgyti patirties, 58 % – noras įgyti žinių ir tobulėti, 47 % – noras sutikti naujų žmonių ir tik 20 % pažymėjo, kad juos paskatintų noras pradėti naują veiklą.

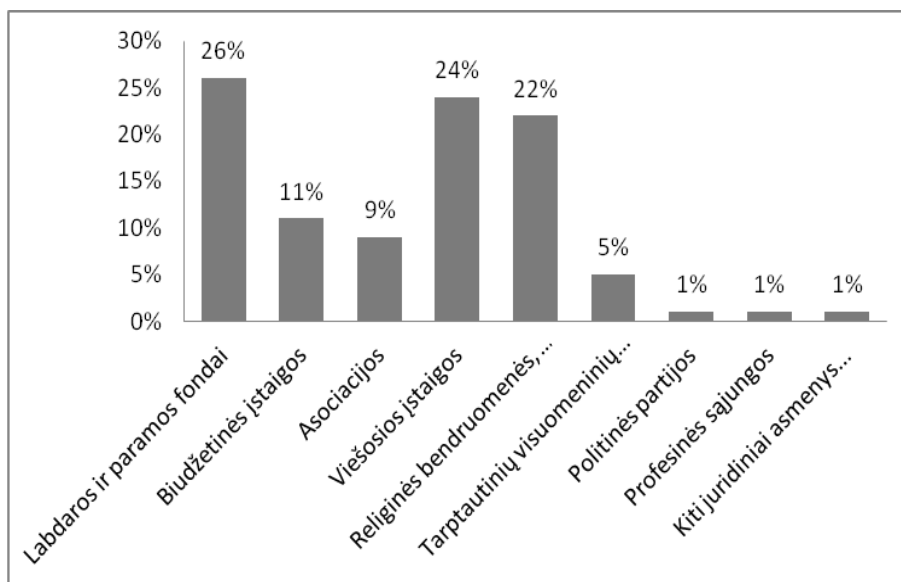
5 lentelė

Savanoriška veiklos motyvai

Motyvai	%
Noras padėti kitiems	79
Noras įgyti žinių, tobulėti	58
Noras pradėti naują veiklą	20
Noras sutikti naujų žmonių	47
Noras įgyti patirties	72

Pagal Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatymą (2011) Savanoriškos veiklos organizatoriai gali būti labdaros ir paramos fondai, biudžetinės įstaigos, asociacijos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės, bendrijos ir religiniai centrai, tarptautinių visuomeninių organizacijų filialai, atstovybės, politinės partijos, profesinės sąjungos ir kiti juridiniai asmenys, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai bei kurių veiklos tikslas nėra pelno siekimas, o gautas pelnas negali būti skiriamas jų dalyviams, tad siekiant išsiaiškinti įvairaus amžiaus suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatymu, respondentų buvo klausiama, , kurį iš Savanoriškos veiklos organizatorių jie pasirinktų, jeigu norėtų savanoriauti.

Tyrimo rezultatai atskleidė (žr. 15 pav.), kad daugiausiai (26 %) respondentų norėtų savanoriauti labdaros ir paramos fonduose, 24 % – viešosiose įstaigose, 22 % – religinėse bendruomenėse, bendrijose ir religiniuose centruose, 11 % – biudžetinėse įstaigose ir mažiausiai, tik po 1 % respondentų pasirinko politines partijas, profesines sąjungas ir kitus juridinius asmenis, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai ir kurių veiklos tikslas nėra pelno siekimas, o gautas pelnas negali būti skiriamas jų dalyviams.

15 pav. Organizacijos, kuriose respondantai norėtų savanoriauti

Tad iš pateiktų rezultatų galima matyti, kad daugiausiai respondentų pasirinktų savanoriauti labdaros ir paramos fonduose, viešosiose įstaigose ir religinėse bendruomenėse, bendrijose ir religiniuose centruose.

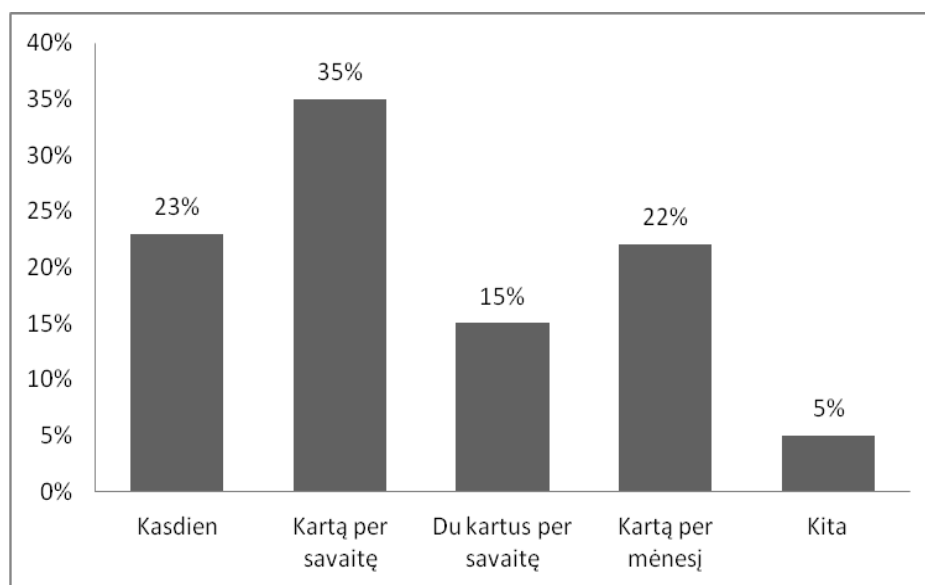
Siekiant išsiaiškinti įvairaus amžiaus suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje buvo aktualu sužinoti, kokioje savanoriškoje veikloje respondantai norėtų dirbti. Tyrimo rezultatai parodė (žr. 6 lentelę), kad 20 % tiriamųjų norėtų dirbti su vaikais, šiek tiek daugiau (25 %) respondentų teigė, kad galėtų dirbti su jaunimu, 8 % dirbtų su pagyvenusiais asmenimis, 9 % dirbtų su neįgaliaisiais, 2 % dirbtų su turinčiais priklausomybę, 6 % dirbtų aplinkosaugoje, 5 % dirbtų meno ir kultūros srityje, 18 % pagelbėtų renginių metu, 7 % pagelbėtų saugusiųjų švietimo srityje.

Respondentų pageidaujamos dirbti savanoriškos veiklos

Veiklos	%
Dirbti su vaikais	20
Dirbti su jaunimu	25
Dirbti su pagyvenusiais asmenimis	8
Dirbti su neįgaliaisiais	9
Dirbti su turinčiais priklausomybę	2
Dirbti aplinkosaugoje	6
Dirbti meno ir kultūros srityje	5
Pagelbėti renginių metu	18
Pagelbėti saugusiųjų švietimo srityje	7

Tad iš pateiktų rezultatų galima matyti, kad daugiausia respondentų pasirinktų dirbti su jaunimu, vaikais ir pagelbėtų renginių metu.

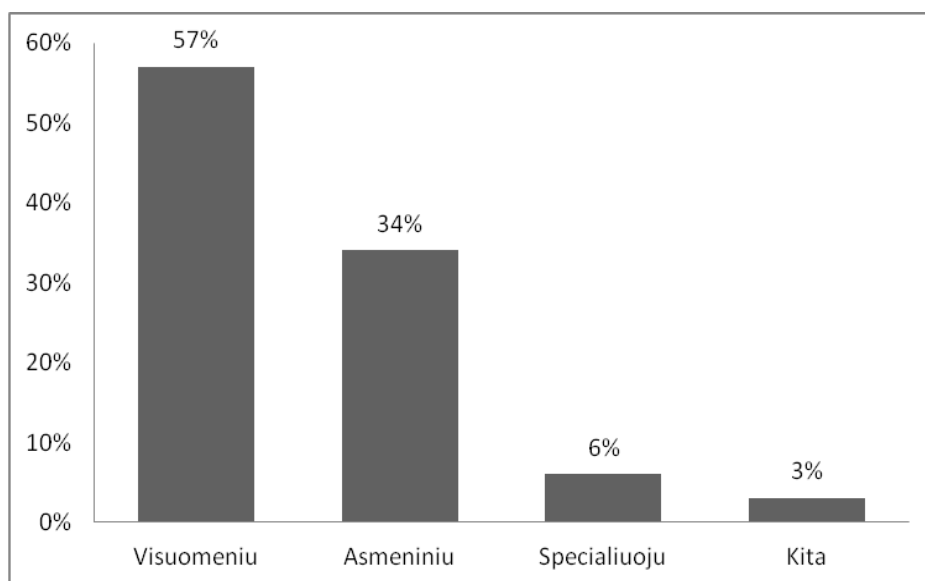
Išsiaiškinus respondentų nuomonę apie savanoriškas veiklas, kuriose jie pageidautų dirbti, buvo aktualu sužinoti, kaip dažnai respondentai galėtų užsiimti savanoriška veikla. Atsakymai parodė, kad 23 % tiriamųjų norėtų dirbti kasdien. Kartą per savaitę – 35 %; 15 % respondentų pažymėjo, kad du kartus per savaitę; 22 % teigė, kad kartą per mėnesį, grafoje “kita” 5 % respondentų nurodė, kad savanoriška veikla galėtų užsiimti du ar tris kartus per mėnesį (žr. 16 pav.).

16 pav. Kaip dažnai respondentai galėtų užsiimti savanoriška veikla

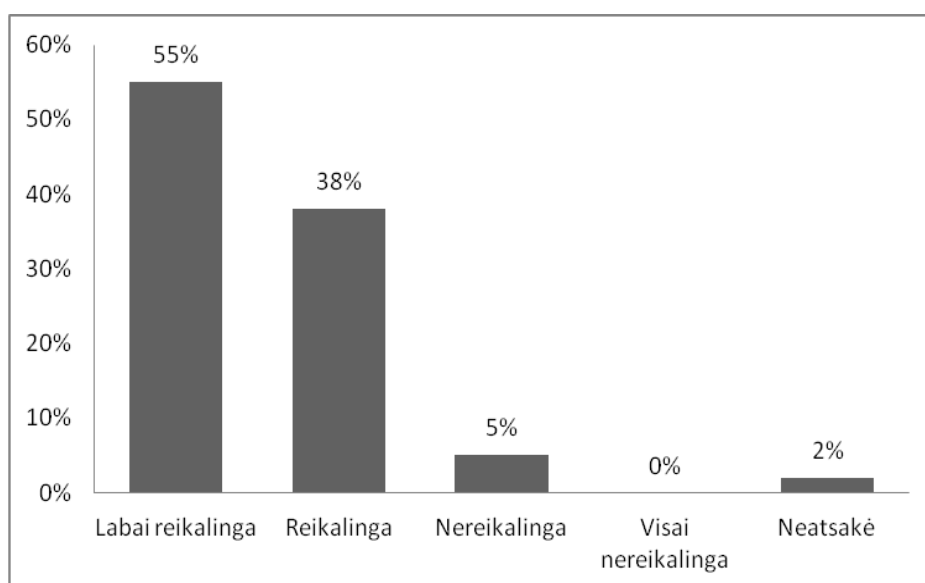
Respondentų paklausus, koku transportu jie naudotųsi atlikdami savanorišką veiklą, daugiausiai (57 %) respondentų teigė, kad naudotųsi visuomeniniu transportu. Asmeniniu transportu – 34 % respondentų. Specialiuoju transportu vyktų 6 % respondentų. Atsakymą

“kita” pasirinko 3 % respondentų ir nurodė, jog vyktų su draugais, pažįstamais ar dviračiu (žr. 17 pav.).

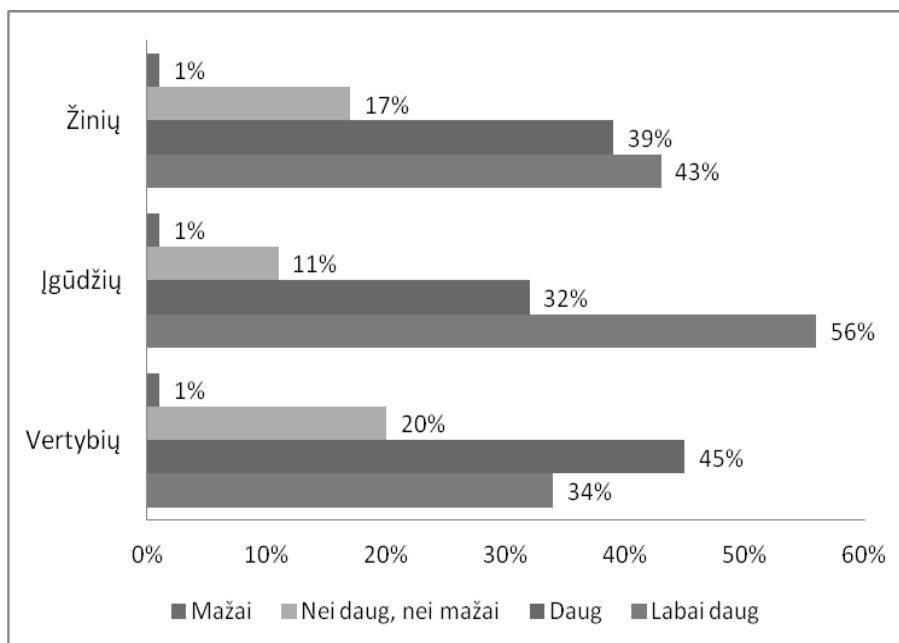
17 pav. Transportas, kuriuo naudotūsi savanoriaudami

Tiriant įvairaus amžiaus suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje buvo aktualu išsiaiškinti, ar savanoriška veikla yra reikalinga. 55 % tiriamųjų teigė, kad savanoriška veikla yra labai reikalinga. 38 % apklaustųjų galvojo, kad yra reikalinga ir 5 % respondentų manė, kad yra nereikalinga. Nė vienas respondentas nepasirinko atsakymo “visai nereikalinga” ir 2 % respondentų į šį klausimą visiškai neatsakė (18 pav.).

18 pav. Savanoriškos veiklos reikalingumas

Atliekant tyrimą buvo aktualu sužinoti, kiek, respondentų nuomone, jie įgytų vertybių, įgūdžių ir žinių jeigu užsiimtų savanoriška veikla. Buvo pateikti keturi galimi atsakymai: labai daug; daug; nei daug, nei mažai; mažai. Susumavus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad *labai daug* vertybių įgytų 34 % respondentų, *daug* – 45 % ir *nei daug nei mažai* – 20 % respondentų. Pažymėdami įgūdžius *labai daug* pasirinko 56 % respondentų, *daug* – 32 % ir *nei daug nei mažai* – 11 %. Atsakydami, ar įgytų žinių, 43 % respondentų pasirinko *labai daug*, *daug* – 39 % ir *nei daug nei mažai* – 17 % visų tyrime dalyvavusių respondentų (žr. 18 pav.).

19 pav. Žinių, įgūdžių ir vertybių įgyjimas savanoriaujant

Apibendrinus gautus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad daugiausia respondentų, jeigu jie užsiimtų savanoriška veikla, įgūdžių įgytų.

Tiriant įvairaus amžiaus suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje buvo aktualu sužinoti respondentų nuomonę apie vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimo savanoriškoje veikloje galimybes. Į pateiktus teiginius buvo galima atsakyti: *visiškai sutinku*, *sutinku*, *nežinau*, *nesutinku* ir *visiškai nesutinku* (žr. 7 lentelę).

Vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimo savanoriškoje veikloje galimybės

Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Savanoriška veikla - tai aktyvus dalyvavimas visuomeniniame gyvenime	23 %	45 %	22 %	7 %	3 %
Savanoriška veikla - galimybė gerai jaustis	25 %	40 %	28 %	7 %	0 %
Savanoriška veikla gali padėti išplėsti pažįstamų grupę	37 %	48 %	10 %	0 %	5 %
Vyresnio amžiaus žmonėms nėra galimybių savanoriauti	25 %	31 %	17 %	20 %	7 %

Susumavus tyrimo rezultatus buvo nustatyta (žr. 9 lent.), kad 68 % proc. respondentų *visiškai sutinka* ir *sutinka* su teiginiu, kad *Savanoriška veikla – tai aktyvus dalyvavimas visuomeniniame gyvenime*; su teiginiu, kad *Savanoriška veikla – galimybė gerai jaustis visiškai sutinka* ir *sutinka* 65 % respondentų; teiginį *Savanoriška veikla gali padėti išplėsti pažįstamų grupę visiškai sutinka* ir *sutinka* pažymėjo 85 % respondentų ir *visiškai sutinka* ir *sutinka* 56 % respondentų su teiginiu, kad *Vyresnio amžiaus žmonėms nėra galimybių savanoriauti*.

Tad apibendrinus gautus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad daugiausia tyrime dalyvavusių respondentų teigė, kad savanoriška veikla vyresnio amžiaus žmonėms yra galimybė padėti išplėsti pažįstamų grupę bei aktyviai dalyvavauti visuomeniniame gyvenime. Aktualu pastebėti, kad daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių respondentų teigė, kad vyresnio amžiaus žmonėms nėra galimybių savanoriauti.

Taigi įvairaus amžiaus suaugusiųjų poreikio dalyvauti savanoriškoje veikloje tyrimo rezultatai atskleidė, jog dauguma tiriamųjų kartą per savaitę norėtų užsiimti savanoriška veikla ir galėtų dirbti su jaunimu, vaikais bei pagelbėtų renginių metu. Daugiau kaip pusė tyrime dalyvavusių respondentų teigė, kad savanoriška veikla yra labai reikalinga. Daugiausia tyrime dalyvavusių respondentų pasirinktų savanoriauti labdaros ir paramos fonduose, viešosiose įstaigose ir religinėse bendruomenėse, bendrijose ir religiniuose centruose, taip pat teigė, kad užsiimdami savanoriška veikla jie įgytų įgūdžių. Pasak tyrimo dalyvavusių respondentų, savanoriška veikla vyresnio amžiaus žmonėms yra galimybė išplėsti pažįstamų grupę aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

3.2. Teisinių dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą Lietuvoje ir Europos Sąjungoje, turinio analizės rezultatai

Kokybinis tyrimas vykdytas 2008–2012 metais. Tyrimu siekta išryškinti savanoriškos veiklos sritis. Atlikta dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą, turinio (*content*) analizė. Nagrinėti 8 nacionaliniai dokumentai ir 23 tarptautiniai dokumentai (žr. 4 priedą).

Analizuojant dokumentų turinį, išskirtos 5 kokybinės kategorijos (kurias iliustruoja savanoriškos veiklos sritys): Socialinė įtrauktis; Aktyvus pilietiškumas; Asmenybės tobulėjimas; Santykių plėtra tarp skirtingų kartų; Ekonominė plėtra. Kiekvienai kategorijai yra išskirtos 3 ir (ar) 5 subkategorijos.

Kategorija **Socialinė įtrauktis** susideda iš 3 subkategorijų: *socialinė aplinka; savanoriški tinklai; socialinės problemos ir jų sprendimas*. Analizuojant dokumentus kokybinės *content* analizės metodu išryškėjo, kad savanoriška veikla neleidžia visuomenei susiskaldyti, padeda plėsti socialinius tinklus, gali sušvelninti ekonominės krizės padarinius (žr. 8 lentelę).

8 lentelė

Kategorija „Socialinė įtrauktis“

Subkategorijos	Iliustracijos	Kartotinių skaičius
Socialinė aplinka	<ul style="list-style-type: none"> -neleisti visuomenei susiskaldyti (24)² -didinti savanorių skaičių, ypač įtraukiant jaunimą bei žmones iš socialiai atskirtų visuomenės grupių (11) -savanorystė yra būdas prisidėti prie socialinės aprėpties bei integracijos (11) -tarpvalstybinė savanoriška veikla suteikia savitarpio kultūrų turtinimo galimybę jauniems Europos piliečiams (31) savanoriška veikla gali prisidėti siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų, skatinant socialinę įtrauktį ir mokymąsi, taip pat vykdant veiklą, kuri gerina įsidarbinimo galimybes (26) -savanoriškas darbas galėtų būti laikomas tam tikra paramos rūšimi (2) -jaunimo organizacijos propaguoja savanorišką jaunimo darbą (13) - analizuoti jaunųjų savanorių padėtį kalbant apie teisinę ir socialinę apsaugą ir panaikinti kliūtis dėl jaunųjų savanorių judumo (5) 	8
Savanoriški tinklai	<ul style="list-style-type: none"> -plėsti socialinius tinklus (24) -savanorystė ir novatoriškų partnerystės tarp verslo, valdžios atstovų ir savanorių centrų kūrimas yra vienas iš būdų prisidėti, plėtojant verslo socialinės atsakomybės darbotvarę (11) - plėtoti ir populiarinti savanorišką veiklą: motyvuoti bei rengti 	3

² Skliausteliuose pažymėtas dokumento eilės numeris, kurio iliustracija pateikta 4 priede.

	savorius, rengti metodines priemones pritraukiant savorius ir juos rengiant, sukurti portalą, kuriame būtų skelbiama savoriškos veiklos atlikimo duomenų bazė (19)	
Socialinės problemos ir jų sprendimas	<ul style="list-style-type: none"> -sušvelninti krizės padarinius (24) -Valstybėse narėse būtina siekti sudaryti teisinę sistemą, kuri numatytų teisę į savorišką veiklą, nepriklausomai nuo esamos teisinės ar socialinės padėties (13) -savanorystė skatina socialine aprėptį (6) -Iemiantis būsimą politikos plėtrą, renginius ir Europos veiklas, susijusias su savanoryste (9) - savanorystė vaidina svarbų vaidmenį, siūlydama visuomenės problemų sprendimus (11) - savoriška veikla gali vietos, regionų, valstybių ir pasauliniu lygiu prisidėti prie klimato kaitos problemų sprendimo, padidinti socialinę integraciją ir vystomąjį bendradarbiavimą bei pagerinti žmonių su negalia ir imigrantų integraciją (17) -savoriška veikla gali būti naudinga ieškant naujų ir novatoriškų socialinių problemų sprendimo būdų ir tapti „bandymų laboratorija“ ieškant naujų paslaugų ir užimtumo galimybių (13) 	7
Savanorystės nauda	<ul style="list-style-type: none"> -savanorystė naudinga pačiam savoriui bei aplinkiniams, bendruomenėms ir visuomenėms (6) -savoriška veikla ekonominiu požiūriu labai naudinga vietos, regionų, valstybių ir ES ekonomikai (17) -savoriškos veiklos nauda- ji suteikia asmeniui įsidarbinimo galimybių dalyvaujant savoriškos veiklos ir savoriškos tarnybos programoje; kad savoriška veikla gali duoti papildomą naudą socialinės rūpybos darbui (13) -savoriška veikla yra neįkainojama visuomenei (14) -savanorio neatlyginamai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savanorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu (27) -remti NVO iniciatyvas organizuojant savorišką veiklą, savorių mokymą bei savorių palaikymo priemones (10) -pagyvenę žmonės atlieka daug naudingo darbo, kurio negalima įvertinti ekonomine išraiška. Pagyvenę moterys ypač daug prisideda prie šios neatlyginamos veiklos, taigi jų pastangos turėtų būti labiau vertinamos (7) 	7

Kategorija **Aktyvus pilietiškumas** susideda iš 5 subkategorijų: *aktyvus pilietiškumo skatinimas; visuomeninis solidarumas; aktyvus dalyvavimas visuomeniniame gyvenime; dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose; domėjimasis viešosios politikos gyvenimu.* Dokumentų analizė atskleidė, kad savoriška veikla padeda ugdyti jaunų žmonių solidarumo jausmą ir skatinti jų aktyvų pilietiškumą, savoriai yra ne politikos priemonės, bet aktyvaus pilietiškumo išraiška. Savoriška veikla atveria kelią asmenims dalyvauti visuomeniniame gyvenime nacionaliniame bei tarptautiniame lygmenyje (žr. 9 lentelę).

Kategorija „Aktyvus pilietiškumas“

Subkategorijos	Iliustracijos	Kartotinių skaičius
Aktyvaus pilietiškumo skatinimas	<p>-savanoriai – ne politikos priemonės, bet aktyvaus pilietiškumo išraiška arba jo dalis (24)</p> <p>-ugdyti jaunų žmonių solidarumo jausmą ir skatinti jų aktyvų pilietiškumą bei tarpusavio supratimą (12)</p> <p>-pripažino politinę, ekonominę ir socialinę savanoriškos veiklos svarbą, kuriant vieningą ir glaudžią Europos visuomenę, kurios pamatas – aktyvus pilietiškumas (12)</p> <p>savanoriška veikla yra svarbus aktyvaus pilietiškumo ir demokratijos visais lygmenimis elementas (17)</p> <p>-savanorystė gali būti priemone, skatinančia aktyvų ir atsakingą europiečių pilietiškumą, kuris yra kertinis europietiško idealų ir demokratijos vertybių, solidarumo ir dalyvavimo visuomeninėje veikloje akmuo (11)</p> <p>- remti aktyvų pilietiškumą profesinio rengimo ir mokymo srityje. Tokiu rėmimu galima prisidėti prie gebėjimų ir kompetencijų, įgytų vykdant savanorišką veiklą, patvirtinimo (30)</p> <p>-savanoriška veikla yra svarbi aktyvaus pilietiškumo bei demokratijos išraiškos forma, padedanti įgyvendinti Europos vertybes, pavyzdžiui, solidarumą bei nediskriminavimą, ir taip prisidedanti prie darnaus Europos visuomenių vystymosi; savanoriška veikla yra labai svarbus elementas, skatinantis aktyvų pilietiškumą, ugdantis pilietinę visuomenę ir stiprinantis solidarumą (21)</p> <p>-savanoriška veikla – tai aktyvaus pilietiškumo išraiška visose socialinio gyvenimo srityse, ir tokia veikla labai svarbi plėtojant demokratines vertybes, skatinant žmonių orumą, lygybę ir subsidiarumą (31)</p> <p>-savanoriška veikla tiek vietos, tiek ir Europos lygiu yra glaudžiai susijusi su aktyviu pilietiškumu, sudarančiu demokratijos branduolį (14)</p> <p>savanoriška veikla gali padėti plėtoti aktyvų pilietiškumą, demokratiją, socialinę sanglaudą ir taip pat įgyvendinti Europos Sąjungos pagrindines vertybes ir principus, būtent: solidarumą, tvarų vystymąsi, žmogaus orumą, lygybę ir subsidiarumą, taip propaguojant europinę tapatybę (26)</p> <p>Savanoriška veikla skatina socialinę sanglaudą, solidarumą ir aktyvų pilietiškumą (25)</p>	11
Visuomeninis solidarumas	<p>-pripažino savanoriškos veiklos įnašo, ugdant visuomeninį solidarumą, svarbą (4)</p> <p>-ugdyti jaunų žmonių solidarumo jausmą ir skatinti jų aktyvų pilietiškumą bei tarpusavio supratimą (12)</p> <p>-prisideda prie visuomenės susivienijimo, kurdamas pasitikėjimo ir solidarumo saitus (11)</p> <p>-pagrindinis Europos savanorių tarnybos (EST) tikslas yra ugdyti jaunų žmonių solidarumo jausmą ir skatinti jų aktyvų pilietiškumą bei tarpusavio supratimą (12)</p> <p>-savanoriška veikla gali atlikti svarbų vaidmenį integruojant naujas ir istoriškai atskirtas bendruomenes vietas, regionų ir valstybių lygiu (10)</p> <p>-Savanoriška veikla suteikia asmenims ir grupėms galimybę</p>	5

	susitikti su žmonėmis iš kitų gyvenimo sričių palankioje abipusio palaikymo aplinkoje (13)	
Aktyvus dalyvavimas visuomeniniame gyvenime	<p>-piliečių dalyvavimo ir svarbiausia aktyvaus piliečių dalyvavimo išraiška (24)</p> <p>-suteikti jauniems žmonėms galimybę parodyti jų asmeninį įsipareigojimą dalyvaujant savanoriškoje veikloje Europos ir tarptautiniu lygiu (12)</p> <p>-remti jaunų žmonių dalyvavimą įvairioje savanoriškoje veikloje ES ir už jos ribų (3)</p> <p>-pažeidžiamiausios visuomenės grupės (imigrantai, mažumos, bedarbiai, benamiai, piktnaudžiaujantys kvaišalais, mokyklos nebaigę asmenys) gali pakeisti savo gyvenimą, tapti aktyviais visuomenės nariais (13)</p> <p>-savanoriška veikla skatina socialinius pokyčius ir yra nepakeičiama priemonė skatinant aktyvų visuomenės rėmimą (31)</p> <p>-aktyvus dalyvavimas visuomenės gyvenime, įskaitant tarptautinį keitimąsi savanoriais, yra labai naudingas asmeniniam tobulėjimui, ypač jaunuolių, taip pat ir organizuotos pilietinės visuomenės vystymui Europoje. Savanoriams tai yra neprilygstama formalaus mokymosi ir savišvietos galimybė bei šansas įgyti socialinių ir kalbos įgūdžių (22)</p> <p>-kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų toliau dalyvauti visuomenės gyvenime ir gyventi oriai, jiems būtinos finansinės garantijos ir galimybė savanoriškai imtis prasmingos veiklos, pavyzdžiui, mokytis visą gyvenimą, turėti darbą, imtis savanoriškos veiklos (23)</p> <p>-skatinti savanorišką socialinį darbą bendruomenėje, remiant jaunimo, vyresnio amžiaus asmenų, NVO, religinių organizacijų, savivalbos bei kitų bendruomenės grupių iniciatyvas;</p> <p>-organizuoti jaunimą, kad jis savanoriškai padėtų teikti socialinę, pedagoginę, psichologinę pagalbą socialinę atskirtį patiriantiems vaikams ir jaunimui (10)</p> <p>-plėtoti ir populiarinti savanorišką veiklą: motyvuoti ir rengti savanorius, rengti metodines priemones savanorių pritraukimui ir rengimui, sukurti portalą su savanoriškos veiklos atlikimo duomenų baze (15)</p> <p>-vyresnio amžiaus žmonių aktyvaus dalyvavimo šeimos ir visuomenės gyvenime. Šis prioritetas orientuotas į įvairių vyresnio amžiaus žmonių įsitraukimo į viešąjį gyvenimą, socialinės įtraukties skatinimą ir sklaidą. Tai apima savanorystę (28)</p>	9
Dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose	<p>-savanorystė yra vienijanti tema, skatinanti įvairių sektorių partnerystę (6)</p> <p>-ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas nevyriausybinėms organizacijoms, skatinančioms vaikus pirmą kartą imtis savanoriškos veiklos (14)</p>	2
Domėjimasis viešosios politikos gyvenimu	<p>-pripažino bendrą savanorystės naudą ir tai, jog atitinkamos infrastruktūros plėtra yra svarbiausia, formuojant efektyvią savanorystės politiką (1)</p> <p>-savanoriška veikla suteikia piliečiams galimybę dalyvauti demokratijos procesuose (6)</p> <p>Savanoriai prisideda įgyvendinant ES politikas (11)</p>	3

Kategorijoje **Asmenybės tobulėjimas** išskirtos keturios subkategorijos: *asmens sąmoningumas; gebėjimų ugdymas; konkurencingumas darbo rinkoje; neformalus mokymasis ir mokymasis visą gyvenimą*. Daugelyje analizuotų dokumentų yra patvirtinama, kad savanoriška

veikla kaip galimybė įgyti universaliųjų gebėjimų, neformalus mokymasis savanorystėje, suteikiant šansą ugdyti tiek profesinius įgūdžius, tiek gebėjimus, gali pagerinti darbo rinkos įtrauktį ir įsidarbinimo galimybes (žr. 10 lentelę).

10 lentelė

Kategorija „Asmenybės tobulėjimas“

Subkategorijos	Iliustracijos	Kartotinių skaičius
Asmens sąmoningumas	-Europos visuomenės vystymosi išraiška (24) savanoriška veikla gali būti labai svarbi asmens tobulėjimui (13) savanoriška veikla vystosi socialinis sąmoningumas (14) - jaunimas dalyvauja pasirinktoje jaunimo veiklos srityje savo noru ir niekieno neverčiamas (13)	4
Gebėjimų ugdyimas	-pagerinti gebėjimus (24) -savanoriška veikla kaip galimybė įgyti universaliųjų gebėjimų (29) - daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama žinioms, gebėjimams ir kompetencijoms, neatsižvelgiant į tai, kokiomis aplinkybėmis jie buvo įgyti (pavyzdžiui, bendras suaugusiųjų mokymas, profesinis rengimas ir mokymas, darbo patirtis ir savanoriška veikla (30) -savanoriška veikla skatina asmeninį tobulėjimą (14) -atlikta savanoriška veikla gali būti įskaityta kaip socialinė veikla pagal bendrojo ugdymo planus (27)	5
Konkurencingumas darbo rinkoje	-savanorystė gali padėti sukurti naujas darbo vietas (11) - pažeidžiamiausios visuomenės grupės (imigrantai, mažumos, bedarbiai, benamiai, piktnaudžiaujantys kvaišalais, mokyklos nebaigę asmenys) gali pakeisti savo gyvenimą, pasinaudoję įgytais įgūdžiais ir gebėjimais gauti geriau apmokamą darbą arba vėl sugrįžti į mokslą (13) -dalyvavimas savanoriškoje veikloje, atsižvelgiant į jos tikslus ir pobūdį, gali būti pripažįstamas savanorio praktinio darbo ir (ar) mokymosi patirtimi (27)	3
Neformalus mokymasis ir mokymasis visą gyvenimą	-neformalus mokymasis, suteikiantis galimybę ugdyti tiek profesinius įgūdžius, tiek gebėjimus, ir svarbiausia, aktyvaus piliečių dalyvavimo išraiška (24) -neformalus mokymasis, be abejonės, gali pagerinti darbo rinkos įtrauktį ir įsidarbinimo galimybes, taigi gali turėti teigiamą papildomą poveikį (24) -savanoriškas darbas turi apimti neformaliojo švietimo dimensiją, kuri pasireiškia pedagogine veikla rengiant jaunos žmones asmeniniu, kultūrų sąveikos ir technikos lygiu (12) -savanorystė garantuoja mokymąsi visą gyvenimą ir didesnes užimtumo galimybes (6) -savanorystė suteikia neoficialaus ir neformalaus mokymosi galimybes ir todėl ji yra itin svarbus mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo Europos Sąjungoje instrumentas (11) -savanoriška veikla svarbų vaidmenį gali atlikti mokymosi visą gyvenimą požiūriu, suteikiant asmenims galimybę ugdyti naujus gebėjimus, kurie prisideda prie jų asmeninio, socialinio ir kultūrinio tobulėjimo ir didina bei pritaiko jų gebėjimą įsidarbinti nuolat besikeičiančios ekonominės aplinkos	11

	<p>sąlygomis (13)</p> <p>-savanoriška veikla – svarbi neformaliojo mokymosi patirtis, kuri padeda plėtoti profesinius ir socialinius įgūdžius bei gebėjimus...(16)</p> <p>- užsiimant savanoriška veikla įgyjama vertingos neformaliojo švietimo patirties ir todėl jauniems žmonėms lengviau lavinti įgūdžius ir sklandžiau išgyventi perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką laikotarpį (16)</p> <p>Savanorystė – neinstitucionalizuoto ir neformalaus švietimo pavyzdys – suteikia apčiuopiamą galimybę tiems, kurie nepriklauso formaliojo švietimo sistemai, taip pat ilgalaikiams bedarbiams (18)</p> <p>savanoriška veikla gali sudaryti galimybes mokytis, o dalyvaudami savanoriškoje veikloje piliečiai įgyja naujų gebėjimų ir sustiprina savo priklausymo visuomenei jausmą (26)</p> <p>-plėtoti ir populiarinti savanorišką veiklą: motyvuoti ir rengti savanorius, rengti metodines priemones savanorių pritraukimui ir rengimui, sukurti portalą su savanoriškos veiklos atlikimo duomenų baze (5)</p>	
--	---	--

Kategorija **Santykių plėtra tarp skirtingų kartų** susideda iš 2 subkategorijų: *santykių tarp jaunų ir senų žmonių skatinimas; solidarumo, tolerancijos ir abipusio supratimo plėtojimas*. Dokumentų analizė atskleidė, kad savanoriška veikla ugdo solidarumą, suteikia žmonėms galimybę padėti vieni kitiems, skatina tarpusavio supratimą. Savanorystė yra vienas iš būdų, kuriuo skirtingų tautybių, religijų, socialinės bei ekonominės aplinkos ir amžiaus žmonės gali lemti teigiamus pokyčius (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

4 Kategorija „Santykių plėtra tarp skirtingų kartų“

Subkategorijos	Ilustracijos	Kartotinių skaičius
Santykių tarp jaunų ir senų žmonių skatinimas	<p>-ypatingą dėmesį skirdama jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių įtraukimui į savanorišką veiklą (4)</p> <p>-turėtų būti remiamas savanoriškos veiklos centrų steigimas arba tolesnė jų plėtra, kad jauni ir pagyvenę žmonės galėtų bendrauti ir vieni kitiems padėti (7)</p> <p>-jei savanoriškoje veikloje kartu dirbtų jauni ir seni, tai galėtų skatinti kartų tarpusavio supratimą, jie galėtų keistis patirtimi ir vieni kitus remti (22)</p> <p>-skatinti vyresnio amžiaus žmonių ir jaunimo savanorišką veiklą (25)</p>	3
Plėtojimas solidarumo, tolerancijos ir abipusio supratimo	<p>-ugdo solidarumą, suteikia žmonėms galimybę padėti vieni kitiems (24)</p> <p>-jaunimui svarbu dalyvauti savanoriškoje veikloje ir taip parodyti solidarumą su visuomene (20)</p> <p>-savanorystė yra vienas iš būdų, kuriuo skirtingų tautybių, religijų, socialinės bei ekonominės aplinkos ir amžiaus žmonės gali lemti teigiamus pokyčius (11)</p> <p>-senstančioje visuomenėje savanoriškumo galimybių plėtra yra</p>	4

	<p>svarbi veikla, galinti teigiamai veikti pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybę bei didinti socialinę aprėptį ir integraciją (25)</p> <p>-skatinti vyresnio amžiaus žmonių ir jaunimo savanorišką veiklą (30)</p>	
--	---	--

Kategorija **Ekonominė plėtra** susideda iš 5 subkategorijų: *savanorystės nauda; asmens įgūdžiai darbinėje sferoje; ekonominė vertė; paslaugų gavimas ir plėtojimas; socialinio kapitalo kūrimas*. Analizuojant dokumentus kokybinės *content* analizės metodu išryškėjo, kad savanorystė naudinga pačiam savanoriui, bendruomenėms ir visuomenėms. Būtina užtikrinti tolesnį asmens įgūdžių ugdymą ir mokymą bei paramą savanoriams dirbant įvairiose veiklose (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

5 Kategorija „Ekonominė plėtra“

Subkategorijos	Ilustracijos	Kartotinių skaičius
Asmens įgūdžiai darbinėje sferoje	-būtina užtikrinti finansines sąlygas ir personalą kvalifikacijai kelti, tolesniam ugdymui ir mokymui bei paramai jiems dirbant (24)	1
Ekonominė vertė	-pripažino politinę, ekonominę ir socialinę savanoriškos veiklos svarbą, „kuriant vieningą ir glaudžią Europos visuomenę, kurios pamatas – aktyvus pilietiškumas“ (12) -savanorystės ekonominė vertė yra milžiniška (6) -savanoriškos veiklos ekonominė vertė ir jos indėlis į BVP yra žymūs ir todėl tai turėtų būti aiškiai apibrėžta nacionalinių statistikų ataskaitose (11) -savanoriška veikla nepakeičia profesionalaus, apmokamo darbo suteikiamų galimybių, tačiau dėl savo socialinių ir kultūrinių tikslų ji visuomenei suteikia pridėtinės vertės; -savanoriška veikla ne tik atlieka svarbų socialinį vaidmenį, bet ir turi ekonominės vertės bei įneša svarbų indėlį į ekonomiką (16)	4
Paslaugų gavimas ir plėtojimas	-suteiks savanoriškoms organizacijoms europinę dimensiją, ypatingą dėmesį skirdama informacijos ir gerosios praktikos mainams (4) -sukurti Europos „savanoriško darbo įstatus“, leidžiančius padengti savanorių išlaidas bei suteikti savanoriams socialines garantijas (1) -savanoriai padeda tobulinti paslaugų kiekybę ir kokybę, taip pat kūrybingai prisideda kuriant naujas paslaugas (11)	3
Socialinio kapitalo kūrimas	-prisideda prie visuomenės susivienijimo, kurdama pasitikėjimo ir solidarumo saitus ir tokiu būdu prie socialinio kapitalo (11) savanoriška veikla gali prisidėti prie socialinio kapitalo augimo ir jo stiprinimo plėtojant pasitikėjimu ir bendradarbiavimu pagrįstą socialinį tinklą ir skatinant įsipareigojimu bendrai gerovei pagrįstus elgesio pavyzdžius (22)	2

Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė savanoriškos veiklos profesionalizacijos sritis nacionaliniuose ir tarptautiniuose dokumentuose. Iš tyrimo paaiškėjo, kad:

socialinė įtrauktis atveria kelią visuomenės socialinių problemų sprendimui, lemia socialinę aplinką, neleidžia visuomenei susiskaldyti, padeda plėsti socialinius tinklus, gali sušvelninti ekonominės krizės padarinius.

Aktyvus pilietiškumas per savanorišką veiklą pasireiškia pilietiškumo skatinimu, individo socialinio kapitalo kūrimu bei aktyviu dalyvavimu visuomeniniame gyvenime tarptautiniu lygiu. Suteikia asmenims galimybę dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose bei skatina domėjimąsi viešosios politikos gyvenimu.

Savanoriška veikla skatina ir lemia asmenybės tobulėjimą, asmens sąmoningumą. Neformalus mokymasis savanorystėje suteikia galimybę ugdyti tiek profesinius įgūdžius, tiek gebėjimus, jis gali pagerinti darbo rinkos įtrauktį ir įsidarbinimo galimybes. Galima teigti, kad savanoriška veikla pagelbėja asmeniui tapti konkurencingu darbo rinkoje.

Plėtojant santykius tarp skirtingų kartų, savanoriška veikla skatina bendravimą tarp jaunų ir senų žmonių, suteikia asmenims galimybę padėti vieni kitiems, plėtoja solidarumą, toleranciją ir abipusį tarpusavio supratimą.

Savanoriškos veiklos ekonominė plėtra padeda ugdyti asmens įgūdžius darbinėje sferoje. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje didina ekonominę vertę, plėtoja paslaugų gavimą bei kuria socialinį kapitalą.

3.3. Ekspertų savanoriškos veiklos vertinimo tyrimo rezultatai

Kokybinis tyrimas vykdytas 2011 metais. Šiame tyrime siekta pagrįsti savanorystės profesionalizacijos raišką.

Analizuojant interviu turinį, išskirtos 3 kokybinės kategorijos, turinčios po keletą subkategorijų: dalyvavimas savanoriškoje veikloje, savanoriškos veiklos vertinimas, profesinė kompetencija savanoriaujant.

Pirmoji kategorija **Dalyvavimas savanoriškoje veikloje** susideda iš 3 subkategorijų, apibūdinančių savanoriškos veiklos plėtrą, informavimo galimybes bei pripažinimą: *savanoriškos veiklos plėtra; informavimas apie savanoriškos veiklos svarbą; savanoriškos veiklos pripažinimo būdai*. Analizuojant ekspertų atsakymus kokybinės *content* analizės metodu išryškėjo ekspertų nuomonė, jog savanorišką veiklą galėtų plėtoti institucijos, turinčios įtakos sprendimams, mokymo įstaigų vadovai, nevyriausybines organizacijos, valstybės ir verslo

įmonės. Informantų teigimu, su savanoriškos veiklos svarba galėtų supažindinti įtakingų asmenų pasisakymai, darželiai, mokyklos, bažnyčia, savivaldybės, žiniasklaida, savanorių pavyzdys. Visi ekspertai pritarė, kad savanoriška veikla yra pripažinta savanoriškos veiklos įstatymu bei galėtų būti pripažinta tokiais būdais kaip pažymėjimų, sertifikatų, pripažįstamų visame pasaulyje, savanoriams įteikimas, savanoriams suteiktos galimybės dalyvauti tarptautinėse programose, aktyvus bendradarbiavimas su tarptautinėmis savanorių organizacijomis (žr.13 lentelę).

13 lentelė

1 Kategorija „Dalyvavimas savanoriškoje veikloje“

Subkategorijos	Iliustracijos
Savanoriškos veiklos plėtra	<ul style="list-style-type: none"> - savanoriškos veiklos plėtrai turėtų padėti svarbiausios institucijos, turinčios įtakos sprendimams (E1) - teigiamas žmonių sąmoningumas (E1, E5, E8) - mokymo įstaigų vadovai (E1) - renginių metu supažindinti su savanoriška veikla (E1, E2, E3, E5, E7, E8) - skelbti projektų, finansuojančių savanoriškos veiklos plėtrą (E2) - informaciniai pranešimai (E3) - būtų įpareigota kiekvienoje savivaldybėje bent viena iš nevyriausybinų organizacijų nuolat padėti plėsti savanoriškai veiklai (E4) - valstybės ir verslo įmonės (E1, E5, E7, E8) - pakitęs visuomenės požiūris į savanorius ir savanorišką veiklą (E1, E3, E5, E7, E8)
Informavimas apie savanoriškos veiklos svarbą	<ul style="list-style-type: none"> - įtakingų asmenų pasisakymai (E1) - reklama žiniasklaidoje (E1) - darželiai, mokyklos, bažnyčia, įvairios kitos organizacijos (E1) - susitikimų, susirinkimų, akcijų metu (E1, E2) - vienas iš televizijos kanalų galėtų organizuoti laidą apie savanorystę (E3, E7) - vietinėje spaudoje galėtų būti rubrika apie savanorystę (E3, E4, E6, E7) - savivaldybės internetiniame puslapyje (E4) - laikraščiai, radijas, televizija, internetas ir kitos ryšio priemonės (E2, E3, E4, E5, E7, E8) - pats geriausias dalykas, kai žodžiai nesiskiria nuo darbų ir tuos pavyzdžius žmonės perduoda iš lūpų į lūpas (E5)
Savanoriškos veiklos pripažinimo būdai	<ul style="list-style-type: none"> - stiprinti esamus pripažinimo būdus įstatymais, įvairiomis akcijomis (E1, E3, E4, E5, E7,) - įteikti savanoriams pažymėjimus, sertifikatus, pripažįstamus visame pasaulyje E2, E4, E5 - suteikti galimybes dalyvauti tarptautinėse programose (E3, E4, E5, E8) - aktyviai bendrauti ir bendradarbiauti su tarptautinėmis savanorių organizacijomis (E1, E3, E4, E6, E7, E8)

Kategorijoje **Savanoriškos veiklos vertinimas** išskirtos trys subkategorijos: *savanoriškos veiklos kokybės gerinimas; galių suteikimas savanoriškoms organizacijoms; priemonės,*

mažinančios kliūtis savanoriškai veiklai. Informantai atvirai dalijosi savo patirtimi akcentuodami, kad savanoriškos veiklos kokybės gerinimas priklauso nuo savanorystės naudos akcentavimo žiniasklaidoje, požiūrio į savanorius, kokybiškų mokymų ir kursų savanoriams organizavimo, NVO, atsakingų už savanoriškos veiklos koordinavimą, kursų savanoriams rengimą savivaldybėse. Ekspertai pastebi, kad galių suteikimas savanoriškoms organizacijoms atveria kelią į dalyvavimą formuojant savanoriškos veiklos politiką, idėjomis ir siūlymais lemiant socialinių problemų savivaldybėse sprendimus. Informantai įvardijo savanoriškos veiklos kliūčių mažinimo priemones, tokias kaip: savanorystės naudos akcentavimas ir specialių renginių apie savanorystę organizavimas, didesnis valstybės dėmesys, fondų parama NVO, pačių savanorių įtraukimas į diskusijas kaip mažinti kliūtis ir priimti sprendimus, biudžetinių įstaigų raginimas labiau įsitraukti į savanorišką veiklą (žr.14 lentelę).

14 lentelė

2 Kategorija „Savanoriškos veiklos vertinimas“

Subkategorijos	Ilustracijos
Savanoriškos veiklos kokybės gerinimas	<ul style="list-style-type: none"> - akcentuojant jos naudą žiniasklaidoje (E2, E3, E5, E7) - į savanorius žiūrėti/vertinti kaip potencialius pagalbininkus (E2, E3, E4, E5, E7, E8) - organizuoti kokybiškus mokymus, kursus savanoriams (E1, E2, E4, E8) - skirti dėmesio esamiems savanoriams, jų šeimoms ir būsimiems savanoriams (E2, E5) - organizuoti viešas diskusijas savanorystės tema (E1, E2, E3, E4, E7) - kviesti visuomenėje žymius savanorius (E1, E2, E4,) - supažindinti visuomenę su organizacijomis, priimačiomis savanorius (E1, E2, E3, E4) - turėtų būti kiekvienoje savivaldybėje (privalomai) atsakinga bent viena iš NVO už savanoriškos veiklos koordinavimą, kursų savanoriams rengimą (E2, E4, E5) - savanoriai turi išmanyti savo atliekamas funkcijas, turėtų būti savanorių rengimo savanoriškai veiklai mokyklėlės, kuriose būtų galima tobulintis (E1, E4, E8)
Galių suteikimas savanoriškoms organizacijoms	<ul style="list-style-type: none"> - idėjomis/ siūlymais lemti savivaldybės lygmeniu (E1, E2, E4,) - dalyvavimo, formuojant savanoriškos veiklos politiką (E1, E2, E3, E4, E5, E7, E8) - įstatyminės lengvatos būtų didelė pirminė paskata (E1, E4, E5, E7)
Priemonės, mažinančios kliūtis savanoriškai veiklai	<ul style="list-style-type: none"> - akcentavimas savanorystės naudos (E1, E3, E4, E5, E7) - didesnis valstybės dėmesys (E1, E2, E3, E4, E7, E8) - fondų parama (E2, E3, E6, E8) - žmonių informavimas (E1, E2, E3, E4, E5, E8) - specializuotų renginių organizavimas (E1, E2, E3, E5, E8) - raginti biudžetines įstaigas įsitraukti į savanorišką veiklą (E2, E4, E5, E8) - kompensuoti savanoriams su savanoriška veikla susijusias išlaidas (E4, E6, E8) - pasitelkti savanorius į diskusijas apie kliūčių mažinimo galimybes ir sprendimų priėmimą (E3, E4, E6, E7, E8) - bandyti veiklos laikotarpi įskaičiuoti į darbo laiką (E8)

Kategorijoje **Profesinė kompetencija savanoriaujant** išskirtos trys subkategorijos: *profesijos svarba savanoriškoje veikloje; profesinių įgūdžių svarba savanorystėje; savanoriškos veiklos diferenciacija pagal savanorio turimą profesiją*. Visi tyrime dalyvavę ekspertai pripažino, kad profesinė kompetencija savanoriškoje veikloje yra svarbi. Informantų nuomone, jei savanoris yra įgijęs profesiją, tai reiškia, kad toje srityje jis gali būti kaip geras specialistas, arba jei savanoriška sritis siejasi su savanorio turima profesija, tai yra svarbus kriterijus skiriant savanorį dirbti. Informantų teigimu, profesiniai įgūdžiai savanoriškoje veikloje pasireiškia per savanoriškos veiklos pobūdį ir praktiką, t. y. sudėtingose situacijose, iškilus neaiškumams ar sprendžiant skubius klausimus. Informantai pastebi, kad patys savanoriai turėtų būti suinteresuoti atskleisti savo profesinius įgūdžius savanoriškoje veikloje. Ekspertai pripažįsta, kad savanoriška veikla galėtų būti diferencijuojama pagal profesiją arba tiesiog būti vienas iš galimų kriterijų renkantis savanorį tam tikros veiklos atlikimui (žr. 15 lentelę).

15 lentelė

3 Kategorija „Profesinė kompetencija savanoriaujant“

Subkategorijos	Ilustracijos
Profesijos svarba savanoriškoje veikloje	<ul style="list-style-type: none"> - svarbi, bet pagal situaciją – žiūrint kur savanoriauja (E1, E5, E6) - savanoriškoje veikloje pirmiausiai svarbus žmogus, kaip asmenybė, o po to profesija (E2, E8). - taip, labai svarbi (E3, E4, E7) - jei savanoris yra įgijęs profesiją, tai reiškia, kad toje srityje jis gali būti kaip geras specialistas (E3, E4, E5, E7, E8) - jei savanoriška sritis siejasi su jo profesija, tai yra svarbus kriterijus skiriant savanorį dirbti (E3, E4, E5, E7, E8)
Profesinių įgūdžių raiška savanorystėje	<ul style="list-style-type: none"> - tiesiogiai praktikoje (E1, E4, E5, E7, E8) - pasiskirstant darbus (E2, E3) - iškilus neaiškumams (E3, E7, E8) - sudėtingose situacijose darbe (E3, E4, E5, E7, E8) - sprendžiant skubius klausimus (E4, E7, E8) - pats savanoris turėtų būti suinteresuotas atskleisti savo profesinius įgūdžius savanoriškoje veikloje (E6, E7, E8) - atsižvelgiant į savanoriškos veiklos pobūdį - kokioje savanoriškos veiklos organizacijoje asmuo nori savanoriauti (E3 E5, E7, E8) - taip, kaip kiekvieną įgūdį sėkmingai taikome gyvenime, taip pat galime taikyti ir savanoriškoje veikloje (E2, E3, E4, E6, E7, E8)
Savanoriškos veiklos diferenciacija pagal profesiją	<ul style="list-style-type: none"> - gal taip turėtų būti, bet žmogus gali būti puikus savanoris ir ne pagal įgytą profesiją (E2) - savanoriai galėtų būti diferencijuojami pagal savanorio įgytą profesiją (E4, E6, E7, E8) - tiesiog tai galėtų būti vienas iš galimų kriterijų renkantis savanorį tam tikrai veiklai atlikti (E5) - ne (E1, E3)

Kokybinio tyrimo rezultatai pagrindžia savanoriškos veiklos profesionalizacijos raišką. Iš tyrimo paaiškėjo, kad:

dalyvavimas savanoriškoje veikloje atveria galimybes savanoriškos veiklos plėtrai, visuomenės informavimui apie savanoriškos veiklos svarbą bei leidžia nustatyti savanoriškos veiklos pripažinimo būdus;

vertinant savanorišką veiklą, paaiškėjo savanoriškos veiklos kokybės gerinimas, galių suteikimas savanoriškoms organizacijoms ir priemonės, mažinančios kliūtis savanoriškai veiklai;

savanoriškos veiklos profesionalizacija išryškėja per profesijos svarbą, profesinių įgūdžių raišką savanoriškoje veikloje ir savanoriškos veiklos diferenciaciją pagal savanorio turimą profesiją.

3.4. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atlikto kiekybinio tyrimo rezultatai

Disertacijoje aprašomas tyrimas buvo atliktas 2009–2011 metais nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Tyrimu siekta atskleisti ir palyginti apklaustųjų dalyvavimo savanorystėje patirtį ir savanoriškos veiklos organizavimo ypatumus įvairiose organizacijose. Tyrimas buvo atliktas 4 šalyse: Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje. Anketinėje apklausoje dalyvavo 117 respondentų iš Lietuvos, 121 respondentas iš Norvegijos, 109 respondentai iš Švedijos ir 128 respondentai iš Suomijos.

Asmenys, dalyvaujantys savanoriškoje veikloje, buvo apklausiami naudojant tyrimo klausimyną, sudarytą iš šešių skyrių (klausimų blokų). Pirmojo skyriaus klausimais siekiama gauti informacijos apie respondentų savanoriškos veiklos patirtį. Antrajame skyriuje prašoma pateikti informaciją apie savanorio atstovaujama organizaciją, trečiajame – nurodyti, kaip respondentai vertina organizaciją. Ketvirtajame skyriuje buvo klausama apie savanorių mokymą organizacijoje, penktajame – apie socialinio bendravimo / bendradarbiavimo galimybes savanoriaujant. Šeštasis klausimyno skyrius buvo skirtas respondentų demografiniams duomenims pateikti.

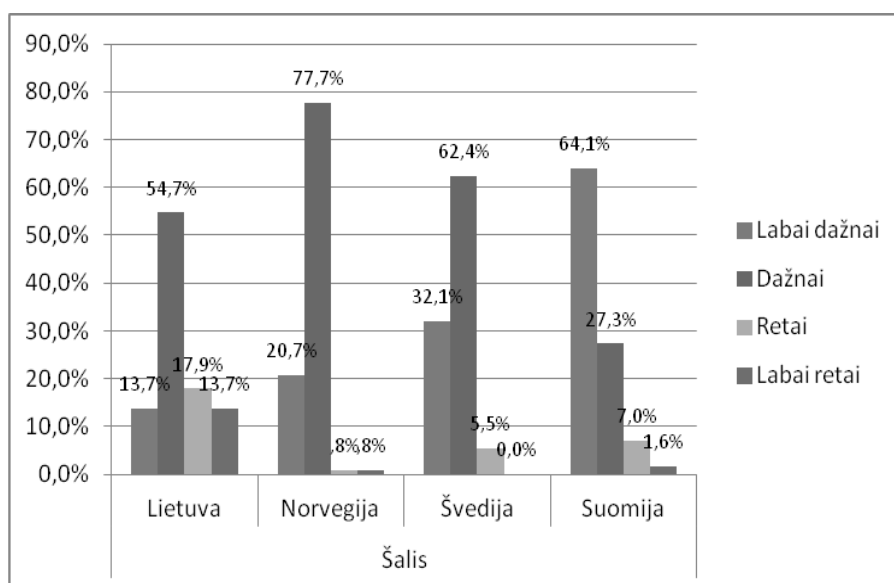
Darbe, lyginant skirtingų šalių rezultatus, pasitelktas neparametrinės statistikos metodas – Chi² kriterijus, rodantis statistinį reikšmingumą. Statistiškai reikšmingo skirtumo rodikliai yra pateikti 10 priede.

Pirmasis klausimyno skyrius: respondentų savanoriškos veiklos patirtis.

Jonutyte (2007) išskiria kelis socialinės savanorių veiklos tipus: tai – organizaciniai darbai, socialinis darbas su vaikais, savanorių rengimas, socialinis darbas su paaugliais ir

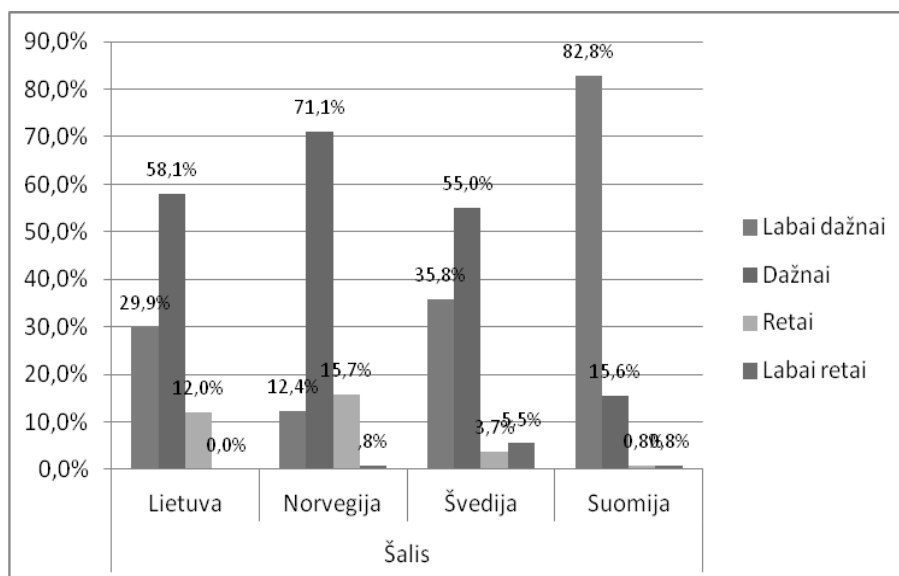
jaunimu, anoniminis psichologinis konsultavimas telefonu, socialinis darbas su pagyvenusiais žmonėmis ir kt. Remiantis šiuo skirstymu, respondentų buvo prašoma nurodyti, kokioje savanoriškoje veikloje jie dalyvauja. Apibendrinus anketinės apklausos duomenis paaiškėjo, kad savanoriai dažniausiai dalyvauja šiose veiklose:

1. *Darbas su vaikais*. Net 64,1 % Suomijos respondentų su vaikais dirba *labai dažnai*, tačiau kitose šalyse (Lietuvoje, Norvegijoje ir Švedijoje) su vaikais dirbama rečiau. Tai patvirtina gautas statistinio reikšmingumo rodiklis ($\chi^2=146,601$; $df=9$; $p<0,001$). Daugiau nei pusė Lietuvos (54,7%), respondentų teigė, kad su vaikais dirba *dažnai*. Norvegijoje šia savanoriavimo veikla *dažnai* užsiima 77,7 %, Švedijoje – 62,4 % respondentų. Kitų rezultatų (retai ir labai retai) pasiskirstymas pavaizduotas 20 paveiksle.

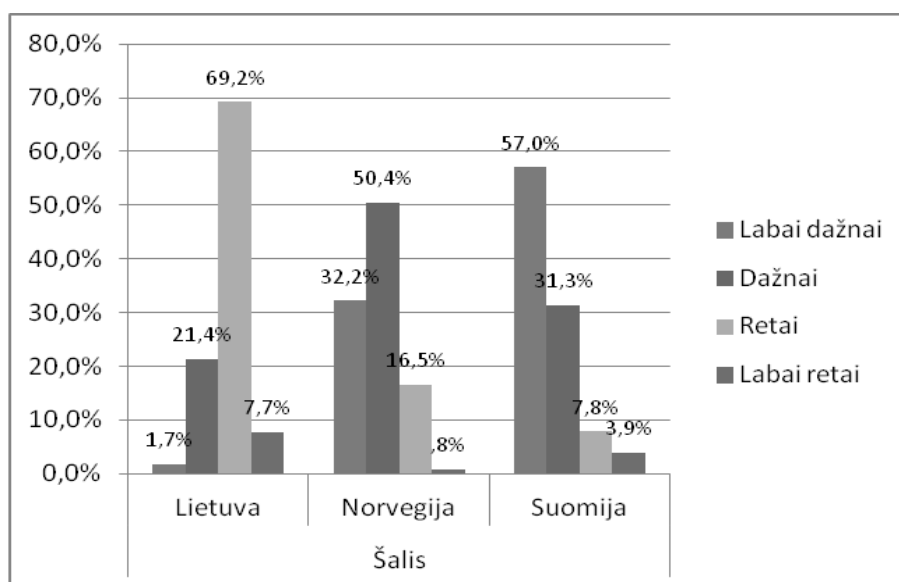
20 pav. Darbas su vaikais

2. *Darbas su jaunimu*. Rezultatai rodo, kad *labai dažnai* su jaunimu dirba net 82,8 % Suomijos respondentų. Tačiau Norvegijoje atlikta apklausa parodė, kad šioje veikloje *labai dažnai* dalyvauja tik 12,4 % apklaustųjų. Lyginant šių šalių rezultatus gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=161,269$; $df=9$; $p<0,001$). Teiginiui *dažnai* pritaria 58,1 % Lietuvos ir 55 % Švedijos respondentų. Kitų rezultatų pasiskirstymas pavaizduotas 21 paveiksle.

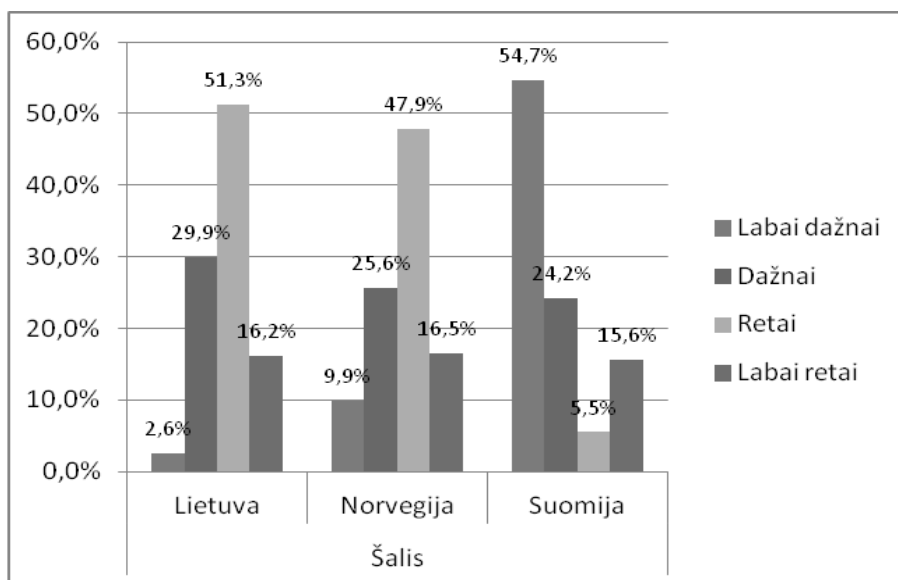
21 pav. Darbas su jaunimu

3. *Darbas su pagyvenusiais asmenimis.* Net 57 % Suomijos respondentų teigia, kad *labai dažnai* dirba su pagyvenusiais asmenimis, tačiau Lietuvoje *labai dažnai* šia veikla užsiima tik 1,7 % savanorių. Statistiškai reikšmingą skirtumą tarp šių šalių rezultatų rodo Chi² kriterijus ($\chi^2=169,522$; $df=6$; $p<0,001$). Daugiau nei pusė Norvegijos respondentų teigia, kad su pagyvenusiais asmenimis dirba *dažnai*. Pasak 69,2 % Lietuvos respondentų, jie su pagyvenusiais asmenimis dirba *retai* (žr. 22 pav.).

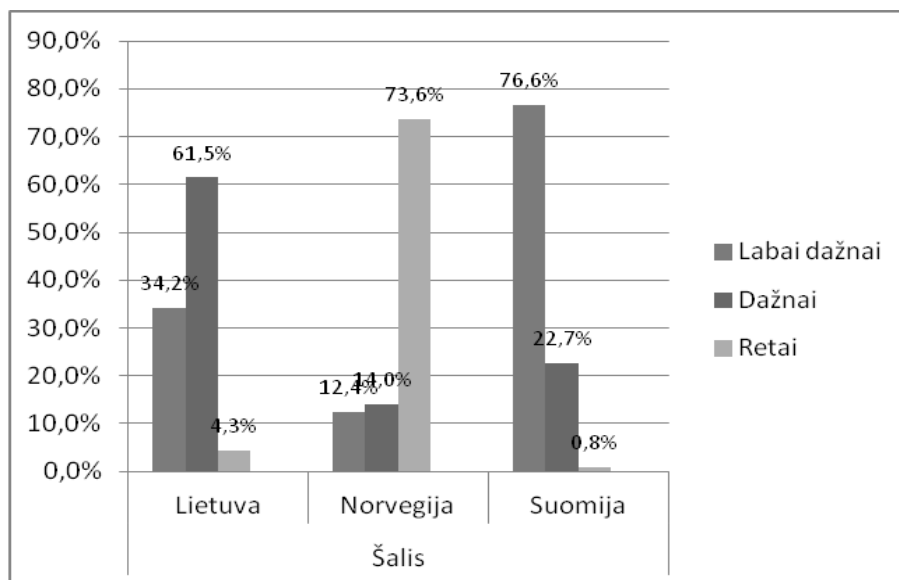
22 pav. Darbas su pagyvenusiais asmenimis

4. *Darbas su neįgaliaisiais.* Su neįgaliaisiais *labai dažnai* dirba 54,7 % Suomijos respondentų, o Lietuvoje – tik 2,6 % apklaustųjų. Šį ryškų skirtumą pagrindžia gautas Chi² kriterijus ($\chi^2=133,741$; $df=9$; $p<0,001$). Vis dėlto teiginiui *retai* pritaria net 51,3 % Lietuvos ir 47,9 % Norvegijos respondentų (žr. 23 pav.).

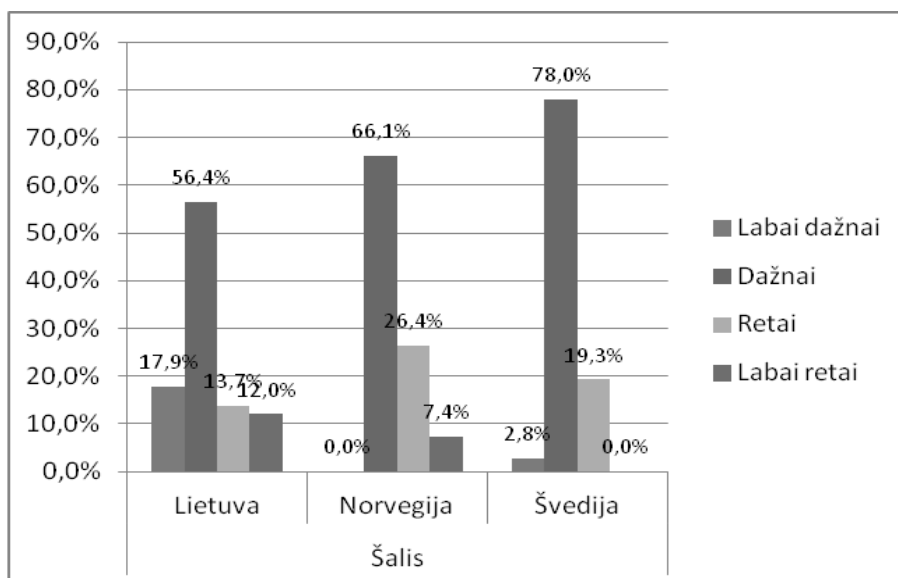
23 pav. Darbas su neįgaliaisiais

5. *Darbas bendruomenės centruose.* 76,6 % Suomijos respondentų nurodė, kad darbą bendruomenės centruose dirba *labai dažnai*, tačiau Norvegijoje atlikta apklausa atskleidė, kad net 73,6 % respondentų bendruomenės centruose dirba *retai*. Lyginant šiuos rezultatus gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=268,922$; $df=4$; $p<0,001$). Daugiau kaip pusė Lietuvos respondentų teigia, kad bendruomenės centruose dirba *dažnai* (žr. 24 pav.).

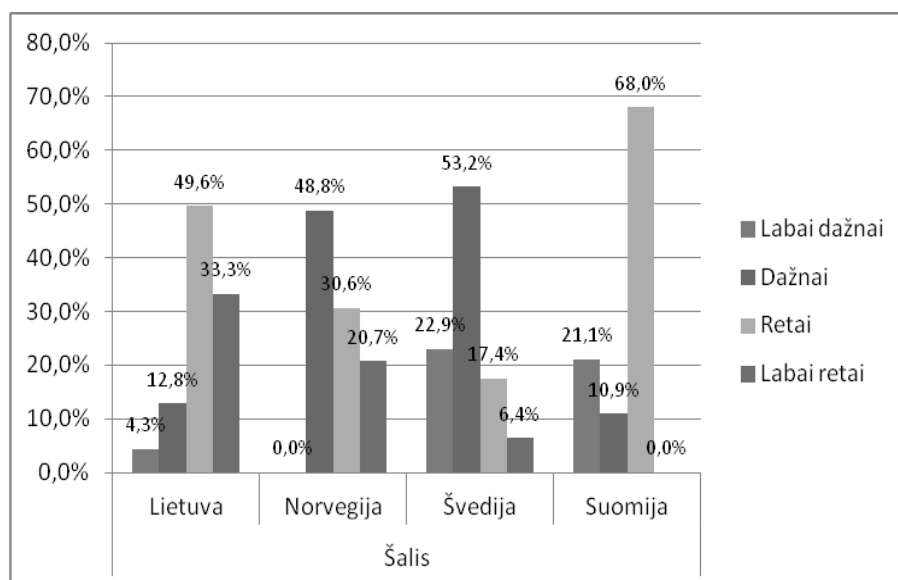
24 pav. Darbas bendruomenės centruose

6. *Pagalba renginių metu.* Apklausos rezultatai rodo, kad renginių metu *labai dažnai* pagalbėja 17,9 % Lietuvos respondentų, o Švedijoje – tik 2,8 %. Norvegijos respondentai šio teiginio nežymėjo. Ryškų skirtumą tarp šalių pagrindžia gautas Chi² kriterijus ($\chi^2=52,924$; $df=6$; $p<0,001$). Tačiau teiginiui *dažnai* pritaria net 78 % Švedijos respondentų. Kitų rezultatų pasiskirstymas pavaizduotas 25 paveiksle.

25 pav. Pagalba renginių metu

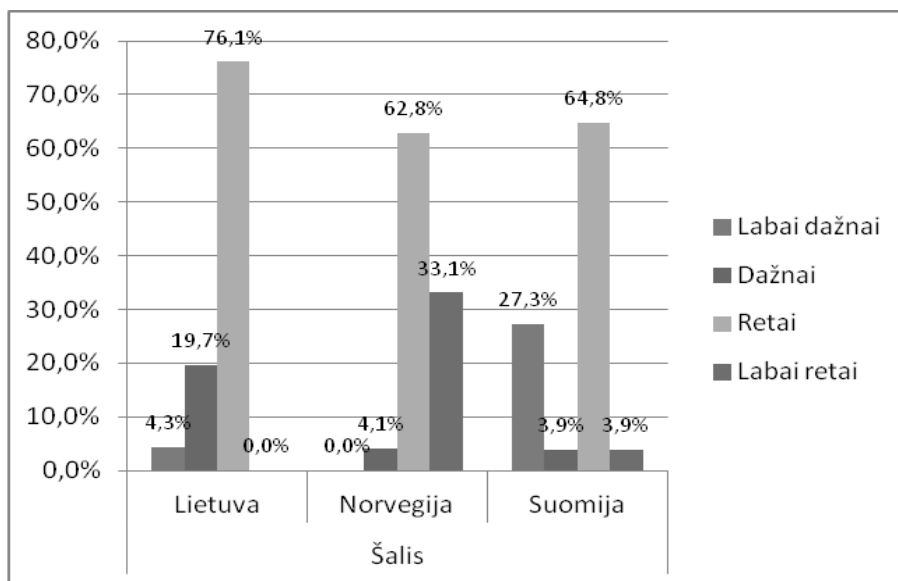
7. *Pagalba suaugusiųjų švietimo srityje.* Apklauso rezultatai atskleidžia, kad net 53,2 % Švedijos respondentų *dažnai* pagelbėja suaugusiųjų švietimo srityje, tačiau Suomijoje atlikta apklausa rodo, kad šia veikla užsiima tik 10,9 % respondentų. Lyginant šiuos rezultatus gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=194,056$; $df=9$; $p<0,001$). Kiti rezultatai (*labai dažnai*) pasiskirstė mažėjimo tvarka. 68 % Suomijos ir 49,6 % Lietuvos respondentų teigia, kad *retai* pagelbėja suaugusiųjų švietimo srityje (žr. 26 pav.).

26 pav. Pagalba suaugusiųjų švietimo srityje

8. *Darbas aplinkosaugos srityje.* Darbą aplinkosaugos srityje *labai dažnai* dirba 27,3 % Suomijos respondentų, Lietuvoje savanoriaujantys šioje srityje respondentai sudaro tik 4,3 %. Ryškų skirtumą patvirtina gautas statistinio reikšmingumo rodiklis ($\chi^2=137,054$; $df=6$; $p<0,001$).

76,1 % Lietuvos respondentų ir 62,8 % Norvegijos respondentų teigė, kad aplinkosaugos srityje dirba *retai* (žr. 27 pav.).

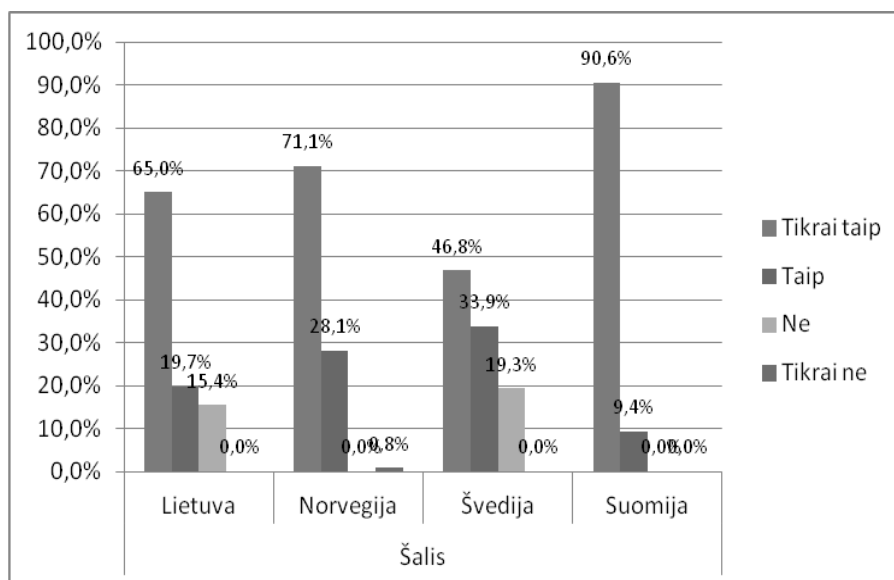

27 pav. Darbas aplinkosaugos srityje

Prieš pradėdant veiklą nevyriausybinėse organizacijose yra svarbūs savanoriškos veiklos motyvai. Tyrime dalyvavusių šalių respondentų buvo prašoma nurodyti, kas paskatino juos pradėti savanoriauti. Apklaustųjų atsakymai pasiskirstė taip:

1. *Noras padėti kitiems.* Net 98,4 % Suomijos respondentų nurodė, kad juos savanoriauti paskatino noras padėti kitiems: šie respondentai pažymėjo teiginį *tikrai taip*. Tačiau kitose šalyse – Lietuvoje, Norvegijoje ir Švedijoje – teiginį *tikrai taip* pažymėjo daug mažiau apklaustųjų. Gautas statistinio reikšmingumo rodiklis atskleidžia ryškų skirtumą tarp šalių rezultatų ($\chi^2=26,872$; $df=6$; $p<0,001$). 5,5 % Švedijos respondentų nurodė, kad *nežino*, ar nori padėti kitiems.

2. *Noras įgyti žinių.* 90,6 % Suomijos respondentų, pažymėdami teiginį *tikrai taip*, teigė, kad savanoriaudami nori įgyti žinių. Tačiau tik 46,8 % Švedijos apklaustųjų nurodė, kad tikrai sutinka su teiginiu, jog savanoriauti juos paskatino žinių siekis. Šį ryškų skirtumą pagrindžia gautas χ^2 kriterijus ($\chi^2=82,007$; $df=9$; $p<0,001$). 19,3 % Švedijos ir 15,4 % Lietuvos respondentų teigė, kad juos savanoriauti paskatino ne noras įgyti žinių: jie pažymėjo teiginį *ne* (žr. 28 pav.).

28 pav. Noriu įgyti žinių

3. *Malonumo jausmas padedant kitiems.* Apklausoos rezultatai rodo, kad su teiginiui *tikrai taip* sutinka net 87,5 % Suomijos respondentų. Tačiau 26,6 % Švedijos respondentų pasirinko teiginį *ne*. χ^2 kriterijus rodo statistiškai reikšmingą skirtumą tarp šių šalių rezultatų ($\chi^2=117,414$; $df=3$; $p<0,001$). 56,4 % Lietuvos respondentų nurodė, kad jaučia malonumą padėti kitiems, pažymėdami teiginį *taip*. Kiti rezultatai (*retai* ir *labai*) pasiskirstė mažėjimo tvarka.

4. *Noras sutikti naujų žmonių.* Net 81,3 % Suomijos respondentų nurodė, kad nori sutikti naujų žmonių, pažymėdami teiginį *tikrai taip*, tačiau Švedijoje taip teigusiu respondentų dalis sudarė tik 44%. Šį ryškų skirtumą pagrindžia gautas χ^2 kriterijus ($\chi^2=77,856$; $df=9$; $p<0,001$). Lietuvoje 50,4 % respondentų, pasirinkdami teiginį *taip*, nurodė, kad savanoriaudami nori susipažinti su naujais žmonėmis. 18,3 % Švedijos respondentų pasirinko teiginį *ne*.

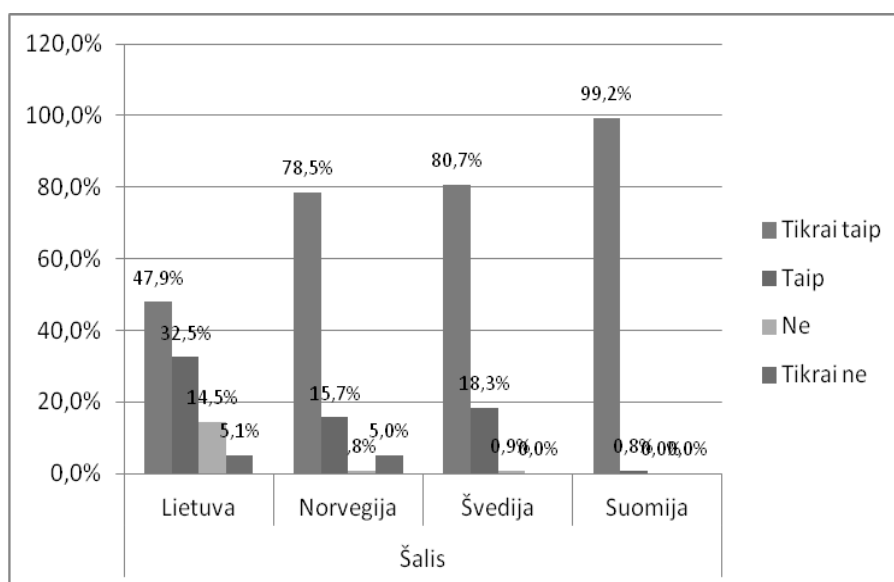
5. *Noras įgyti patirties.* Tyrimo rezultatai rodo, kad net 91,4 % Suomijos respondentų savanoriaudami nori įgyti patirties: jie pasirinko teiginį *tikrai taip*. Šiam teiginiui pritarė tik 44,4 % Lietuvos respondentų. Gautas χ^2 kriterijus rodo statistiškai reikšmingą skirtumą ($\chi^2=152,021$; $df=9$; $p<0,001$). Iš gautų rezultatų išsiskiria Švedijos ir Norvegijos apklaustųjų atsakymai: 29,4 % švedų pasirinko teiginį *ne*, 33,3 % norvegų teigė, kad *tikrai ne*.

6. *Noras tapti labiau nepriklausomu.* Net 80,4 % Suomijos respondentų nori tapti labiau nepriklausomais, todėl jie pasirinko teiginį *tikrai taip*. Tačiau net 88 % lietuvių, 79,8 % švedų ir 79,4 % norvegų pasirinko variantus *ne* ir *tikrai ne*. Statistiškai reikšmingą skirtumą tarp gautų rezultatų rodo χ^2 kriterijus ($\chi^2=314,499$; $df=9$; $p<0,001$).

7. *Pakvietimas savanoriauti.* Pasirinkdami teiginius *tikrai taip* ir *taip* net 78,5 % norvegų ir 77,8 % lietuvių patvirtino, kad savanoriauti buvo pakviesti, o Švedijoje taip atsakiusieji sudarė tik 64,2 %. χ^2 kriterijus rodo, kad skirtumas tarp gautų rezultatų yra statistiškai reikšmingas ($\chi^2=46,791$; $df=9$; $p<0,001$). 21,5 % Norvegijos respondentų pažymėjo atsakymą *tikrai ne*.

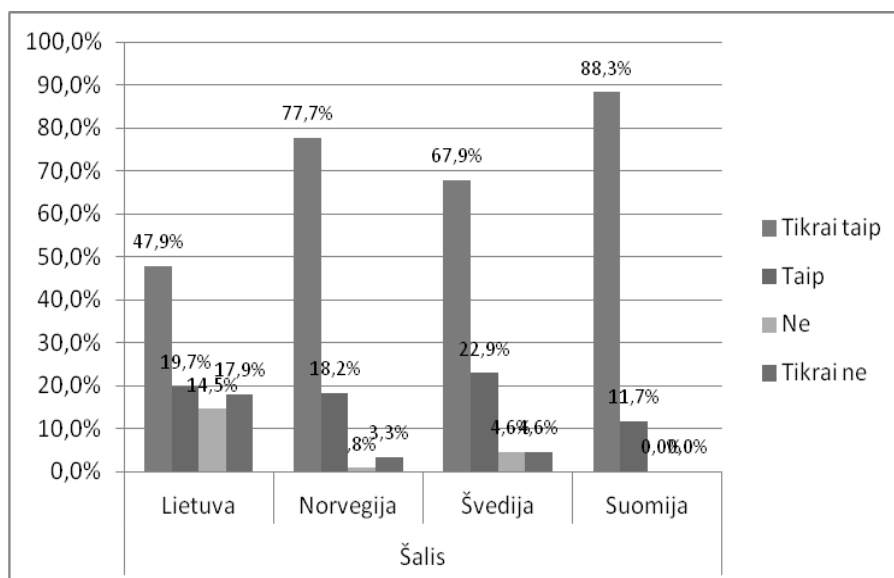
8. *Noriu pasikeitimų savo gyvenime.* Net 82,9 % Suomijos respondentų nurodė, kad savanoriauti juos paskatino noras keisti savo gyvenimą: jie pasirinko teiginį *tikrai taip*. Kitose šalyse – Lietuvoje, Norvegijoje ir Švedijoje – sutinkančių su šiuo teiginiu buvo daug mažiau. Lyginant rezultatus gautas χ^2 kriterijus parodė, kad skirtumas yra statistiškai reikšmingumas ($\chi^2=39,854$; $df=12$; $p<0,001$). Vis dėlto daugiau nei pusės Lietuvos (51 %), Norvegijos (53 %) ir Švedijos (55 %) apklaustųjų rezultatai pasiskirstė analogiškai. Kiti rezultatai (*retai* ir *labai retai*) pasiskirstė mažėjimo tvarka.

9. *Noras tobulėti.* Net 99,2 % Suomijos respondentų, pasirinkdami teiginį *tikrai taip*, nurodė, kad savanoriaudami siekia tobulėti. Lietuvoje pasirinkusieji atsakymą *tikrai taip* sudarė tik 47,9 % apklaustųjų. Šį skirtumą pagrindžia gautas χ^2 kriterijus ($\chi^2=114,192$; $df=9$; $p<0,001$). Teiginiui *taip* pritarė 32,5 % Lietuvos ir 18,3% Švedijos respondentų. Rezultatų pasiskirstymas pavaizduotas 29 paveiksle.

29 pav. Noras tobulėti

10. *Savanoriaujančių draugų pavyzdys.* Apklausa atskleidė, kad 88,3 % Suomijos respondentų savanoriauti paskatino savanorių veikloje dalyvaujančių draugų pavyzdys: jie pasirinko teiginį *tikrai taip*. Lietuvoje šį teiginį pasirinkusieji sudarė tik 47,9 %. Šį ryškų skirtumą pagrindžia gautas χ^2 kriterijus ($\chi^2=87,936$; $df=9$; $p<0,001$). Tačiau teiginiui *taip* pritarė 19,7 % Lietuvos, 18,2 % Norvegijos ir 22,9 % Švedijos respondentų. Kitų rezultatų pasiskirstymas pavaizduotas 30 paveiksle.

30 pav. Savanoriauja mano draugai

11. *Tikėjimas, kad ši veikla reikalinga.* Su teiginiu „tikiu, kad ši veikla reikalinga“ sutiko 100 % visų tyrime dalyvavusių šalių respondentų.

Dauguma respondentų savanoriška veikla įvairiose organizacijose užsiima gana skirtingą laiką, todėl apklausiant respondentus buvo prašoma nurodyti, kiek laiko per mėnesį jie skiria savanoriškai veiklai. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 63 % lietuvių ir 98 % Suomijos respondentų savanoriauja nuo 8 iki 12 valandų per mėnesį. 78 % respondentų Norvegijos ir 87 % Švedijos respondentų savanoriauja nuo 13 iki 18 valandų per mėnesį.

Atliekant tyrimą respondentams buvo pateiktas atvirojo tipo klausimas: su kokiais sunkumais jie susiduria savanoriškoje veikloje? Tyrimas parodė, kad Lietuvoje 68,3 % savanorių susiduria su stresu, 37,6 % – su nenoru padėti sau pačiam, 29,4 % savanorių teigė, kad jaučia nuovargį, ir 49,9 % nurodė, kad juos lydi neigiamos emocijos. Svarbu paminėti, kad 38,2 % tyrime dalyvavusiųjų respondentų į šį klausimą neatsakė.

Apibendrinus Norvegijos respondentų atsakymus paaiškėjo, kad 39,3 % Norvegijos respondentų jaučia nuovargį, 26,7 % Norvegijos respondentų susiduria su nepagarba, 49,9 % Norvegijos respondentų teigė, kad juos lydi neigiamos emocijos. Į šį klausimą neatsakė 19,8 % norvegų.

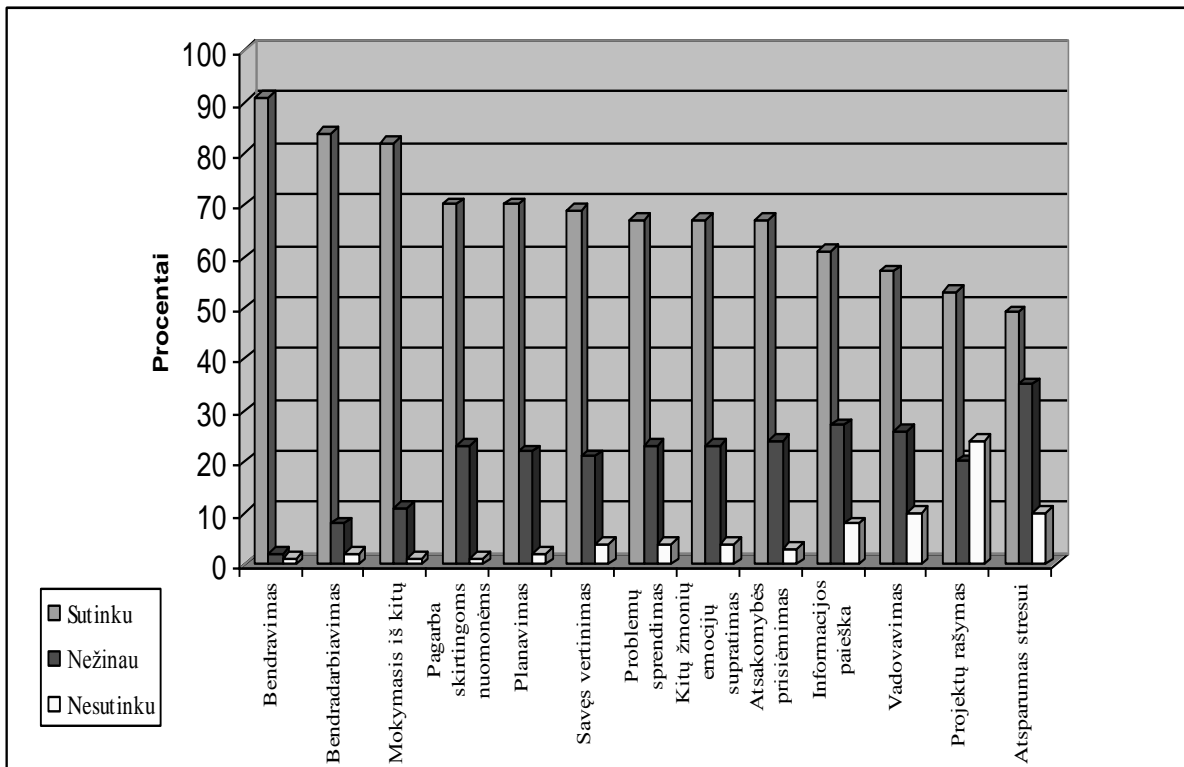
Švedijoje atliktos apklausos rezultatai buvo panašūs į Norvegijos respondentų tyrimo rezultatus. 38,4 % Švedijos respondentų teigė, kad jaučia nuovargį, 24,3 % Švedijos respondentų nurodė susiduriantys su nepagarba, 49,9 % švedų, teigė, kad juos lydi neigiamos emocijos. Į šį klausimą neatsakė 21,4 % tyrime dalyvavusių Švedijos respondentų.

Suomijos respondentai teigė, kad neretai būna sunku suprasti kitą asmenį, kad jie dažnai susiduria su abejingumu, nuovargiu, nepagarba, nenoru padėti sau pačiam, neigiamomis

emocijomis. Taip pat svarbu paminėti, kad net 68,8 % Suomijos respondentų į šį klausimą neatsakė.

Pateikti respondentų atsakymai leidžia manyti, kad savanoriams yra būdingas „perdegimo“ sindromas (apie tai kalbėta teorinėje disertacijos dalyje poskyryje 1.2.3.), tačiau „išmatuoti“ šį sindromą, įvertinti jo apraiškas konkrečioje darbo vietoje bei nustatyti tikslias jo priežastis yra sudėtinga, nes „perdegimui“ būdingas išsiliejimo efektas: neretai vienoje gyvenimo srityje susikaupę sunkumai ir neigiamos emocijos persiduoda į kitas sritis ir neigiamai veikia bendrą gyvenimo kokybę bei asmens savijautą.

Dalyvaudamas savanoriškoje veikloje žmogus gali tobulėti kaip asmenybė, įgyti naujų žinių, tobulinti turimus įgūdžius ir gebėjimus, mokytis padėti kitiems spręsti problemas. Kalbant apie savanorišką nevyriausybinių organizacijų veiklą, šioje disertacijoje pabrėžiamas neformalusis mokymasis, kuriam savanoriškoje nevyriausybinių organizacijų veikloje yra priskiriami kursai, seminarai, konferencijos. Tačiau negalima pamiršti, kad mokymasis vyksta ir per pačią savanorišką veiklą. Todėl respondentų buvo klausama, kokių bendrųjų gebėjimų jie įgijo savanoriškoje veikloje. Siekiant suformuluoti šį klausimą buvo remtasi Raudeliūnaitės (2005) nurodytais socialiniais gebėjimais (bendravimas, bendradarbiavimas, mokymasis iš kitų, pagarba skirtingoms nuomonėms, savęs vertinimas, problemų sprendimas, kitų žmonių emocijų supratimas, atsakomybės prisiėmimas, atsparumas stresui), taip pat buvo įtraukti planavimo, vadovavimo, informacijos paieškos, projektų rašymo įgūdžiai. Laužackas (2005) socialinius gebėjimus priskiria bendriesiems gebėjimams arba kompetencijoms, kurios apibūdinamos kaip „plataus veikimo kompetencijos“. Pasak autoriaus, socialiniai gebėjimai yra gebėjimai, padedantys piliečiui gyventi drauge ir naudingai dalyvauti socialiniame ir ekonominiame valstybės gyvenime.

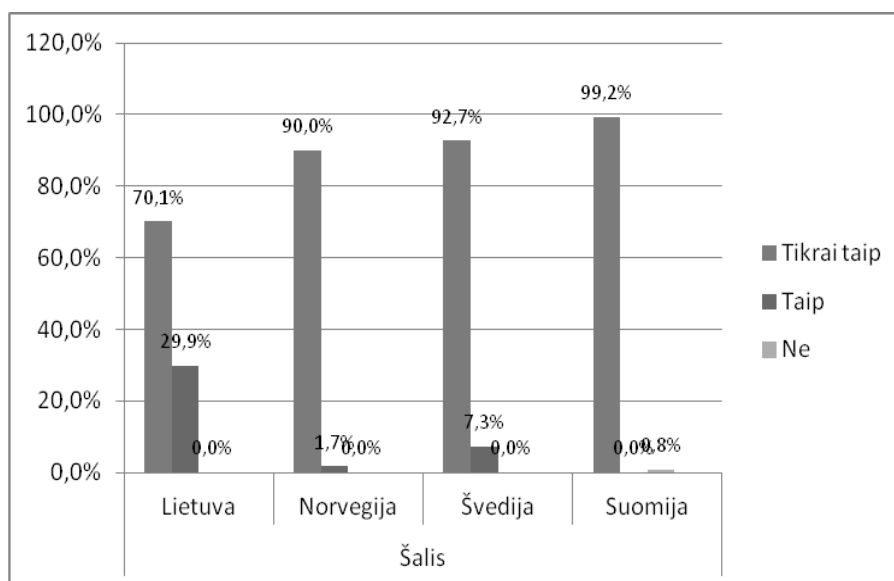
31 pav. Bendrieji gebėjimai, kuriuos respondentai įgijo savanoriaudami

Daugiausia (90 %) respondentų teigė, kad įgijo bendravimo gebėjimų. 81 % apklaustųjų nurodė, kad savanoriaudami mokosi bendradarbiauti, 80 % teigė, kad įgijo mokymosi iš kitų žmonių įgūdžių. Didžiausia dalis respondentų (22 %) nepritaria teiginiui, kad įgijo projektų rašymo įgūdžių, po 9 % respondentų nurodė neįgiję vadovavimo įgūdžių ir netapę atsparesni stresui (žr. 31 pav.).

Savanorystė asmeniui suteikia galimybių praktiškai išbandyti save įvairiose veiklose, pažinti save, ugdyti savo gebėjimus, plėsti žinias, stiprinti atsakomybės už save ir bendruomenę jausmą. Savanoriškos veiklos įstatymo 5 straipsnio 3 punkte teigiama, kad „Savanoriui kvalifikacija nėra būtina, išskyrus tokį savanoriškos veiklos pobūdį, kuris reikalauja specialios kvalifikacijos pagal kitus teisės aktus arba pagal savanoriškos veiklos organizatorių reikalavimus“ (Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatymas, 2011). Vadinasi, galima teigti, kad profesiniai įgūdžiai savanoriškoje veikloje yra reikalingi arba turi būti įgyti savanoriavimo metu. Todėl atliekant tyrimą respondentų buvo klausama, kokių profesinių įgūdžių jie įgijo dalyvaudami savanoriškoje veikloje.

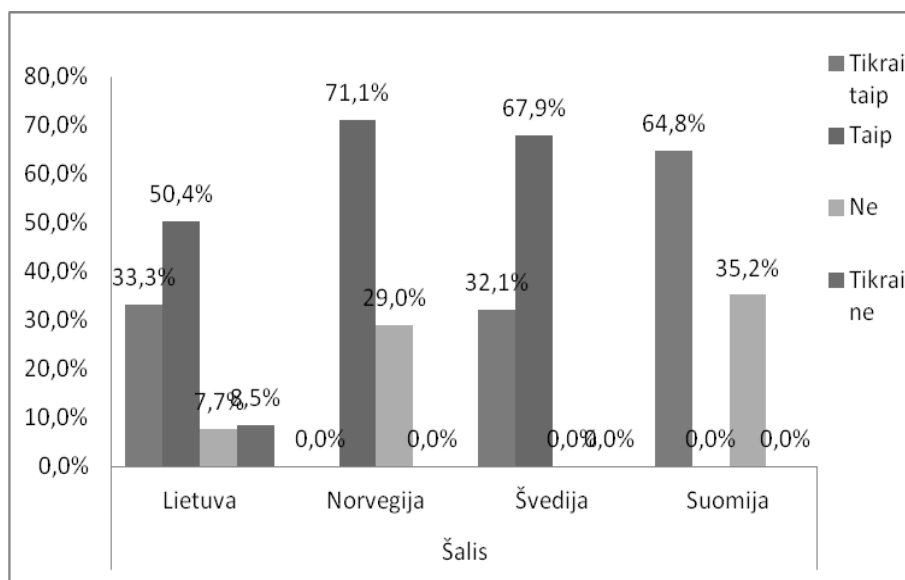
1. *Darbas komandoje.* Net 99,2 % Suomijos respondentų pasirinko teiginį *tikrai taip*, patvirtindami, kad savanoriškoje veikloje jie įgijo darbo komandoje įgūdžių. Tačiau tik 70,1 % Lietuvos apklaustųjų pažymėjo variantą *tikrai taip*. Lyginant šiuos rezultatus gautas statistiškai

reikšmingas skirtumas ($\chi^2=82,131$; $df=6$; $p<0,001$). Vis dėlto teiginiui *taip* pritaria 29,9 % Lietuvos respondentų. Kitų rezultatų pasiskirstymas pavaizduotas 32 paveiksle.

32 pav. Respondentų įgyti įgūdžiai: darbas komandoje

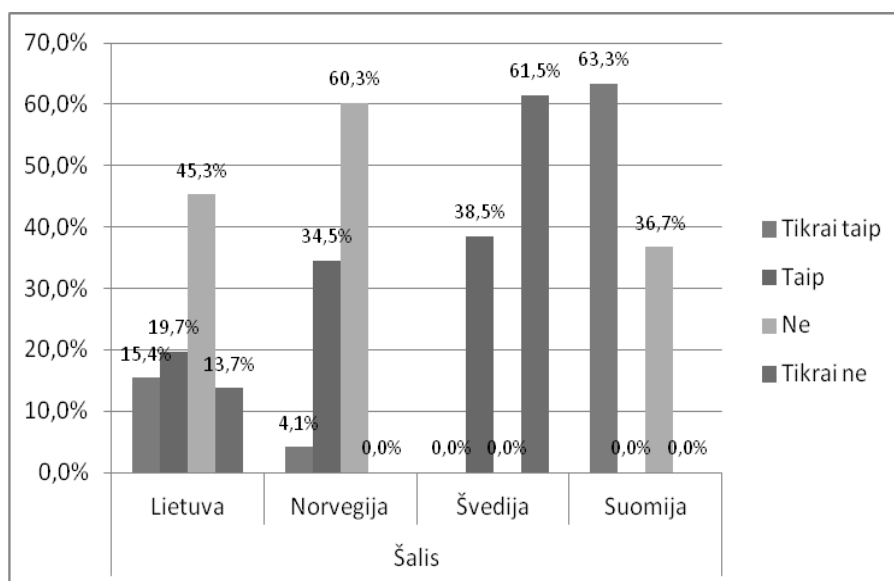
2. *Konfliktų sprendimas*. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 64,8 % Suomijos respondentų savanoriaudami įgijo konfliktų sprendimo įgūdžių: jie pažymėjo teiginį *tikrai taip*. Norvegijos respondentai teiginio *tikrai taip* nepažymėjo išvis (statistinio reikšmingumo rodiklis $\chi^2=277,432$; $df=12$; $p<0,001$), tačiau net 71,1 % respondentų pasirinko teiginį *taip*. Lietuvoje teiginį *taip* pažymėjo 50,4 %, Švedijoje 67,9 % respondentų (žr. 33 pav.).

33 pav. Respondentų įgyti įgūdžiai: konfliktų sprendimas

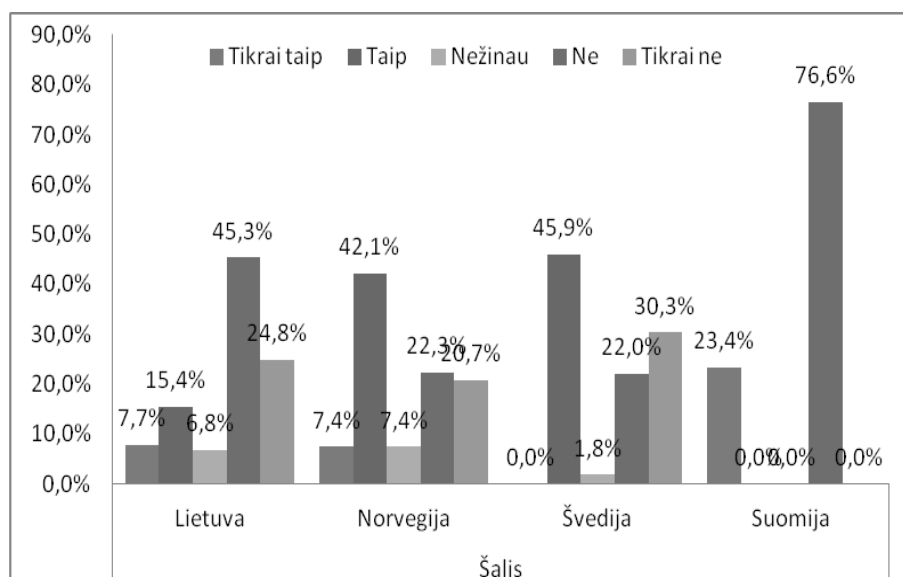
3. *Organizavimas*. Net 63,3 % Suomijos respondentų nurodė, kad įgijo organizavimo įgūdžių, pasirinkdami teiginį *tikrai taip*, tačiau 61,5% Švedijos apklaustųjų pažymėjo teiginį *tikrai ne*. Šį skirtumą tarp rezultatų pagrindžia gautas χ^2 kriterijus ($\chi^2=437,128$; $df=12$; $p<0,001$).

60,3 % Norvegijos, 45,3 % Lietuvos ir 36,7 % Suomijos respondentų nesutiko su teiginiu, kad įgijo organizavimo įgūdžių, pažymėdami variantą *ne* (žr. 34 pav.).

34 pav. Respondentų įgyti įgūdžiai: organizavimas

4. *Koordinavimas*. Net 76,6 % Suomijos respondentų nurodė, kad neįgijo koordinavimo įgūdžių, pasirinkdami teiginį *ne*, tačiau 45,9 % Švedijos respondentų teigė, kad įgijo koordinavimo įgūdžių, pažymėdami teiginį *taip*. Lyginant šiuos rezultatus gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=209,269$; $df=12$; $p<0,001$). 45,3 % Lietuvos respondentų nepritarė teiginiui, kad įgijo koordinavimo įgūdžių. Kitų rezultatų pasiskirstymas pavaizduotas 35 paveiksle.

35 pav. Respondentų įgyti įgūdžiai: koordinavimas

5. *Tarptautinė patirtis.* Rezultatai rodo, kad net 81 % Norvegijos respondentų savanoriaujant neįgijo tarptautinės patirties (jie pažymėjo teiginį *ne*). Lietuvoje tik 37,6 % apklaustųjų nurodė, kad tokios patirties neįgijo. Šį ryškų skirtumą pagrindžia gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=167,091$; $df=8$; $p<0,001$). Teiginiui *ne* pritarė 77,3 % Suomijos respondentų. Švedijos respondentai šiam kriterijui atsakymų nepateikė.

Šiuolaikinėje besikeičiančioje visuomenėje sparčiai vykstantys moksliniai ir technologiniai pokyčiai skatina vis didėjančius reikalavimus kompetencijoms ir mokymosi galimybėms, o tai lemia besimokančios visuomenės kūrimąsi ir vyraujančių paradigmu kaitą. Mokymosi visą gyvenimą memorandumė (2001) apibrėžti nauji pagrindiniai įgūdžiai, reikalingi aktyviam dalyvavimui informacinės ir žinių visuomenės gyvenime. Sėkmingai darbinei veiklai bet kurioje srityje tampa būtinas informacinis, arba kompiuterinis, raštingumas. Taigi sparčiai keičiantis informacinėms komunikacinėms technologijoms (IKT), tendencingai kinta ir žmonių profesinės veiklos pasaulis. Žmogus turi nuolat prisitaikyti prie naujų darbo ir kasdienio gyvenimo reikalavimų. Taigi atliekant tyrimą respondentų buvo prašoma pažymėti jiems priimtinausią atsakymą apie IKT išmanymą ir gebėjimą jomis naudotis.

1. *Jūsų kompiuterinio raštingumo lygio pakanka teikiant pagalbą.* Net 97,7 % Suomijos ir tik 5,1 % Lietuvos respondentų vertindami šį teiginį pasirinko variantą *tikrai taip*. Ryškų statistiškai reikšmingą skirtumą tarp gautų rezultatų įrodo gautas χ^2 kriterijus ($\chi^2=425,159$; $df=12$; $p<0,001$). Tačiau reikia pabrėžti, kad teiginiui *taip* pritaria 88,9 % Lietuvos ir 95,4 % Švedijos respondentų.

2. *Savanoriui labai svarbu mokėti tikslingai taikyti IKT priemones.* Šiam kriterijui pritarė 99,1 % Švedijos respondentų ir tik 7,7 % Lietuvos respondentų (jie pasirinko teiginį *tikrai taip*). Vertinant šiuos rezultatus gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=331,467$; $df=12$; $p<0,001$). Pažymėdami teiginį *taip*, su šiuo kriterijumi sutiko 65,3 % Norvegijos ir 59,8 % Lietuvos respondentų.

3. *Jūs esate pakankamai susipažinę su pagrindiniais IKT taikymo metodais.* Net 83,6 % Suomijos respondentų, vertindami šį teiginį, pasirinko variantą *tikrai taip*, ir net 83,5 % Švedijos respondentų pažymėjo teiginį *taip*. Šį rezultatų skirtumą patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas lygmuo ($\chi^2=354,500$; $df=12$; $p<0,001$). 23,9 % Lietuvos respondentų *nežino*, ar jie yra pakankamai susipažinę su pagrindiniais IKT taikymo metodais, o 10,7 % Norvegijos respondentų pažymėjo teiginį *ne*.

4. *Jūs esate pakankamai susipažinę su pagrindinėmis IKT programomis.* Net 77,7 % Norvegijos ir 71,9 % Suomijos respondentų pasirinko teiginį *tikrai taip*, sutikdami, kad yra pakankamai susipažinę su pagrindinėmis IKT programomis. Tačiau Lietuvoje, vertindami šį kriterijų, *tikrai taip* pažymėjo tik 6 % apklaustųjų. Lyginant rezultatus gautas statistiškai

reikšmingas skirtumas ($\chi^2=290,974$; $df=12$; $p<0,001$). Švedijos 64,2 % ir 49,6 % Lietuvos respondentų teigė, kad pritaria šiam kriterijui pažymėdami teiginį *taip*.

5. *Jūs pakankamai gerai gebate bendrauti Facebook, Skype, Google socialiniuose forumuose*. Net 99,2 % Suomijos ir tik 6% Lietuvos respondentų pasirinko teiginį *tikrai taip* pritarė šiam kriterijui. Šis gautas skirtumas ($\chi^2=384,690$; $df=3$; $p<0,001$) yra statistiškai reikšmingas. Teiginiui *taip* pritarė 94 % Lietuvos ir 91,7 % Švedijos respondentų.

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad visų tyrime dalyvavusių šalių respondentai mano, jog jų kompiuterinio raštingumo lygio pakanka teikiant pagalbą. Savanoriai yra pakankamai gerai susipažinę su pagrindiniais IKT taikymo metodais ir programomis bei pakankamai gerai geba bendrauti *Facebook, Skype, Google* socialiniuose forumuose.

Vertybė apibūdinama kaip žmogaus poreikių, siekių ir troškimų, teigiamų vertinimų ir nuostatų objektas, abstraktus, bendras elgesio principas, kitaip sakant, tai bendri elgesio standartai, kurie yra išreiškiami socialinėmis normomis (McLaughlin, 1997). Taigi atliekant tyrimą respondentų buvo klausama, kas pasikeitė jų gyvenime, kai jie pradėjo savanoriauti.

1. *Vertybės*. 47,9 % Lietuvos respondentų teigė, kad pradėjus savanoriauti pasikeitė jų vertybės: jie pažymėjo teiginį *taip*. Tačiau Švedijoje tik 0,8 % respondentų nurodė, kad pasikeitė jų vertybių suvokimas. Šį ryškų skirtumą patvirtina ir gautas statistinis reikšmingumas ($\chi^2=171,548$; $df=12$; $p<0,001$). Pasirinkdami teiginį *ne* 49,6 % Norvegijos respondentų nesutiko, kad pradėjus savanoriauti jų vertybės pasikeitė. 52,3% Suomijos respondentų pasirinko variantą *tikrai ne*.

2. *Santykiai su artimaisiais*. Net 53,2 % Švedijos respondentų mano, kad pradėjus savanoriauti pasikeitė jų santykiai su artimaisiais: jie pažymėjo teiginį *taip*. Tačiau šį teiginį pasirinko tik 8,3 % norvegų. Lyginant šiuos rezultatus gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=199,381$; $df=12$; $p<0,001$). 46,9 % Suomijos respondentų nesutinka, kad santykiai su artimaisiais pasikeitė: jie pažymėjo teiginį *tikrai ne*. 50,4% Lietuvos respondentų pasirinko teiginį *taip*.

3. *Santykiai su draugais*. 50 % Suomijos respondentų pasirinko teiginį *tikrai ne* ir nesutiko, kad pradėjus savanoriauti pasikeitė jų santykiai su draugais, o net 64,2 % Švedijos respondentų pažymėjo teiginį *taip* ir pritarė, kad santykiai su draugais pasikeitė. Šis rezultatų skirtumas ($\chi^2=238,982$; $df=12$; $p<0,001$) yra statistiškai reikšmingas.

4. *Asmeninės savybės*. Net 50,4 % Norvegijos ir tik 2,8 % Švedijos respondentų mano, kad jų asmeninės savybės nepasikeitė: jie pasirinko teiginį *ne*. Šis gautas rezultatų skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($\chi^2=151,697$; $df=12$; $p<0,001$). 48,4 % Suomijos respondentų pažymėjo teiginį *tikrai ne*. Kiti rezultatai (*taip* ir *tikrai taip*) pasiskirstė mažėjimo tvarka.

5. *Socialiniai įgūdžiai*. Net 64,1 % Suomijos respondentų pasirinko teiginį *tikrai ne* ir nurodė, kad jų socialiniai įgūdžiai pradėjus savanoriauti nepasikeitė, o 36,7 % Švedijos respondentų sutiko pažymėdami teiginį *taip*. Tai patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=207,646$; $df=12$; $p<0,001$). 51,2 % Norvegijos ir 43,65 % Lietuvos respondentų nesutiko su teiginiu, kad jų socialiniai įgūdžiai pasikeitė ir pažymėjo variantą *ne*.

6. *Darbo kompetencija*. 50,4 % Lietuvos respondentų sutiko, kad pasikeitė jų darbo kompetencija, nurodydami teiginį *taip*, o *tikrai ne* pažymėjo net 62,5 % Suomijos respondentų. Šis rezultatų skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($\chi^2=139,649$; $df=12$; $p=0,000$). 8,3 % norvegų ir 12,8 % švedų nurodė, kad nežino, ar jų darbo kompetencija pakito.

Apibendrinus gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad pradėjus savanoriauti pasikeitė lietuvių vertybės, santykiai su artimaisiais ir draugais bei darbo kompetencija. Pradėjus savanoriauti Norvegijos respondentams pasikeitė tik santykiai su artimaisiais. Pasak Švedijos respondentų, savanoriavimas pakeitė jų santykius su artimaisiais ir draugais bei pagerino socialinius įgūdžius. Suomių teigimu, pradėjus savanoriauti jų gyvenime pokyčių neįvyko.

Vykdamas savanorišką veiklą yra labai svarbu žinoti, kas padeda ar trukdo sėkmingai teikti pagalbą. Atliekant tyrimą respondentų buvo klausama, kas, jų nuomone, lemia asmeniui suteikiamos savanoriškos pagalbos sėkmę. Dauguma tyrime dalyvavusių respondentų teigė, kad sėkminga pagalba yra susijusi su paties asmens noru ją gauti ir su kitų teikiamos pagalbos efektyvumu. Su teiginiu, kad sėkminga pagalba yra susijusi su „pasitikėjimu savimi“ sutiko tik lietuviai (64,1 %), o su teiginiu, kad pagalba yra efektyvi, bendradarbiaujant su kitomis įstaigomis, sutiko 61,2 % norvegų, 68,8 % švedų ir 61,8 % suomių. 53 % lietuvių šiam teiginiui nepritarė.

Antrasis klausimyno skyrius: savanorio atstovaujama organizacija

Antrajame klausimyno skyriuje buvo siekiama gauti informacijos apie organizaciją, kurioje šalių respondentai savanoriauja, t. y., sužinoti, kas lėmė šios organizacijos pasirinkimą, ir iš kur respondentai gavo informacijos apie šią organizaciją. Politinis diskursas akcentuoja, kad savanoriška veikla skatina socialinę sanglaudą, solidarumą ir aktyvų pilietiškumą. Lietuvoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos šalyse, savanorišką veiklą aktyviausiai plėtoja nevyriausybinių organizacijos (Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl nacionalinės 2011-ųjų Europos savanoriškos veiklos, kuria skatinamas aktyvus pilietiškumas, metų programos patvirtinimo, 2010). Nevyriausybinių organizacijos turi teisę priimti savanorius į savo vykdomą savanorišką veiklą. Pasak mokslininkų, savanoriškos pagalbos ypatybės išryškėja įvairiose nevyriausybinesse organizacijose. Kaip teigia Leliūgienė (1997), nevyriausybinių organizacija yra savarankiškai, be Vyriausybės pagalbos įkurta ir dirbanti

institucija, veikianti įstatymų numatyta tvarka. Iš kitų veiklų ją išskiria tik jai būdingi pagrindiniai požymiai: savanoriškumas, valstybinių dotacijų ir subsidijų nebuvimas, demokratiškas valdymas, aktyvus dalyvavimas sprendžiant valstybės problemas.

Atlikus tyrimą paaiškėjo (žr. 16 lentelę), kad Lietuvoje labdaros ir paramos fonduose dirba 20,1 %, religinėse bendruomenėse – 21,3 %, biudžetinėse įstaigose – 9,1 %, asociacijose – 13,6 %, tarptautinių visuomeninių organizacijų centruose – 6,2 % ir viešosiose įstaigose – 31,9 % visų dalyvavusių savanorių. Norvegijoje daugiausia respondentų (40,9 %) dirba organizacijoje „gelbėkit vaikus“. Švedijoje 37 % respondentų pažymėjo, kad dirba švedijos vaikų teisių nevyriausybinę organizacijų tinkle. Daugiausiai 41 % suomijos respondentų teigė, kad dirba jaunimo organizacijoje „Junior achievement - young enterprise Finland“.

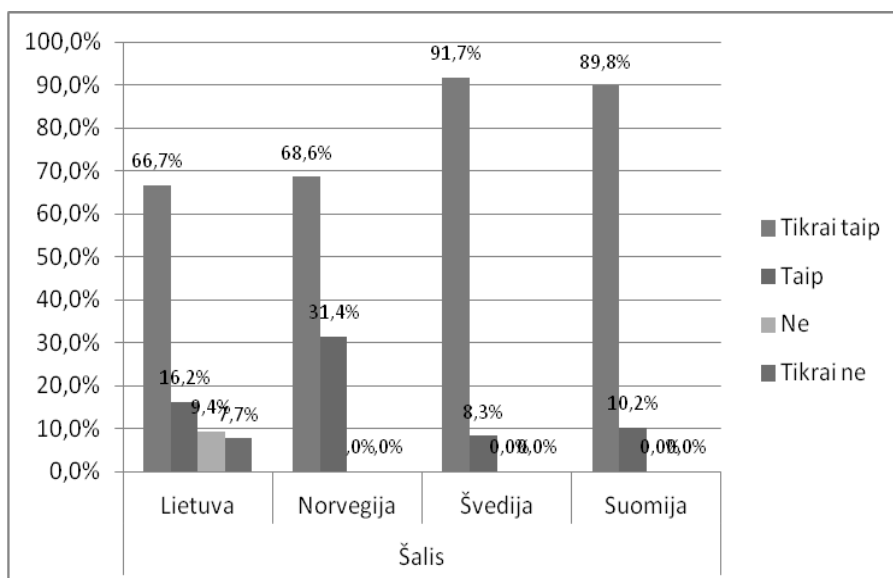
16 lentelė

Organizacijos, kuriose savanoriauja respondentai

	Organizacijos, kuriose savanoriai užsiima savanoriška veikla
Lietuva	Labdaros ir paramos fondai, religinės bendruomenės, biudžetinės įstaigos, asociacijos, tarptautinių visuomeninių organizacijų centrai, viešosios įstaigos.
Norvegija	Wnvo asociacija (frivillighet norge); Human rights house foundation; Redd barna (save the children); Mira ressurscenter (mira resource centre).
Švedija	Stiftelsen Medeltidsveckan på Gotland (Medieval Week Foundation on Gotland); Gotland Folk Highschool; Swedish NGO Network for Children's Rights.
Suomija	Junior Achievement - Young Enterprise Finland; Ihmisoikeusliitto; Friends Of The Earth Finland.

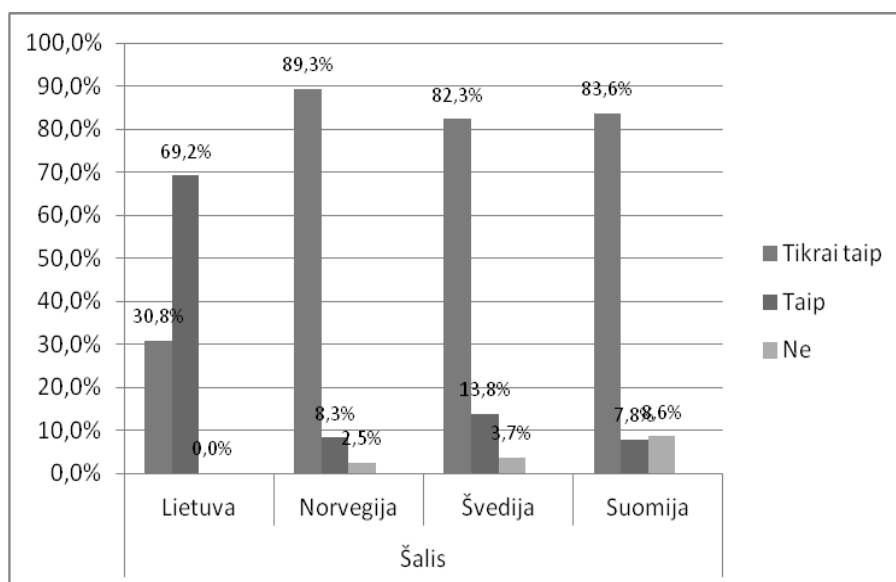
Atliekant tyrimą apie respondentų dalyvavimo savanorystės veikloje patirtį ir savanoriškos veiklos organizavimo procesą organizacijoje, buvo aktualu sužinoti, kas paskatino savanorius pasirinkti būtent jų atstovaujamą organizaciją. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad svarbiausiais laikomi šie kriterijai:

1. *Organizacija yra arčiausiai gyvenamosios vietos.* 91,7 % Švedijos respondentų pažymėjo teiginį *tikrai taip*, pritardami, kad savanoriškai veiklai pasirinko arčiausiai namų esančią organizaciją. Lietuvoje tik 66,7 % apklaustųjų atstovaujamą organizaciją rinkosi pagal šį kriterijų. Šį skirtumą pagrindžia gautas χ^2 kriterijus ($\chi^2=92,9429$; $df=9$; $p<0,001$). Kitus rezultatus iliustruoja 36 paveikslas.

36 pav. Organizacija yra arčiausiai respondentų gyvenamosios vietos

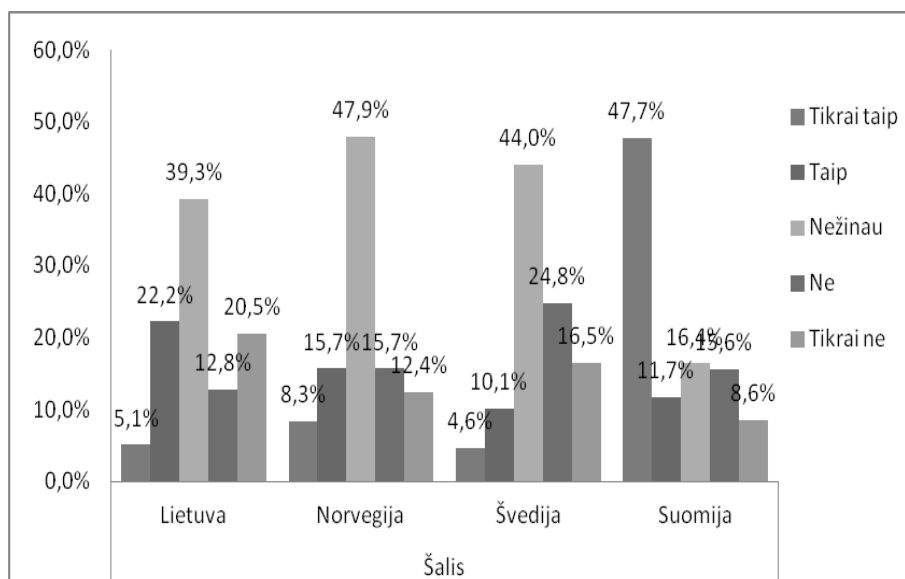
2. *Organizaciją rekomendavo pažįstami, draugai.* Net 89,3 % Norvegijos respondentų teigė, kad organizaciją jiems rekomendavo pažįstami ir draugai (pažymėjo teiginį *tikrai taip*). Teiginį *tikrai taip* pasirinko tik 30,8% Lietuvos respondentų. Lyginant šiuos rezultatus buvo gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=178,258$; $df=6$; $p<0,001$). Tačiau 69,2 % Lietuvos respondentų pasirinko teiginį *taip* pritardami, kad organizaciją jiems rekomendavo pažįstami ir draugai. Detalesni rezultatai pateikiami 37 paveiksle.

37 pav. Organizaciją respondentams rekomendavo pažįstami ir draugai

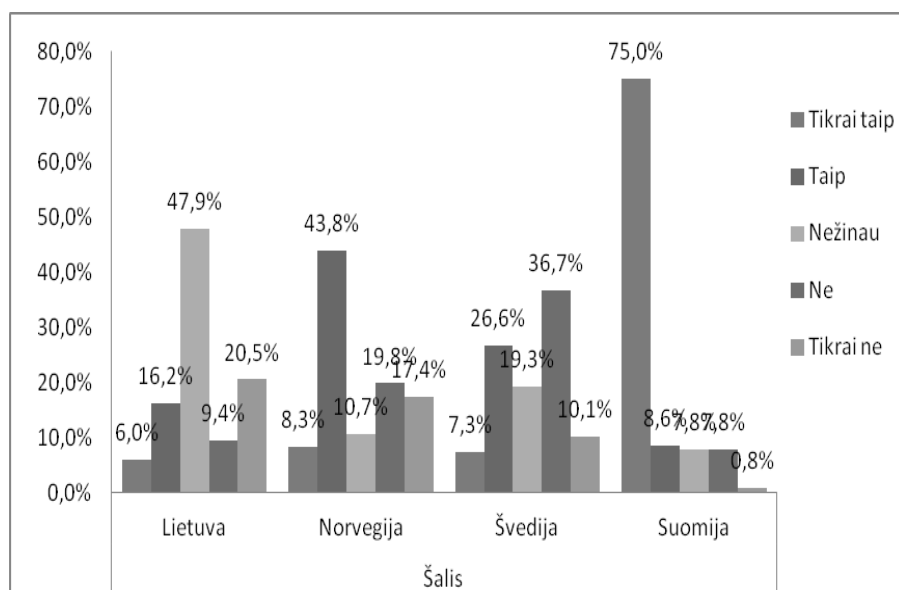
3. *Organizacijoje dirba profesionalūs darbuotojai.* Šį kriterijų, pasirinkdami atsakymą *tikrai taip*, patvirtino 47,7 % Suomijos ir tik 4,6 % Švedijos respondentų. Lyginant šiuos rezultatus gautas statistinis reikšmingumas ($\chi^2=133,645$; $df=12$; $p<0,001$). Tačiau 47,9 %

Norvegijos, 44 % Švedijos ir 39,3 % Lietuvos apklaustųjų *nežino*, ar organizacijoje dirba profesionalūs darbuotojai (žr. 38 pav.).

38 pav. Respondentų nuomonė apie organizacijos darbuotojus

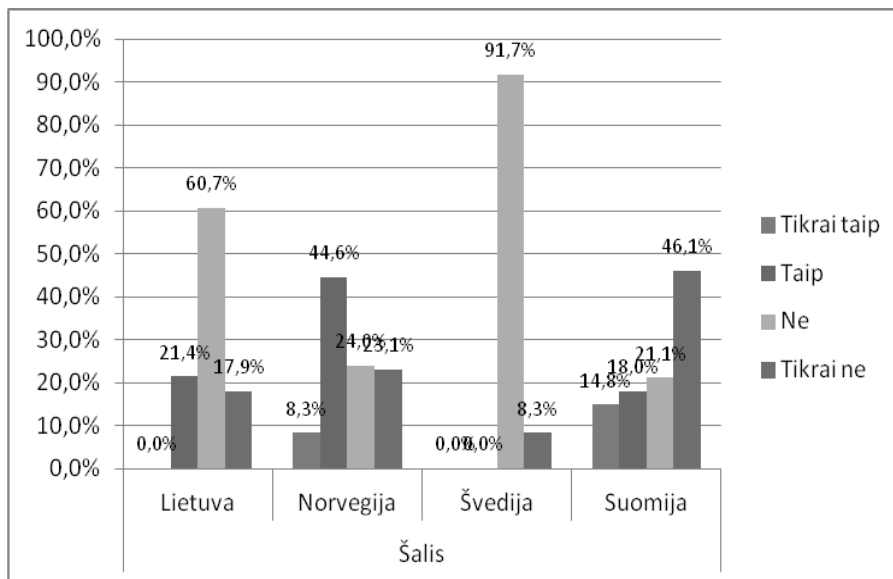
4. *Organizacijoje yra geras mikroklimatas.* 75 % Suomijos ir tik 6 % Lietuvos respondentų nurodė, kad organizacijoje, kurioje jie savanoriauja, yra geras mikroklimatas: jie pažymėjo teiginį *tikrai taip*. Vertinant šiuos rezultatus nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=319,480$; $df=12$; $p<0,001$). Dauguma Lietuvos respondentų teigė, kad *nežino*, ar organizacijoje, kurioje jie savanoriauja, yra geras mikroklimatas. Kiti rezultatai (*ne* ir *tikrai ne*) pasiskirstė mažėjimo tvarka (žr. 39 pav.).

39 pav. Respondentų nuomonė apie organizacijos mikroklimatą

Analizuojant tyrimo duomenis apie tai, kas nulėmė respondentų organizacijos pasirinkimą, buvo aktualu sužinoti, iš kur respondentai gavo informacijos apie organizaciją, kurioje savanoriauja.

1. *Informacijos gavo internete.* 91,7 % Švedijos respondentų nurodė, kad informacijos apie įstaigą gavo kituose šaltiniuose, bet ne internete. 44,6 % Norvegijos respondentų pasirinko teiginį *taip* ir patvirtino, kad informaciją rado internete. Statistiškai reikšmingą skirtumą tarp šių rezultatų rodo χ^2 kriterijus ($\chi^2=204,705$; $df=9$; $p<0,001$). 46,1% Suomijos respondentų nurodė, kad informaciją gavo *tikrai ne* internete. Kitus rezultatus iliustruoja 40 paveikslas.

40 pav. Informacijos apie organizaciją respondentai rado internete

2. *Informacijos gavo spaudoje.* 84,4 % Švedijos ir 38 % Norvegijos respondentų nurodė, kad informacijos apie įstaigą gavo *ne* internete. Palyginus šių šalių rezultatus, gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=108,186$; $df=12$; $p<0,001$). 27,4 % Lietuvos ir 15,6 % Suomijos respondentų pasirinko teiginį *tikrai ne*.

3. *Informaciją rado reklaminiuose leidiniuose.* 79,5 % Lietuvos respondentų teigė, kad informaciją apie įstaigą rado *ne* reklaminiuose leidiniuose, o 49,2% Suomijos respondentų pasirinko teiginį *taip*. Šį skirtumą patvirtina gautas statistiškai reikšmingas lygmuo ($\chi^2=234,394$; $df=12$; $p<0,001$). Mažiau kaip pusė 33 % Švedijos respondentų pažymėjo teiginį *tikrai ne*.

4. *Informacijos gavo iš draugų / pažįstamų.* Su šiuo teiginiu sutiko visi tyrime dalyvavę respondentai.

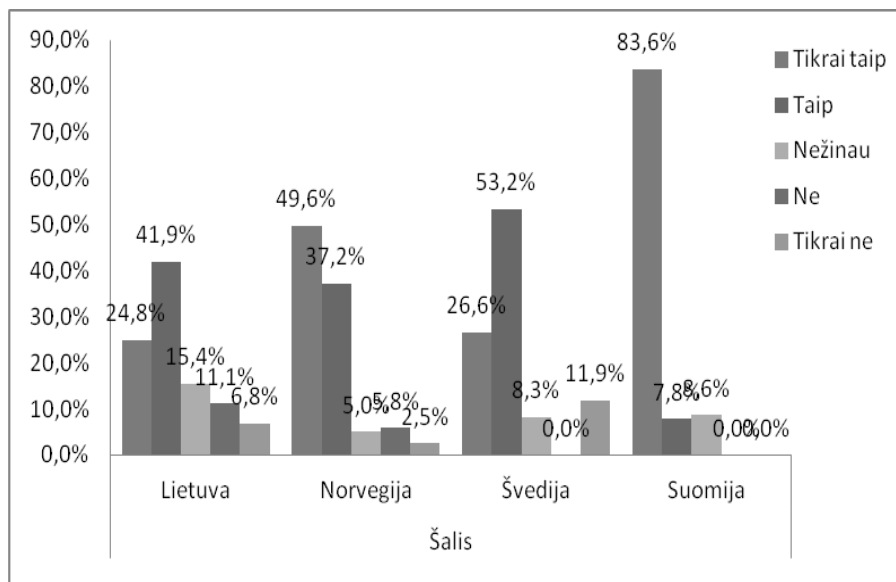
Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad šalių respondentai dirba įvairiose nevyriausybinėse organizacijose. Darbui savanoriškoje veikloje visi dalyviai pasirinko arčiausiai namų esančią organizaciją, rekomenduotą pažįstamų ir draugų. Įdomu pastebėti, kad

visi respondentai informacijos apie organizaciją gavo iš draugų ir pažįstamų, tačiau ne iš spaudos. Tik suomia ir norvegai nurodė, kad informaciją apie organizaciją rado reklaminiuose leidiniuose. Kalbėdami apie atstovaujamas organizacijas suomia teigė, kad joms būdingas geras mikroklimatas, tačiau kitų šalių respondentai savo organizacijoms šio ypatumo nepriskyrė.

Trečiasis klausimyno skyrius: atstovaujamos organizacijos vertinimas

Apklauso metu respondentų buvo prašoma įvertinti organizaciją, kurioje jie savanoriauja. Šių duomenų analizė leido sužinoti apie organizacijos informacijos prieinamumą, teikiamų paslaugų kokybę, klientų aptarnavimo kokybę, išsiaiškinti, ar respondentai yra patenkinti dalyvaudami savanoriškoje organizacijos veikloje, ar rekomenduotų organizaciją draugams, ko reikėtų, kad jie sėkmingai dalyvautų savanoriškoje organizacijos veikloje ir ką respondentai labiausiai vertina savo organizacijoje.

1. *Organizacijos informacijos prieinamumas.* Tyrimo rezultatai atskleidė, kad teiginiui, jog *informacijos apie organizaciją yra*, pritaria 83,6 % Suomijos respondentų ir tik 24,8 % Lietuvos respondentai: jie pasirinko atsakymą *tikrai taip*. Tai patvirtina ir gautas reikšmingas skirtumas ($\chi^2=148,367$; $df=12$; $p<0,001$). 41,9 % Lietuvos respondentų pasirinko teiginį *taip*. Norvegijos ir Švedijos rezultatai pasiskirstė analogiškai. Kiti rezultatai (*ne* ir *tikrai ne*) pasiskirstė mažėjimo tvarka (žr. 41 pav.).

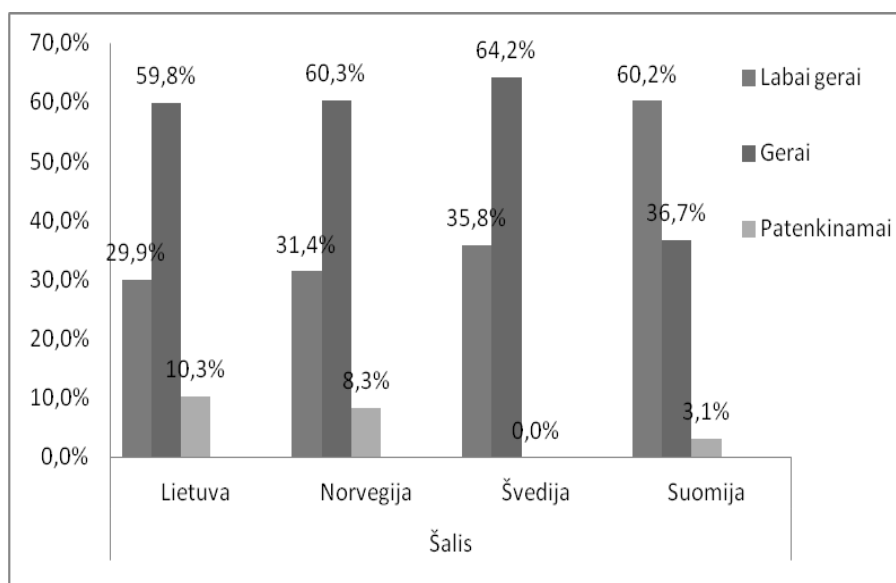

41 pav. Respondentų vertinimas apie organizacijos informacijos prieinamumą: „informacijos yra“

Visi tyrimo respondentai nesutiko su šiais teiginiais: *informacijos yra, bet ji sunkiai prieinama, informacijos trūksta ir informacijos nėra.*

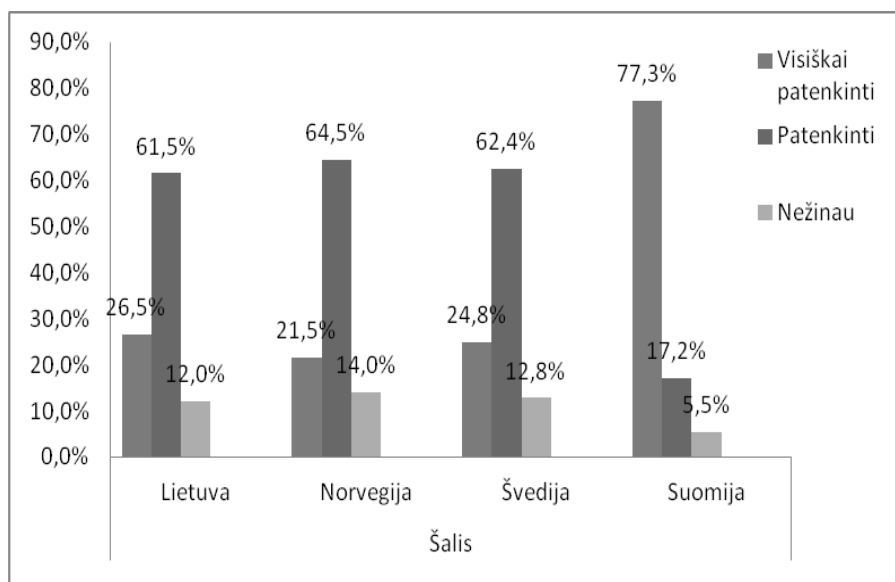
2. *Teikiamų paslaugų prieinamumas.* Net 62,2 % Suomijos respondentų teikiamų paslaugų prieinamumą įvertino *labai gerai*, o Lietuvoje taip atsakė tik 29,9 % apklaustųjų. Gautas reikšmingas skirtumas ($\chi^2=43,286$; $df=6$; $p<0,001$). Tačiau 64,2 % Švedijos, 60,3 % Norvegijos

ir 59,8% Lietuvos respondentų teikiamų paslaugų prieinamumą organizacijoje įvertino *gerai*. Tyrimo rezultatus iliustruoja 42 paveikslas..

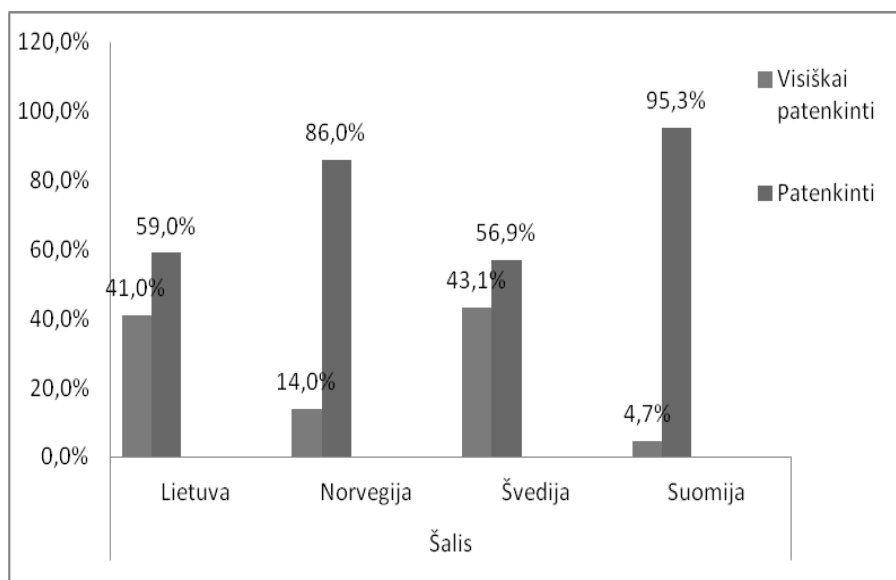
42 pav. Teikiamų paslaugų prieinamumo vertinimas organizacijoje

3. *Klientų aptarnavimo kokybė*. Daugiausiai, net 77,3 %, Suomijos ir tik 21,5 % Švedijos respondentų yra *visiškai patenkinti* klientų aptarnavimo kokybe organizacijoje. Šie gauti rezultatai statistiškai reikšmingi ($\chi^2=112,622$; $df=6$; $p<0,001$). Daugiau nei pusė Lietuvos, Norvegijos ir Švedijos respondentų yra *patenkinti* klientų aptarnavimo kokybe organizacijoje (žr. 43 pav.).

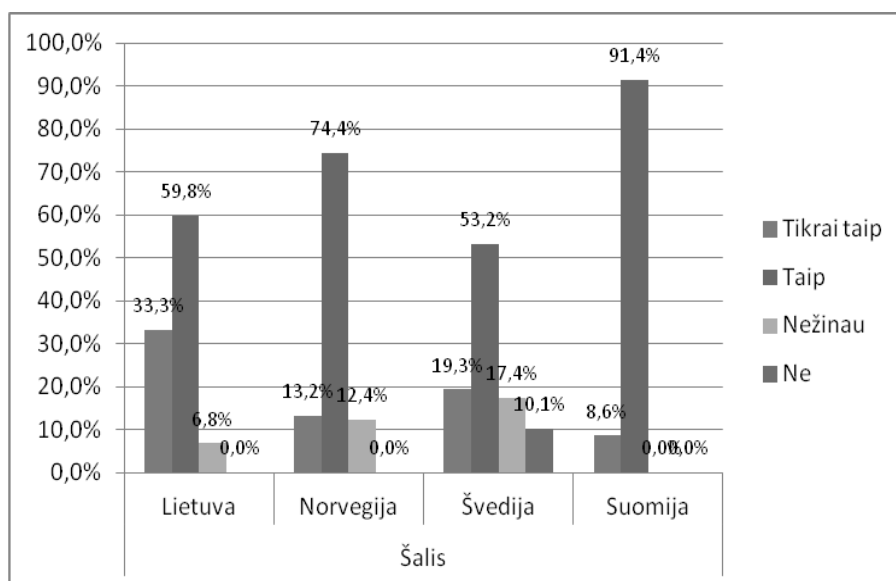
43 pav. Klientų aptarnavimo kokybės vertinimas organizacijoje

4. *Pasitenkinimas dalyvavimu organizacijos savanoriškoje veikloje*. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad *visiškai patenkinti* dalyvavimu organizacijos savanoriškoje yra 43,15 % Švedijos respondentų ir tik 4,7% Suomijos respondentų. Šis gautas skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($\chi^2=71,311$; $df=3$; $p<0,001$). Kiti rezultatai pavaizduoti 44 paveikslas.

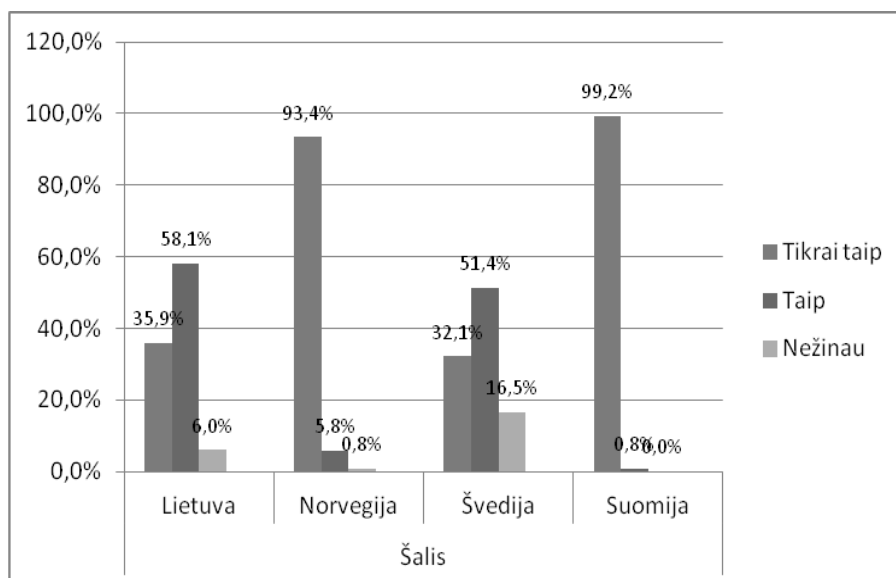
44 pav. Dalyvavimo organizacijos savanoriškoje veikloje vertinimas

5. *Organizacijos pagalba sprendžiant klientų problemas.* 91,4 % Suomijos respondentų sutiko, kad jų atstovaujama organizacija padeda spręsti klientų problemas, pasirinkdama teiginį *taip*. Šitaip atsakė 53,2 % Švedijos respondentų. Šis gautas skirtumas ($\chi^2=97,087$; $df=9$; $p=0,000$) yra statistiškai reikšmingas. 17,4 % Švedijos ir 12,4 % Norvegijos respondentų teigė, kad nežino, ar organizacija padeda spręsti klientų problemas (žr. 45 pav.).

45 pav. Pagalbos sprendžiant klientų problemas organizacijoje vertinimas

6. *Rekomendavimas draugui.* 99,2% Suomijos ir tik 32,1% Švedijos respondentų draugui patartų kreiptis į organizaciją: jie pažymėjo teiginį *tikrai taip*. Šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($\chi^2=220,712$; $df=6$; $p<0,001$). Kitus rezultatus iliustruoja 46 paveikslas.

46 pav. Respondentų nuomonė apie organizacijos rekomendavimą savo draugams

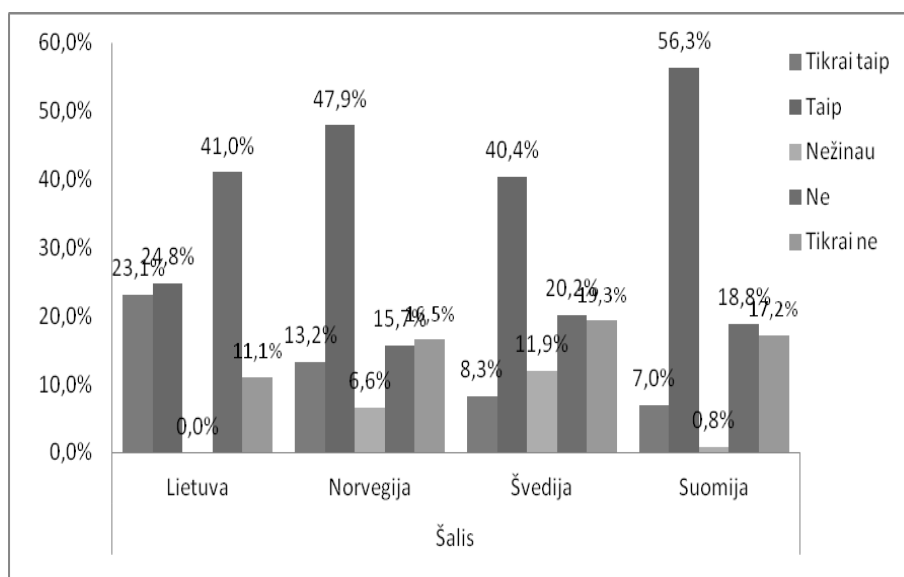
7. *Sėkmingesnis savanoriavimas, jei organizacija būtų patogiau pasiekiamą.* Su šiuo teiginiu, pažymėdami *taip*, sutiko daugiau kaip pusė 61,7 % Suomijos respondentų ir 42,7 % Lietuvos respondentų. Tai patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=77,817$; $df=12$; $p<0,001$). 56,2 % Norvegijos respondentų patvirtino, kad jie sėkmingai savanoriautų, jei organizacija būtų patogiau pasiekiamą. Kiti rezultatai pateikti 47 paveiksle.

47 pav. Respondentų vertinimas apie organizacijos pasiekiamumą norint sėkmingai savanoriauti

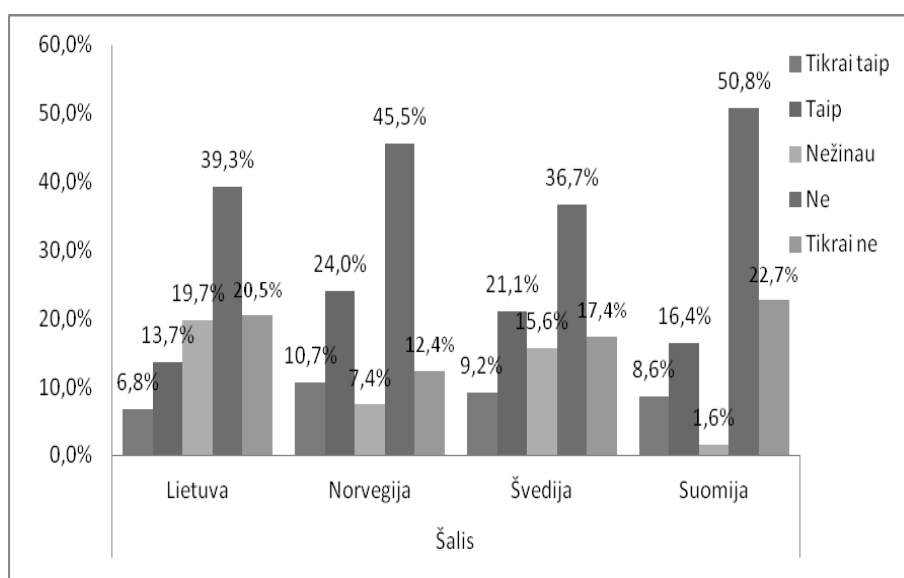
8. *Dažniau organizuojami mokymai savanoriams.* 56,3 % Suomijos respondentų sutiko, kad jie sėkmingai dalyvautų organizacijos savanoriškoje veikloje, jei mokymai savanoriams būtų organizuojami dažniau (pažymėdami teiginį *taip*). Šį kriterijų pasirinko tik 24,8 % Lietuvos respondentų. Tai patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=75,478$; $df=12$;

$p < 0,001$). Kiti rezultatai (*nežinau, ne ir tikrai ne*) pasiskirstė mažėjimo tvarka ir juos iliustruoja 48 paveikslas.

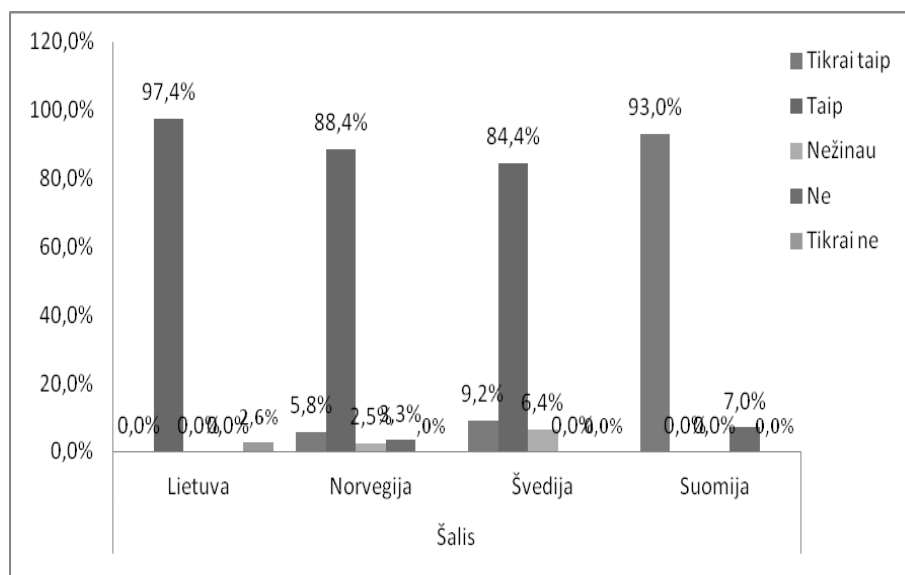
48 pav. Respondentų nuomonė apie savanorių mokymus

9. *Efektyvi skatinimo sistema*. Net 50,8 % Suomijos respondentų nesutiko (pasirinkdami kriterijų *ne*), kad efektyvi skatinimo sistema padėtų sėkmingai dalyvauti savanoriškoje veikloje, tačiau apie trečdalis (24 %) Norvegijos respondentų pritarė šiam teiginiui. Tai patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=34,733$; $df=12$; $p < 0,001$). Beveik trečdalis 19,7 % Lietuvos respondentų *nežino*, ar efektyvi skatinimo sistema padėtų sėkmingai dalyvauti savanoriškoje veikloje (žr. 49 pav.).

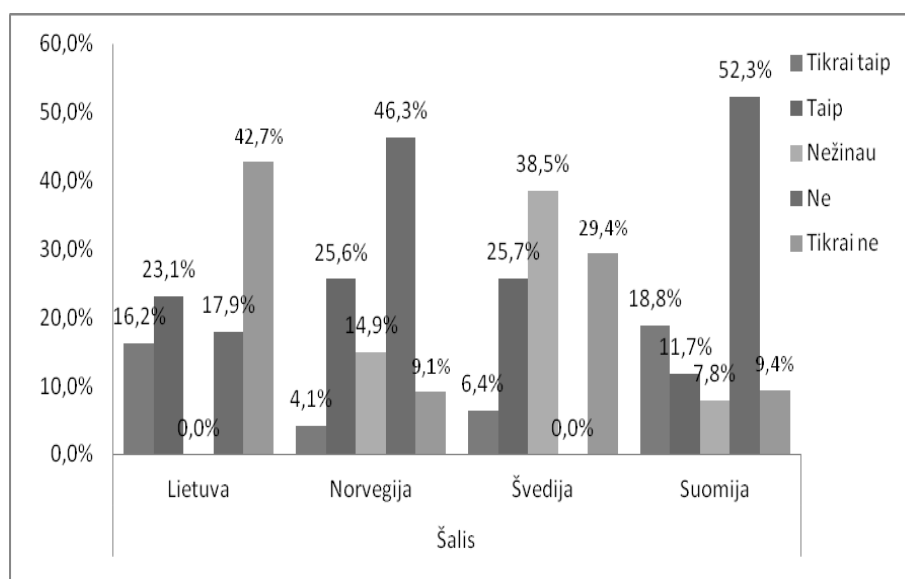
49 pav. Respondentų nuomonė apie skatinimo sistemą

10. *Išskirtinį rūpinimąs klientu* labai vertina net 93% Suomijos respondentų: jie pasirinko teiginį *tikrai taip*. Lietuvos respondentai šio kriterijaus nežymėjo. Šį rezultatą patvirtinagautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=411,040$; $df=12$; $p<0,001$). 88,4 % Norvegijos taip pat teigiamai įvertina išskirtinį rūpinimąsi klientu. Švedijos ir Lietuvos rezultatai pasiskirsto analogiškai (žr. 50 pav.).

50 pav. Respondentų vertinimas apie išskirtinį rūpinimąsi klientu

11. *Išskirtinis rūpinimasis savanoriais*. Net 52,3 % Suomijos respondentų nesutinka (pažymėdami teiginį *ne*) ir nevertina išskirtinio rūpinimosi savanoriais, net 38% Švedijos respondentų *nežino*, ar tai svarbu. Tai patvirtinagautas statistinis reikšmingumas ($\chi^2=200,597$; $df=12$; $p<0,001$). 42,7 % Lietuvos respondentų pažymėjo teiginį *tikrai ne*. Kiti rezultatai (*tikrai taip* ir *taip*) pasiskirstė mažėjimo tvarka (žr. 51 pav.).

51 pav. Išskirtinio rūpinimosi savanoriais vertinimas

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus apie savanoriškos veiklos vertinimą organizacijoje, galima teigti, kad informacijos apie respondentų atstovaujamą organizaciją yra, o patys respondentai teigiamai vertina teikiamų paslaugų prieinamumą, yra patenkinti klientų aptarnavimo kokybe ir dalyvavimu organizacijos savanoriškoje veikloje. Apklaustieji mano, kad organizacija tikrai padeda spręsti klientų problemas ir savo organizaciją rekomenduotų draugui. Visų šalių respondentai sutinka, kad sėkmingiau dalyvautų savanoriškoje veikloje, jeigu organizacija būtų patogiau pasiekiamą. Tyrimo metu išsiskyrė lietuvių nuomonė atsakant į klausimą: ko reikėtų, kad jūs sėkmingai dalyvautumėte savanoriškoje veikloje? Su teiginiu „dažniau organizuojamų mokymų savanoriams“ jie nesutiko, nors kitų šalių tiriamieji tam pritarė. Visi tyrime dalyvavę respondentai labiausiai organizacijoje vertina išskirtinį rūpinimąsi klientu.

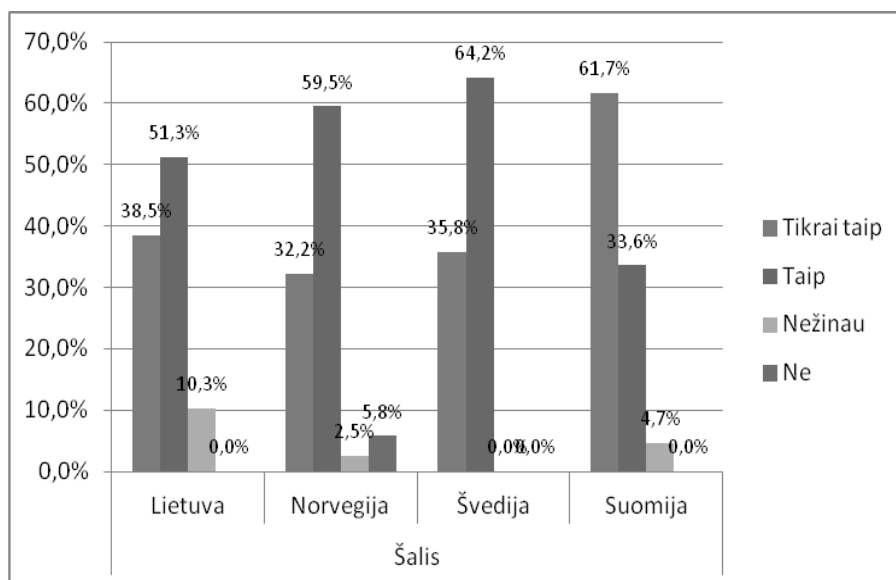
Ketvirtasis klausimyno skyrius: Savanorių mokymas organizacijoje

Trečiasis klausimyno skyrius atskleidė informaciją apie savanorių mokymus organizacijoje.

Pirmiausiai visų šalių respondentų buvo klausama, ar organizacijoje, kurioje jie savanariauja, yra mokomi savanoriai. Visų šalių – Lietuvos, Norvegijos, Švedijos bei Suomijos – respondentai į šį klausimą atsakė 100 % teigiamai.

Lietuvos, Norvegijos ir Švedijos respondentai teigė, kad mokymai per metus yra organizuojami nuo 6 iki 8 kartų, o Suomijos respondentai pažymėjo, kad nuo 4 iki 6 kartų. Daugumos lietuvių ir suomių teigimu, jie mokosi nuo 1 iki 2 dienų per mėnesį, tačiau norvegai ir švedai teigė, kad mokosi nuo 3 iki 7 dienų.

Atliekant tyrimą respondentų buvo klausama, kas jų organizacijoje organizuoja mokymus savanoriams. Galima pastebėti, kad beveik visi Suomijos (99,2 %) ir Norvegijos (86,8 %) respondentai nepritarė teiginiui, jog organizacijoje mokymus organizuoja organizacijos vadovas ar vadovo patikėtas asmuo (*tikrai ne*). Dažniausiai *samdomas profesionalus konsultantas* organizuoja savanorių mokymus jų organizacijoje. Daugiau kaip pusė Švedijos respondentų 64,2% pasirinko teiginį *tikrai taip* ir 38,5% Lietuvos respondentų pažymėjo teiginį *tikrai taip*. Tai patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=63,966$; $df=9$; $p<0,001$) (žr. 52 pav.).

52 pav. Profesionalaus konsultato mokymai organizacijoje

Taigi galima teigti, kad visi tyrime dalyvavusių šalių respondentai patvirtino, jog jų organizacijose mokymus organizuoja samdomas profesionalus konsultantas.

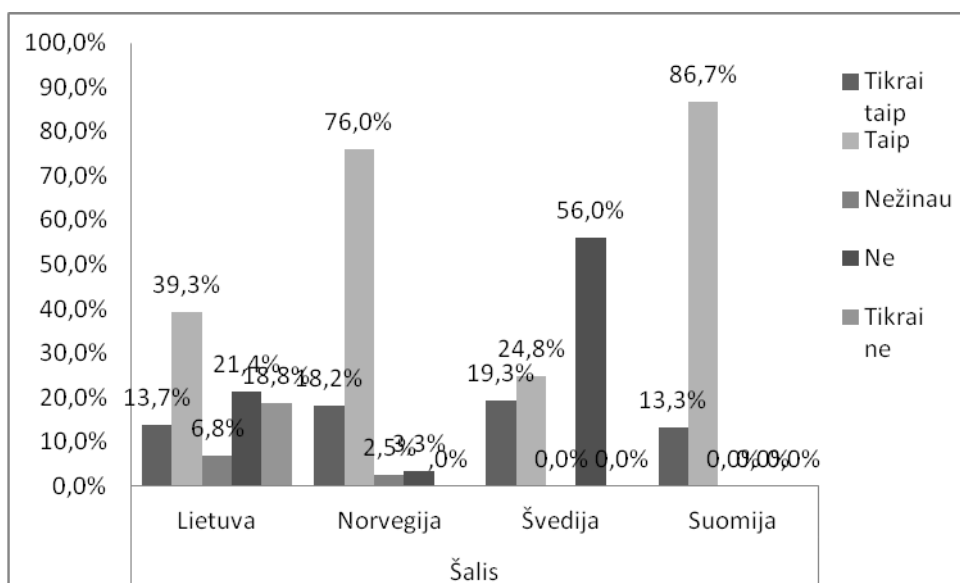
Vienas svarbiausių visą gyvenimą trunkančio mokymo/-si veiksmų – mokymosi galimybių sukūrimas ir jų pritaikymas kiekvienam visuomenės nariui (Beresnevičienė, 1995; Teresevičienė, 2001). Mokymosi visą gyvenimą principai teigia, kad mokymasis gali vykti įvairiuose kontekstuose ir įvairias būdais (European Commission. Making a European area of lifelong learning a reality: communication from the Commission, 2001). Kalbant apie nevyriausybinę organizacijų savanorišką veiklą vartojama sąvoka *neformalusis mokymasis*. Neformalusis mokymas gali būti teikiamas darbo vietose, juo gali užsiimti pilietinės visuomenės organizacijos ir grupės (pvz., profsąjungos, politinės partijos), taip pat organizacijos bei tarnybos, įkurtos formaliosioms sistemoms papildyti (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001). Pasak Rupkaus (2012), savanorystė – tai mokymasis, kurio metu mokoma – nauja kalba, kultūra, darbiniai įgūdžiai, asmeniniai įgūdžiai, socialiniai įgūdžiai, pasikeitimas patirtimi.

Tyrimo respondentų buvo klausiama, kokie mokymai yra organizuojami jų organizacijoje.

Apibendrinus anketinės apklausos duomenis paaiškėjo, kad 92,3 % lietuvių ir 100 % norvegų, švedų ir suomių yra mokomi *problemų* sprendimo įgūdžių: jie pažymėjo *tikrai taip ir taip*. 100% lietuvių, norvegų, švedų ir suomių pritarė, kad yra mokomi *savanoriškos veiklos organizavimo įgūdžių, komunikacinių įgūdžių, bendravimo ir darbo komandoje įgūdžių (tikrai taip ir taip)*.

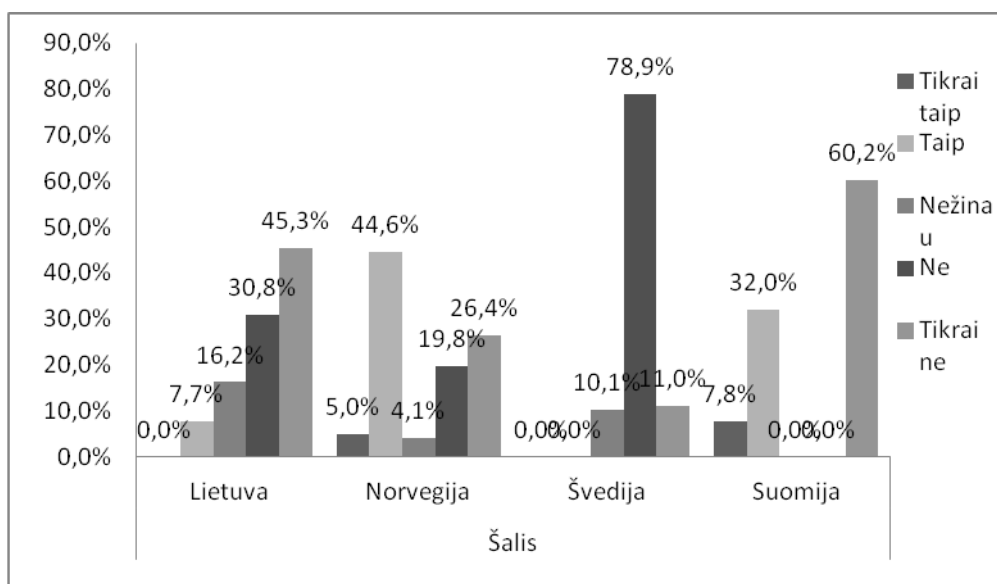
2. *Planavimo įgūdžių* įgijimas. Net 86,7 % Suomijos ir tik 24,8 % Švedijos respondentų teigė, kad yra mokomi planavimo įgūdžių, pažymėdami teiginį *taip*. Šį ryškų skirtumą parodo

gautas statistiškai reikšmingas lygmuo ($\chi^2=256,966$; $df=12$; $p=0,000$). Kiti rezultatai (*ne ir tikrai ne*) pasiskirstė mažėjimo tvarka (žr. 53 pav.).

53 pav. Planavimo įgūdžių mokymas organizacijoje

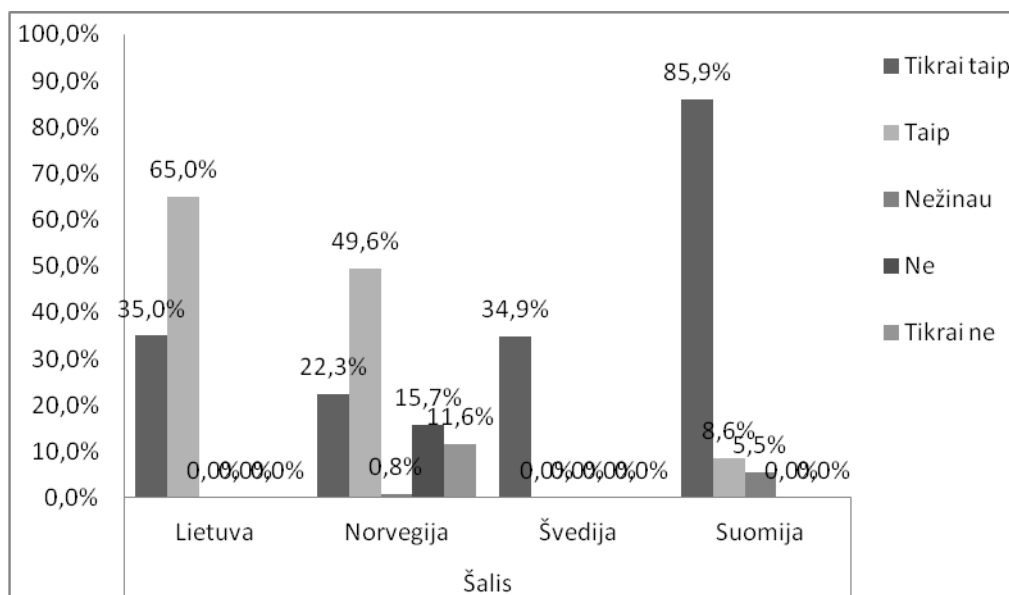
78,9 % Švedijos respondentų ir beveik pusė 44,6% Norvegijos respondentų pritaria, kad yra mokomi kūno kalbos valdymo. Šį skirtumą patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=280,961$; $df=12$; $p<0,001$). Beveik pusė 45,3 % Lietuvos respondentų nesutinka, pasirinkdami teiginį *tikrai ne*. Kitus rezultatus iliustruoja 54 paveikslas.

54 pav. Kūno kalbos valdymo mokymas organizacijoje

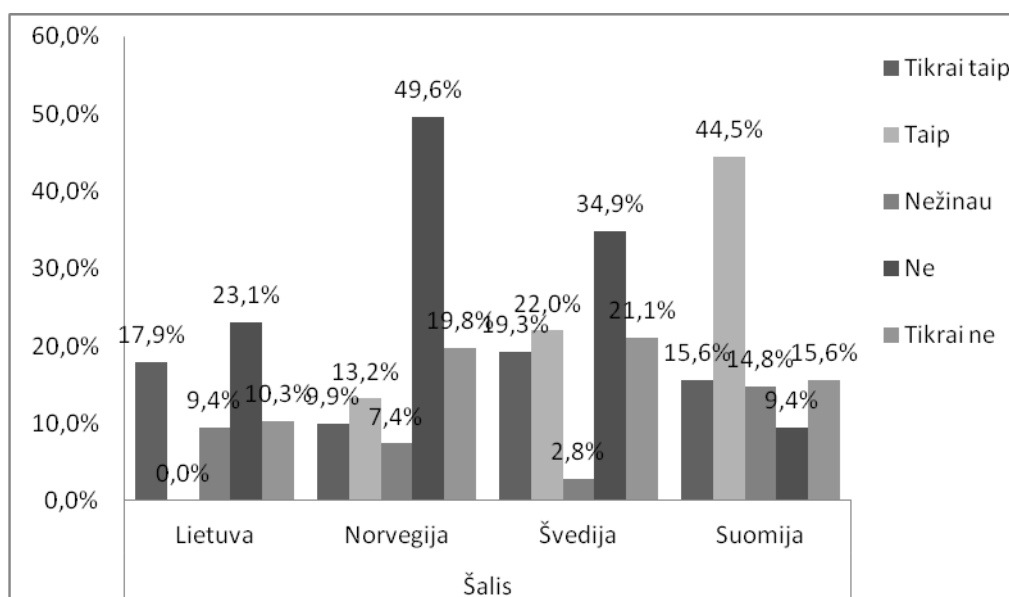
Atliekant tyrimą respondentų buvo klausama, kokie motyvai juos skatina mokytis. Analizuojant respondentų duomenis paaiškėjo, kad:

1. *Siekis įgyti žinių.* Net 85,9% Suomijos respondentų sutiko (pasirinkdami teiginį *tikrai taip*), kad mokytis juos motyvuoja siekis įgyti žinių, tačiau apie trečdalis (35%) Lietuvos respondentų pritarė šiam teiginiui. Tai patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=234,846$; $df=12$; $p<0,001$). Beveik trečdalis 34,9 % Švedijos respondentų sutinka, kad juos motyvuoja siekis įgyti žinių, pasirinkdami teiginį *tikrai taip* (žr. 55 pav.).

55 pav. Respondentų motyvas „įgyti žinių“

2. *Noras patikrinti jau turimas žinias.* 49,6 % Norvegų respondentų nepritarė (pasirinkdami teiginį *ne*), kad noras patikrinti jau turima žinias, juos motyvuoja mokytis, 44,5% Suomijos respondentai šiam kriterijui pritarė (pasirinkdami teiginį *taip*). Šį skirtumą patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=82,511$; $df=12$; $p<0,001$). Kitus rezultatus iliustruoja 56 paveikslas.

56 pav. Respondentų motyvas „patikrinti jau turimas žinias“

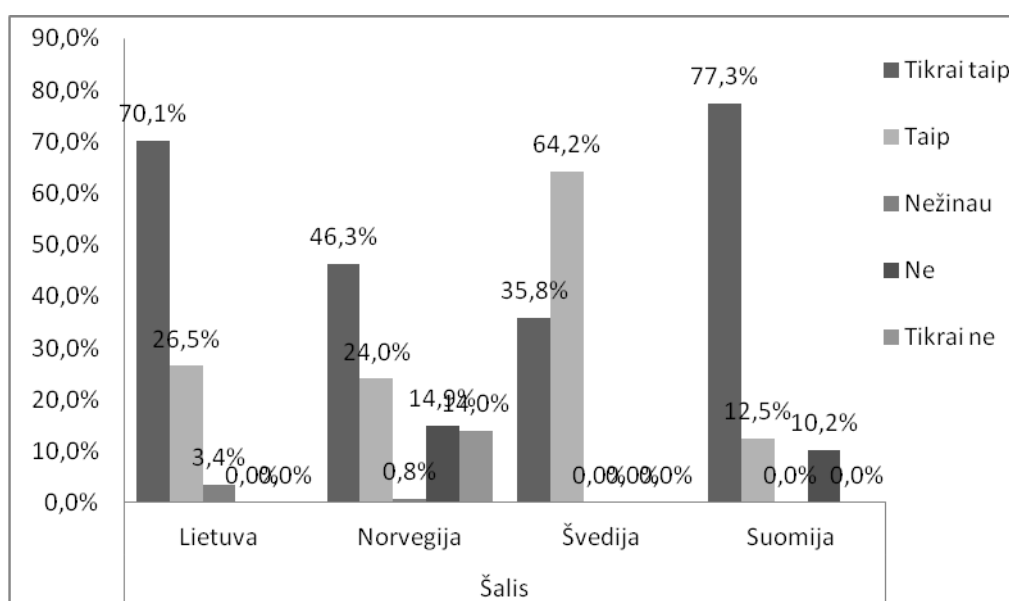
3. *Siekis tobulėti*. Iš tyrimo dalyvavusių respondentų motyvą tobulėti pasirinko tik lietuviai norvegai ir švedai, įdomu pastebėti, kad suomiai šio teiginio nepažymėjo. Daugiau kaip 90 % lietuvių ir švedų pritarė pažymėdami *tikrai taip* ir *taip*, palyginus lietuvių ir švedų tyrimo rezultatus gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=77,453$; $df=8$; $p<0,001$).

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad Norvegijoje ir Lietuvoje mokymai savanoriams yra organizuojami nuo 6 iki 8 kartų per metus, o Suomijoje nuo 4 iki 6 kartų. Dauguma lietuvių ir suomių teigė, kad mokosi nuo 1 iki 2 dienų per mėnesį, norvegai ir švedai mokosi nuo 3 iki 7 dienų. Dalyvavusių šalių respondentai patvirtino, kad jų organizacijose mokymus organizuoja samdomas profesionalus konsultantas ir jie yra mokomi problemų sprendimo, savanoriškos veiklos organizavimo, komunikacinių, bendravimo ir darbo komandoje įgūdžių. Visus tyrimo respondentus skatina mokytis troškimas įgyti žinių.

Penktasis klausimyno skyrius: socialinio bendravimo ir bendradarbiavimo galimybės savanoriškoje veikloje

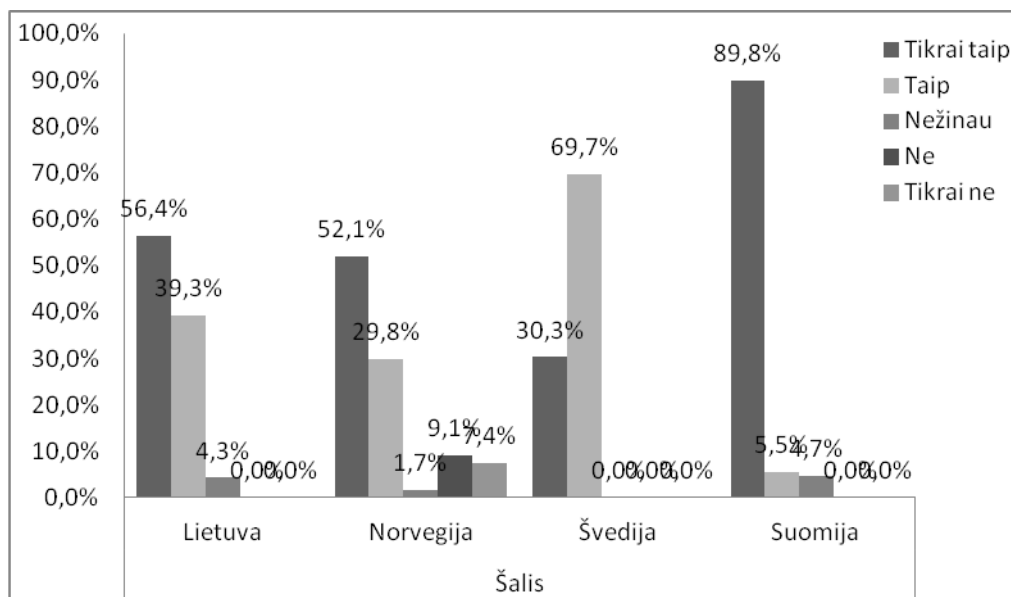
Šis klausimyno skyrius padėjo atskleisti informaciją apie socialinio bendravimo ir bendradarbiavimo galimybes savanoriškoje veikloje. Pirmiausiai visų šalių respondentų buvo klausama, kaip dažnai jie bendrauja su kitais savanoriais.

Daugiau kaip pusė Lietuvos 70,1% ir Suomijos 77,3% respondentų (pasirinkdami teiginį *tikrai taip*), su kitais savanoriais bendrauja kiekvieną kartą, kai atvyksta į organizaciją tačiau tik 35,8% švedų sutiko su šiuo kriterijumi. Gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=168,174$; $df=12$; $p<0,001$). Kiti rezultatai (*ne ir tikrai ne*) pasiskirstė mažėjimo tvarka (žr. 57 pav.).

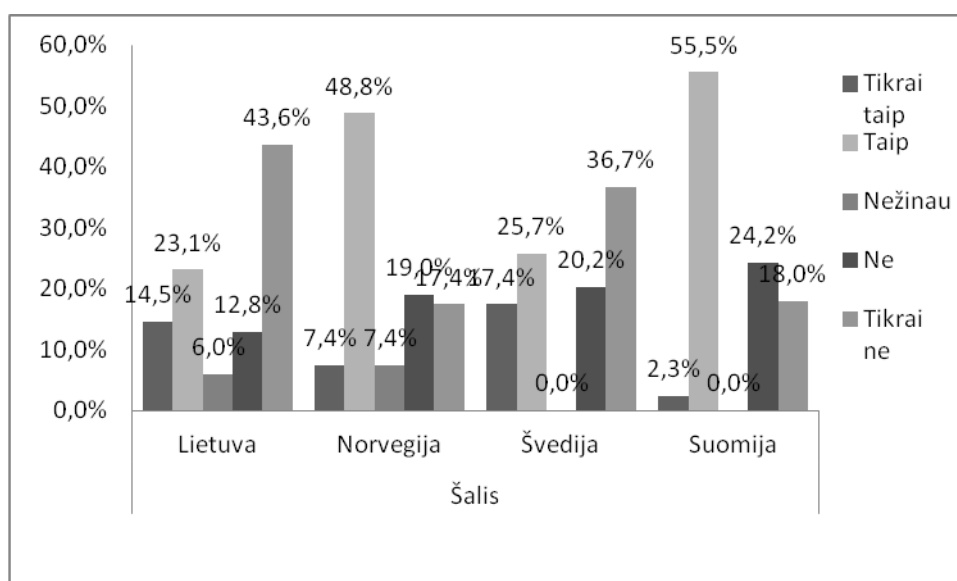
57 pav. Respondentų bendravimas su kitais savanoriais atvykus į organizaciją

89,8 % Suomijos respondentų sutiko, kad jie bendrauja kai kyla klausimų pasirinkdami teiginį *tikrai taip*. Šitai atsakė 56,4 % Švedijos respondentų. Šis gautas skirtumas ($\chi^2=173,751$; $df=12$; $p=0,000$) yra statistiškai reikšmingas. Kitus rezultatus iliustruoja 58 paveikslas.

58 pav. Respondentų nuomonė apie bendravimą, kai kyla klausimų

Su kriterijumi *kai noriu pasidalinti savo patirtimi* sutiko dauguma 55,5% Norvegijos ir 48,8% Suomijos respondentų, mažiausiai suomių, pasirinkdami teiginį *taip* ir mažiau kaip pusė tik 23,1 % Lietuvos respondentų. Tai patvirtina ir gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=83,751$; $df=12$; $p<0,001$). Kitus rezultatus iliustruoja 59 paveikslas.

59 pav. Respondentų nuomonė apie patirties pasidalinimą bendraujant

Siekiant išsiaiškinti socialinio bendravimo ir bendradarbiavimo galimybes savanoriškoje veikloje, respondentų buvo paklausta, kas yra, jų nuomone, bendradarbiavimas savanoriškoje veikloje. Analizuojant tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad daugiau kaip pusė visų tyrime dalyvavusių respondentų teigė, jog bendradarbiavimas yra: tarpusavio pagalba, abipusis supratimas, pagarba ir pasitikėjimas, visų narių sutelktumas bendram tikslui, pagalba įgyjant naujų žinių, gebėjimu dirbti grupėje ir problemų sprendimo gebėjimų; veiksnys, skatinantis motyvaciją bei savanorišką veiklą padarantis įdomia veikla (šie teiginiai yra statistiškai reikšmingi, jų reikšmingumas yra pateiktas 10 priede) .

Apibendrinant galima teigti, kad savanoriai bendrauja kiekvieną kartą atvykę į organizaciją, taip pat kilus klausimams. Bendraujant dalintis savo patirtimi lietuviai ir švedai nepageidauja. Bendravimas ir bendradarbiavimas savanoriams yra veiksnys, skatinantis motyvaciją bei savanorišką veiklą padarantis įdomia veikla.

3.5. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atlikto kokybinio tyrimo duomenų analizės rezultatai

Šiame skyriuje aprašomas kokybinis tyrimas buvo atliktas 2011–2013 metais. Atliekant Lietuvos ir Graikijos senjorų interviu siekta išryškinti savanoriškos veiklos patirties kultūrinę ir socialinę raišką.

Tyrimo metu gauti informantų atsakymai yra sugrupuoti į penkias kategorijas ir keletą subkategorijų: Mokymasis visą gyvenimą (*Dalyvavimas mokymuose, Mokymai profesinėje ar asmeninėje srityje, Mokymosi visą gyvenimą samprata*), Savanorystės patirtis (*Turima savanoriškos veiklos patirtis, Savanoriškos veiklos patirtis, kurios tikiuosi įgyti*), Gebėjimai savanorystėje (*Žinios, svarbios savanoriškai veiklai, Bendrieji gebėjimai*), Savanoriškos veiklos nauda (*Asmeniniame gyvenime, Profesiniame gyvenime*), Savanoriavimo lūkesčiai (*Lietuvoje, užsienyje*).

1 kategorijoje **Mokymasis visą gyvenimą** yra išskirtos trys subkategorijos: *Dalyvavimas mokymuose, Mokymai profesinėje ar asmeninėje srityje, Mokymosi visą gyvenimą samprata*. Išanalizavus šios kategorijos atsakymus išryškėjo skirtinga savanorių patirtis. Daugelis iš jų save ugdė tik profesiskai, siekdami karjeros ar bendrųjų kompetencijų tobulinimo. Nežiūrint į tai, kad informantai nebuvo motyvuoti dalyvauti mokymosi visą gyvenimą veiklose, jų žinios apie mokymąsi visą gyvenimą pakankamai giles. Diskusijoje, kokia yra jų samprata apie mokymąsi visą gyvenimą, informantai teigė, kad tai: 1) puiki galimybė neatitrūkti nuo to, kas vyksta sparčiame gyvenime, 2) sąlygos, leidžiančios prisitaikyti prie spartaus kintančio pasaulio, vis

naujai atsirandančių technologijų, 3) dvasinis ir asmeninis žmogaus tobulėjimas. Kitaip tariant, mokymasis visą gyvenimą – tai nuolatinis kompetencijų atnaujinimas (žr. 17 lentelę).

17 lentelė

1 kategorija Mokymasis visą gyvenimą

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdys (lietuvių senjorų savanorių)	Pavyzdys (graikų senjorų savanorių)
Mokymasis visą gyvenimą	Dalyvavimas mokymuose	- Niekada (A, D, F), - Dažnai (B, E), - Retai (C)	- Dažnai (B1,F1), - Retai (C1), - Kartais (A1, D1, E1)
	Mokymai profesinėje ar asmeninėje srityje	- Profesinėje srityje (A,B,D,E) - Tobulėjau asmeniškai (C) - Neteko tobulintis (F)	- Profesinėje srityje (B1, C1, D1,) - Tobulėjau asmeniškai (C1, E1, F1, A1)
	Mokymosi visą gyvenimą samprata	- Tai yra žmogaus, kaip asmenybės, dvasinis tobulėjimas. Atsiranda galimybė sužinoti ir pažinti naujoves, išmokti spręsti problemas, remiantis naujo pažinimo tiesomis, pažinti pasaulį, jo žmones, papročius ir kultūrą. Tai žinių atnaujinimas (A, E) - Nuolatinis tobulėjimas, senų žinių atnaujinimas ir naujų įgūdžių įgijimas profesinėje veikloje ir asmeniniame gyvenime (B) - Tai tobulėjimas, siekimas kuo daugiau išmokti, sužinoti kažką naujo. Nėra nė vieno žmogaus, kuris žinotų viską apie viską, bet tas ir neįmanoma. Kokiame gyvenimo tarpsnyje žmogus begyventų, kiekvienas norime kažką naujo atrasti - ar patys, ar su kito pagalba. Taigi mokytis galime visą gyvenimą, nes žinių niekada nebus per daug (C) - Visas pasaulis nuolat keičiasi, vystosi, tobulėja, o žmogus yra pasaulio dalis, todėl irgi turi tobulėti ir fiziškai, ir dvasiškai. - Tobulėjimas vyksta per pažinimą (D) - Tai mokymasis nuolatos, gilinant žinias, išmokstant naujų įgūdžių ir gebėjimų, kurie reikalingi kasdieniame gyvenime (F)	- Kai asmenys padeda vienas kitam, asmenys tobulėja (A1) - Žmonės gali mokytis nepriklausomai nuo amžiaus (C1) - Aš visada mokiausi, kai buvau čia (E1)

Atlikus tyrimą pastebėta tendencija, kad Graikijos senjorai savanoriai labiau nei lietuviai mokymąsi visą gyvenimą supranta kaip pagalbą vieni kitiems ir kaip galimybę mokytis įvairiame amžiuje. Graikijos senjorai savanoriai pastebėjo, kad žmogus asmeniškai ir profesiskai tobulėja tik nuolat mokydamasis.

2 kategorijoje *Savanorystės patirtis* yra išskirtos dvi subkategorijos: *Turima savanoriškos veiklos patirtis* ir *Siekiama įgyti savanoriškos veiklos patirtis*. Diskusijoje apie savanorystės patirtį Graikijos ir Lietuvos informantai aktyviai dalijosi savo patirtimi, prisimindami kur, kaip ir kada jie padėjo vienišioms seneliams, sergantiems artimiesiems ar savo bendraamžiams. Kai kurie informantai yra nuolatiniai pagalbininkai Bažnyčios veiklose, daugelį metų dirbantys *Caritas* organizacijoje, kurios veikla pagrįsta tik pagalbos teikimo kitam principu. Tyrimo dalyviai, dalyvaudami savanorystės projekte, tikisi įgyti geros ir naudingos patirties, su kuria susipažins ir kurią perteiks čia, Lietuvoje gyvenantiems ir su jais bendraujančiais žmonėms. Pasak vienos informantės: „Juk visada yra duoti nei gauti lengviau, bet tas gavimas tikrai bus sugrąžintas. Labai ačiū tiems, kas duoda!“ Apibendrinant galima teigti, kad svarbiausia yra vidinė motyvacija stengtis daryti tai, kas pradžiugintų kitą (žr. 18 lentelę).

18 lentelė

2 kategorija Savanorystės patirtis

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdys (lietuvų senjorų savanorių)	Pavyzdys (graikų senjorų savanorių)
Savanorystės patirtis	Turima savanoriškos veiklos patirtis	<ul style="list-style-type: none"> - Jau mokykloje po pamokų lankydavau vienišus senelius, sergančius klasės draugus - padėdavau paruošti pamokas. Institute dirbdavau vasaros stovyklose, įvairiose talkose. Dirbdama gydytoja daug padėjau vienišioms, sergantiems. Aukojau labdarai (rūbai, maistas, knygos, vaistai). - Psichologinė pagalba (A) - Tiesiogiai nepriklausau jokiai savanoriškai organizacijai, bet dažnai dalyvauju bažnyčios reikaluose rūpinantis seneliais (B) - Dažnai dalyvauju bažnyčios reikaluose (C) - Studentavimo laikais teko vasaros atostogų metu talkinti Lietuvos ūkiuose (D) 	<ul style="list-style-type: none"> - Dirbau psichologinės pagalbos tarnyboje (C1) - Dalyvauju įvairiose savanoriškos veiklos organizacijų veiklose (A1, D1) - Ši patirtis yra man pirma (B1, E1, F1) - Gaminau marmeladą, prižiūrėjau alyvmedžius, pagelbėjau neįgaliesiems ir darbavausi botanikos sode (D1) - Turiu tarptautinės patirties, dirbau su neįgaliaisiais (A1) - Pagelbėjau neįgaliesiems vaikams (F1)

		<ul style="list-style-type: none"> - Dalyvauju įvairiose savanoriškos veiklos akcijose (E) - Daug metų esu <i>Caritas</i> organizacijos savanorė, tad nuolat tenka kam nors padėti, ką nors globoti, rūpintis (F) 	
	Siekiami įgyti savanoriškos veiklos patirtis	<ul style="list-style-type: none"> - Pažinsiu naują kraštą, jo papročius ir kultūrą. Galbūt išmoksiu kažką naujo. Išmoksiu geriau bendrauti su kitais savanoriais (A, B) - Įgysiu ir tobulinsiu bendravimo įgūdžius (B, D, F). - Manau, tik geros ir naudingos patirties, su kuria susipažinsiu ir kurią perteiksiu čia, Lietuvoje gyvenantiems ir su manim bendraujančiais žmonėmis. Tikiuosi išmokti kažko naujo, nepatirto, neįprasto. Juk visada yra duoti nei gauti lengviau, bet tas gavimas tikrai bus sugrąžintas. Labai ačiū tiems, kas duoda! (C, E, F) - Susipažinsiu su kitos šalies žmonėmis, jų aplinka, gamta, kultūra, nacionalinėmis ypatybėmis (D, E) 	<ul style="list-style-type: none"> - Tikiuosi, įgausiu daugiau asmeninės patirties, naujų įgūdžių nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Pagerinsiu kalbos įgūdžius (B1) - Sutiksiu naujų, su kitokia patirtimi žmonių (F1) - Įgysiu patirties ir eisiu toliau... (A1) - Išmoksiu naujų dalykų, naujų bendravimo su kitais žmonėmis būdų, dalysiuosi meile ir pagalba su kitais (C1) - Gebėsiu geriau suprasti žmoniškumą (D1) - Noriu bendradarbiauti su kitais žmonėmis (E1)

Apibendrinant galima pastebėti, kad Lietuvos ir Graikijos senjorams savanoriams, dalyvaujant savanoriškoje veikloje, svarbiausia yra vidinė motyvacija, ypatingas noras padėti kitiems, siekis daryti tai, kas pradžiugintų kitą.

3 kategorijoje ***Gebėjimai savanorystėje*** yra išskirtos dvi subkategorijos – *Žinios, svarbios savanoriškai veiklai, Bendrieji gebėjimai*. Respondentų teigimu, žinių niekada nebūna per daug. Kiekviena išgirsta patirtis – tai yra savęs atnaujinimas. Visi informantai mano, kad bendrieji gebėjimai yra savanoriavimo pagrindas, tačiau lietuvių informantai labiau akcentavo bendravimą ir bendradarbiavimą. Jie pažymėjo, kad bendravimas yra tarpusavio santykių kūrimas, bendradarbiavimas – veiklos vystymas. Graikų informantams labai svarbūs kalbiniai gebėjimai, be kurių neįmanomas bendravimas su kitų tautų piliečiais. Jų teigimu, gyvenant informacinėje visuomenėje, neišvengiamai aktualūs darbo kompiuteriu gebėjimai, padedantys vystyti bendravimo tinklus, susirasti tinkamos informacijos. Nežiūrint į tai, kad tyrime dalyvavę

informantai yra vyresnio amžiaus suaugusieji, jie nori dalyvauti savanoriškoje veikloje ir tobulėti vykdydami ją (žr. 19 lentelę).

19 lentelė

3 kategorija Gebėjimai savanorystėje

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdys (lietuvių senjorų savanorių)	Pavyzdys (graikų senjorų savanorių)
Gebėjimai savanorystėje	Žinios, svarbios savanoriškai veiklai	<ul style="list-style-type: none"> - Atrodo, kad daug ką žinau, galbūt būtų įdomu patikslinti savanoriškos veiklos apimtį (A, B) - Kaip galėčiau padėti žmonėms, kokia veikla galėčiau užsiimti, susijusia su senų žmonių slauga ir globa, mokytis pasiaukojimo. Daugiau norėčiau sužinoti apie pačią savanorišką veiklą (B, D) - Kaip galėčiau padėti pasirūpinti tuo, kuriuo man pavesta rūpintis (E); - Komandinio bendravimo ir bendradarbiavimo ir įsiklausymo į kitą (B, C,F). 	<ul style="list-style-type: none"> - Žinių turiu, tačiau svabu mokėti bendrauti ir mokėti užsienio kalbą (D1) - Turiu socialinių kompetencijų, bendravimas ir bendradarbiavimas svarbiausia (F1) - Specifiniai savanorystei yra reikalingos specialios žinios, tačiau pagalba vienas kitam labai padeda (B1, C1) - Tik kantrybės ir bendradarbiavimo (A1)
	Bendrieji gebėjimai	<ul style="list-style-type: none"> - Kalbiniai gebėjimai, darbo kompiuteriu gebėjimai, tarpkultūrinio bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimai (A, B, C, D, E, F) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kalbiniai gebėjimai, tarpkultūrinio bendravimo gebėjimai (A1, E1, F1, C1) - Kalbiniai gebėjimai, darbo kompiuteriu gebėjimai (B1, D1)

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos ir Graikijos senjorai savanoriai turi žinių, kaip atlikti savanorišką veiklą, tačiau jiems svarbu mokėti užsienio kalbą, kuri atveria didesnes galimybes dalyvauti tarptautinėse savanorystės programose, taip pat svarbu įgyti tarpkultūrinio bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimų bei gebėti dirbti kompiuteriu.

4 kategorijoje *Savanoriškos veiklos nauda* yra išskirtos dvi subkategorijos – *Asmeninė nauda*, *Profesinė nauda*. Paklausus apie dalyvavimo savanoriškoje veikloje naudingumą, informantai buvo aktyvūs kalbėtojai. Daugelis iš jų teigė, kad savo įgyta patirtimi dalysis šeimose, papasakos bendradarbiams ir draugams. Kai kurie informantai mano, kad savanorystės metu tobulėji profesiskai, o tai reiškia, kad atsiranda galimybė bendrauti ir bendradarbiauti su įvairių profesijų asmenimis, pažinti jų identitetą ir pasidalyti savo įgyta patirtimi (žr. 20 lentelę).

20 lentelė

4 kategorija Savanoriškos veiklos nauda

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdys (lietuvių senjorų savanorių)	Pavyzdys (graikų senjorų savanorių)
Savanoriškos veiklos nauda	Asmeninė	<ul style="list-style-type: none"> - Papasakosiu savo šeimai ir artimiesiems. Stengsiuosi sunkumus įveikti turėdama kitų žmonių pavyzdį. Bandysiu įrodyti, kad reikia gyventi su džiaugsmu „šią dieną“, o ne laukti ateityje kažko gero (A, B1, C1) - Iš šios patirties tikiuosi įgyti daugiau pasitikėjimo savimi, kuris su metais mažėja. Tai būtų teigiamas postūmis mano gyvenime (B) - Labai patinka bendrauti su žmonėmis (C) - Panaudosiu įgytą patirtį savo asmeniniame gyvenime (D) - Pasidalysiu ja su savo kolegomis ir bendradarbiais (E) - Pirmiausia padėsiu tinkamai pasirūpinti savo artimaisiais, o vėliau perteiksiu medžiagą ir žinias savo vaikams (F) 	<ul style="list-style-type: none"> - Bandysiu įrodyti, kad reikia gyventi su džiaugsmu „šią dieną“, o ne laukti ateityje kažko gero (B1, C1); - Stengsiuosi pati būti mandagi, švelni, suprantanti ir norėčiau padėti kitiems tokiems būti (A1, D1) - Papasakosiu apie savanorišką veiklą savo artimiesiems, draugams ir bendradarbiams (F1) - Padėsiu rūpintis savo šeimos ir bendruomenės nariais (E1)
	Profesinė	<ul style="list-style-type: none"> - Daugiau kantrybės ir priimti sunkią kasdienybę, galvojant, kad kitam dar blogiau. Prisiminti, kad gyvenimo nepakeisi, reikia keistis pačiam (A) - Tikiuosi pagerinti bendravimą dirbdamas su skirtingo amžiaus žmonėmis (B, C) - Susipažinsiu su naujais žmonėmis ir pasidalysiu savo patirtimi su kolegomis. Tobulėsiu profesiskai (D, E) - Atsiras galimybė bendrauti ir bendradarbiauti su kitos kultūros asmenimis, pažinti jų identitetą ir pasidalyti savo įgyta patirtimi (F) 	<ul style="list-style-type: none"> - Lengviau išmoksiu bendrauti dirbdamas su skirtingo amžiaus, išsilavinimo ir poreikių žmonėmis (A1, B1, D1); - Susipažinsiu su naujais bendraminčiais ir dalysiuosi savo įgyta patirtimi su kolegomis. Tobulėsiu (F1); - Galėsiu bendrauti ir bendradarbiauti su kitos šalies žmonėmis, susipažinti su jų kultūra ir pasidalyti savo įgyta patirtimi (C1, E1)

Pastebima tendencija, kad savanoriškos veiklos nauda ir Lietuvos, ir Graikijos senjorams savanoriams (asmeninėje ir profesinėje patirtyje) labiausiai asocijuojasi su bendravimu ir dalijimusi įgyta patirtimi su artimaisiais, kolegomis ir draugais.

5 kategorijoje *Savanoriavimo lūkesčiai* yra išskirtos dvi subkategorijos *Lūkesčiai Lietuvoje, Lūkesčiai užsienyje*. Tyrimo informantai yra *Grundtvig* programos dalyviai, tokiu būdu savanorišką veiklą jie plėtoja Lietuvoje ir užsienyje. Informantų išreikšti lūkesčiai rodo, kad jie turi stiprią dalyvavimo savanoriškoje veikloje motyvaciją. Pastebėtas didelis informantų susidomėjimas, kaip savanoriška veikla vystoma užsienyje. Informantai išreiškė viltis susirasti draugų, susipažinti su kita kultūra ir tradicijomis, palyginti panašumus ir skirtumus su savanoriavimu Lietuvoje (žr. 21 lentelę).

21 lentelė

5 kategorija Savanoriavimo lūkesčiai

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdys (lietuvių senjorų savanorių)	Pavyzdys (graikų senjorų savanorių)
Savanoriavimo lūkesčiai	Lietuvoje	<ul style="list-style-type: none"> - Žmonės į gerumą kartais žiuri nepasitikėdami. Galbūt tai yra dėl to, ką patyrė vaikystėje augdami, bendraudami su draugais ir pažįstamais. Jų pačių ribotas mąstymas ir nenoras tobulėti yra jų priešas (A) - Labai tikiuosi, kad galėsiu kažką išklausti, taip pat jaustis reikalingam (B, F) - Savanorystė sustiprins pasitikėjimą savimi, paskatins racionalų įvairių klausimų ar atsiradusių problemų sprendimą ir manau, kad bus ko pasimokyti ir patobulinti savo žinias (E, D) - Norėčiau abipusio supratimo tarp žmonių, peno (dvasiško) norėčiau ne tik duoti kitiems, bet ir gauti atgal. Tikiuosi, kad mūsų Lietuva bus dvasinga, geranoriška ir savanoriška, jei ne dabar, tai rytoj (C) 	<ul style="list-style-type: none"> - Savanorystė suteiks pasitikėjimo ir suteiks galimybę bendrauti, leis pasitobulinti (A1, B1, E1) - Tikiuosi pažinti kitą kultūrą, žmones ir jų papročius, išmokti bent kelis žodžius tarti kita kalba ir pasidalyti savo patirtimi (C1, D1, E1, F1)
	Užsienyje	<ul style="list-style-type: none"> - Tikiuosi, bendravimas su užsieniečiais yra lengvesnis, žmonės yra linksmesni ir geranoriškesni, labiau pasitikintys savimi, mokantys bendradarbiauti, labiau padėti vieni kitiems. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tikiuosi, kad surasiu galimybę pagal savo sugebėjimus padėti fiziniuose darbuose, tikiuosi susipažinti su naujais žmonėmis, pagelbėti tiems kuriems labiausiai reikia,

		Mokysimės iš jų ir įgysime patirties (A, B, D) - Susirasiu naujų bendraminčių (E) - Kuo daugiau noriu sužinoti, kaip ten yra organizuojama savanoriška veikla, kaip ji atliekama ir kokios priemonės tam yra naudojamos (F)	pasidalinti savo patirtimi (A1, B1, C1, D1, E1, F1)
--	--	---	---

Pastebima tendencija, kad lietuvių ir graikų senjorai tikisi bendrauti ir bendradarbiauti su kitais asmenimis ir tais, kuriems reikalinga pagalba, pažinti kitą kultūrą, papročius ir tradicijas, išmokti kalbos, įgyti savanoriškos veiklos patirties ir dalytis savo asmenine patirtimi.

Atliktas Lietuvos ir Graikijos senjorų interviu, atskleidė, kad senjorai graikai pastebi, kad žmogus gyvenimo raidoje asmeniškai ir profesiskai tobulėja nuolat mokydamasis. Abiejų šalių senjorai savanoriai teigė, kad dalyvaujant savanoriškoje veikloje svarbiausia yra vidinė motyvacija ir ypatingas noras padėti kitiems. Savanoriškos veiklos nauda asmeninėje ir profesinėje srityje senjorams savanoriams labiausiai asocijuojasi su bendravimu ir dalijimusi savo įgyta patirtimi su artimaisiais, kolegomis ir draugais. Dalyvaudami tarptautinėje savanoriškoje veikloje senjorai bendravo ir bendradarbiavo su įvairiais asmenimis, susipažino su kita kultūra, kalba, papročiais bei dalijosi savo asmenine patirtimi.

DISKUSIJA

Atlikti empiriniai tyrimai ir mokslinės literatūros bei dokumentų analizė leido atskleisti suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raišką. Asmuo dalyvaudamas savanoriškoje veikloje siekia tobulėti ir įgyti patirties. Besikeičiančioje visuomenėje siekiant kokybiškai atlikti bet kokią veiklą ypač svarbiomis tampa kompetencijos. Asmeniui taip pat yra suteikiama galimybė prisitaikyti prie naujos aplinkos ir sėkmingai dalyvauti mokymesi visą gyvenimą. Neformalus, pagarba paremtas bendravimas, nebijojimas laisvai reikšti savo nuomonę, emocijas, galimybė tapti atsakingu, aktyviu visuomenės nariu – tai savanoriškoje veikloje patenkinami Maslovo išskirti aukštesnieji žmogaus poreikiai: saugumo, socialiniai, pagarbos, saviraiškos (Plužek, 1996). Empirinio kiekybinio tyrimo apie suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje rezultatai atskleidė, kad tiriamieji norėtų užsiimti savanoriška veikla ir dirbtų su jaunimu ir vaikais, taip pat norėtų savanoriauti labdaros ir paramos fonduose, viešosiose įstaigose ir religinėse bendruomenėse, bendrijose ir religiniuose centruose.

Savanoriška veikla skatina asmeninį tobulėjimą, ugdo socialinio naudingumo jausmą, bendruosius žmogaus gebėjimus. Tai ne tik laikas, skirtas naudingai veiklai dėl kitų, bet ir galimybė lavintis bei tobulintis. Savanorystę įvairiais aspektais tyrė Clary, Snyderis (1991), Molly (1998), Ellis (1985), Naidichas, Chisholmas (1996), Pattersonas, Tremperis, Rypkema (1994) ir Stallings (1998). Godelytė, Kavolis, Litvinas (2012) pateikia savanorių atrankos kriterijus darbui bendruomenėje su vaikais iš rizikos grupių: motyvacija, pasitikėjimas, empatija, dorybės, specialūs įgūdžiai, gebėjimas spręsti konfliktus, vadovavimas. Atliktas ekspertinio vertinimo kokybinis tyrimas atskleidė, kad savanorišką veiklą galėtų plėtoti institucijos, turinčios įtakos sprendimams, nevyriausybinės organizacijos, valstybės ir verslo įmonės. Apie savanoriškos veiklos svarbą galėtų informuoti įtakingi asmenys, darželiai, mokyklos, bažnyčia, savivaldybės, žiniasklaida. Tyrimo metu išryškėjo savanoriškos veiklos pripažinimo būdai: pažymėjimų, sertifikatų, pripažįstamų visame pasaulyje, suteikimas, dalyvavimas tarptautinėse programose ir bendradarbiavimas su tarptautinėmis savanorių organizacijomis. Kokybinės turinio (*content*) analizės rezultatai atskleidė, kad savanoriškos veiklos kokybės gerinimas priklauso nuo kokybiškų mokymų ir kursų savanoriams organizavimo. Beje, galių suteikimas savanoriškoms organizacijoms atveria kelią į dalyvavimą formuojant savanoriškos veiklos politiką, socialinių problemų savivaldybės lygmeniu sprendimus. Atlikus tyrimą, paaiškėjo, kad savanorystės naudos akcentavimas, valstybės dėmesys, fondų parama NVO, savanorių įtraukimas į diskusijas ir biudžetinių įstaigų įsitraukimas į savanorišką veiklą yra priemonės, mažinančios kliūtis savanoriškai veiklai. Atlikta tarptautinių ir nacionalinių dokumentų, susijusių su savanoriškos veiklos reglamentavimu, turinio analizė atskleidė, kad dokumentuose

akcentuojama savanorystės svarba ir išryškinamos veiklos sritys, kuriose savanoriška veikla labiausiai vystoma.

Pasak Ražanauskaitės ir Kanišauskaitės (2008), savanoriai veikdami įgyvendina žmogaus socialinei raidai būtinus principus: produktyvumo, lygių galimybių, pilietiškumo, tolydumo. Savanorystė yra vienas iš būdų, kuriuo skirtingų tautybių, religijų, socialinės bei ekonominės aplinkos ir amžiaus žmonės gali prisidėti prie teigiamų pokyčių. Disertacijoje aprašytų empirinių tyrimų respondentai ir informantai yra jauni suaugusieji ir vidutinio amžiaus suaugusieji iš įvairių šalių, tad jų dalyvavimas tyrimuose parodo, kad savanoriškoje veikloje dalyvauja įvairaus amžiaus, išsilavinimo bei skirtingą patirtį turintys asmenys. Empirinio kiekybinio tyrimo (apie suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje) rezultatai atskleidė, kad savanoriška veikla vyresnio amžiaus žmonėms yra galimybė išplėsti pažįstamą ratą ir aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

Pasak Jordan, Ochman (1998), savanoriška veikla – tai galimybė kiekvienam, nepriklausomai nuo lyties, rasės, tautybės, religijos, politinių įsitikinimų, amžiaus ir sveikatos, panaudoti savo sugebėjimus ir patirtį, gauti naujų įgūdžių, susirasti naujų draugų, įsitraukti į darbą ir pakeisti socialinį gyvenimą. Atliktas Lietuvos ir Graikijos senjorų savanorių interviu atskleidė, kad abiejų šalių senjorai dalyvaujant tarptautinėje savanoriškoje veikloje tikisi bendrauti ir bendradarbiauti su kitais asmenimis, pažinti kitą kultūrą, dalytis savo patirtimi ir išklausti kitus. Nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu (Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje) atliktas empirinis kiekybinis tyrimas atskleidė, kad savanoriai tarpusavyje bendrauja kiekvieną kartą atvykę į organizaciją ir kai kyla klausimų. Bendravimas ir bendradarbiavimas savanoriams yra tarpusavio pagalba, abipusis supratimas, pagarba ir pasitikėjimas, visų narių sutelktumas bendram tikslui.

Pasak Ellis, Noyes (1985, 2005), savanorystė pirmoji atskleidžia socialines visuomenės problemas ir sprendžia klausimus, susijusius su bendruomenės poreikiais. Pasak Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto, solidarumas, atsakomybės už kitus jausmas ir noras jaustis naudingam yra esminė savanoriškos veiklos motyvacija (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Savanoriškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenei ir poveikio). Atliktas Lietuvos ir Graikijos senjorų savanorių interviu atskleidė, kad abiejų šalių senjorams savanoriams dalyvaujant savanoriškoje veikloje svarbiausia yra vidinė motyvacija, ypatingas noras padėti kitiems ir daryti tai, kas pradžiugintų kitą. Senjorams savanoriams savanoriškos veiklos nauda tiek asmeninėje patirtyje, tiek profesinėje srityje labiausiai asocijuojasi su bendravimu ir dalijimusi savo patirtimi su artimaisiais, kolegomis ir draugais. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu (Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje) atliktas empirinis kiekybinis tyrimas atskleidė, kad dalyvauti savanoriškoje veikloje

tiriamuosius motyvuoja siekis tobulėti, noras sutikti naujų žmonių bei draugų pavyzdys. Visų šalių savanoriams pagrindinis motyvas, skatinantis mokytis, yra noras įgyti žinių.

Savanoriškos pagalbos ypatybės išryškėja įvairiose nevyriausybinėse organizacijose. Pasak Leliūgienės (1997), nevyriausybinė organizacija yra savarankiškai, be Vyriausybės pagalbos įkurta ir dirbanti institucija, veikianti įstatymų numatyta tvarka. Nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu atliktas empirinis kiekybinis tyrimas Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje atskleidė, kad tiriamieji užsiima savanoriška veikla įvairiose nevyriausybinėse organizacijose, kurias rekomendavo draugai ar pažįstami.

Savanoriškoji tarnyba suteikia žmogui galimybę bendrauti, leidžia dalyvauti visuomenės gyvenime ir teikia lavinamąją patirtį. Neformalusis mokymas gali būti teikiamas darbo vietose, juo gali užsiimti pilietinės visuomenės organizacijos ir grupės (pvz., profsąjungos, politinės partijos), taip pat organizacijos bei tarnybos, įkurtos formaliosioms sistemoms papildyti (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001). Pasak Rupkaus (2012), savanorystė – tai mokymasis, kurio metu mokoma – nauja kalba, kultūra, darbiniai įgūdžiai, asmeniniai įgūdžiai, socialiniai įgūdžiai, pasikeitimas patirtimi. Neformaliajam mokymuisi savanoriškoje nevyriausybinių organizacijų veikloje yra priskiriami kursai, seminarai, konferencijos, vykstantys toje pačioje arba kitoje nevyriausybinėje organizacijoje arba organizuoti nevyriausybinių organizacijos pastangomis ir vykstantys neutralioje aplinkoje, tačiau negalima pamiršti, kad mokymasis vyksta ir pačios savanoriškos veiklos metu. Būdami savanoriais, žmonės įgyja vadovavimo, bendravimo ir organizavimo įgūdžių bei patirties. Jie praplečia savo socialinį ratą ir vėliau dažnai gauna apmokamą darbą (Europoje vyraujančių savanorystės modelių analizė, 2011). Atliktas nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu empirinis kiekybinis tyrimas Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje atskleidė, kad organizacijose mokymus organizuoja samdomas profesionalus konsultantas, o savanoriai yra mokomi problemų sprendimo, savanoriškos veiklos organizavimo, komunikacinių, bendravimo ir darbo komandoje įgūdžių. Visų tyrime dalyvavusių šalių respondentai dalyvaudami savanoriškoje veikloje įgijo bendravimo, bendradarbiavimo, mokymosi iš kitų žmonių, gebėjimo dirbti komandoje ir konfliktų sprendimo bei profesinių įgūdžių.

IŠVADOS

1. Suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacija pasireiškia kaip procesas, kurio sudėtinės dalys yra savanoriškos veiklos sritys ir tipiškos savanorystei veiklos. Šioms veikloms atlikti reikalinga įgyti arba turėti kompetencijas. Reikia pastebėti, kad profesionalizacijos procesas – tai ilgai trunkantis pokytis, kurio metu savanoriai turi pakankamai laiko skirti tobulėjimui.
2. Žmogus, laisva valia dalyvaujantis savanoriškoje veikloje, aukoja savo laiką, tačiau tuo pačiu siekia asmeninio tobulėjimo. Nevyriausybinės organizacijos suteikia galimybę įvairaus amžiaus žmonėms įsitraukti į savanorystę, dalytis patirtimi ir bendrauti. Teologinio diskurso kontekste galima kalbėti apie artimo meilės ir gailestingumo darbus, kurie yra puikiausias krikščioniškojo gyvenimo liudijimas, įpareigojantis patarnauti asmeniui kaip artimui ir eiti gyvenimo keliu visiškai išpildant krikščioniškojo pašaukimo prasmę – mylėti kitus ir pagelbėti nelaimėje atsidūrusiems žmonėms. Šiuolaikinėje besikeičiančioje visuomenėje vyresnio amžiaus žmonės turi ir gali prisitaikyti prie kintančio gyvenimo, atradami naujus saviraiškos būdus ir gebėdami jaustis laimingais. Savanoriška veikla vyresnio amžiaus žmonėms galėtų padėti likti aktyviais visuomenės nariais, paskatinti juos jaustis reikalingais. Aktyvaus senėjimo fenomenas atveria kelią visiems savanoriškos veiklos organizatoriams kurti, plėtoti ir vykdyti įvairias savanoriškos veiklos programas, kviečiant vyresnio amžiaus piliečius aktyviai įsitraukti savanorišką veiklą.
3. Suaugusiųjų poreikio dalyvauti savanoriškoje veikloje tyrimo rezultatai atskleidė, jog dauguma respondentų norėtų kartą per savaitę užsiimti savanoriška veikla ir galėtų dirbti su jaunimu, vaikais, taip pat pagelbėtų renginių metu. Daugiau kaip pusė tyrime dalyvavusių apklaustųjų teigė, kad savanoriška veikla yra labai reikalinga. Daugiausiai tyrime dalyvavusių respondentų pasirinktų savanoriauti labdaros ir paramos fonduose, viešosiose įstaigose ir religinėse bendruomenėse, bendrijose ir religiniuose centruose. Apklaustieji taip pat teigė, kad užsiimdami savanoriška veikla jie įgytų naujų įgūdžių. Pasak tyrime dalyvavusių respondentų, savanoriška veikla vyresnio amžiaus žmonėms ne tik padėtų išplėsti pažįstamą ratą, bet ir suteiktų galimybę aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime.
4. Atlikta tarptautinių ir nacionalinių dokumentų, susijusių su savanoriškos veiklos reglamentavimu, turinio analizė leidžia teigti, kad dokumentuose akcentuojama savanorystės svarba ir išryškinamos sritys, kuriose savanoriška veikla labiausiai reiškiasi, – tai socialinė įtrauktis, aktyvus pilietiškumas, asmenybės tobulėjimas, santykių plėtra tarp skirtingų kartų ir ekonominė plėtra. Visose šiose srityse savanoriška veikla suteikia galimybę plėtoti asmens galias, padeda įgyti kompetencijų bei sudaro sąlygas mokytis visą gyvenimą – nuolat tenkinti pažinimo poreikius, siekti nuolatinio tobulėjimo.

5. Kokybinio tyrimo, kurio metu buvo tirta savanoriškos veiklos ekspertų nuomonė, rezultatai pagrindė savanoriškos veiklos profesionalizacijos raišką. Atlikta turinio (*content*) analizė leidžia teigti, kad profesinė kompetencija savanoriškoje veikloje yra labai naudinga, o savanorio įgyta profesija ne tik yra svarbi siekiant būti geru specialistu savanoriškoje veikloje, bet ir yra laikoma svarbiu kriterijumi skiriant savanorį dirbti (pagal profesiją). Profesiniai įgūdžiai ypač išryškėja praktiškai vykdant įvairaus pobūdžio savanorišką veiklą. Turinio analizės rezultatai parodė, kad savanoriška veikla galėtų būti diferencijuojama pagal profesiją arba tai galėtų būti vienas iš galimų kriterijų renkantis savanorį tam tikros veiklos atlikimui.

6. Lietuvoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje atliktos apklausos rezultatai leidžia teigti, kad:

a) Dauguma tyrime dalyvavusių respondentų dirba su vaikais ir jaunimu. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dauguma Lietuvos, Norvegijos ir Suomijos respondentų dirba bendruomenės centruose, o Lietuvos ir Švedijos respondentai dažnai pagelbėja renginių metu. Daugumą Norvegijos, Švedijos ir Suomijos respondentų motyvuoja siekis tobulėti, noras sutikti naujų žmonių bei draugų pavyzdys. Visų tyrime dalyvavusių šalių respondentai savanoriškoje veikloje įgijo bendravimo, bendradarbiavimo, mokymosi iš kitų žmonių, gebėjimo dirbti komandoje ir konfliktų sprendimo bei profesinių įgūdžių. Visų šalių respondentai teigė, kad jų kompiuterinio raštingumo lygio pakanka teikiant pagalbą. Dalyvavusieji tyrime mano, kad pradėjus savanoriauti pasikeitė jų santykiai su artimaisiais ir draugais, o sėkmingą pagalbą lemia paties asmens noras ją priimti ir efektyvus pagalbos suteikimas.

b) Minėtų šalių respondentai savanoriška veikla užsiima įvairiose nevyriausybinėse organizacijose. Darbui savanoriškoje veikloje visi dalyviai pasirinko organizaciją, esančią arčiausiai namų, rekomenduotą pažįstamų ar draugų. Įdomu pastebėti, kad informacijos apie organizaciją visi respondentai gavo iš draugų ir pažįstamų, tačiau jos nerado spaudoje.

c) Visi tyrime dalyvavusieji respondentai teigė, jog informacijos apie organizaciją yra pakankamai. Respondentai taip pat teigiamai įvertino teikiamų paslaugų prieinamumą, nurodė, kad yra patenkinti klientų aptarnavimo kokybe ir dalyvavimu organizacijos savanoriškoje veikloje. Apklaustieji mano, kad organizacija tikrai padeda spręsti klientų problemas, ir savo atstovaujamą organizaciją galėtų rekomenduoti draugui. Visų šalių respondentai sutinka, kad savanoriškoje veikloje dalyvautų sėkmingiau, jeigu organizacija būtų patogiau pasiekiamą. Tyrime dalyvavę respondentai labiausiai organizacijoje vertina išskirtinį rūpinimąsi klientu.

d) Tyrimo dalyviai patvirtino, kad jų organizacijose savanorių mokymus organizuoja sandomas profesionalus konsultantas. Tiriamieji teigė, kad yra mokomi problemų sprendimo, savanoriškos veiklos organizavimo, komunikacinių, bendravimo ir darbo komandoje įgūdžių. Visose šalyse yra vykdomi savanorių mokymai, ir nors jų trukmė skiriasi, pagrindinis motyvas, skatinantis savanorius mokytis yra noras įgyti žinių.

e) Tyrimas atskleidė, kad savanoriai bendrauja tarpusavyje kiekvieną kartą atvykę į organizaciją bei kilus klausimams. Bendravimas ir bendradarbiavimas savanoriams yra tarpusavio pagalba, abipusis supratimas, pagarba ir pasitikėjimas, visų narių sutelktumas bendram tikslui, pagalba įgyjant naujų žinių, gebėjimas dirbti grupėje ir problemų sprendimas, skatinantis motyvaciją bei savanorišką veiklą padarantis įdomia veikla.

7. Atlikus Lietuvos ir Graikijos senjorų interviu, galima pastebėti, kad graikai labiau nei lietuviai mokymąsi visą gyvenimą supranta kaip pagalbą vieni kitiems ir kaip galimybę mokytis bet kokiame amžiuje. Senjorai graikai pastebi, kad žmogus gyvenimo raidoje asmeniškai ir profesiskai tobulėja nuolat mokydamasis. Abiejų šalių senjorai savanoriai teigė, kad dalyvaujant savanoriškoje veikloje svarbiausia yra vidinė motyvacija, ypatingas noras padėti kitiems, daryti tai, kas pradžiugintų kitą. Nustatyta, kad senjorai turi žinių, kaip atlikti savanorišką veiklą, tačiau jiems taip pat svarbu mokėti užsienio kalbą ir gebėti dirbti kompiuteriu. Savanoriškos veiklos nauda tiek asmeninėje patirtyje, tiek profesinėje srityje senjorams labiausiai asocijuojasi su bendravimu ir dalijimusi su artimaisiais, kolegomis ir draugais. Dalyvaudami tarptautinėje savanoriškoje veikloje senjorai tikisi bendrauti ir bendradarbiauti su kitais asmenimis, pažinti kitą kultūrą, dalytis savo patirtimi ir išklausti kitus.

Šiame disertaciniame darbe aprašyti tyrimai patvirtina šiuos ginamuosius teiginius:

1. Teorinis tyrimas patvirtina pirmąjį ginamąjį teiginį, kad savanoriškai veiklai yra būdingas profesionalizacijos procesas, kurį sudaro savanoriškos veiklos sritys ir tipiškios savanorystės veiklos, kurioms reikia įgyti arba turėti kompetencijas.
2. Empiriniai tyrimai patvirtina antrąjį ginamąjį teiginį, kad savanoriška veikla tampa vis aktualesnė visuomenės gyvenime, o suaugusiųjų dalyvavimas savanoriškoje veikloje yra vertinamas kaip reikšminga ir svarbi veikla kurioje suaugusieji noriai dalyvauja. Skirtingos savanorystės tradicijos įvairiose šalyse ir turimos patirtys lemia savanoriškos veiklos pobūdį ir įsitraukimą į ją.

REKOMENDACIJOS

Atliktas tyrimas parodė, kad tema ne tik gali, bet ir turėtų būti plėtojama, nes Suaugusiųjų savanoriškos veiklos profesionalizacijos raiškos modelis ir jo metodika gali būti tobulinama.

Savanoriškos veiklos organizatoriams yra siūloma:

Vykdyti sistemingą savanorių atranką ir pasinaudojant suaugusiųjų profesionalizacijos modeliu atkreipti dėmesį į savanorių mokymus;

Aktyviau raginti suaugusiuosius dalyvauti savanoriškoje veikloje;

Vystyti savanoriškos veiklos viešinimą visuomenėje, pasitelkus įtakingus asmenis, įvairias ugdymo ir kt. institucijas;

Nustatyti ir apibrėžti savanoriškos veiklos pripažinimo būdus;

Atsižvelgiant į visuomenės poreikius, situacijas ir gyvenimo sąlygas labiau akcentuoti savanoriškos veiklos svarbą įvairiose politinėse, socialinėse ir ekonominėse srityse;

Skatinti savanorių bendravimą ir bendradarbiavimą, dalinimąsi patirtimi tarpusavyje ir visuomenėje;

Sukurti priemones, padėsiančias vyresnio amžiaus žmonėms aktyviau įsijungti į savanorišką veiklą.

LITERATŪRA

1. Adomaitytė D., Gailienė I., Stonytė A. (2004). Youth's altruistic behavior in the context of the value system and empathetic personality. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 3. P. 6-11. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. ISSN 1648-8776.
2. Alifanovienė D., Šapelytė O., Gelžinienė E. (2008). Neformalusis suaugusiųjų mokymasis asmenybės ir profesinio tobulėjimo kontekste. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2 (18). P. 11-16. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. ISSN 1648-8776.
3. Anzenbacher A. (1992). Filosofijos įvadas. Vilnius: Katalikų pasaulis.
4. Apie savanorių darbą. (2007). Bažnyčios žinios, 2007 rugsėjo 30, Nr.18. Kaunas.
5. Association of NGOS in Norway. (2012). Prieiga per internetą: <http://www.frivillighetnorge.no/no/english>.
6. Atchley R.C. (1977). The social forces in later life: An introduction to social gerontology (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
7. Bax W., Moens J. R. (1997). Training of Volunteers: Project Report. Vorming Training Advies Groep.
8. Benediktas XVI. (2006). Enciklika DEUS CARITAS EST. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba.
9. Beresnevičienė D. (1995). Nuolatinis mokymasis Lietuvoje (psichologiniai pagrindai). Monografija. Vilnius: Pedagogikos institutas.
10. Beresnevičienė D. (2003). Jauno suaugusiojo psichologija. Vilnius: Presvika.
11. Berger P. L., Luckmann T. (1999). Socialinės tikrovės konstravimas. Vilnius: Pradai.
12. Bitinas B. (2006). Edukologinis tyrimas: sistema ir pokyčiai. Vilnius: Kronta.
13. Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. (2008). Kokybinių tyrimų metodologija. I, II d. Klaipėda: S.Jozukonio leidykla.
14. Bitinas B. (1998). Ugdymo tyrimų metodologija. Vilnius: Jošara.
15. Blau P. M. (1964). Exchange and power in social life. New York: Wiley.
16. Borovskaja O. (2007). Savanorystės organizavimo ypatumai vykdant projektinę veiklą bendruomenėje, magistro darbas.
17. Bourdoncle R. (1991). La professionnalisation des enseignants: analyses sociologiques anglaises et americaines. *Revue francaise de pedagogie*, 94. P. 73-92. ISSN 0556-7807.
18. Brabazon T., Matisoff D., Ražaitis G. (1999). Kaip būti geru savanoriu. Vilnius: Savanorių centras.
19. Briugės komunikatas dėl glaudesnio Europos bendradarbiavimo profesinio rengimo ir mokymo srityje 2011-2020 m. (2012). Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių

- biuras. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc/bruges_lt.pdf>.
20. Brookfield S. D. (2005). *The Power of Critical Theory: Liberating Adult Learning and Teaching*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
 21. Buika M. (2003). Palaimingiau duoti negu imti (Apd 20, 35). XXI amžius. 2003 kovo 7 d. Nr. 19 (1123). Kaunas.
 22. Butkuvienė E. (2005). Dalyvavimas savanoriškoje veikloje: situacija ir perspektyvos Lietuvoje po 1990-ųjų. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2. P. 86-99. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. ISSN 1392-3358.
 23. Carlo, G., Okun M.A., Knight G.P. & de Guzman M.R.T. (2005). The interplay of traits and motives on volunteering: agreeableness, extraversion and prosocial value motivation. *Personality and Individual Differences*, 38(2). P. 1293-1305. ISSN 0191-8869.
 24. Charles C. M. (1999). *Pedagoginio tyrimo įvadas*. Vilnius: Alma littera.
 25. Clary E. G., Snyder M. (1991). A functional analysis of altruism and prosocial behavior: the case of volunteerism. Ed. Clark M. S. *Review of personality and social psychology*. Newbury park: Sage.
 26. Clary E., Snyder M. and Stukas A. A. (1996). Volunteer motivations: Findings from a national survey. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(4). P. 485-505. ISSN 0899-7640.
 27. Clary E.G., Snyder M., Ridge R. D., Stukas A. A., Copeland J., Haugen J., & Miene P. (1998). Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6). P. 1516-1530.
 28. Commission Of The European Communities. European Commission white paper. (2001). A new impetus for European youth. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0681:FIN:EN:PDF>>.
 29. Communication from the Commission - Making a European Area of Lifelong learning a Reality. (2001). European Commission, Brussels. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:EN:PDF>>.
 30. Corcuff P. (2002). *La Societe de verre. Pour une ethique de la fragilite*. Armand Collin.
 31. Čekijos Respublikos savanorių įstatymas. (2002). Prieiga per internetą: <<http://www.inexsda.cz/cze/zakon-o-dobrovolnictvi>>.
 32. Černius V. J. (2006). *Žmogaus vystymosi kelias. Nuo vaikystės iki brandos*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.

33. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. (1993). Vilnius: Mokslų ir enciklopedijų leidykla.
34. Darom D. (2000). Humanistic Values Education: personal, interpersonal, social and political demensions. In M. Leicester, C. Modgil and G. Modgil (eds) *Education, Culture and Values*. Vol. 6: Education and Citinzenship. London: Falmer.
35. Denzin N. K., Lincoln Y.S. (2003). *The Lands cape of Qualitative Research: Theories and Issues* (2nd ed.). Thous and Oaks. London, New Delhi: Sage Pub.
36. Desforges C. (1995). *An introduction to teaching: Psychological perspectives*. Oxford: Blackwell.
37. Desforges C. (2001). Familiar challenges and new approaches: Necessary advances in theory and methods in research on teaching and learning. The Desmond Nuttall/ Carfax Memorial Lecture, British Educational Research Association (BERA) Annual Conference, Cardiff. Retrieved July 20, 2004. Prieiga per internetą: <<http://www.tlrp.org/acadpub/Desforges2000a.pdf>>.
38. Dessler G. (2001). *Personalo valdymo pagrindai*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
39. Durkin K. (2002). *Developmental social psychology. From Infancy to Old Age*. Oxford, UK: Blackwell publishers. Edited By: Duncan Neuhauser. Wiley Periodicals, Inc., A Wiley Company. ISSN 1542-7854.
40. Ellis S. J. (1985). Research on Volunteerism...What needs to be done. *Journal of Voluntary Action Reasearch*, 14 (2-3). P. 11-14. ISSN. 0094-0607.
41. Ellis S. J., Noyes K. H. (1990). *By the people: A history of Americans as volunteers*. San Francisko, CA: Jossey-Bass.
42. Eurofestation, Maastricht. (2004). *European Roadmap*. Organised by the Netherlands Association of Municipalities (VNG) and CIVIQ (the Dutch Volunteer Centre), under the auspices of the Dutch Ministry of Health, Welfare and Sport (VWS). Prieiga per internetą: <http://www.massimobarra.it/discorsi/2004/speech_distributed.pdf>.
43. European Volunteer Centre. (2006). *Manifesto for volunteering in Europe*. Brussels.
44. European Commision (2001). *Making a European area of lifelong learning a reality: communication from the Commission*. Brussels.
45. European Commission (2012). *Population structure and ageing*. Prieiga per internetą: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Population_structure_and_ageing>.
46. Europoje vyraujančių savanorystės modelių analizė. (2011). Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/documents/power_pointai/savanorystes_tyrimas_2011.pdf>.
47. Europos bendrijų Komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. (2009). *Es jaunimo*

- strategija. Investicijos ir galimybių suteikimas Atnaujintas atvirasis koordinavimo metodas, taikomas sprendžiant jaunimo problemas ir suteikiant jiems daugiau galimybių. Prieiga per internetą: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:LT:PDF>>.
48. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Atsižvelgimo į vyresnio amžiaus žmonių poreikius. (2009). Prieiga per internetą: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:077:0115:0122:LT:PDF>>.
49. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pilietinės tarnybos. (2009). Prieiga per internetą: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:218:0001:0007:LT:PDF>>.
50. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos savanoriškos veiklos metų (2011 m.). (2010). Prieiga per internetą: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010D0037:LT:NOT>>.
51. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Savanoriškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenėje ir jos poveikio. (2006). Prieiga per internetą: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:325:0046:0046:LT:PDF>>.
52. Europos Komisija. (2007). Europos socialinis fondas: 50 metų investavimo į žmones. Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras.
53. Europos Komisija. (2011). Europos užimtumo strategija. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=lt>>.
54. Europos Komisija. (2012). Pagyvenę žmonės. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/health-eu/my_health/elderly/index_lt.htm>.
55. Europos Komisijos komunikatas. (2006). Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada nevēlu. Prieiga per internetą: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0614:FIN:LT:PDF>>.
56. Europos Parlamentas. (1983). Savanorystės rezoliucija. Prieiga per internetą: <http://www.nisc.lt/lt/files/main/Pilietiskumas_analize_final.pdf>.
57. Europos Parlamentas. (2011). Savanoriška veikla ir kartų solidarumas. Europos Parlamento užsakytas ir Komunikacijos generalinio direktorato Viešosios nuomonės tyrimo skyriaus koordinuotas tyrimas. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/juillet/04_07/rapport_%20eb75_2_%20benevolat_lt.pdf>.
58. Europos Parlamentas. Kultūros ir švietimo komitetas. (2012). Dėl tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimo ir skatinimo ES. Prieiga per internetą:

- <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//NONSGML+REPORT+A7-2012-0166+0+DOC+PDF+V0//LT>>.
59. Europos Parlamentas. Regioninės plėtros komitetas (2008). Dėl savanoriškos veiklos naudos ekonominei ir socialinei sanglaudai. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//NONSGML+REPORT+A6-2008-0070+0+DOC+PDF+V0//LT>>.
60. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas nustatantis 2007–2013 m. programą „Veiklus jaunimas“. (2006). Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0030:0044:LT:PDF>>.
61. Europos Parlamento rezoliucija dėl savanoriškos veiklos naudos ekonominei ir socialinei sanglaudai. (2008). Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/get?Doc.dotype=TA&reference=P6-TA-20080131&language=LT&ring=A6-2008-0070>>.
62. European Parliament. (1983). Resolution on Voluntary Work. *Official Journal of the European Communities*, 10. P. 288-290. European Research. ISSN 0378-6978.
63. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos savanoriškos veiklos metų 2011 m. (2009). Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:285E:0156:0169:LT:PDF>>.
64. Europos savanorių centras. (2006). Europos savanorystės manifestas. Prieiga per internetą: <http://www.cev.be/data/File/CEVManifesto_LT.pdf>.
65. Europos savanorių tarybos asociacija. (2012). Apie savanorystę. Prieiga per internetą: <http://www.saltes.net/?page_id=50>.
66. Europos Sąjungos Taryba. (2011). Savanoriškos veiklos vaidmuo socialinėje politikoje. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:372:0024:01:LT:HTML>>.
67. Evans N. (2003). Making sense of lifelong learning. London New York: Routledge Falmer.
68. Filantropija Lietuvoje: situacijos analizė ir perspektyvos (2004). Prieiga per internetą: <<http://www.labdara-parama.lt/filontrop.php?id=mg2>>.
69. Flick U. (2007). Managing quality in quality in qualitative research. London:SAGE.
70. Foster R. L. (1997). Addressing epistemological and practical issues in multimethod research: A procedure for conceptual triangulation. *Advances in Nursing Science*, 20(2). P. 1-12. ISSN: 1550-5014.
71. Fraenkel J.R., Wallen N.E. (1996). How to Design and Evaluate Research in Education. Library of Congress.

72. Gailienė I., Stonytė A. (2008). Aukštesniųjų klasių moksleivių altruistinių ketinimų ypatumai. *Pedagogika*, 90. P. 91-97. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. ISSN 1392-0340.
73. Gedvilienė G. (2008). Socialinių gebėjimų dimensijos visaapimančiame mokymesi: habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga: socialiniai mokslai, edukologija (07 S). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
74. Gedvilienė G. (2012). Social Competence of Teachers and Students The case study of Belgium and Lithuania. Kaunas: Vytautas Magnus University.
75. Gedvilienė G., Krunkaitytė M., Rafael S. (2012). Communication and cooperation in group learning as a basis of social competence. *Sveikatos ir socialinių mokslų taikomieji tyrimai: sandūra ir sąveika. Mokslo darbai*, 1(9). P. 40-47. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija. ISSN 1822-3338.
76. Gedvilienė G., Laužackas R., Tūtlys V. (2010). Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
77. Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V. (2007). Edukologija: mokomoji knyga studentams. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
78. Giovanni Paolo II. (1980). Lettera Enciclica Dives in misericordia. Prieiga per internetą: <http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_30111980_dives-in-misericordia_it.html>.
79. Giovanni Paolo II. (1988). Esortazione apostolica post-sinodale Christifideles laici. Prieiga per internetą: <http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_30121988_christifideles-laici_it.html>.
80. Godelytė I., Kavolis R., Litvinas Š. (2012). The selection of criteria of volunteers for work in the community with children from the risk groups. *Sveikatos ir socialinių mokslų taikomieji tyrimai: sandūra ir sąveika. Mokslo darbai*, 1(9). P.48-54. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija. ISSN 1822-3338.
81. Gouldner A. W. (1960). The norm of reciprocity: A preliminary statement. *American Sociological Review*, 25 (2). P. 161-178. American Sociological Association. ISSN 00031224.
82. Grincevičius O. (2011). Savanoriškos socialinės veiklos galimybės vaikų dienos centruose. *Sveikatos mokslai*, Vol. 21. Nr.5 (77). P. 66-69. Vilnius. ISSN 1392-6373.
83. Guba E. G., Lincoln Y. S. (1989). Fourth Generation Evaluation. Beverly Hills, CA: Sage Pub.
84. Guščinskienė J., Rudžinskienė E., Novelskaitė A. (1999). Senatvė, kurios nelaukiame. Kaunas.

85. Hall R. H. (1969). *Occupations and the social structure*. Prentice Hall, Inc.
86. Herr E. L., Cramer S. H. (1996). *Career guidance and counselling through the life span: Systemic approaches*. New York, Ny: Longman.
87. Hoffner J. (1996). *Krikščioniškasis socialinis mokymas*. Vilnius: Aidai.
88. Houle B. J., Sagarin B. J., Kaplan M. F. (2005). A Functional Approach to Voluntarism: Do Volunteer Motivates Predict Task Preference? *Basic and Applied Social Psychology*, 27(4). P. 337-344. Lawrence Erlbaum Associates. ISSN 0197-3533.
89. Huberman M. (1989). *La vie des enseignants, evolution et bilan d'une profession*. Paris: Delachaux et Niestle.
90. Hughes E. C. (1985). *Men and their Work*. Free Press.
91. Jakavičius V. (1998). *Žmogaus ugdymas*. Kaunas, Šviesa.
92. Jarvis P. (2001). *Mokymosi paradoksai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo studijų centras.
93. Jatkauskienė B., Guy Le Boterf. (2012). Universiteto dėstytojų profesionalizacijos eskizas. *Andragogika. Mokslo darbai*, 1(3). P. 48-66. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. ISSN 2029-6894.
94. Jatkauskienė B., Jatkauskas E. (2010). Andragogų profesionalizacijos raiška veiklos daugiafunktionalumo kontekste. *Mokytojų ugdymas*, 14(1). P. 42-63. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. ISSN 1822-119X.
95. Jensen E. (2001). *Tobulas mokymas*. Vilnius: AB OVO.
96. Johnson L.C. (2001). *Socialinio darbo praktika / bendrasis požiūris*. – Vilnius: VUSPL.
97. Jonutytė I, Bitinas B. (2000). Savanorių rengimas darbui su socialinės raidos rizikos grupės vaikais: motyvacinis aspektas. *Socialiniai mokslai*, 2 (23). P. 119-124. Kaunas. ISSN 1392-0758.
98. Jonutytė I. (2000). Savanorių rengimo darbui su vaikais programos ypatumai. *Pedagogika*, 42. P. 3-12. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. ISSN 1392-0340.
99. Jonutytė I. (2001). Socialinių pedagogų savanorių atrankos ypatumai: motyvacinis aspektas. *Pedagogika*, 53. P. 46-60. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. ISSN 1392-0340.
100. Jonutytė I. (2002). Savanoriška socialinė veikla – jaunimo neformalaus ugdymo ir saviugdros forma. *Pedagogika*, 60. P. 111-116. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. ISSN 1392-0340.
101. Jonutytė I. (2002). Savanorių vaidmuo įgyvendinant vaikų socialinės gerovės programas bendruomenėje. *Socialinis darbas: mokslo darbai*, 1(1). P. 73-81. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. ISSN 1648-4789.

102. Jonutytė I. (2006). Jaunųjų savanorių motyvavimas tęstinei socioedukacinei veiklai su vaikais. *Pedagogika*, 83. P. 96-102. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. ISSN 1392-0340.
103. Jonutytė I. (2007). Savanorystė socialinio ugdymo sistemoje. Monografija. Klaipėda: KU leidykla.
104. Jonutytė I., Litvinas Š. (2004). Socialinio pedagogo bendradarbiavimo tobulinimas bendrojo lavinimo mokykloje. *Mokytojų ugdymas*, 3. P. 118-127. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. ISSN 1822-119X.
105. Jonutytė I., Rekis D. (2009). 14-18 metų jaunųjų savanorių saviugdosa galimybės nevyriausybinėse organizacijose. *Socialinis ugdymas*, 8 (19). P.72-82. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. ISSN 1392-9569.
106. Jonutytė I., Šmitienė G. (2007). Socioedukacinės pagalbos gatvės vaikams ypatumai nevyriausybinėse organizacijose. *Tiltai*, 4(41). P. 24-41. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. ISSN 1392-3137
107. Jonutytė, I. (2001). Savanorių rengimas - sėkmingos socialinės pedagoginės pagalbos vaikams prielaida. *Pedagogika*, 50. P. 60-67. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. ISSN 1392-0340.
108. Jordan P., Ochman M. (1998). Savanorių vadybos nevyriausybinėse organizacijose pagrindai. Vilnius.
109. Jovaiša L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas.
110. Jovaiša L. (2007). Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius.
111. Jucevičienė P. (1996). Organizacijos elgsena. Kaunas: Technologija.
112. Jungtinės tautos. Ekonominė komisija Europai. (2002). 2002 m. Tarptautinio Madrido veiksmų plano dėl visuomenės senėjimo regioninė įgyvendinimo strategija. UNECE Ministrų konferencija visuomenės senėjimo klausimais, Berlynas (Vokietija), 2002 m. rugsėjo 11-13 d. Prieiga per internetą: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/_docs/ece/2002/ECE_AC23_2002_2_Rev6_e.pdf>.
113. Juozaitis A. (2008). Suaugusiųjų mokytojų profesionalizacija tobulinant andragoginę veiklą. Daktaro disertacija. Vytauto Didžiojo universitetas.
114. Kaip padidinti suaugusiųjų mokymosi galimybes? (2007). Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/suaugusiųjų_mokymasis.pdf>.
115. Kairys J. (2002). Senatvės psichologija. Kintama.
116. Kalenda Č. (1996). Altruizmas. Vilnius.

117. Kanopkienė V., Mikulionienė S. (2006). Gyventojų senėjimas ir jo iššūkiai sveikatos apsaugos sistemai. *Gerontologija*, 7(4). P. 188-200. Lietuvos Gerontologų ir Geriatrų Draugija. ISSN 1392-9062.
118. Kardelis K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex.
119. Kardelis K. (2007). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Lucilijus.
120. Kas yra savanoris?. (2011). Prieiga per internetą: <http://www.savanoris.lt/lt/who_volunteer.php>.
121. Katalikų Bažnyčios Katekizmas. (2012). Lietuvos Vyskupų Konferencija. Katalikų pasaulio leidiniai.
122. Kazlauskas V. (1993). Popiežiaus Jono Pauliaus II socialinė enciklika „Sollicitudo rei socialis“ ir jos aktualumas Lietuvai. Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai. T. XIV. Vilnius.
123. Kinzel A., Nanson J. (2000). Education and debriefing: strategies for preventing crises in crisisline volunteers. *Crisis*, 21(3). P.126-134. Toronto: Hogrefe. ISSN 0227-5910.
124. Klanienė I., Litvinas Š., Gelžinienė J. (2011). Studentų socialinės atsakomybės ugdymas/is savanoriška veikla. *Tiltai*, 3(56). P. 159-168. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. ISSN 1392-3137.
125. Knowles S. M., Holton F. E., Swanson A. R. (2007). Suaugęs besimokantysis: klasikinis požiūris į suaugusiųjų švietimą. Vilnius: Danielius.
126. Komisijos komunikatas europos parlamentui, tarybai, europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. (2012). Europos bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje atnaujintos sistemos (2010–2018 m. ES jaunimo strategijos) įgyvendinimo 2012 m. Tarybos ir Komisijos bendros ataskaitos projektas. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youth/documents/eu_youth_report_communication/eu_youth_report_2012_communication_lt.pdf>.
127. Komisijos komunikatas. (1997). Dėl savanoriškų organizacijų ir fondų vaidmens skatinimo. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE 400.301+01+DOC+PDF+V0//LT&language=LT>>.
128. Komisijos komunikatas. (2007). Jaunimo visapusiško švietimo, užimtumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime skatinimas. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0498:FIN:LT:PDF>>.
129. Kučikas A., Norvila J., Kurtinaitytė G., Kurapkaitienė N., Borovskaja O., Kėžaitė M. (2007). Apie savanorišką veiklą: straipsnių rinkinys: Kaunas: Actio Catholica Patria.

130. Kulik L. (2006). Burnout among volunteers in the social services: The impact of gender and employment status. *Journal of Community Psychology*, 34 (5). P.541-561. Wiley Periodicals, Inc., A Wiley Company. ISSN: 1520-6629.
131. Kuncaitis R. (2009). Suaugusiųjų mokymo(si) prieinamumas Europos Sąjungos švietimo politikos kontekste. Daktaro disertacija. Vytauto Didžiojo universitetas.
132. Laužackas R. (2005). Profesinio rengimo metodologija (monografija). Kaunas: VDU.
133. Laužackas R. (2005). Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas. Kaunas: VDU.
134. Laužackas R., Dienys V. (2004). Profesijos mokytojų strateginių kompetencijų nustatymo ir jų kvalifikacijos tobulinimo modulių rengimo metodika. Vilnius.
135. Laužackas R., Gedvilienė G., Tūtlys V., Stasiūnaitienė E., Vaičiūnienė V. (2008). Bendrųjų kompetencijų ugdymo profesinio mokymo programose metodika (mokomoji knyga). Kaunas.
136. Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. (2005). Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi. Kaunas: VDU.
137. Le Boterf G. (2008). *Repenser la competence*. Paris: Eyrolles.
138. Legkauskas V. (2008). Socialinė psichologija. Vilnius: Vaga.
139. Leliūgienė I. (1997). Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas: Technologija.
140. Levinson D. J. (1996). *The seasons of a woman's life*. USA: Ballantine Books.
141. Levinson D. J., Darrow C. N, Klein E. B., Levinson M. H., & McKee B. (1978). *Seasons of a man's life*. New York: Ballantine Books.
142. Lietuvos Respublikos 2004-2006 metų nacionalinis kovos su skurdu ir socialine atskirtimi veiksmų planas. (2004). Prieiga per internetą: <http://www.skurdas.lt/files/main/NAP_2004-2006_LT.pdf>.
143. Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas. (2003). Valstybės žinios, 2003, Nr. 119-5406.
144. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas. (1993). Valstybės žinios, 1993, Nr. 21-506.
145. Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatymas. (2011). Valstybės žinios 2011, Nr.86-4142.
146. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministras. (2010). Įsakymas "Dėl nacionalinės 2011-ųjų europos savanoriškos veiklos, kuria skatinamas aktyvus pilietiškumas, metų programos patvirtinimo" Nr. A1-406. Valstybės žinios, 2010, Nr.109 -5618.

147. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministras. (2012). Nacionalinės 2012-ųjų Europos vyresnio amžiaus žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų programa. Valstybės žinios, 2012, Nr.34-1678.
148. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras. (2004). Įsakymas “Dėl mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano tvirtinimo“, Nr. ISAK-433/A1-83. Valstybės žinios, 2004, Nr.56 -1957.
149. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. (2003). Valstybės žinios, 2003, Nr.63-2853.
150. Lietuvos statistikos departamentas. (2011). Lietuvos statistikos metraštis. Vilnius.
151. Lietuvos statistikos departamentas. (2012). Gyventojų skaičius metų pradžioje. Požymiai: gyvenamoji vietovė, amžius (5 m. amžiaus grupės), lytis. Prieiga per internetą:<<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveelections.asp?MainTable=M3010206&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSId=3212&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>>.
152. Linkaitytė G.M., Šuliakaitė A., Navikienė Ž. (2011). Neformaliojo suaugusiųjų mokymosi sampratų analizė mokymosi visą gyvenimą kontekste. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras.
153. Linkaitytė G.M., Žilinskaitė L. (2008). Mokymosi visą gyvenimą idėjos įgyvendinimo perspektyva Lietuvoje. *Pedagogika*, 89. P. 45-50. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. ISSN 1392-0340.
154. Lorenz W. (1994). Social work in changing Europe. London: Penguin books.
155. Luobikienė I. (2000). Socialogija: bendrieji pagrindai ir tyrimų metodika. Kaunas: Technologija.
156. Luobikienė I. (2007). Sociologinių tyrimų metodika. Kaunas: Technologija.
157. Markūnas J. (2006). Žmogaus gyvenimo nesėkmių bei ligų priežastys ir galimybės jų išvengti. AB Spauda. Vilnius.
158. Maslow A. (2006). Motyvacija ir asmenybė. Vilnius: Apostrofa.
159. Maslow A. H. (1996). Critique of self-actualization theory. In E. Hoffman (Ed.), *Future Visions: The Unpublished Papers of Abraham Maslow*. P. 26-32. Thousand Oaks, CA: Sage.
160. McCurley S., Lynch R.. (2001). Savanorių vadyba. Vilnius:Savanorių centras.
161. McLaughlin T.H. (1997). Šiuolaikinė ugdymo filosofija. Kaunas: Technologija.
162. Merkys G. (1999). Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

163. Messaggio di Sua Santità Giovanni Paolo II per la Quaresima. (2003). Prieiga per internetą: <http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/messages/lent/documents/hf_jp-ii_mes_20030206_lent-2003_it.html>.
164. Mikulionienė S. (2003). Nuostatos dėl vyresnio amžiaus žmonių darbinės veiklos. Požiūris į senatvės pensijos fenomeną: išėjimas į pensiją, pensininko statusas, pensijų sistema ateityje. Stankūnienė V. (ats.red.) Šeimos revoliucija? Iššūkiai šeimos politikai. Vilnius.
165. Mitchell E. S. (1986). Multiple triangulation: A methodology for nursing science. *Advances in Nursing Science*, 8(3). P. 18-26. Editor(s): Peggy L Chinn RN, PhD, FAAN. ISSN: 01619268.
166. Myers D. (2000). *Psichologija*. Leidykla: Poligrafija ir Informatika.
167. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. (2001). Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija.
168. Molly V. (1998). *Youth volunteering in North Tyneside*. North Tyneside: North Tyneside Council.
169. Monginaitė L. (2005). *Psichologijos įvadas*. Mokomoji knyga. Vilnius: Technika.
170. Morris M. (2001). *Voluntary Work in the Welfare State*. The international library of Sociology. Routledge.
171. Nacionalinė gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija. (2004). *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 95-3501.
172. Nacionalinis Pranešimas Apie Lietuvos Socialinės Apsaugos Ir Socialinės Aprėpties Strategijas 2006-2008 M. (NP-SASAS). (2006). Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/nap/lithuania_lt.pdf>.
173. Nacionalinis Pranešimas Apie Lietuvos Socialinės Apsaugos Ir Socialinės Aprėpties Strategijas 2008 – 2010 M. (NP – SASAS). (2008). Prieiga per internetą: <http://www.skurdas.lt/files/main/NP_SASAS_2008-2010_LT.pdf>.
174. Nadler A. & Fisher J. D. (1986). The role of threat to self-esteem and perceived control in recipient reaction to help: Theory development and empirical validation. In L. Berkowitz (Ed.). *Advances in Experimental Social Psychology*, 19. Orlando, FL: Academic Press. ISSN: 0065-2601.
175. Naidich W. B., Chisholm M. (1996). *Developing programs for homeless and runaway youth*. New York.
176. Nausėdaitė L. (2002). Savanoriška veikla šiandien Europoje ir Lietuvoje. *Trečias sektorius*, 2(26). Savanoriška veikla šiandien Europoje ir Lietuvoje. Prieiga per internetą: <<http://www.bendraamziai.lt/?Page=148&Vp=155&lang>>.

177. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. (2009). Tarptautinė savanorių diena. Prieiga per internetą: <<http://www.3sektorius.lt/?list=5&arch=1&data=2009%2012&content=3023>>.
178. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. (2012). Pilietiškumas ir pilietinė visuomenė. Lyginamoji pilietiškumo sampratos analizė. Vilnius.
179. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras Vilmorus. (2011). Europoje vyraujančių savanorystės modelių analizė. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/documents/power_pointai/savanorystes_tyrimas_2011.pdf>.
180. Omoto. A. M., Snyder. M. (1993). Aids volunteers and their motivations: Theoretical issues and practical concerns. *Nonprofit Management and Leadership*, 4(2). P. 157-176.
181. Payne M. (1993). Social care in the community. London.
182. Paradeise C. (2009). Comprendre les professions : l'apport de la sociologie. Identite(s), l'individu, le groupe, la société. Paris: Editions Sciences Humaines.
183. Parsons T. (1968). Professions. In *International Encyclopedia of Social Sciences*, 12. P. 536-547. New York, McMillan and the Free Press.
184. Patterson J., Tremper Ch., Rypkema P. (1994). Staff screening tool kit. Keeping the bad apples out of your organization. Washington: Nonprofit Risk Management Center.
185. Perenoud Ph. (2007). Dix nouvelles compétences pour enseigner. Invitation au voyage. Paris: ESF.
186. Perlmutter M. (1988). Cognitive potential throughout life. In J. E. Birren & V.L. Bengtson (Eds.). *Emergent theories of aging*. New York: Springer.
187. Peschke K. H. (1997). Krikščioniškoji etika. Bendroji moralinė teologija Vatikano II Susirinkimo dvasia. I tomas. Vilnius: KP.
188. Plužek Z. (1996). Abraomo Maslowo humanitarinė asmenybės koncepsija. Vilnius.
189. Praktinis vadovas Lietuvos nevyriausybinėms organizacijoms. (1998). Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras.
190. Pratkanis A. R. & Turner M. E. (1996). The proactive removal of discriminatory barriers: Affirmative action as effective help. *Journal of Social Issues*, 52(4). P. 111-132. Edited By: Sheri R. Levy. ISSN: 1540-4560.
191. Pukelis K. (1998). Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos. Kaunas: Versmė.
192. Pukėnas K. (2009). Kokybinių duomenų analizė SPSS programa: mokomoji knyga. Kaunas: LKKA.

193. Raudeliūnaitė R. (2005). Kai kurie regėjimo neįgalumą turinčių jaunuolių socialinių įgūdžių tyrimo aspektai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 14. P. 125-132. Vilnius: Vilniaus universitetas. ISSN 1392-5016.
194. Ražanauskaitė V., Kanišauskaitė V. (2008). Savanoriška veikla socialinio darbo studijose. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 1(1). P. 147-160. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. ISSN 2029-0470.
195. Regionų komiteto nuomonė. (2008). Savanoriškos veiklos indėlis į ekonominę ir socialinę sanglaudą. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:105:0011:0015:LT:PDF>>.
196. Risse T. (2004). Social Construction meets Globalization. Prepared for David Held/Anthony McGrew (eds.), *Understanding Globalization: Theories and Controversies* (Cambridge: Polity Press). Prieiga per internetą: <<http://se2.isn.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=7&fileid=44D874C2-A28E-2A90-1B30-643156276206&lng=en>>.
197. Ritzer G. (1996). *Sociological Theory*. Singapore: The McGraw-Hill Companies, Inc.
198. Rogers C. R. (2005). Apie tapimą asmeniu. Psichoterapeuto požiūris į psichoterapiją. Vilnius : VIA RECTA.
199. Rotolo T., Wilson J. (2006). Substitute or complement? Spousal influence on volunteering. *Journal of Marriage and Family*, 68(2). P. 305-319. Edited By: R. Kelly Raley. National Council on Family Relations. ISSN 1741-3737.
200. Rupkus E. (2012). Savanoriška veikla. Galimybės Lietuvoje ir pasaulyje. Prieiga per internetą: <http://www.euroguidance.lt/uploads/files/Renginiu%20medziaga/2011/savanoryste%20ir%20prof%20pasirinkimas/3_%20Rupkus_E_Savanoriska%20veikla%20LT%20ir%20pasaulyje.pdf>.
201. Savanoriškos veiklos Deklaracija. (1999). Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:017:0043:0049:LT:PDF>>.
202. Savanorystės Europoje Deklaracija. (2005). Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youth/archive/youthweek/doc/2005/background_luxembourg.pdf>.
203. Schneider M. E., Major B., Luhtanen R., Crocker J. (1996). Social stigma and the potential costs of assumptive help. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22. P. 201-209. Published/Hosted by Sage Publications. ISSN 0146-1672.
204. Schuller T. (2010). Learning Trough Life: the implications for learning in later life of the NIACE Inquiry. Published by The Association for Education & Aging. *International Journal of Education and Ageing*, 1(1). P. 41-52. ISSN 2044-5458.

205. Shell R. M. & Eisenberg, N. (1992). A developmental model of recipients' reactions to aid. *Psychological Bulletin*, 111(3). P. 413-433. ISSN: 0033-2909.
206. Siebert H. (2007). Teorijos ir praktikos sąveika. Vilnius: Kronta.
207. Sinnott J.D. (1994). The future of adult lifespan learning: Learning institution face change. In J.D. Sinnott. (Ed.) *Interdisciplinary handbook of adult lifespan learning*. Westport. CT: Greenwood Press.
208. Skujienė G. (2001). Evoliucinė etika: žmogaus altruizmo ištakų paieškos. *Problemos*.
209. Sozanska O., Tošner J., Frič P. (2001). *Management of Volunteers in Nonprofit Organization*. Utrecht.
210. Stallings B. B. (1998). *Training busy staff to succeed with volunteers*. Pleasanton: Building Better Skills.
211. Stančienė D. M. (2005). Dorovinių galių fenomenologinė įžvalga: vertybinis ugdymo aspektas. *Pedagogika*, 79. P. 30-33. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. ISSN 1392-0340.
212. Suslavičius A. (1998). *Socialinė psichologija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
213. Sutton C. (1999). *Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija*. Vilnius.
214. Štuopytė E. (2010). Savanorių mokymasis vykdamas socioedukacinę veiklą nevyriausybinėse organizacijose. *Socialiniai mokslai*, 2(68). P. 103-111. Kaunas: Technologija. ISSN 1392 – 0758.
215. Štuopytė, E. (2002). Teritorinės bendruomenės centro darbo su vaikais socialinės edukacinės funkcijos ir jų raiškos ypatumai. Klaipėda.
216. Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas (2009). Vilnius: Katalikų pasaulis.
217. Švietimo mainų paramos fondas. Senjorų savanorystės projektai (2011). Prieiga per internetą: <<http://www.smpf.lt/index.php?id=2260>>.
218. Švietimo mainų paramos fondas. Grundtvig programa (2011). Prieiga per internetą: <<http://www.smpf.lt/index.php?id=188>>.
219. Švietimo mainų paramos fondas. Mokymosi partnerystės projektai (2011). Prieiga per internetą: <<http://www.smpf.lt/index.php?id=512>>.
220. Tamutienė I., Čivinskas R., Jarašiūnaitė G., Baltrušaitis M. (2011). Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, tarpusavio bendradarbiavimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrimo ataskaita. Kaunas.
221. Teresevičienė M. (2001). *Mokymosi visą gyvenimą edukologinės dimensijos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
222. Teresevičienė M., Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V. (2006). *Andragogika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.

223. Teresevičienė M. (2004). Suaugusiųjų mokymasis: andragogikos didaktikos pagrindai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
224. Tidikis R. (2003). Socialinių mokslų tyrimų metodologija. LTU.
225. Trakšėlysis K. (2011). Besimokančios organizacijos esmė ir nauda: andragogo požiūris. *Pedagogika*. Nr. 101. VPU leidykla.
226. United Nations General Assembly. (2002). Resolution adopted by the General Assembly 56/38. Recommendations on support for volunteering. Prieiga per internetą: <<http://www.worldvolunteerweb.org/fileadmin/docdb/pdf/2007/N0147881.pdf>>.
227. Užimtumas Europoje 2007 m. (2007). Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/employment_social/employment_analysis/employ_2007_en.htm>.
228. Valstybės įmonės Registrų centro duomenys. (2010). Vilnius.
229. Vatikano II susirinkimo nutarimai. (2001). Vilnius.
230. Vienna International Plan of Action on Aging (1983). United Nations. New York.
231. Volunteering Compact and Code of Good Practice. (2005). Prieiga per internetą: <<http://209.85.129.132/search?q=cache:yIbNNzKRtAEJ:www.leedsinitiative.org/WorkArea/downloadasset.aspx%3Fid%3D3854+Volunteering+Compact+and+Code+of+Good+Practice+2005&cd=10&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.
232. Volunteering in Finland. (2012). Prieiga per internetą: <<http://maailmanvaihto.fi/en/vapaaehtoistyopaikaksi>>.
233. Vorgrimler H. (2003). Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba.
234. Wardell F., Lishman J. & Whalley L.J. (2000). Who Volunteers? *British Journal of Social Work*, 30. P. 227-248. Published for the British Association of Social Workers. ISSN 1468-263X.
235. Weinert F. (2001). Concept of competence: a conceptual clarification. In D. S Rychen, L. H Salganik. (Eds.). *Defining and selecting key competencies*. Hogrefe & Huber Publishers.
236. Williams G. (2005). Teenagers Volunteer at Double the Rate of Adults, Government Study Finds. Prieiga per internetą: <<http://philanthropy.com/article/Teenagers-Volunteer-at-Doub/58755/>>.
237. Wilson J. (2000). Volunteering. *The Annual Review of Sociology*. *Sociology*, 26. P. 215-240. Annual review. ISSN 0360-0572.
238. Wilson J., & Musick M. (1999). The effects of volunteering on the volunteer. *Journal of Law and Contemporary problems*, 62 (4). P. 141-168. Duke University School of Law. ISSN 0023-9186.

239. Wymer W. W. (1998). Youth development volunteers: Their motives, how they differ from other volunteers and correlates of involvement intensity. *Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 3(4). Edited By: Jane Hudson. ISSN: 1479-103X.
240. World Health organization. (2002). Prieiga per internetą: <<http://www.who.int/en/>>.
241. Žemaitaitytė I. (2007). Neformalusis suaugusiųjų švietimas: Plėtros tendencijos dabartinėje Europoje. Monografija. Vilnius: MRU leidybos centras.
242. Žemaitaitytė I., Normantas E. (2002). Nuolatinis profesinis mokymasis neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 5. P. 128-135. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. ISSN 1392-6241.
243. Žilinskaitė L. (2007). Mokymosi visą gyvenimą idėjos sisteminio įgyvendinimo Lietuvos suaugusiųjų švietime metodologinės prielaidos. Daktaro disertacija. Vytauto Didžiojo universitetas.
244. Žydžiūnaitė V. (2005). Komandinio darbo kompetencijos ir jų tyrimo metodologija. Kaunas: Judex.
245. Žydžiūnaitė V. (2007). Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos. Kaunas: Technologija.
246. Žukauskienė R. (2002). Raidos psichologija. Vilnius.
247. Фрейджер Р. Фрейдимен Д. (2001). Личность теории, эксперименты, упражнения. Москва.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

1 lentelė

Veikėjai padedantys ugdyti gailestingumą krikščioniškame pasaukime

Veikėjai	Patvirtinantys teiginiai	Interpretacijos
Šeima	“...viskas priklauso nuo tėvų...” “pirmiausiai, šeimoje vaikai yra mokomi gailestingumo...”	Šeima, kaip pirminis vaiko ugdytojas paruošia vaiką gyvenimui.
Mokykla	“... tikybos pamokose...” “...mokytojų pareiga yra vesti į gyvenimą...”	Visa mokyklos bendruomenė padeda ugdyti gailestingumą,
Visuomenė arba kitų pavyzdys	“... Visuomenė taip pat formuoja vaiko požiūrį į gailestingumą...”; “...visuomenė...” “...gailestingumo moko ne tik tėvai, bet ir aplinkiniai, savo pavyzdžiu...”	Visi yra pakviesti būti gailestingais savo artimui.
Visuomeninės komunikavimo iemonės	“...šių laikų televizija ir internetas pateikia daug informacijos...”	Informacija platinama per visuomenines komunikavimo priemones atveria kelią į atvirą diskusiją, kas yra gailestingumas ir kaip jis gali būti

2 lentelė

Gailestingumo ugdymą krikščioniškame pasaukime įtakojantys veiksniai

Veiksniai	Patvirtinantys teiginiai	Interpretacijos
Septyni gailestingumo darbai kūnui	“...nuolat sustiprina žodžiai” Iš tiesų sakau jums, kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų mano brolių, man padarėte...”	Gailestingumo darbų atlikimas krikščioniškame pasaukime skleidžiasi įvairiose savanoriškose veiklose.
Septyni gailestingumo darbai sielai	“...savanorystė leidžia nemokantį pamokyti, abejojančiam patarti...”;	Gailestingumo darbų atlikimas krikščioniškame pasaukime skleidžiasi įvairiose savanoriškose veiklose.
Asmens savybės	“...tavo asmeninės savybės leidžia pagalbos stokojančiam asmeniui atsiverti ir pasitikėti...” “Atsakingas ir jautrus, empatiškas, nuoširdus, moralus...”	Buvimas kartu suteikia galimybę bendrauti ir dalyvauti Dievo meilės plane, daryti gera savo artimui.
Asmens vertybės	“...meilė žmogui leidžia pasijausti gerai, atsakomybė...” “...vertybės iš mažens išugdytos manyje atsiskleidžia savanorystėje...”	Asmeninės vertybės apima minties laisvę, asmeninę atsakomybę, moralinį mąstymą ir veikimą, darbo etiką. Savanorystė skatina abipusį pasitikėjimą ir atvirą nuomonės raišką, kuri leidžia skleisti gailestingumui.

Vertybių raiška pedagogų savanorystėje

Vertybė	Patvirtinantys teiginiai	Interpretacijos
Meilė žmogui	„... žiūriu, kaip padėti, nes...“; „... vadovaujuosi, kad reikia mylėti ir duoti...“	Meilė visiems žmonėms veda link pagalbos be atlygio.
Nuoširdumas	„...jaučiuosi, kaip pradėtu pats save keisti, tampunuoširdesnis būdamas kartu su mokiniu...“; „... noriu sąžiningai pasiekti, kad mokinys pajautų pažinimo skonį...“	Savanoris padėdamas kitam, kaip atlygį įgyja naujos patirties, kuri reikšminga savanorio asmenybės tobulėjimui, o kartu praturtina ir neįgaliojo pasaulį.
Atjauta	„... noriu padaryti laimingu...“; „...suprantu, kaip jam sunku ir noriu palengvinti jo buvimą ...“	Siekis padaryti kitą žmogų laimingu, pagalbos suteikimas kitam asmeniui, savanoriui suteikia asmeninį pasitenkinimą, kaip savo būties įprasminimą. Yra noro, vidinių galimybių bendrauti su neįgalioju, bet neretai jaučiamas netikrumas dėl savęs ir dėl neįgaliojo.
Bendravimas	„... man patinka bendrauti, nes matosi kokia gili išmintis slypi jo mintyse...“; „... patinka bendrauti...“; „... puikus intelektualus pašnekovas, ne pagal savo amžių subrendę ...“	Buvimas kartu suteikia galimybę bendrauti tarpusavyje, tai naudinga ir savanoriui, nes jis gali pamatyti savo akimis kito žmogaus, turinčio sutrikimų, stiprybę ir galią, o taip pat ir ribotumą. Tokio pobūdžio susitikimuose plėtojamas abipusis pažinimas.
Pasitikėjimas	„... pasitikiu..., nes pasitiki manimi ir atvirai išsako savo nuomonę...“; „... abipusiu pasitikėjimu ...“	Savanorystė skatina abipusį pasitikėjimą ir atvirą nuomonės raišką, kuri skatina sutrikusios lokomocijos vaikui ugdyti socialinius gebėjimus.
Rūpestis	„... sunku, kai pats vaikas nenori mokytis ir jį reikia įtikinti, kad jam tikrai reikia mokytis...“ „...paprasčiausiai noriu padėti...“ „...kai vaikas nėra savarankiškas, jam reikalinga nuolatinė priežiūra, net ir būnant man kartu su juo...“	Pagalbos santykiai sukelia įvairių jausmų tiek padedančiamjam, tiek ir tam, kam padedama. Dažnai padedantis nėra užtikrintas dėl savo pagalbos veiksmų, o neįgaliajam nemalonu, kad jis negali pats pasirūpinti savimi.

Gerb. Respondente,

Siekiant nustatyti įvairaus amžiaus suaugusiųjų poreikį dalyvauti savanoriškoje veikloje, maloniai prašome atsakyti į pateiktus klausimus ir išsakyti savo individualią nuomonę. Užtikriname, Jūsų anonimiškumą.

Tyrimą atlieka Vytauto Didžiojo Universiteto Socialinių mokslų fakulteto Edukologijos katedros doktorantė Salomėja Karasevičiūtė.

Dėkojame už Jūsų skirtą laiką.

1. Kas paskatintų Jus užsiimti savanoriška veikla?

- Noras padėti kitiems;
- Noras įgyti žinių, tobulėti;
- Noras pradėti naują veiklą;
- Noras sutiktų naujų žmonių;
- Noras įgyti patirties.

2. Kokioje organizacijoje Jūs norėtumėte savanoriauti?

- Labdaros ir paramos fonduose;
- Biudžetinėse įstaigose;
- Asociacijose;
- Viešosiose įstaigose;
- Religinėse bendruomenėse, bendrijose ir religiniuose centruose;
- Tarptautinių visuomeninių organizacijų filialai, atstovybės;
- Politinėse partijose;
- Profesinėse sąjungose;
- Kituose juridiniuose, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai ir kurių veiklos tikslas nėra pelno siekimas, o gautas pelnas negali būti skiriamas jų dalyviams.

3. Kokioje savanoriškoje veikloje Jūs norėtumėte dirbti?

- Dirbti su vaikais;
- Dirbti su jaunuimais;
- Dirbti su pagyvenusiais asmenimis;
- Dirbti su neįgaliaisiais;
- Dirbti su turinčiais priklausomybę;
- Dirbti aplinkosaugoje;
- Dirbti meno ir kultūros srityje;

- Pagelbėti renginių metu;
- Pagelbėti suaugusiųjų švietimo srityje.

4. Kaip dažnai Jūs galėtumėte užsiimti savanoriška veikla?

- Kasdien;
- Kartą per savaitę;
- Du kartus per savaitę;
- Kartą per mėnesį;
- Kita.

5. Koku transportu Jūs naudotumėtės atliekant savanorišką veiklą?

- Visuomeniniu transportu;
- Asmeniniu transportu;
- Specialiuoju transportu;
- Kita.

6. Kaip manote ar savanoriška veikla yra reikalinga?

- Labai reikalinga;
- Reikalinga;
- Nereikalinga;
- Visai nereikalinga.

7. Jeigu Jūs užsiimtute savanoriška veikla kaip manote kiek Jūs įgytute vertybių, įgūdžių ir žinių?

	Labai daug	Daug	Nei daug, nei mažai	Mažai
Vertybių				
Įgūdžių				
Žinių				

8. Kokia Jūsų nuomonė apie vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimo savanoriškoje veikloje galimybes?

Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Savanoriška veikla tai aktyvus dalyvavimas visuomeniniame gyvenime					

Savanoriška veikla - galimybė gerai jaustis					
Savanoriška veikla gali padėti išplėsti pažįstamą ratą					
Vyresnio amžiaus žmonėms nėra galimybių savanoriauti					

Demografiniai duomenys

Jūsų amžius:

- 18- 30
- 31- 50
- 51- 70

Jūsų lytis:

- Vyras
- Moteris

Jūsų išsilavinimas:

- Vidurinis
- Profesinis
- Aukštesnysis
- Bakalauras
- Magistras
- Kita

Jūsų vedybinis statusas:

- Viengungis
- Vedęs/ ištekęjusi
- Išsituokęs/ išsituokusi
- Našlys/ našlė

Kokia mėgstama veikla dažniausiai užsiimate?

- Skaitote knygas;
- Skaitote laikraščius;
- Žiūrite televizorių;
- Dirbate sode, darže;
- Užsiimate savanoriška veikla

Teisinių dokumentų, reglamentuojančių savanorišką veiklą Lietuvoje ir Europos Sąjungoje, turinio (content) analizės priedai

Eil. Nr.	Dokumento pavadinimas, metai	Turinys
1.	Resolution on Voluntary Work. European Parliament. (1983).	-sukurti Europos “savanoriško darbo istatus”, leidžiančius padengti savanoriu išlaidas bei suteikti savanoriams socialines garantijas; -pripažino bendrą savanorystės naudą ir tai, jog atitinkamos infrastruktūros plėtra yra svarbiausia, formuojant efektyvią savanorystės politiką;
2.	Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas. (1993).	- savanoriškas darbas galėtų būti laikomas tam tikra paramos rūšimi.
3.	Komisijos komunikatas “Dėl savanoriškų organizacijų ir fondų vaidmens skatinimo”. (1997).	-pripažino politinę, ekonominę ir socialinę savanoriškos veiklos svarbą, “kuriant vieningą ir glaudžią Europos visuomenę, kurios pamatas – aktyvus pilietiškumas; -pripažino politinę, ekonominę ir socialinę savanoriškos veiklos svarbą, kuriant vieningą ir glaudžią Europos visuomenę, kurios pamatas – aktyvus pilietiškumas;
4.	Savanoriškos veiklos Deklaracija. (1999).	-suteiks savanoriškoms organizacijoms europinę dimensiją, ypatingą dėmesį skirdama informacijos ir gerosios praktikos mainams; -ypatingą dėmesį skirdama jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių įtraukimui į savanorišką veiklą; -pripažino savanoriškos veiklos įnašą, ugdant visuomeninį solidarumą, svarbą;
5.	Commission Of The European Communities. European Commission white paper. (2001).	-pripažinti savanorišką veiklą kaip mokymosi patirtį ir laikotarpį skirtą neformaliai mokymuisi; -analizuoti jaunųjų savanorių padėtį kalbant apie teisinę ir socialinę apsaugą ir panaikinti kliūtis dėl jaunųjų savanorių judumo;
6.	United Nations General Assembly. (2002). Resolution adopted by the General Assembly 56/38. Recommendations on support for volunteering.	-savanorystė naudinga pačiam savanoriui bei aplinkiniams, bendruomenėms ir visuomenėms; -savanorystės ekonominė vertė yra milžiniška; -savanorystė garantuoja mokymąsi visą gyvenimą ir didesnes užimtumo galimybes; -savanoriška veikla suteikia piliečiams galimybę dalyvauti demokratijos procesuose; -savanorystė yra vienijanti tema, skatinanti įvairių sektorių partnerystę; -savanorystė skatina socialinę aprėptį;
7.	Jungtinės tautos. Ekonominė komisija Europai. (2002). 2002 m. Tarptautinio Madrido veiksmų plano dėl visuomenės senėjimo regioninė įgyvendinimo strategija. UNECE Ministrų	-pagyvenę žmonės atlieka daug naudingo darbo, kurio negalima įvertinti ekonomine išraiška: jie rūpinasi šeimos nariais, atlieka produktyvaus šeimos maitintojo vaidmenį bei namų ruošos darbus ir užsiima savanoriška veikla

	konferencija visuomenės senėjimo klausimais.	<p>bendruomenėje. Pagyvenę moterys ypač daug prisideda prie šios neatlyginamos veiklos, taigi jų pastangos turėtų būti labiau vertinamos;</p> <p>-turėtų būti remiamas savanoriškos veiklos centrų steigimas arba tolesnė jų plėtra, kad jauni ir pagyvenę žmonės galėtų bendrauti ir vieni kitiems padėti;</p>
8.	Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas. (2003).	<p>-savanoriškumo – jaunimas dalyvauja pasirinktoje jaunimo veiklos srityje savo noru ir niekieno neverčiamas;</p> <p>- jaunimo organizacijos propaguoja savanorišką jaunimo darbą;</p>
9.	Eurofestation, Maastricht. (2004). European Roadmap.	-įtakosiantis busimą politikos plėtrą, renginius ir Europos veiklas, susijusias su savanoryste;
10.	Lietuvos Respublikos 2004-2006 metų nacionalinis kovos su skurdu ir socialine atskirtimi veiksmų planas. (2004).	<p>-skatinti savanorišką socialinį darbą bendruomenėje, remiant jaunimo, vyresnio amžiaus asmenų, NVO, religinių organizacijų, savivalbos bei kitų bendruomenės grupių iniciatyvas;</p> <p>-organizuoti jaunimą, kad jis savanoriškai padėtų teikti socialinę, pedagoginę, psichologinę pagalbą socialinę atskirtį patiriantiems vaikams ir jaunimui;</p> <p>-remti NVO iniciatyvas organizuojant savanorišką veiklą, savanorių mokymą bei savanorių palaikymo priemones;</p>
11.	European Volunteer Centre. (2006). Manifesto for volunteering in Europe.	<p>-prisideda prie visuomenės susivienijimo, kurdama pasitikėjimo ir solidarumo saitus ir, tokiu būdu, prie socialinio kapitalo;</p> <p>-savanoriai padeda tobulinti paslaugų kiekybę ir kokybę, o taip pat kūrybingai prisideda kuriant naujas paslaugas;</p> <p>-savanoriškos veiklos ekonominė vertė ir jos indėlis į BVP yra ženklūs, ir todėl tai turėtų būti aiškiai apibrėžta nacionalinių statistikų ataskaitose;</p> <p>-savanorystė yra vienas iš būdų, kuriuo skirtingų tautybių, religijų, socialinės bei ekonominės aplinkos ir amžiaus žmonės gali įtakoti teigiamus pokyčius;</p> <p>-savanorystė suteikia neoficialaus ir neformalaus mokymosi galimybes, ir todėl ji yra itin svarbus mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo Europos Sąjungoje instrumentas;</p> <p>-savanorystė gali padėti sukurti naujas darbo vietas;</p> <p>-savanoriai prisideda įgyvendinant ES politikas;</p> <p>-savanorystė gali būti priemone, skatinančia aktyvų ir atsakingą europiečių pilietiškumą, kuris yra kertinis europietiško idealo ir demokratijos vertybių, solidarumo ir dalyvavimo visuomeninėje veikloje akmuo;</p> <p>-prisideda prie visuomenės susivienijimo, kurdama pasitikėjimo ir solidarumo saitus ir, tokiu būdu, prie socialinio kapitalo;</p> <p>-savanorystė vaidina svarbų vaidmenį, siūlydama visuomenės problemų sprendimus;</p>

		<ul style="list-style-type: none"> -savanorystė ir novatoriškų partnerystių tarp verslo, valdžios atstovų ir savanorių centrų kūrimas yra vienas iš būdų prisidėti, plėtojant verslo socialinės atsakomybės darbotvarkę; -savanorystė yra būdas prisidėti prie socialinės aprėpties bei integracijos;
12.	Europos parlamento ir tarybos sprendimas nustatantis 2007–2013 m. programą „Veiklus jaunimas“. (2006).	<ul style="list-style-type: none"> -savanoriškas darbas turi apimti neformaliojo švietimo dimensiją, kuri pasireiškia pedagogine veikla rengiant jaunus žmones asmeniniu, kultūrų sąveikos ir technikos lygiu; -pagrindinis Europos savanorių tarnybos (EST) tikslas yra ugdyti jaunų žmonių solidarumo jausmą ir skatinti jų aktyvų pilietiškumą bei tarpusavio supratimą; -suteikti jauniems žmonėms galimybę parodyti jų asmeninį įsipareigojimą dalyvaujant savanoriškoje veikloje Europos ir tarptautiniu lygiu; -remti jaunų žmonių dalyvavimą įvairioje savanoriškoje veikloje ES ir už jos ribų; -ugdyti jaunų žmonių solidarumo jausmą ir skatinti jų aktyvų pilietiškumą bei tarpusavio supratimą; -ugdyti jaunų žmonių solidarumo jausmą ir skatinti jų aktyvų pilietiškumą bei tarpusavio supratimą;
13.	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Savanoriškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenei ir poveikio. (2006).	<ul style="list-style-type: none"> -valstybėse narėse būtina siekti sudaryti teisinę sistemą, kuri numatytų teisę į savanorišką veiklą, nepriklausomai nuo esamos teisinės ar socialinės padėties; -kad savanoriška veikla gali duoti papildomą naudą socialinės rūpybos darbu;
14.	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Savanoriškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenėje ir jos poveikio. (2006).	<ul style="list-style-type: none"> -ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas nevyriausybinėms organizacijoms, skatinančioms vaikus pirmą kartą imtis savanoriškos veiklos; -savanoriška veikla yra neįkainojama visuomenei; -savanoriška veikla tiek vietos, tiek ir Europos lygiu yra glaudžiai susijusi su aktyviu pilietiškumu, sudarančiu demokratijos branduolį;
15.	Nacionalinis Pranešimas Apie Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijas 2006-2008 M. (NP-SASAS). (2006).	<ul style="list-style-type: none"> -plėtoti ir populiarinti savanorišką veiklą;
16.	Komisijos komunikatas. (2007). Jaunimo visapusiško švietimo, užimtumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime skatinimas	<ul style="list-style-type: none"> -užsiimant savanoriška veikla įgyjama vertingos neformaliojo švietimo patirties ir todėl jauniems žmonėms lengviau lavinti įgūdžius ir sklandžiau išgyventi perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką laikotarpį;
17.	Regionų komiteto nuomonė. (2008). Savanoriškos veiklos indėlis į ekonominę ir socialinę sanglaudą.	<ul style="list-style-type: none"> -savanoriška veikla ekonominiu požiūriu labai naudinga vietos, regionų, valstybių ir ES ekonomikai; -savanoriška veikla gali vietos, regionų, valstybių ir pasauliniu lygiu prisidėti prie klimato kaitos problemų sprendimo, padidinti socialinę integraciją ir vystomąjį bendradarbiavimą bei pagerinti žmonių su negalia ir imigrantų integraciją; -savanoriška veikla yra svarbus aktyvaus pilietiškumo ir demokratijos visais lygmenimis elementas, o asmenys, dalyvaujantys savanoriškoje veikloje, tiesiogiai

		arba netiesiogiai dirba, stengdamiesi, kad visuomenėje būtų gera visiems vietos, regionų ir valstybės lygiu;
18.	Europos parlamentas. Regioninės plėtros komitetas. (2008). Dėl savanoriškos veiklos naudos ekonominei ir socialinei sanglaudai	-savanorystė – neinstitutionalizuoto ir neformalaus švietimo pavyzdys – suteikia apčiuopiamą galimybę tiems, kurie nepriklauso formaliojo švietimo sistemai, taip pat ilgalaikiams bedarbiams;
19.	Nacionalinis Pranešimas Apie Lietuvos Socialinės Apsaugos Ir Socialinės Aprėpties Strategijas 2008 – 2010 M. (NP – SASAS). (2008).	-plėtoti ir populiarinti savanorišką veiklą: motyvuoti bei rengti savanorius, rengti metodines priemones pritraukiant savanorius ir juos rengiant, sukurti portalą, kuriame būtų skelbiama savanoriškos veiklos atlikimo duomenų bazė;
20.	Europos bendrijų Komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. (2009). Es jaunimo strategija. Investicijos ir galimybių suteikimas Atnaujintas atvirasis koordinavimo metodas, taikomas sprendžiant jaunimo problemas ir suteikiant jiems daugiau galimybių.	-jaunimui svarbu dalyvauti savanoriškoje veikloje ir taip parodyti solidarumą su visuomene;
21.	Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos savanoriškos veiklos metų 2011 m. (2009).	-savanoriška veikla yra svarbi aktyvaus pilietiškumo bei demokratijos išraiškos forma, padedanti įgyvendinti Europos vertybes, pavyzdžiui, solidarumą bei nediskriminavimą, ir taip prisidedanti prie darnaus Europos visuomenių vystymosi. -savanoriška veikla yra labai svarbus elementas, skatinantis aktyvų pilietiškumą, ugdomas pilietinę visuomenę ir stiprinantis solidarumą;
22.	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pilietinės tarnybos. (2009).	-aktyvus dalyvavimas visuomenės gyvenime, įskaitant tarptautinį keitimąsi savanoriais, yra labai naudingas asmeniniam tobulėjimui, ypač jaunuolių, taip pat ir organizuotos pilietinės visuomenės vystymui Europoje. Savanoriams tai yra neprilygstama formalaus mokymosi ir savišvietos galimybė bei galimybė įgyti socialinių ir kalbos įgūdžių; -jei savanoriškoje veikloje kartu dirbtų jauni ir seni, tai galėtų skatinti kartų tarpusavio supratimą, jie galėtų keistis patirtimi ir vieni kitus remti;
23.	Europos ekonominių ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Atsižvelgimo į vyresnio amžiaus žmonių poreikius. (2009).	-kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų toliau dalyvauti visuomenės gyvenime ir gyventi oriai, jiems būtinos finansinės garantijos ir galimybė savanoriškai imtis prasmingos veiklos, pavyzdžiui, mokytis visą gyvenimą, turėti darbą, imtis savanoriškos veiklos;
24.	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos savanoriškos veiklos metų 2011 m. (2010).	-būtina užtikrinti finansines sąlygas ir personalą kvalifikacijai kelti, tolesniam ugdymui ir mokymui bei paramai jiems dirbant; -ugdo solidarumą, suteikia žmonėms galimybę padėti vieni kitiems; -neformalus mokymasis, suteikiantis galimybę ugdyti tiek profesinius įgūdžius, tiek gebėjimus, ir svarbiausia aktyvaus piliečių dalyvavimo išraiška“;

		<ul style="list-style-type: none"> -neformalus mokymasis, be abejonės, gali pagerinti darbo rinkos įtrauktį ir įsidarbinimo galimybes, taigi gali turėti teigiamą papildomą poveikį; -pagerinti gebėjimus; -piliečių dalyvavimo ir svarbiausia aktyvaus piliečių dalyvavimo išraiška; -savanoriai – ne politikos priemonės, bet aktyvaus pilietiškumo išraiška arba jo dalis; -sušvelninti krizės padarinius; -plėsti socialinius tinklus;
25.	Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministras. (2010). Įsakymas “Dėl nacionalinės 2011-ųjų europos savanoriškos veiklos, kuria skatinamas aktyvus pilietiškumas, metų programos patvirtinimo“ Nr. A1-406.	<ul style="list-style-type: none"> -savanoriška veikla skatina socialinę sanglaudą, solidarumą ir aktyvų pilietiškumą; -senstančioje visuomenėje savanoriškumo galimybių plėtra yra svarbi veikla, galinti teigiamai veikti pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybę bei didinti socialinę aprėptį ir integraciją; -skatinti vyresnio amžiaus žmonių ir jaunimo savanorišką veiklą;
26.	Europos Sąjungos Taryba. (2011). Savanoriškos veiklos vaidmuo socialinėje politikoje.	<ul style="list-style-type: none"> -savanoriška veikla gali sudaryti galimybes mokymuisi, o dalyvaudami savanoriškoje veikloje; -piliečiai įgyja naujų gebėjimų ir sustiprina savo priklausymo visuomenei jausmą; -savanoriška veikla gali prisidėti prie socialinio kapitalo augimo ir jo stiprinimo plėtojant pasitikėjimu ir bendradarbiavimu pagrįstą socialinį tinklą ir skatinant įsipareigojimu bendrai gerovei pagrįstus elgesio pavyzdžius; -savanoriška veikla gali padėti plėtoti aktyvų pilietiškumą, demokratiją, socialinę sanglaudą ir tuo pačiu įgyvendinti Europos Sąjungos pagrindines vertybes ir principus, būtent: solidarumą, tvarų vystymąsi, žmogaus orumą, lygybę ir subsidiarumą, taip propaguojant europinę tapatybę; -savanoriška veikla gali prisidėti siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų skatinant socialinę įtrauktį ir mokymąsi, taip pat vykdant veiklą, kuri gerina įsidarbinimo galimybes;
27.	Lietuvos Respublikos Savanoriškos veiklos įstatymas. (2011).	<ul style="list-style-type: none"> -dalyvavimas savanoriškoje veikloje, atsižvelgiant į jos tikslus ir pobūdį, gali būti pripažįstamas savanorio praktinio darbo ir (ar) mokymosi patirtimi; -atlikta savanoriška veikla gali būti įskaityta kaip socialinė veikla pagal bendrojo ugdymo planus; -savanorio neatlyginamai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savanorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu;
28.	Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministras. (2012). Nacionalinės 2012-ųjų Europos vyresnio amžiaus žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų programa.	<ul style="list-style-type: none"> -vyresnio amžiaus žmonių aktyvaus dalyvavimo šeimos ir visuomenės gyvenime; -šis prioritetas orientuotas į įvairių vyresnio amžiaus žmonių įsitraukimo į viešąjį gyvenimą, socialinės įtraukties skatinimą ir sklaidą. Tai apima savanorystę, įvairias dalyvavimo visuomeninėje veikloje formas, mokymąsi visą gyvenimą, žinių ir

		patirties perdavimą kitoms kartoms ir kitas susijusias sritis;
29.	Komisijos komunikatas europos parlamentui, tarybai, europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. (2012). Europos bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje atnaujintos sistemos (2010–2018 m. ES jaunimo strategijos) įgyvendinimo 2012 m. Tarybos ir Komisijos bendros ataskaitos projektas.	-savanoriška veikla kaip galimybė įgyti universaliųjų gebėjimų;
30.	Briugės komunikatas dėl glaudesnio Europos bendradarbiavimo profesinio rengimo ir mokymo srityje 2011-2020 m. (2012).	-daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama žinioms, gebėjimams ir kompetencijoms, neatsižvelgiant į tai, kokiomis aplinkybėmis jie buvo įgyti (pavyzdžiui, bendras suaugusiųjų mokymas, profesinis rengimas ir mokymas, darbo patirtis ir savanoriška veikla; -remti aktyvų pilietiškumą profesinio rengimo ir mokymo srityje... tokiu rėmimu galima prisidėti prie gebėjimų ir kompetencijų, įgytų vykdant savanorišką veiklą, patvirtinimo;
31.	Europos parlamentas. Kultūros ir švietimo komitetas. (2012). Dėl tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimo ir skatinimo ES	-savanoriška veikla – tai priemonė asmenims ir asociacijoms tenkinti žmogiškuosius, socialinius, kartų ar aplinkos apsaugos poreikius ir spręsti šių sričių problemas; -savanoriška veikla – tai aktyvaus pilietiškumo išraiška visose socialinio gyvenimo srityse, ir tokia veikla labai svarbi plėtojant demokratines vertybes, skatinant žmonių orumą, lygybę ir subsidiarumą; -savanoriška veikla skatina socialinius pokyčius ir yra nepakeičiama priemonė skatinant aktyvų visuomenės rėmimą; -tarpvalstybinė savanoriška veikla suteikia savitarpio kultūrų turtinimo galimybę jauniems Europos piliečiams;

Gerb. Informante,

Siekiant atskleisti suaugusiųjų asmenų savanoriškos veiklos profesionalizacijos galimybes, maloniai prašome atsakyti į pateiktus klausimus ir išsakyti savo individualią nuomonę. Užtikriname, Jūsų anonimiškumą.

Tyrimą atlieka Vytauto Didžiojo Universiteto Socialinių mokslų fakulteto Edukologijos katedros doktorantė Salomėja Karasevičiūtė.

Dėkojame už Jūsų skirtą laiką.

Prašome trumpai pristatyti save:

Jūsų amžius

Išsilavinimas

Kiek metų patirties turite savanoriškoje veikloje

1.	Kaip Jūs manote, kokiomis priemonėmis būtų galima sumažinti kliūtis savanoriškai veiklai Lietuvoje?
2.	Ar būtų galima pagerinti savanoriškos veiklos kokybę Lietuvoje? Kaip?
3.	Kaip Jūs manote, kokių galių reikėtų suteikti savanoriškoms organizacijoms Lietuvoje?
4.	Kokiais būdais būtų galima pripažinti savanorišką veiklą Lietuvoje?
5.	Kaip būtų galima informuoti apie savanoriškos veiklos svarbą ir reikšmę?
6.	Kas galėtų padėti plėstis savanoriškai veiklai Lietuvoje?
7.	Kaip Jūs manote, ar svarbi yra savanorio profesija savanoriškoje veikloje?
8.	Kaip galėtų pasireikšti savanorio profesiniai įgūdžiai savanoriškoje veikloje?
9.	Kaip Jūs manote, ar savanoriška veikla turėtų būti diferencijuojama pagal savanorio turimą profesiją?

Gerb. Respondente,

Siekiant atskleisti savanorių įgytus bendruosius bei socialinius gebėjimus ir patirtį savanoriškoje veikloje, savanorių mokymosi bei socialinio bendravimo/bendradarbiavimo organizacijoje galimybes, maloniai prašome atsakyti į pateiktus klausimus ir išsakyti savo individualią nuomonę. Užtikriname, Jūsų anonimiškumą.

Tyrimą atlieka Vytauto Didžiojo Universiteto Socialinių mokslų fakulteto Edukologijos katedros doktorantė Salomėja Karasevičiūtė.

Dėkojame už Jūsų skirtą laiką.

I SAVANORIŠKOS VEIKLOS PATIRTIS

1. Kokioje savanoriškoje veikloje dirbate?

	Veikla	Labai dažnai	Dažnai	Nežinau	Retai	Labai retai
1.	Darbas su vaikais					
2.	Darbas su jaunimu					
3.	Darbas su pagyvenusiais asmenimis					
4.	Darbas su neįgaliaisiais					
5.	Darbas su kaliniais					
6.	Darbas su benamiais					
7.	Darbas su turinčiais priklausomybę					
8.	Darbas sveikatos srityje					
9.	Darbas su šeimomis					
10.	Darbas stovyklose					
11.	Darbas bendruomenės centruose					
12.	Pagalbos telefonu linijose					
13.	Pagalba renginių metu					
14.	Pagalba saugusiųjų švietimo srityje					
15.	Darbas su gyvūnais					
16.	Pagalba sporto srityje					
17.	Darbas aplinkosaugoje					
18.	Darbas meno ir kultūros srityje					

2. Kas padarė įtaką Jūsų sprendimui savanoriauti?

	Motyvai	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Noriu padėti kitiems					
2.	Noriu įgyti žinių					
3.	Noriu pradėti naują veiklą					
4.	Jausti malonumą padedant kitiems					
5.	Noriu sutikti naujų žmonių					
6.	Turiu laisvo laiko					
7.	Noriu įgyti patirties					
8.	Noriu labiau pažinti save					
9.	Noriu išmokti naujos kalbos					
10.	Noriu tapti labiau nepriklausomu					
11.	Mane pakvietė savanoriauti					
12.	Noriu pasikeitimų savo gyvenime					

13.	Noriu tobulėti					
14.	Noriu parodyti pavyzdį savo vaikams					
15.	Savanoriauja mano draugai					
16.	Tikiu, kad ši veikla reikalinga					
17.	Negalėjau to daryti anksčiau					

3. Kiek laiko skiriate savanoriškai veiklai per mėnesį?

	Laikas	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Nuo 1 iki 3 valandų					
2.	nuo 4 iki 7 valandų					
3.	nuo 8 iki 12 valandų					
4.	nuo 13 iki 18 valandų					
5.	Daugiau nei 18 valandų					

4. Su kokiais sunkumais susiduriate savanoriaudami?

.....

.....

5. Kokių bendrųjų gebėjimų įgijote savanoriškoje veikloje?

	Gebėjimai	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Bendravimas					
2.	Bendradarbiavimas					
3.	Mokymasis iš kitų					
4.	Pagarba skirtingoms nuomonėms					
5.	Savęs vertinimas					
6.	Problemų sprendimas					
7.	Kitų žmonių emocijų supratimas					
8.	Atsakomybės prisiėmimas					
9.	Atsparumas stresui					
10.	Planavimas					
11.	Vadovavimas					
12.	Informacijos paieška					
13.	Projektų rašymas					

6. Kokių profesinių įgūdžių įgijote savanoriškoje veikloje?

	Įgūdžiai	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Darbo komandoje					
2.	Konfliktų sprendimo					
3.	Organizavimo					
4.	Koordinavimo					
5.	Tarptautinės patirties					

7. Pažymėkite atsakymo variantą, kuris Jums atrodo priimtinausias

		Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Jūsų kompiuterinio raštingumo lygio pakanka teikiant pagalbą					
2.	Savanoriui labai svarbu mokėti tikslingai taikyti IKT priemones					
3.	Jūs pakankamai esate susipažinę su pagrindiniais IKT taikymo metodais					
4.	Jūs pakankamai esate susipažinę					

	su pagrindinėmis IKT programomis					
5.	Jūs pakankamai gerai gebate bendrauti naudojant <i>Facebook</i> , <i>Skype</i> , <i>Google</i> socialiniuose forumuose					

8. Kas pasikeitė Jūsų gyvenime kai pradėjote savanoriauti?

		Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Vertybės					
2.	Santykiai su artimaisiais					
3.	Santykiai su draugais					
4.	Asmeninės savybės					
5.	Socialiniai įgūdžiai					
6.	Darbo kompetencija					

9. Kas Jūsų nuomone gali įtakoti sėkmingą savanorišką pagalbą asmeniui?

	Pagalba	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Paties asmens noras					
2.	Efektyvi kitų pagalba					
3.	Labiau pasitikėjimas savimi					
4.	Pagalbos teikimas bendradarbiaujant su kitomis įstaigomis					

II – INFORMACIJA APIE ORGANIZACIJĄ

10. Organizacija, kurioje savanoriaujate?

.....

11. Kas nulėmė šios organizacijos pasirinkimą?

		Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Organizacija yra arčiausiai jūsų gyvenamosios vietos					
2.	Organizaciją rekomendavo pažįstami, draugai					
3.	Organizacijoje dirba profesionalūs darbuotojai					
4.	Organizacijoje yra geras mikroklimatas					

12. Kur gavote informacijos apie šią organizaciją?

	Informacijos gavau:	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Internete					
2.	Spaudoje					
3.	Reklaminiuose leidiniuose					
4.	Per radiją/televiziją					
5.	Draugu/pažįstamų					

III – SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZACIJOJE VERTINIMAS

13. Kaip vertinate informacijos prieinamumą apie šią organizaciją?

	Informacijos prieinamumas	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Informacijos yra					
2.	Informacijos yra, bet ji sunkiai prieinama					
3.	Informacijos trūksta					
4.	Informacijos nėra					

14. Kaip vertinate teikiamų paslaugų prieinamumą?

Labai gerai	Gerai	Patenkinamai	Blogai	Labai blogai

15. Ar esate patenkinti klientų aptarnavimo kokybe?

Visiškai patenkinti	Patenkinti	Nežinau	Nepatenkinti	Visiškai nepatenkinti

16. Ar esate patenkinti dalyvaudami organizacijos savanoriškoje veikloje?

Visiškai patenkinti	Patenkinti	Nežinau	Nepatenkinti	Visiškai nepatenkinti

17. Ar organizacija padeda spręsti klientų problemas?

Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne

18. Jei Jūsų draugui reikėtų pagalbos, ar patartumėte kreiptis į šią organizaciją?

Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne

19. Ko reikėtų, kad Jūs sėkmingai dalyvaustumėte organizacijos savanoriškoje veikloje?

	Kriterijai	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Organizacija būtų patogiau pasiekiamą					
2.	Dažniau organizuojami mokymai savanoriams					
3.	Efektyvi skatinimo sistema					

20. Ką labiausiai vertinate šioje organizacijoje?

	Kriterijai	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Išskirtinis rūpinimasis klientu					
2.	Išskirtinis rūpinimasis savanoriais					
3.	Graži aplinka					

IV – SAVANORIŲ MOKYMAS ORGANIZACIJOJE

21. Ar šioje organizacijoje yra mokomi savanoriai? Taip Ne

22. Kiek kartu per metus yra organizuojami mokymai savanoriams?

Nuo 1 – 2 kartų	nuo 2 – 4 kartų	nuo 4 – 6 kartų	nuo 6 – 8 kartų	Kita (įrašykite)

23. Kiek laiko yra skiriama savanorių mokymams per mėnesį?

nuo 1 – 2 dienų	nuo 4 – 7 dienų	nuo 8 – 12 dienų	nuo 13 – 18 dienų	Kita (įrašykite)

24. Kas Jūsų organizacijoje organizuoja mokymus?

		Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Organizacijos vadovas					
2.	Vadovo patikėtas asmuo					
3.	Samdomas profesionalus konsultantas					
4.	Kiti savanoriai					
5.	Įvairių organizacijų atstovai					

25. Kokie mokymai yra organizuojami jūsų organizacijoje?

	Mokymai	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Problemų sprendimo					
2.	Savanoriškos veiklos organ. įgūdžių					
3.	Komunikacinių įgūdžių					
4.	Bendravimo įgūdžių					
5.	Darbo komandoje įgūdžių					
6.	Planavimo įgūdžių					
7.	Kūno kalbos valdymo					

26. Kokie motyvai jus skatina mokytis?

	Motyvai	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Įgyti žinių					
2.	Patikrinti jau turimas žinias					
3.	Tobulėti					
4.	Įgyti pasitikėjimo savimi					

V - SOCIALINIO BENDRAVIMO/ BENDRADARBIAVIMO GALIMYBĖS

27. Kaip dažnai bendraujate su kitais savanoriais?

	Galimi variantai	Labai dažnai	Dažnai	Nežinau	Retai	Labai retai
1.	kiekvieną kartą kai atvykstu į organizaciją					
2.	kai kyla klausimų					
3.	kai noriu pasidalinti patirtimi					

28. Jūsų nuomone bendradarbiavimas savanoriškoje veikloje yra:

	Kriterijai	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
1.	Tarpusavio pagalba					
2.	Abipusis supratimas, pagarba, pasitikėjimas					
3.	Pozityvių ginčų, prieštaravimų ir konfliktų tarp organizacijos personalo ir savanorių sprendimo būdas					
4.	Visų narių sutelktumas bendram					

	tikslui					
5.	Pagalba įgyjant naujų žinių					
6.	Pagalba įgyjant gebėjimų dirbti grupėje					
7.	Pagalba problemų sprendime					
8.	Skatinantis motyvaciją					
9.	Savanorišką veiklą padarantis įdomia veikla					

VI - DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

Prašome pažymėkite Jums tinkamą variantą.

Lytis: vyras moteris

18-29	30-39	40-49	50- 59	60-69

Išsilavinimas:					
vidurinis	aukštesnysis	bakalauras	magistras	profesinis	kita

Jūsų profesija:

Socialinis statusas								
Mokslėivis	Studentas	Dirbantis asmuo	Bedarbis	Pensininkas	Pagal patenta dirbantis asmuo	Sau dirbantis asmuo	Vaiko priežiūros atostogose	Kita

Vedybinis statusas:				
Viengungis	Vedęs/ištekėjusi	Išsituokęs/išsituokusi	Našlys/našlė	Kita

Užsienio kalbų mokėjimas					
	Supratimas		Kalbėjimas		Rašymas
	Klausymas	Skaitymas	Bendravimas žodžiu	Informacijos pateikimas žodžiu	
Anglų					
Vokiečių					
Rusų					
Lenkų					
Prancūzų					
Ispanų					
Kita:					

Dear Respondents,

In order to reveal the volunteers completed the general and social skills, and experience in volunteering, volunteer learning and social interaction/cooperation opportunities for the office, please answer the questions and to express their individual views. We ensure your anonymity.

The study carried out by Vytautas Magnus University, Faculty of Social Sciences, Department of Education PhD Salomėja Karasevičiūtė.

Thank you for your time.

I VOLUNTARY ACTION EXPERIENCE

1. What kind of voluntary action did /do you do as a volunteer?

	Action	Very often	Often	Do not know	Rarely	Very rarely
19.	Working with children					
20.	Working with the youth					
21.	Working with elderly people					
22.	Working with disabled people					
23.	Working with prisoners					
24.	Working with the homeless					
25.	Working with addicts					
26.	Working in a hospital					
27.	Working with families					
28.	Working in camps					
29.	Organization of Events					
30.	Helplines					
31.	Helping at events					
32.	Help for adult education					
33.	Working with animals					
34.	Help in sport					
35.	Work in Environmental Protection					
36.	Art and culture					

2. Who encouraged you to become a volunteer?

	Motives	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	I want to help others					
2.	I want to get knowledge					
3.	Start a new activity					
4.	Feel satisfaction of helping others					
5.	I want to meet new people					
6.	I have much free time					
7.	Gain new experience					
8.	Know better myself					
9.	Learn a new language					
10.	Become more independent					
11.	I was invited as a volunteer					
12.	I wanted to change my life					
13.	Improve myself					
14.	I want to set an example for my children					
15.	My friends were volunteers					
16.	I believe that it is necessary					
17.	I could not do so before					

3. How much time did you spend to volunteering in a month?

	Time	Definitely yes	Yes	Do not know	No	Definitely no
1.	from 1 to 3 hours					
2.	from 4 to 7 hours					
3.	from 8 to 12 hours					
4.	from 13 to 18 hours					
5.	More then 18 hours					

4. What obstacles do you face in volunteering?

.....

.....

5. Social skills that you acquired while volunteering?

	Social skills	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Communication					
2.	Cooperation					
3.	Learning from others					
4.	Respect of differnt opinions					
5.	Self-evaluation					
6.	Troubleshooting					
7.	Understanding other people's emotions					
8.	Accepting responsibility					
9.	Resistance to stress					
10.	Planning					
11.	Leadership					
12.	Searching for information					
13.	Writing project					

6. What profesional skills you have acquired in voluntary activities?

	Skills	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
6.	Work team					
7.	Conflict Resolution					
8.	Organization					
9.	Coordination					
10.	International experience					

7. Do you have good computer skills?

		Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Have enough knowledge					
2.	Face problems					
3.	Do not have enough knowledge					
4.	Can correspond by e-mail					
5.	Can interact using Facebook, Skype, Google social forums					

8. What has changed in your life when you started to volunteer?

		Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Values					
2.	Relationships with family					
3.	Relationships with friends					
4.	Personal qualities					
5.	Social skills					
6.	Wob competence					

9. What do you think might affect the success of voluntary aid to a person?

	Help	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
5.	The individual's own desire					
6.	Effective assistance from others					
7.	Self-confidence					
8.	Provision of assistance in collaboration with other agencies					

II- INFORMATION ABOUT INSTITUTION

10. The office you are a volunteer?

11. The criteria of choosing an institution?

	Reasons	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	The institution is close to the residence					
2.	The institution recommended by friends					
3.	Office has professional staff					
4.	Office has a good microclimate					

12. Where did you get the information about institution?

	Information received:	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Internet					
2.	Press					
3.	Promotional material					
4.	Radio/TV					
5.	Friends/Family members					

III-VOLUNTARY ACTIVITIES OPERATING ASSESMENT

13. How do you assess the availability of information about the institution?

	Availability of information	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Information is available					
2.	Information is available but it is difficult to find it					
3.	Information is missing					
4.	No information					

14. How do you rate the availability of services?

Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree

15. Are you satisfied with the quality of customer service?

Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree

16. Are you satisfied with the institution participating in volunteer activities?

Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree

17. Does the institution to solve customer problems?

Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree

18. If your friend should help or advice would you give to the body?

Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree

19. What would you need for a successful volunteering?

	Criteria	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	The institution could be more convenient to reach					
2.	More often trainings for volunteers					
3.	An effective system of incentives					

20. What is the most valuable in the office?

	Criteria	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Exceptional care about the customers					
2.	Particular care about the volunteers					
3.	Beautiful surroundings					

IV-VOLUNTARY EDUCATION IN THE INSTITUTION

21. Does this institution provide trainings to volunteers?

Yes No

22. How many times a year do they provide trainings?

From 1 – 2 times	From 2 – 4 times	From 4 – 6 times	From 6-8 times	Other (write in)

23. How much time does volunteer training take a month?

From 1-2 times	From 4-6 days	From 8-12 days	From 13-18 days	Other (write in)

24. Who does the training in the institution?

	Fields	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Office manager					
2.	A person entrusted by office manager					
3.	Independent consultant					
4.	Other volunteers					
5.	The agents from various institutions/organizations					

25. What kind of training does the institution organize?

	Training	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Problem solving					
2.	Voluntary organizational skills					
3.	Communication skills					
4.	Required voluntary information					
5.	Team work skills					
6.	Planning skills					
7.	Body language management					

26. What reasons keep you learning?

	Motives	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Acquiring knowledge					
2.	Test existing knowledge					
3.	Improve					
4.	Gain confidence					

V-SOCIAL COMMUNICATION/COOPERATION OPPORTUNITIES

27. How often do you communicate with other volunteers?

	Available options	Always	Often	Do not know	Sometimes	Never
1.	Every time I come to the office					
2.	I have some questions					
3.	When I want to share my own experience					

28. Is partnership very important in voluntary field?

	Available options	Agree	Partly agree	Do not know	Partly disagree	Disagree
1.	Mutual aid					
2.	Mutual understanding, trust, respect					
3.	Problem solving using positive disputes,					

	contradictions and conflicts between the institution staff and volunteers					
4.	Concentration of all members of the general purpose					
5.	Helps to get more knowledge					
6.	Help acquiring the ability to work in team					
7.	Help solving of problems					
8.	Stimulating motivation					
9.	Collaboration opens the way for solving problems in a creative way					

VI-DEMOGRAPHIC DATA

Please select appropriate option for you.

Sex: male female

Age:					
18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79

Education :					
Secondary	Higher	Higher bachelor	High master	Professional	Other (write)

Profession/Occupation

Social status								
School child	Student	Employed person	Unemployed	Retired	Working under license	Self-employed person	Child care holiday	Other (write)

Marital status:				
Single	Married	Divorced	Widow/widower	Other (write)

Knowledge of foreign languages					
	Understanding		Speaking		Writing
	Listening	Reading	Oral communication	Information in writing	
	Good	Good	Perfectly	Perfectly	Good
English					
German					
Russian					
Polish					
French					
Spanish					
Other.....					

Gerb. Informante,

Siekiant atskleisti senjorų savanorių nuomonę apie savanorystę, maloniai prašome atsakyti į pateiktus klausimus ir išsakyti savo individualią nuomonę. Užtikriname, Jūsų anonimiškumą.

Tyrimą atlieka Vytauto Didžiojo Universiteto Socialinių mokslų fakulteto Edukologijos katedros doktorantė Salomėja Karasevičiūtė.

Dėkojame už Jūsų skirtą laiką.

Prašome trumpai pristatyti save:

Jūsų amžius

Jūsų lytis

Jūsų profesija

Jūsų išsilavinimas

***Savanorystė** – tai veiksmai, kylantys iš valinio (sąmoningo) žmogaus noro atlikti tam tikra darbą nesitikint už tai gauti materialinės naudos. Žmogus, atliekantis tokius veiksmus, t.y. tam tikrus darbus savanoriškai ir nesitikėdamas už tai atlygio, vadinamas **savanoriu**.*

1. Ar teko dalyvauti mokymuose per paskutiniuosius penkerius metus (pažymėkite)?

Dažnai.....

Kartais.....

Retai.....

Niekada.....

2. Kokiuose mokymuose teko dalyvauti paskutiniuosius penkerius metus (pažymėkite)?

Profesinėje srityje.....

Asmeninėje srityje.....

3. Kaip Jūs manote, kas yra „mokymasis visą gyvenimą“, apibūdinkite.

.....
.....

4. Ar esate dalyvavę Grundtvig programos projektinėse veiklose?

.....
.....

5. Ar teko dalyvauti Grundtvig programos senjorų savanorių projekte?

.....
.....

6. Ar turite patirties savanoriškoje veikloje, jei „taip“, kokios?

.....
.....

7. Kokių žinių Jums reikėtų atliekant savanorišką veiklą?

.....
.....

8. Kokių gebėjimų Jums reikės atliekant savanorišką veiklą (pažymėkite)?

- kalbiniai gebėjimai.....
- darbo su kompiuteriu gebėjimai.....
- tarpkultūrinio bendravimo gebėjimai.....
- tarpkultūrinio bendradarbiavimo gebėjimai.....

9. Kaip savanoriškos veiklos patirtį panaudosite savo asmeniniame gyvenime:

.....
.....

profesiniame gyvenime:

.....
.....

10. Kokie Jūsų lūkesčiai savanoriaujant Lietuvoje?

.....
.....

11. Kokie Jūsų lūkesčiai savanoriaujant užsienyje?

.....
.....

12. Kaip manote kokios patirties įgysite savanoriaujant?

.....
.....

Dear Informants,

In order to reveal the opinion of senior volunteers about volunteering, please answer the questions and express your individual opinion. We ensure your anonymity.

The study carried out by Vytautas Magnus University, Faculty of Social Sciences, Department of Education Salomėja Karasevičiūtė.

Thank you for your time.

Please, briefly introduce yourself:

Your age

Your sex

Your profession

Your education

1. Have you ever participated in training during the last five years (check)?

Often

Sometimes.....

Rarely.....

Never.....

2. What training have you had to take part in the last five years (check)?

Professional field.....

Personal field.....

3. What do you think is "Lifelong Learning", describe it, please...

.....
.....

4. Have you ever participated in the Grundtvig program project activities?

.....
.....

5. Have you ever participated in Grundtvig senior volunteers' project?

.....
.....

6. Do you have experience in volunteering, if yes, what?

.....
.....

7. What knowledge do you need in volunteering?

.....
.....

8. What skills do you need in volunteering (check)?

Language skills.....

Computer skills.....

Intercultural communication skills.....

Intercultural cooperation skills.....

9. How are you going to use the experience of volunteering in your

Personal life:

.....
.....

Professional life:

.....
.....

10. What are your expectations for volunteering in Lithuania?

.....
.....

11. What are your expectations of volunteering abroad?

.....
.....

12. What experience do you hope to gain in volunteering?

.....
.....

I. Šalių (Lietuvos, Norvegijos, Švedijos, Suomijos) savanoriškos veiklos patirčių kintamumas

Kokioje savanoriškoje veikloje dirbate?				
Eil. Nr.	Veikla	χ^2 (chi kvadratas)	df (laisvės laipsnis)	p (reikšmingumo lygmuo)
1.	Darbas su vaikais	146,601 ^a	9	0,001
2.	Darbas su jaunimu	161,269 ^a	9	0,001
3.	Darbas su pagyvenusiais asmenimis	169,522 ^a	6	0,001
4.	Darbas su neįgaliaisiais	133,741 ^a	6	0,001
5.	Darbas bendruomenės centruose	268,922 ^a	4	0,001
6.	Pagalba renginių metu	52,924 ^a	6	0,001
7.	Pagalba saugusiųjų švietimo srityje	194,056 ^a	9	0,001
8.	Darbas aplinkosaugoje	137,054 ^a	6	0,001
9.	Darbas meno ir kultūros srityje	26,176 ^a	3	0,001
Kas padarė įtaką Jūsų sprendimui savanoriauti?				
1.	Noriu padėti kitiems	26,872 ^a	6	0,001
2.	Noriu įgyti žinių	82,077 ^a	9	0,001
3.	Jausti malonumą padedant kitiems	117,414 ^a	9	0,001
4.	Noriu sutikti naujų žmonių	77,856 ^a	9	0,001
5.	Noriu įgyti patirties	152,021 ^a	9	0,001
6.	Noriu tapti labiau nepriklausomu	314,499 ^a	9	0,001
7.	Mane pakvietė savanoriauti	46,791 ^a	9	0,001
8.	Noriu pasikeitimų savo gyvenime	39,854 ^a	12	0,001
9.	Noriu tobulėti	114,192 ^a	9	0,001
10.	Savanoriauja mano draugai	87,936 ^a	9	0,001
11.	Tikiu, kad ši veikla reikalinga	195,602 ^a	6	0,001
12.	Negalėjau to daryti anksčiau	209,475 ^a	6	0,001
Kokių bendrųjų gebėjimų įgijote savanoriškoje veikloje?				
1.	Bendravimas	45,092 ^a	3	0,001
2.	Bendradarbiavimas	40,665 ^a	3	0,001
3.	Mokymasis iš kitų	230,802 ^a	9	0,001
4.	Pagarba skirtingoms nuomonėms	71,440 ^a	12	0,001
5.	Savęs vertinimas	267,950 ^a	8	0,001
6.	Problemų sprendimas	45,545 ^a	12	0,001
7.	Kitų žmonių emocijų supratimas	76,656 ^a	12	0,001
8.	Atsakomybės prisiėmimas	73,568 ^a	12	0,001
9.	Atsparumas stresui	103,132 ^a	8	0,001
10.	Planavimas	56,067 ^a	12	0,001
11.	Vadovavimas	126,271 ^a	12	0,001
12.	Informacijos paieška	93,994 ^a	8	0,001
13.	Projektų rašymas	94,312 ^a	8	0,001
Kokių profesinių įgūdžių įgijote savanoriškoje veikloje?				

1.	Darbo komandoje	82,131 ^a	6	0,001
2.	Konfliktų sprendimo	277,432 ^a	12	0,001
3.	Organizavimo	437,128 ^a	12	0,001
4.	Koordinavimo	209,269 ^a	12	0,001
5.	Tarptautinės patirties	167,091 ^a	8	0,001
Pažymėkite atsakymo variantą, kuris Jums atrodo priimtinausias				
1.	Jūsų kompiuterinio raštingumo lygio pakanka teikiant pagalbą	425,159 ^a	12	0,001
2.	Savatoriui labai svarbu mokėti tikslingai taikyti IKT priemones	331,467 ^a	12	0,001
3.	Jūs pakankamai esate susipažinę su pagrindiniais IKT taikymo metodais	354,500 ^a	12	0,001
4.	Jūs pakankamai esate susipažinę su pagrindinėmis IKT programomis	290,974 ^a	12	0,001
5.	Jūs pakankamai gerai gebate bendrauti naudojant <i>Facebook</i> , <i>Skype</i> , <i>Google</i> socialiniuose forumuose	384,690 ^a	3	0,001
Kas pasikeitė Jūsų gyvenime kai pradėjote savanoriauti?				
1.	Vertybės	171,548 ^a	12	0,001
2.	Santykiai su artimaisiais	199,381 ^a	12	0,001
3.	Santykiai su draugais	238,982 ^a	12	0,001
4.	Asmeninės savybės	151,697 ^a	12	0,001
5.	Socialiniai įgūdžiai	207,646 ^a	12	0,001
6.	Darbo kompetencija	139,649 ^a	12	0,001
Kas Jūsų nuomone gali įtakoti sėkmingą savanorišką pagalbą asmeniui?				
1.	Paties asmens noras	37,268 ^a	12	0,001
2.	Efektyvi kitų pagalba	31,007 ^a	12	0,002
3.	Labiau pasitikėjimas savimi	122,238 ^a	12	0,001
4.	Pagalbos teikimas bendradarbiaujant su kitomis įstaigomis	68,896 ^a	12	0,001

II. Šalių (Lietuvos, Norvegijos, Švedijos, Suomijos) informacijos apie organizaciją kintamumas

Kas nulėmė šios organizacijos pasirinkimą?				
Eil. Nr.		χ^2 (chi kvadratas)	df (laisvės laipsnis)	p (reikšmingumo lygmuo)
1.	Organizacija yra arčiausiai jūsų gyvenamosios vietos	92,949 ^a	9	0,001
2.	Organizaciją rekomendavo pažįstami, draugai	178,258 ^a	6	0,001
3.	Organizacijoje dirba profesionalūs darbuotojai	133,645 ^a	12	0,001
4.	Organizacijoje yra geras mikroklimatas	319,480 ^a	12	0,001
Kur gavote informacijos apie šią organizaciją?				
1.	Internete	204,705 ^a	9	0,001
2.	Spaudoje	108,186 ^a	12	0,001

3.	Reklaminiuose leidiniuose	234,394 ^a	12	0,001
4.	Draugu/pažįstamų	16,725 ^a	6	0,001

III. Šalių (Lietuvos, Norvegijos, Švedijos, Suomijos) savanoriškos veiklos organizacijoje vertinimo kintamumas

Kaip vertinate informacijos prieinamumą apie šią organizaciją?				
Eil. Nr.	Veikla	χ^2 (chi kvadratas)	df (laisvės laipsnis)	p (reikšmingumo lygmuo)
1.	Informacijos yra	148,367 ^a	12	0,001
2.	Informacijos yra, bet ji sunkiai prieinama	250,011 ^a	12	0,001
3.	Informacijos trūksta	349,339 ^a	12	0,001
4.	Informacijos nėra	392,407 ^a	6	0,001
Kaip vertinate teikiamų paslaugų prieinamumą?				
	Ar esate patenkinti klientų aptarnavimo kokybe?	112,622 ^a	6	0,001
	Ar esate patenkinti dalyvaudami organizacijos savanoriškoje veikloje?	71,311 ^a	3	0,001
	Ar organizacija padeda spręsti klientų problemas?	97,087 ^a	9	0,001
	Jei Jūsų draugui reikėtų pagalbos, ar patartumėte kreiptis į šią organizaciją?	220,712 ^a	6	0,001
Ko reikėtų, kad Jūs sėkmingai dalyvautumėte organizacijos savanoriškoje veikloje?				
1.	Organizacija būtų patogiau pasiekiamą	77,817 ^a	12	0,001
2.	Dažniau organizuojami mokymai savanoriams	75,478 ^a	12	0,001
3.	Efektyvi skatinimo sistema	34,733 ^a	12	0,001
Ką labiausiai vertinate šioje organizacijoje?				
	Išskirtinis rūpinimasis klientu	411,040 ^a	12	0,001
	Išskirtinis rūpinimasis savanoriais	200,597 ^a	12	0,001

IV. Šalių (Lietuvos, Norvegijos, Švedijos, Suomijos) savanorių mokymų organizacijoje kintamumas

Eil. Nr.		χ^2 (chi kvadratas)	df (laisvės laipsnis)	p (reikšmingumo lygmuo)
	Kiek kartų per metus yra organizuojami mokymai savanoriams?	475,000 ^a	3	0,001
	Kiek laiko yra skiriama savanorių mokymams per mėnesį?	465,847 ^a	6	0,001
Kas Jūsų organizacijoje organizuoja mokymus?				
1.	Organizacijos vadovas	242,161 ^a	6	0,001
2.	Vadovo patikėtas asmuo	472,837 ^a	12	0,001

3.	Samdomas profesionalus konsultantas	63,966 ^a	9	0,001
4.	Kiti savanoriai	107,212 ^a	9	0,001
5.	Įvairių organizacijų atstovai	111,105 ^a	12	0,001
Kokie mokymai yra organizuojami jūsų organizacijoje?				
1.	Problemų sprendimo	95,618 ^a	9	0,001
2.	Savanoriškos veiklos organ. įgūdžių	97,162 ^a	9	0,001
3.	Komunikacinių įgūdžių	78,982 ^a	9	0,001
4.	Bendravimo įgūdžių	26,239 ^a	9	0,002
5.	Darbo komandoje įgūdžių	96,528 ^a	9	0,001
6.	Planavimo įgūdžių	256,966 ^a	12	0,001
7.	Kūno kalbos valdymo	280,961 ^a	12	0,001
Kokie motyvai jus skatina mokytis?				
1.	Įgyti žinių	234,846 ^a	12	0,001
2.	Patikrinti jau turimas žinias	82,511 ^a	12	0,001
3.	Tobulėti	77,453 ^a	8	0,001

V. Šalių (Lietuvos, Norvegijos, Švedijos, Suomijos) socialinio bendravimo/bendradarbiavimo galimybių kintamumas

Kaip dažnai bendraujate su kitais savanoriais?				
Eil. Nr.		χ^2 (chi kvadratas)	df (laisvės laipsnis)	p (reikšmingumo lygmuo)
1.	kiekvieną kartą kai atvykstu į organizaciją	168,174 ^a	12	0,001
2.	kai kyla klausimų	173,751 ^a	12	0,001
3.	kai noriu pasidalinti patirtimi	83,751 ^a	12	0,001
Jūsų nuomone bendradarbiavimas savanoriškoje veikloje yra:				
1.	Tarpusavio pagalba	182,501 ^a	12	0,001
2.	Abipusis supratimas, pagarba, pasitikėjimas	108,382 ^a	12	0,001
3.	Pozityvių ginčų, prieštaravimų ir konfliktų tarp organizacijos personalo ir savanorių sprendimo būdas	49,574 ^a	12	0,001
4.	Visų narių sutelktumas bendram tikslui	64,414 ^a	9	0,001
5.	Pagalba įgyjant naujų žinių	71,709 ^a	12	0,001
6.	Pagalba įgyjant gebėjimų dirbti grupėje	198,893 ^a	12	0,001
7.	Pagalba problemų sprendime	156,855 ^a	12	0,001
8.	Skatinantis motyvaciją	127,341 ^a	12	0,001
9.	Savanorišką veiklą padarantis įdomia veikla	138,919 ^a	12	0,001